

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

**İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO VE TEMİNATIN
KAPSAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE GİZEM ÜNLÜ

BURSA-2023

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ESTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

**İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO VE
TEMİNATIN KAPSAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE GİZEM ÜNLÜ

Danışman: DR. ÖĞR. Ü. OĞUZ CANER

BURSA-2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tez Başlığı / Konusu: İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA RİİZKO VE TEMİNATIN KAPSAMI

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 161 sayfalık kısmına ilişkin, tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % ...'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı: _____

Öğrenci No: _____

Anabilim Dalı: _____

Programı: _____

Statüsü: _____

Danışman

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko ve Teminatın Kapsamı" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Adı Soyadı: Merve Gizem ÜNLÜ

Öğrenci No: 701881033

Anabilim Dalı: Özel Hukuk

Programı: Ticaret Hukuku-Sigorta Hukuku

Tezin Türü: Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Merve Gizem ÜNLÜ
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Özel Hukuk
Bilim Dalı : Ticaret Hukuku/ Sigorta Hukuku
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı :
Mezuniyet Tarihi :
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Ü. Oğuz CANER

Hızlı bir şekilde gelişen sanayileşme nedeniyle iş kazası ve meslek hastalığı vakalarında büyük bir artış meydana gelmiştir. İş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle gerek işçi ya da diğer hak sahiplerinin talepleri nedeniyle gerekse Sosyal Güvenlik Kurumu'nun yaptığı ödemeler nedeniyle işverene karşı ileri sürdüğü rücu talepleri işvereni büyük bir ekonomik yıkıma uğratma riskini içermektedir. İşveren sorumluluk sigortası, işverenin iş kazası ve meslek hastalığından kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle işverenin malvarlığında meydana gelebilecek olumsuz yükleri bertaraf etme amacı ile ortaya çıkmıştır. Ayrıca işveren sorumluluk sigortası, hak sahiplerine güçlü bir muhatap sağlayarak zararların hızlı bir biçimde tazmin edilmesi yönüyle de önemli bir fonksiyona sahiptir. Fakat işveren sorumluluk sigortasının işverenlere sınırsız bir güvence sağlayabilmesi sigortacılık tekniği bakımından mümkün olmaması nedeniyle sigorta teminatının sınırlarının net bir şekilde tespit edilebilmesi gereklidir. Bu nedenle işveren sorumluluk sigortasının konusunu oluşturan riziko, bu sigortanın sağladığı teminat kapsamındaki durumlar ve sigortanın teminatı kapsamı dışında kalan durumların tespiti büyük bir öneme sahiptir. İşveren sorumluluk sigortasında riziko ve teminat kapsamının belirlenmesi İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları hükümleri ile ya da taraflarca kararlaştırılan özel şartlar aracılığıyla sağlanabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sigorta Hukuku, Sorumluluk Sigortası, İş Kazası ve Meslek Hastalığı, Sosyal Güvenlik Kurumu.

ABSTRACT

Name and Surname : Merve Gizem ÜNLÜ
University : Bursa Uludağ University
Field : Private Law
Branch : Commercial Law/ Insurance Law
Degree Awarded : Master
Page Number :
Degree Date :
Supervisor : Dr. Öğr. Ü. Oğuz CANER

Due to the rapidly developing industrialization, there has been a great increase in the cases of work accidents and occupational diseases. The recourse demands brought against the employer due to work accidents and occupational diseases, both due to the demands of the worker or other beneficiaries and the payments made by the Social Security Institution, involve the risk of causing a great economic destruction to the employer. Employer's liability insurance has emerged with the aim of eliminating the negative burdens that may occur in the assets of the employer due to the employer's liability arising from work accident and occupational disease. In addition, employer liability insurance has an important function in terms of providing a strong interlocutor to the beneficiaries and quickly compensating for the losses. However, since it is not possible for employers' liability insurance to provide unlimited assurance to employers in terms of insurance technique, it is necessary to clearly determine the limits of the insurance coverage. For this reason, it is of great importance to determine the risk that constitutes the subject of employer liability insurance, the situations covered by the coverage provided by this insurance and the situations outside the scope of the insurance coverage. Determination of the risk and coverage in employers' liability insurance can be provided by the provisions of the Employer's Liability Insurance General Conditions or by means of special conditions agreed by the parties.

Key words: Insurance Law, Liability Insurance, Occupational Accidents and Diseases, Social Security Agency.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ.....	14

BİRİNCİ BÖLÜM İŞVERENİN SORUMLULUĞU

1. İŞÇİ	16
2. İŞVEREN.....	18
3. İŞYERİ.....	20
3.1.GENEL OLARAK.....	20
3.2.İŞYERİNİN KAPSAMI	22
3.2.1.İşin Görüldüğü Yer	22
3.2.2.İşyerine Bağlı Yerler	23
3.2.3.Eklentiler	23
3.2.4.Araçlar	24
4. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI.....	24
4.1. İŞ KAZASI.....	24
4.1.1.Genel Olarak	24
4.1.2. Sosyal Güvenlik Hukuku Kapsamında İş Kazasının Unsurları	26
4.1.2.1 Kazaya Uğrayanın Sigortalı Olması.....	27
4.1.2.2.Kazanın Meydana Gelmesi	30
4.1.2.3. Uygun İlliyet Bağının Bulunması.....	31
4.1.2.3.1.Genel Olarak.....	31
4.1.2.3.2. Sigortalının İşyerinde Kazaya Uğraması	32
4.1.2.3.3. Sigortalının İşveren Tarafından Yürütülmekte Olan İş Nedeniyle Kazaya Uğraması	33
4.1.2.3.4.Bir İşverene Bağlı Olarak Çalışan Sigortalının, İşveren Tarafından Görev İle Başka Bir Yere Gönderilmesi Yüzünden Asıl İşini Yapmaksızın Geçen Zamanlarda Kazaya Uğraması	34
4.1.2.3.5.Emziren Kadın Sigortalının Çocuğuna Süt Vermek İçin Ayrılan Zamanlarda Kazaya Uğraması	35
4.1.2.3.6. Sigortalının, İşverence Sağlanan Bir Taşıtlı İşin Yapıldığı Yere Gidiş Gelişi Sırasında Kazaya Uğramaları.....	35
4.1.2.4. Sigortalının Bedenen veya Ruhun Bir Zarara Maruz Kalması	36
4.2. MESLEK HASTALIĞI.....	37
4.2.1. Genel Olarak	37

4.2.2. Meslek Hastalığının Unsurları	38
4.2.2.1. Sigortalı Olma.....	38
4.2.2.2. İşin Niteliği veya Yürütüm Şekli Sonucu Hastalığın Ortaya Çıkması	38
4.2.2.3. Hastalığın Yönetmelikte Yer Alması	39
4.2.2.4. Meslek Hastalığının Yetkili Kurumlar Tarafından Tespiti	40
4.3. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞINA İSTİNADEN YAPILAN YARDIMLAR	41
4.3.1.Genel Olarak	41
4.3.2.Sağlık Yardımları.....	41
4.3.3.Parasal Yardımlar	42
4.3.3.1.Genel Olarak	42
4.3.3.2. Geçici iş göremezlik ödeneği.....	42
4.3.3.3. Sürekli iş göremezlik ödeneği	43
4.3.3.4. Ölüm geliri	43
4.3.3.5. Cenaze ödeneği	44
4.3.3.6. Evlenme ödeneği	45
5. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI DOLAYISIYLA İŞVERENİN İŞÇİ VE DİĞER HAK SAHİPLERİNE KARŞI HUKUKİ SORUMLULUĞU	45
5.1. GENEL OLARAK.....	45
5.3.İŞVERENİN İŞÇİYE KARŞI SORUMLULUĞUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ	49
5.3.1.Kusursuz Sorumluluk	49
5.3.2.Kusur Sorumluluğu.....	50
5.3.3. Kanaatimiz	51
5.4. İŞVERENİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUN ŞARTLARI	52
5.4.1.Genel Olarak	52
5.4.2.Bireysel İş Hukuku Bağlamında İş Kazası.....	53
5.4.3.Kusur	53
5.4.4.Zarar.....	54
5.4.5.Uygun İlliyet Bağı	54
5.4.6.Uygun İlliyet Bağının Kesilmesi	55
5.5. İŞVERENİN İŞÇİYE KARŞI SORUMLULUĞUNUN KAPSAMI	57
5.5.1.Genel Olarak	57
5.5.2. Maddi Tazminat.....	57
5.5.3. Destekten Yoksun Kalma Tazminat	58
5.5.4. Manevi Tazminat	59
6.İŞVERENİN SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNA KARŞI SORUMLULUĞU	60
6.1. GENEL OLARAK.....	60
6.2.RÜCU HAKKININ KOŞULLARI	61
6.2.1.Kusur Sorumluluğu.....	61

6.2.2.Kusursuz Sorumluluk	63
6.2.3. Rücu Hakkının Kapsamı	63

İKİNCİ BÖLÜM

İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI

1. SORUMLULUK SİGORTASI KAVRAMI	65
1.1.TARİHSEL GELİŞİMİ	65
1.2. HUKUKİ NİTELİĞİ	66
1.3. FONKSİYONU	67
1.4. SORUMLULUK SİGORTALARININ ÖZELLİKLERİ	71
1.4.1.Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı	71
1.4.2.Halefiyet ve Rücu	73
1.4.3.Takas Yasağı	74
1.4.5.Zamanaşımı	75
2. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI	76
2.1. TARİHSEL GELİŞİMİ	76
2.2. FONKSİYONU	77
2.3. SINIFLANDIRILMASI	79
2.3.1. İhtiyari Sigorta	79
2.3.2. Malvarlığı Sigortası	80
2.3.3. Zarar Sigortası	81
2.3.4. Pasif Zarar Sigortası	83
3. İNGİLTERE'DE İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI	85
3.1. GENEL OLARAK	85
3.2. TARİHSEL GELİŞİMİ	85
3.3. İNGİLTERE'DEKİ UYGULAMA	86
3.4. TÜRKİYE'DE İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASININ ZORUNLU HALE GELMESİ	89
4. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI SÖZLEŞMESİ	90
4.1.SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI	90
4.2. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ	93
4.3. SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI	94
4.3.1. Sigortacı	94
4.3.2. Sigorta Ettiren	94
4.3.3. Sigortalı	97

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO VE TEMİNAT KAPSAMI

1.RİZİKO KAVRAMI	98
2.SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO	99
3.İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO	99
3.1. GENEL OLARAK	99
3.2. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO DÜZENLEMESİ- İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKONUN GERÇEKLEŞTİĞİ ANIN TESPİTİ	100
3.3.RİZİKONUN GERÇEKLEŞME ANININ TESPİTİNE İLİŞKİN TEORİLER	102

3.3.1. Sebep Olayı Teorisi	102
3.3.2.Zarar Olayı Teorisi	103
3.3.3.Talebin İleri Sürülmesi Teorisi	104
3.3.4. Zararın Tespiti Teorisi	105
3.3.5.Talebin Kesinleşmesi Teorisi	105
3.3.6. Mürekkep Sigortalanan Olay Teorisi	106
3.3.7. Süreklilik Gösteren Olay Teorisi	107
3.3.8. Kanunda Kabul Edilen Teori	107
3.3.9. Genel Şartlarda Kabul Edilen Teori	108
4.İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA TEMİNATIN SINIRLANDIRILMASI	109
4.1.İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI TEMİNATININ MİKTAR YÖNÜNDEN SINIRLANDIRILMASI	111
4.3. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI TEMİNATININ KİŞİ YÖNÜNDEN SINIRLANDIRILMASI	114
4.3.1.Sigorta Ettiren ve Sigortalı Bakımından Sınırlanması	114
4.3.2.Üçüncü Kişiler Bakımından Sınırlanması	115
4.4. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI TEMİNATININ YER YÖNÜNDEN SINIRLANDIRILMASI	117
4.5. TEMİNATIN ZARAR YÖNÜNDEN SINIRLANDIRILMASI	118
5. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA TEMİNAT KAPSAMI	120
5.1. SİGORTANIN TEMİNAT KAPSAMININ BELİRLENMESİ	120
5.1.1.Bütün Rizikolar İlkesi.....	121
5.1.2.Sayılan Rizikolar İlkesi	122
5.1.3.Türk Mevzuatının İncelenmesi	123
5.2. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASININ TEMİNAT KAPSAMI	125
5.2.1.Genel Olarak	125
5.2.2.İş Kazası Neticesinde SGK Tarafından Yapılan Yardımlarla Karşılanmayan Zararların Tazmini Talebi.....	126
5.2.3.Kurum Tarafından Yöneltilen Rücu Talebi	127
5.2.4. Hukuki Himaye Giderleri.....	131
5.2.4.1. Genel Olarak.....	131
5.2.4.2. Masraflar	133
5.2.4.3. Faiz	134
5.2.4.4. Avans.....	136
5.2.4.5. Ceza Yargılamasına İlişkin Giderler	136
5.3. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI GENEL ŞARTLARINDA TEMİNAT DIŞINDA KALAN DURUMLAR	138
5.3.1. Genel Olarak	138
5.3.2. Ek Klotla Sigorta Teminatına Alınabilecek Durumlar	139
5.3.2.1.Genel Olarak	139

5.3.2.2.İşçilerin, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak getirilip götürülmeleri sırasında meydana gelen iş kazaları	140
5.3.2.3.İşçilerin, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, meydana gelen iş kazaları	140
5.3.2.4.Türkiye Cumhuriyeti Sınırları Dışında Meydana Gelen İş Kazaları.....	141
5.3.2.5.Meslek Hastalıkları Sonucunda Meydana Gelen Zararlardan Kaynaklanan Tazminat Talepleri	141
5.3.2.6.Manevi Tazminat Talepleri.....	142
5.3.3.MUTLAK BİÇİMDE SİGORTA TEMİNATI DIŞINDA KALAN DURUMLAR	144
5.3.3.1.Genel Olarak	144
5.3.3.2.Kasten Sebep Olunan Zararlardan Kaynaklanan Tazminat Talepleri	144
5.3.3.3.Kanuni Sorumluluk Ölçüsünü Aşan Tazminat Talepleri	148
5.3.3.4.Savaş ve Benzeri Durumlar Sonucunda Meydana Gelen Zararlardan Kaynaklanan Tazminat Talepleri	149
5.3.3.5.Terör Olayları Sonucunda Meydana Gelen Zararlardan Kaynaklanan Tazminat Talepleri	150
5.3.3.6.Nükleer Faaliyetler Sonucunda Meydana Gelen Zararlardan Kaynaklanan Tazminat Talepleri	151
SONUÇ	153
KAYNAKÇA.....	155

KISALTMALAR

BİK	212 sayılı Basın İş Kanunu
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
DİK	854 sayılı Deniz İş Kanunu
E.	Esas
Ed.	Editör
E.T.	Erişim Tarihi
HD.	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İSGK	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
İSSGŞ	İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
İÜHFMD	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	Karar
m.	Madde
MÜHFHAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
s.	Sayfa
ss.	Sayfa aralığı
S.	Sayı
T.	Tarih
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	Türk Ceza Kanunu
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanun
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SK	5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
SSGSSK	5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
STSK	6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu
vd.	ve devamı

GİRİŞ

Ülkemizde artan sanayileşme oranı ile beraber iş kazaları ve meslek hastalıkları vakalarının sayısında ciddi bir artış meydana gelmiştir. İşverenlerin iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan sorumlulukları nedeniyle işverenlerin malvarlıklarının pasifinde oluşan azalmanın sigorta teminatı altına alınması önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile birlikte iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle hak sahiplerine belli miktarlarda ödemeler yapılmaktadır. Fakat bu ödemeler götürü nitelikte olduğundan dolayı iş kazaları ve meslek hastalıkları sebebiyle ortaya çıkan gerçek zararı karşılamaktan uzaktır. Bu sebeple hak sahiplerinin sosyal güvenlik havuzundan karşıladığı zararların dışında kalan zararları için işverene başvurma hakkı bulunmaktadır. 5510 sayılı SSGSSK’de öngörülen yasal şartların varlığı durumunda Sosyal Güvenlik Kurumu, sosyal güvenlik sistemi kapsamında yapılan ödemelere ilişkin olarak işverene karşı rücu hakkına sahiptir. İşvereni malvarlığındaki pasif artışına karşı teminat alma ihtiyacına yönelik olarak ortaya çıkan işveren sorumluluk sigortası, iş kazası nedeniyle sosyal güvenlik havuzundan karşılanan ödemelerin dışında kalan miktara ilişkin taleplere ve Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından işverene yöneltilecek rücu taleplerine karşı teminat sağlamaktadır.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda çalışmamız giriş ve sonuç bölümü haricinde üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın ilk bölümünde çalışmamızın konusunu değerlendirebilmek için öncelikle açıklanmaya muhtaç olan işçi, işveren, iş yeri, iş kazası ve meslek hastalığı kavramları ele alınmıştır. Bunun ardından sosyal güvenlik hukuku bağlamında iş kazası ve meslek hastalığının unsurları ve bu sebebe binaen Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından hak sahiplerine yapılan yardımlar ile işverenin işçi ya da diğer hak sahiplerine ve Sosyal Güvenlik Kurumu’na karşı sorumluluğunun şartları, kapsamı ve hukuki niteliği açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde sorumluluk sigortası kavramı, tarihsel gelişimi, niteliği, fonksiyonu ve bu sigorta türünün kendine has bir niteliği haiz olması sebebi ile diğer sigorta türlerinden farklılık arz eden doğrudan dava hakkı, rücu ve halefiyet, takas yasağı ve zamanaşımı konuları irdelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca çalışmamızın konusunu teşkil eden işveren sorumluluk sigortalarının tarihsel gelişimi, fonksiyonu, hukuki niteliğinin yanı sıra ülkemizdeki sistemle büyük bir benzerlik arz eden İngiltere’deki işveren sorumluluk sigortaları

incelenmiştir. İkinci bölümün son kısmında ise işveren sorumluluk sigortalarının dayanağını teşkil eden sigorta sözleşmesi, sözleşmenin kurulması, şekli ve sözleşme tarafları ele alınmıştır.

Çalışmamızın son bölümünde ise işveren sorumluluk sigortasında riziko ve teminat kapsamı irdelenmeye çalışılmıştır. Nitekim işveren sorumluluk sigortası tüm rizikolara karşı sınırsız bir teminat sağlamamaktadır. Bu nedenle işveren sorumluluk sigortasında teminatın çerçevesinin çizilmesi hususuna yardımcı olan riziko kavramı ve sigorta teminatının kapsamı ve teminat kapsamı dışında kalan durumlarının incelenmesi büyük bir önem arz etmektedir. Bu kapsamda üçüncü bölümün sonunda sigorta teminatının sınırlandırılması, İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda teminat altına alınan durumlar ve Genel Şartlar ile teminat dışı bırakılan durumlar ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞVERENİN SORUMLULUĞU

1.İŞÇİ

İşçi, bir iş sözleşmesi uyarınca bir işverene bağımlı olarak çalışan gerçek kişidir¹. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinde işçi, iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişi olarak ifade edilmiştir. İşçi sıfatının mevcudiyeti için öncelikle tarafların serbest iradeleri ile akdedilen bir iş sözleşmesinin olması gerekmektedir².

4857 sayılı İş Kanunu'nun 8. maddesinin 1. fıkrasında iş sözleşmesi, işçinin bağımlı olarak iş görmeyi, işverenin ise ücret ödemeyi yükümlendiği sözleşme olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla iş sözleşmesinin temeli iş görme, ücret ve bağımlılık unsurlarına dayanmaktadır³. Bu yüzden cezaevlerinde veya çocuk ıslah evlerinde yapılan çalışmalar tarafların serbest iradelerine dayanmadığından bu kişilerin işçi sıfatı mevcut değildir⁴. Aynı sebeple yardım ve hatır için yapılan işler ve aile yardımlaşması kapsamında eşler ve çocuklar tarafından yapılan işler dolayısıyla bu kişilerin de işçi sıfatı bulunmamaktadır⁵.

Ayrıca Deniz İş Kanunu'nun 2. maddesinin B bendi "*Bir hizmet akdine dayanarak gemide çalışan kaptan, zabıt ve tayfalarla diğer kimselere gemi adamı denir.*" hükmünü havidir. Buna göre "diğer kişiler" olarak ifade edilebilecek örneğin aşçı, garson, kamarot gibi kişiler de bu kanun bağlamında işçi sıfatını haizdir⁶.

Yine Basın İş Kanunu'nun 1. maddesinin 1. fıkrasına göre, "*Bu kanunun şümulüne giren fikir ve sanat işlerinde çalışanlara gazeteci denir.*" Bu kanun kapsamında bir gazete, dergi veya ajansta fikir ve sanat işlerinde çalışanlara gazeteci denmekte olup bu kişiler Basın İş Kanunu'na

¹ Sarper Süzek, *İş Hukuku*, 22. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2022, s. 139; Haluk Hadi Sümer, *İş Hukuku*, 26. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 15; Fahrettin Korkmaz, Nihat Seyhun Alp, *Bireysel İş Hukuku*, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 67; Ercan Akyiğit, *İş Hukuku*, 14. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 61; Fatih M. Uşan, Canan Erdoğan, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s.52.

² Nuri Çelik, Nurşen Caniklioğlu, Talat Canbolat, Ercüment Özkaraca, *İş Hukuku Dersleri*, Yenilenmiş 35. Bası, İstanbul: Beta Yayınevi, 2022 s. 84; Süzek, s. 139; Kadir Arıcı, *Türk İş Hukuku - I - Ferdi İş İlişkileri Hukuku*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2022, s.54.

³ Uşan, Erdoğan, s. 80; Sümer, İş Hukuku, s. 15; Korkmaz, Alp, s. 68, 69.

⁴ Süzek, s. 139.

⁵ Süzek, s. 139; Akyiğit, s. 61.

⁶ Süzek, s. 141.

göre işçi sayılırlar. Dolayısıyla gazetede fikir ve sanat işlerinde çalışmayanlar işverene iş sözleşmesi ile bağlı olsalar dahi gazeteci sayılmazlar ve bu kanun kapsamı dışında kalırlar⁷.

6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 2. maddesinin 3. fıkrası hükmüne göre bu kanunun uygulanması bakımından işçi, işveren ve işyeri kavramları 22.5.2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nda tanımlandığı gibidir. Fakat bu kanunun 2. maddesinin 4. fıkrası iş sözleşmesi dışında ücret karşılığı iş görmeyi taşıma, eser, vekalet, yayın, komisyon ve adi şirket sözleşmesine göre bağımsız olarak mesleki faaliyet olarak yürüten gerçek kişilerde işbu kanunun ikinci ve altıncı bölümleri bakımından işçi sayılacağı hükmünü havidir. Dolayısıyla 6356 sayılı yasa sendikal haklardan yararlanma hususunda işçi kavramını diğer kanunlardan daha geniş bir biçimde ele almıştır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu da bir iş sözleşmesine tabi olmak suretiyle çalışmayan kişilerin, örneğin sendika başkanı ve yönetim kurulu üyelerinin bu kişilerin sendika ile olan ilişkilerinin temelinde vekalet sözleşmesi olmasına rağmen işçi gibi sigortalı olduğunu kabul etmektedir.

Bir kişinin işçi sıfatını haiz olması için mutlaka özel sektörde çalışması zorunlu değildir⁸. İşveren bir kamu kurumu da olsa iş sözleşmesine istinaden nezdinde istihdam ettiği kişiler işçi sıfatına sahiptir⁹. Yine bir kişinin yaptığı işin niteliğinin, mesleğinin, fikren veya bedenen çalışmasının işçi sıfatını haiz olması bakımından bir önemi bulunmamaktadır¹⁰. Zira işçi niteliği haiz olma bakımından önem arz eden, bir kimsenin bir iş sözleşmesine istinaden çalışma olgusudur.

Çıracık sıfatını haiz olan kimseler, ise bir iş sözleşmesine dayanarak çalışmadıkları için işçi kabul edilmezler¹¹. 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun 3. fıkrasının c bendinde çırak, çıraklık sözleşmesine esaslarına göre bir meslek alanında mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını iş içerisinde geliştiren kişi olarak tanımlanmaktadır. İş sözleşmesinin esaslı unsurları iş görme ve ücret iken çıraklık sözleşmesinin esaslı unsuru bir meslek veya sanatın öğretilmesi olup ücret ve iş görme unsurları bu sözleşmede ikinci derece bir önem arz etmektedir¹². 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun 13. maddesinin son fıkrası çıraklar bakımından İş Kanunu ve Borçlar Kanunu'nun hizmet sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulama alanı bulmamaktadır.

⁷ Süzek, s. 141.

⁸ Süzek, s. 140.

⁹ Süzek, s. 140; Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 84,85; Akyiğit, s. 64.

¹⁰ Süzek, s. 140; Akyiğit, s. 64.

¹¹ Korkmaz, Alp, s. 71, 72.

¹² Süzek, s. 142, 143; Korkmaz, Alp, s. 72.

Stajyer, bir iş yerinde yapılan işleri gözlemleyerek bilgisini geliştirmek amacıyla işverenin yanında çalışan kimsedir¹³. Mesleki Eğitim Kanununun 3. maddesinin 1. fıkrasının r bendinde staj, “*Yükseköğretim Kurulunca, yükseköğretim kurumlarında verilmekte olan her düzeydeki alana özgü olarak belirlenen teorik ve uygulamalı dersler dışında, öğrencilerin öğretim programlarıyla kazandırılması öngörülen mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliştirmeleri, sektörü tanımaları, iş hayatına uyumları, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmeleri amacıyla işletmede yaptıkları mesleki çalışma*” olarak tanımlanmıştır. Staj, bir mesleğe ilişkin teorik bilgileri ve uygulamayı izlemek suretiyle pratik açıdan kendini geliştirme amacı taşımaktadır¹⁴. Stajyerler ile işverenler arasında iş sözleşmesi bulunmadığından stajyerler, işçi sıfatını haiz değildir¹⁵.

2. İŞVEREN

4857 sayılı İş Kanunu’nun 2. maddesinin 1. fıkrası uyarınca “*İşçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren... denir*”. Bu tanıma göre işveren sıfatını kazanmak için işçi çalıştırmak şarttır¹⁶. 4857 sayılı İş Kanunu dışında diğer iş kanunlarında da işveren kavramı işçi kavramı esas alınarak tanımlanmıştır. (DİK m. 1/1, BİK m. 1/1, STSK m.2/3)

Tüzel kişi işveren, bir özel hukuk tüzel kişisi (dernek, vakıf, şirket gibi) ya da kamu hukuku tüzel kişisi (belediye, üniversite gibi) olabilir¹⁷. Ayrıca mezkur kanun hükmünde tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşların da işveren sıfatını haiz olabileceği belirtildiğinden, işçi çalıştırmak koşulu ile tüzel kişiliği bulunmayan kamu kurumlarının örneğin bakanlıkların, donatma iştirakinin ya da adi şirketlerin de işveren sıfatına sahip olması mümkündür¹⁸.

İş sözleşmesi; ücret, iş görme ve bağımlılık unsurlarından meydana gelmekte olup işçinin işverene bağımlılığı, onun emir ve talimatlarına uyması zorunluluğu şeklinde tezahür etmektedir¹⁹. Buna göre iş görme unsuru bağlamında işçinin iş görme yükümlülüğü karşılığını

¹³ Çelik, Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 91; Sümer, İş Hukuku, s. 15; Korkmaz, Alp, s. 73.

¹⁴ Süzek, 147; Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 91; Korkmaz, Alp, s. 73.

¹⁵ Korkmaz, Alp, s. 73.

¹⁶ Sümer, İş Hukuku, s. 16; Arıcı, s. 54; Korkmaz, Alp, s. 73

¹⁷ Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 93; Süzek, s. 148; Arıcı, s. 54; Korkmaz, Alp, s. 73.

¹⁸ Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 93; Süzek, s. 233; Sümer, İş Hukuku, s. 16.

¹⁹ Korkmaz, Alp, s. 69; Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 93; Sümer, İş Hukuku, s. 16.

işverenin işin görülmesini talep hakkı oluşturur²⁰. Bağımlılık unsuru kapsamında ise işçinin işverenin emir ve talimatlarına uygun davranması yükümlülüğü karşısında ise işverenin işçiden talimatlarına uygun işin görülmesini isteme yetkisi yani yönetim yetkisi mevcuttur²¹. İşverenin yönetim yetkisi, işçinin iş görme ediminin kapsamını somutlaştırma olup işin görülmesi hususunda işçiyi yönlendirici bir nitelik arz etmektedir²².

İş ilişkisinde işin görülmesini talep hakkı ve yönetim yetkisinin farklı kişilerde toplanması mümkündür²³. İşin görülmesini talep hakkı ve yönetim yetkisi genel olarak iş yeri sahibine ait iken işveren özellikleri ve yetkilerinin farkı kişilere ait olması da mümkündür²⁴. Örneğin; iş yeri sahibinin yaş küçüklüğü nedeniyle hukuki işlem ehliyeti haiz olmadığı durumlarda iş yeri sahibi, işin görülmesini talep hakkına sahip iken yasal temsilci yönetim hakkına sahip olabilir²⁵. İşin görülmesini talep hakkına sahip olan iş yeri sahibi iken yönetim yetkisinin bir müdür tarafından kullanılmasını kararlaştırabilir. Bu durumda doktrinde işin görülmesini talep etme yetkisini haiz olan iş yeri sahibi soyut işveren, yönetim yetkisini kullanma yetkisine sahip kişiye ise somut işveren olarak ifade edilmektedir²⁶.

Tüzel kişilerde işin görülmesini talep etme ve yönetim yetkileri daima farklı kişilerde toplanmaktadır²⁷. İş sözleşmesinin tarafı olan tüzel kişi işin görülmesini talep yetkisine, tüzel kişinin organı ise yönetim yetkisini kullanma yetkisine sahiptir²⁸. Zira TMK m. 50 hükmü uyarınca tüzel kişinin iradesi organları aracılığı ile açıklanmakta olup organlar, hukuki işlemleri ve diğer bütün fiilleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar. Bu halde tüzel kişi soyut işveren, tüzel kişinin organı ise somut işveren niteliğini haizdir²⁹.

İşveren vekili, işçilere karşı işverenin otoritesini temsil eden ve işverenin yönetim hakkını kullanmasına yardımcı olan kimsedir³⁰. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinin 4. fıkrası hükmü uyarınca işveren vekili, işveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimseler olarak tanımlanmaktadır. İşveren vekili, işçilerden seçebileceği gibi vekalet sözleşmesi ile görev yapan kimseler de işveren vekili olabilir³¹. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinin 4. fıkrası hükmünün devamında ise işveren vekillerinin bu

²⁰ Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 93; Süzek, s. 235, 236.

²¹ Süzek, s. 236; Akyiğit, s. 64; Sümer, İş Hukuku, s. 16.

²² Sümer, İş Hukuku, s. 16; Akyiğit, s. 64.

²³ Uşan, Erdoğan, s. 53; Süzek, s. 149.

²⁴ Uşan, Erdoğan, s. 53; Süzek, s. 149.

²⁵ Süzek, s. 149;

²⁶ Süzek, s. 149.

²⁷ Süzek, s. 149.

²⁸ Süzek, s. 150.

²⁹ Arıcı, s. 55.

³⁰ Akyiğit, s. 66; Korkmaz, Alp, s. 94; Süzek, s. 189.

³¹ Arıcı, s. 56.

sıfatla işçilere karşı işlem ve yükümlülüklerinden doğrudan işveren sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Ayrıca 4857 sayılı İş Kanunu'nun 3. maddesinde bu kanunda işveren için öngörülen her çeşit sorumluluk ve zorunluluklar işveren vekilleri hakkında da uygulanacağı hükmü yer almaktadır. Buna göre işveren vekili, işverenin kendisine tanıdığı yönetim yetkisini kullanırken yaptığı iş ve işlemlerden dolayı tıpkı işveren gibi kabul edilmektedir³².

Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren alt işveren olarak adlandırılmaktadır³³. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca alt işveren ile iş aldığı işveren arasındaki ilişki ise asıl işveren-alt işveren ilişkisi olarak ifade edilmektedir³⁴. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 3. maddesi hükmünün devamında alt işverenin, asıl işveren tarafından kanuni şartlara uygun olarak kendisine verilen işi ifa ederken çalıştırdığı işçilere karşı asıl işveren ile birlikte müteselsilen sorumlu olduğu belirtilmiştir. Buna göre asıl işveren ile alt işverenin işçisi arasında herhangi bir hukuki ilişki bulunmamasına rağmen asıl işveren alt işverenin işçilerine karşı sorumlu olmaktadır³⁵.

3. İŞYERİ

3.1.GENEL OLARAK

İş hukukunun yer itibariyle uygulama alanını iş yeri oluşturmaktadır³⁶. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrasının ikinci cümlesinde işyeri, “*İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birim*” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca bu kanunun 2. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında işverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağılılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar

³² Korkmaz, Alp, s. 85, 86.

³³ Akyiğit, s. 69; Uşan, Erdoğan, s. 60.

³⁴ Uşan, Erdoğan, s. 60.

³⁵ Akyiğit, s. 73; Korkmaz, Alp, s. 80, 81; Süzek, s. 172.

³⁶ Süzek, s. 196; Akyiğit, s. 54; Uşan, Erdoğan, s. 66.

da işyerinden sayıldığı hüküm altına alınmış olup işyerinin; işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütün olduğu öngörülmüştür. Bu bağlamda kanunda işyerinde teklik ilkesi benimsenmiş olup işin yapıldığı yer, işyerine bağlı yerler, eklenti ve araçlar işyerini oluşturmakta olup buralar iş mevzuatı kapsamındadır³⁷.

854 sayılı Deniz İş Kanunu ve 212 sayılı Basın İş Kanunu'nda işyeri kavramının tanımı açıkça yer almamaktadır. Fakat 854 sayılı Deniz İş Kanunu'nun 1. maddesinin 1. fıkrasında geminin, 212 sayılı Basın İş Kanunu'na göre ise gazete ve mevkuteler ile haber ve fotoğraf ajanslarının işyeri olarak kabul edildiği görülmektedir.

6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 2. maddesinin 3. fıkrasında yer alan *"Bu Kanunun uygulanması bakımından işçi, işveren ve işyeri kavramları 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nda tanımlandığı gibidir."* hükmünde bu kanunun işyeri tanımı bakımından 4857 sayılı İş Kanunundaki tanımı esas aldığı anlaşılmaktadır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrası hükmüne göre işyeri; bina, arsa, makine ve araç gereçler gibi eşya; alacak hakkı, patent gibi haklar; müşteri çevresi, deneyim, ticari itibar gibi maddi olmayan değerler ve iş gücünden oluşan bir bütündür³⁸. Fakat bu unsurlar iş yeri kavramının oluşması için yeterli olmayı ayrıca bu unsurların işveren tarafından belli bir amaç doğrultusunda örgütlenmesi gerekmektedir³⁹. Bu amaç, işletmenin kuruluşunun esasını teşkil eden iktisadi amaç değil, teknik amaçtır⁴⁰. Ayrıca bir işyerinden söz edebilmek için yukarıda belirtilen unsurların işveren tarafından geçici değil, bir süreklilik arz edecek biçimde bir araya getirilmesi gerekmektedir⁴¹.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen mal ve hizmet üretimi hususu işyerinde sınai veya ticari bir faaliyet, serbest meslek ya da hizmet kesimine giren herhangi bir faaliyeti de kapsamaktadır⁴². Buna göre avukat ya da mali müşavir büroları, hekim muayenehanesi işyeri niteliği taşıyan yerlerdir⁴³.

Bir yerin işyeri sayılabilmesi için o yerde kaç kişinin çalıştığı da önem arz etmemektedir⁴⁴. Yine bir yerin kamu veya özel sektöre ait bir yer olması ya da işin açık veya kapalı bir yerde ifa edilmesi o yerin işyeri kabul edilip edilememesi hususunda bir öneme sahip değildir⁴⁵.

³⁷ Arıcı, s. 65, 66; Korkmaz, Alp, s. 86.

³⁸ Süzek, s. 197; Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 136; Uşan, Erdoğans. 67.

³⁹ Süzek, s. 197; Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 137.

⁴⁰ Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 137; Korkmaz, Alp, s. 87; Uşan, Erdoğan, s. 67, 68.

⁴¹ Süzek, s. 197.

⁴² Süzek, s. 196; Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 137.

⁴³ Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 137; Süzek, s. 196.

⁴⁴ Süzek, s. 197; Akyiğit, s. 45.

⁴⁵ Süzek, s. 197.

İşyeri kavramının daha makul bir biçimde ortaya koyulabilmesi için benzer bir kavram olan işletmeden ayrımını yapmak gerekmektedir. İşyeri mal ve hizmet üretimine yönelik teknik bir amaca yönelik iken işletme kural olarak iktisadi bir amaç gütmektedir⁴⁶. Buna göre teknik üretim amacı taşıyan işletmenin doğrudan kar ve zarar kavramlarıyla alakası bulunmaması onun işletmeden farkını ortaya koymaktadır⁴⁷. Bu yönüyle işletme kavramı daha çok ticaret hukuku alanında öneme sahip iken bu kavram iş hukuku alanında yalnızca 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu uyarınca işveren vekili kavramının tanımlanmasında önem arz etmektedir⁴⁸. Ayrıca işletme, işyerinden daha geniş bir kavramdır⁴⁹. Zira bir işletme tek bir işyerini kapsayabileceği gibi birden fazla işyerini de bünyesinde bulundurabilir⁵⁰. Örnek olarak, şubeleri olan bir banka işletme; şubeler ise işyeri niteliğini taşımaktadır⁵¹.

3.2.İŞYERİNİN KAPSAMI

3.2.1.İşin Görüldüğü Yer

İşin görüldüğü yer, mal ve hizmet üretiminin yapıldığı dolayısıyla işyerinin teknik amacının gerçekleştiği yer olarak ifade edilebilir⁵². Burası aynı zamanda işçinin iş sözleşmesi ile yükümlendiği iş görme edimini yerine getirdiği yerdir⁵³.

⁴⁶ Korkmaz, Alp, s. 93; Süzek, s. 200; Akyiğit, s. 59, 60.

⁴⁷ Arıcı, s. 70, 71; Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s.148, 149.

⁴⁸ Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 148.

⁴⁹ Süzek, s. 201.

⁵⁰ Korkmaz, Alp, s. 93; Çelik, Caniklioğlu, Canbolat, Özkaraca, s. 148, 149; Süzek, s.201; Sümer, İş Hukuku, s. 24.

⁵¹ Korkmaz, Alp, s. 93; Sümer, İş Hukuku, s. 24.

⁵² Sümer, İş Hukuku, s. 22; Akyiğit, s. 54; Arıcı, s. 65; Uşan, Erdoğan, s. 67.

⁵³ Sümer, İş Hukuku, s. 22; Akyiğit, s. 54; Arıcı, s. 65.

3.2.2.İşyerine Bağlı Yerler

4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinin 2. fıkrası uyarınca mal ve hizmet üretiminin yapıldığı yer dışında olan fakat işyerine niteliği bakımından bağlılığı olan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler, eklenti ve araçlar işyeri kapsamındadır.

Bir yerin işyerine bağlı yer kabul edilebilmesi için öncelikle işin asıl yapıldığı yerdeki iş ile nitelik bakımından bağlılığın bulunması, buradaki iş ile asıl işyerindeki yapılan işin birbiri ile tamamlayıcılık ilişkisi içerisinde bulunmasını gerektirmektedir⁵⁴. Diğer bir deyişle işin niteliği bakımından bağlılık, malın üretim aşamasından satım aşamasına kadar bir bütün olarak aynı amaca yönelmeyi ifade etmektedir⁵⁵.

İşyerine bağlı yerin diğer unsuru ise işin yapıldığı yer ile işin yönetimi bakımından bağlılığının olmasıdır. İşin yönetimi bakımından bağlılık ise işin yapıldığı yer ile işyerine bağlı yerin aynı yönetim organizasyonu altında örgütlenmesini ifade eder⁵⁶.

İşin yönetimi bakımından bağlılık unsuru, işyerine bağlı yerin mutlaka işin görüldüğü yere yakın bir yerde bulunmasını gerektirmemektedir⁵⁷. Fakat işyerleri arasındaki uzaklık, aralarında yönetim birliği sağlanmasına engel olacak nitelikteyse o zaman bu yerlerin ayrı işyeri olarak kabul edilmesi gerekir⁵⁸.

3.2.3.Eklentiler

Eklentiler, mal ve hizmet üretimine yardımcı olan asıl işyeri ile dolaylı ilgili yerlerdir⁵⁹. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinin 2. fıkrasında eklenti kavramı ile ilgili olarak *"dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim*

⁵⁴ Süzek, s. 198; Akyiğit, s. 55.

⁵⁵ Süzek, s. 198; Uşan, Erdoğan, s. 67, 68.

⁵⁶ Süzek, s. 198, 199; Sümer, İş Hukuku, s. 23; Akyiğit, s. 55; Arıcı, s. 66.

⁵⁷ Bu husus 4857 sayılı kanunun 2. Maddesinin gerekçesinde de "Teknolojik ve ekonomik gelişmeler bir işyeri çerçevesinde mal ve hizmet üretimi, pazarlama ve müşterilere sunulması yönünden çok yönlü ve yapısal değişiklikleri beraberinde getirmiş, bir işyerinin amacının gerçekleştirilmesinde işlerin görülmesi işyerinin kurulu bulunduğu "yerin" dışına taşmış, işveren, kurulan "iş organizasyonu" işçinin evine, bağımsız bir işyeri niteliğinde olmayan irtibat bürolarına veya yurt genelinde (ilaç fabrikası satış elemanları gibi) veya ilin içinde (beyaz eşya bakım ve onarım işlerinde çalışanlar gibi) işlerin yürütüldüğü bir örgütlenmeye kadar genişletmek gereksinimini duymuştur." şeklinde ifade edilmiştir.

⁵⁸ Arıcı, s. 66; Süzek, s. 199.

⁵⁹ Arıcı, s.66; Sümer, İş Hukuku, s. 23; Akyiğit, s. 55, 56.

ve avlu gibi yerler” örnek olarak verilmiş olup bu yerler sınırlayıcı olarak belirtilmemiştir. Buna göre mezkur kanun hükmünde açıkça sayılmamasına rağmen garaj, otopark gibi yerler de eklenti kabul edilebilir⁶⁰.

3.2.4.Araçlar

İşin görülmesine doğrudan veya dolaylı olarak katkı sağlayan sabit veya hareketli her türlü araç, işyeri kapsamındadır⁶¹. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinin 2. fıkrasında araçların işyerine dahil olduğuna ilişkin hükmünde hangi araçların bu kapsamda olduğu hususunda sınırlayıcı bir düzenleme yer almamaktadır. Bu bağlamda işin görülmesine hizmet eden iş makinesi, otobüs, vinç, kamyon gibi araçlar işyerine dahildir⁶². Ayrıca işyeri kapsamına dahil olan araçların mülkiyetinin işverene ait olması zorunlu değildir⁶³.

4. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI

4.1. İŞ KAZASI

4.1.1.Genel Olarak

İş kazası kavramı sosyal güvenlik hukuku ve bireysel iş hukuku bağlamından farklı anlamlar ifade etmektedir⁶⁴. Meydana gelen kazaların gerek iş hukuku gerekse sosyal güvenlik hukuku açısından yönelindikleri muhatapları farklıdır⁶⁵. Bireysel iş hukuku kapsamında bir kaza

⁶⁰ Süzek, s. 200; Uşan, Erdoğan, s. 68.

⁶¹ Arıcı, s. 66; Süzek, s. 200.

⁶² Süzek, s. 200; Sümer, İş Hukuku, s. 24; Akyiğit, s. 56.

⁶³ Arıcı, s. 66; Akyiğit, s. 56.

⁶⁴ Tuncay, Ekmekçi, s. 402.

⁶⁵ Bingöl Serkan, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortalarında İşverenin Sorumluluğu*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2020. s. 15.

meydana geldiğinde, işçinin veya hak sahiplerinin talepleri işverene sosyal güvenlik hukukunda ise zarar görenlerin talepleri Sosyal Güvenlik Kurumu'na yöneltilecektir⁶⁶.

Sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazası kavramı, işverenin sorumlu olduğu bireysel iş hukuku bağlamında iş kazası kavramına göre daha geniş kapsamlıdır⁶⁷. Gerçekten işverenin hukuki sorumluluğunu gerektiren bireysel iş hukuku bağlamındaki her iş kazası sosyal güvenlik hukuku kapsamında da iş kazası olarak kabul edilmesiyle beraber sosyal güvenlik hukuku bağlamında her iş kazası, Bireysel iş hukuku bakımından iş kazası kapsamında değildir⁶⁸. Sosyal güvenlik hukuku bağlamında iş kazası kavramının geniş bir kapsama sahip olmasının nedeni Anayasa'nın 60. maddesinde düzenlenen sosyal güvenlik hakkının uygulanması amacıdır⁶⁹.

5510 sayılı SSGSSK'de iş kazası kavramının tanımı yapılmamakla beraber hangi durumlarda gerçekleşecek kazaların sosyal güvenlik hukuku bakımından "iş kazası" sayılacağı belirtilmiştir. Bu hükümde iş kazasının açık bir tanımı yapılmamakla beraber iş kazasının unsurları ve bir olayın hangi şartla iş kazası olarak kabul edilebileceği belirtilerek iş kazasının yer ve zaman bakımından çerçevesi çizilmektedir⁷⁰. 5510 sayılı SSGSSK m.13 hükmüne göre iş kazası;

"a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,

b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,

c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,

d) Bu Kanununun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,

e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hale getiren olaydır."

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu m. 3/1-g hükmünde iş kazası, "işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olayı... ifade eder." şeklinde tanımlanmıştır.

⁶⁶ Bingöl, s. 15; Başboğa Şahbaz, Zübeyde, *İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Hukuki Sorumluluğu ile Maddi Zarar Hesabına İlişkin Esaslar*, İstanbul: Beta, 2010, s. 11, 12.

⁶⁷ Süzek, s. 426.

⁶⁸ Tuncay, Ekmekçi, s. 403.

⁶⁹ Süzek, s. 438.

⁷⁰ Huriye Karataş, *İş Kazası ve Meslek Hastalığında İşverenin Sorumluluğu*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 22; Ali Güzel, Ali Rıza Okur, Nurşen Caniklioğlu, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Yenilenmiş 19. Bası, 2021, s. 376.

Maddenin gerekçesinde bu tanımın, 5510 sayılı SSGSSK'deki tarifi de içeren daha genel bir tanım olduğu ifade edilmiştir.

Doktrinde ise iş kazasının tanımı “*sigortalının işverenin otoritesi altında bulunduğu bir sırada, gördüğü iş veya işin gereği dolayısıyla gerçekleşen, sigortalıyı bedence ya da ruhça zarara uğratan, ani ve harici bir olaydır.*” şeklinde yapılmıştır⁷¹. Bu tanım bireysel iş hukuku anlamında iş kazasını dolayısıyla işverenin işçiye karşı sorumluluğunun doğmasını ifade etmekte olup sosyal güvenlik hukuku bağlamında zararlandırıcı bir iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için olayın 5510 sayılı SSGSSK m. 13 hükmünde sayılan durumlardan biriyle gerçekleşmesi gerekmektedir⁷².

4.1.2. Sosyal Güvenlik Hukuku Kapsamında İş Kazasının Unsurları

Sosyal güvenlik hukuku açısından iş kazasından söz edebilmek için kazaya maruz kalan kişinin sigortalı olması, kazanın 5510 sayılı SSGSSK m. 13 hükmünde sayılan durumlarda meydana gelmesi, kazaya maruz kalan kişinin bedensel veya ruhsal bir engele uğraması ve gerek kaza ile zarar gerekse yürütülen iş ile meydana gelen kaza arasında uygun illiyet bağının bulunması unsurlarının mevcut olması gerekmektedir. Yargıtay da sosyal güvenlik hukuku bağlamında iş kazasından söz edebilmek için bu unsurların aranması gerektiğini ifade etmektedir⁷³.

⁷¹ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1974, s. 5; Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 377; İlhan Ulusan, *Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1990, s. 71; Haluk Hadi Sümer, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, 6. Baskı, Ankara: Seçkin, 2022, s. 101; Karataş, s. 23; Altan Kayacan, *İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının İş Hukuku Bakımından Sonuçları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 26.

⁷² İstar Cengiz, “İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:9, Sayı:34, Nisan 2018, s. 128, 129.

⁷³ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin 21.1.2021 T. E. 2020/5783 K. 2021/595 Sayılı kararında bu husus “*iş kazasının unsurları üzerinde de kısaca durulmalıdır. Bunlar şöyle sıralanabilir: Kazaya uğrayan 506 sayılı Kanun anlamında sigortalı sayılmalı; bu sigortalı bir kazaya uğramalı ve uğranılan kaza 506 sayılı Kanunun yukarıda ayrıntısı açıklanan 11. maddesinin (5510 sayılı Yasa'nın 13.maddesi) (A) fıkrasında sayılan hal ve durumlardan birinde meydana gelmeli; sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan bir olay biçiminde gerçekleşmeli; bu olay ile sigortalının uğradığı zarar arasında uygun illiyet (nedensellik)bağı bulunmalıdır.*” Şeklinde ifade edilmiştir, Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

4.1.2.1 Kazaya Uğrayanın Sigortalı Olması

5510 sayılı SSGSSK m. 3/6 hükmünde sigortalı, “kısa ve/veya uzun vadeli sigorta kolları bakımından adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken kişi” olarak ifade edilmiştir.

5510 sayılı SSGSSK’nin 4. maddesinin 2. fıkrasında⁷⁴ ve aynı kanunun 5. maddesinde⁷⁵ iş sözleşmesi ile çalışmamalarına rağmen sigortalı sayılanlar hüküm altına alınmıştır. Buna göre

⁷⁴ 5510 sayılı Kanun’un 4. Maddesinin 2. Fıkrasına göre;

Birinci fıkranın (a) bendi gereği sigortalı sayılanlara ilişkin hükümler;

- a) İşçi sendikaları ve konfederasyonları ile sendika şubelerinin başkanlıkları ve yönetim kurullarına seçilenler,
- b) Bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan; film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarlar,
- c) Müttekabiliyet esasına dayalı olarak uluslararası sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülke uyuğunda olanlar hariç olmak üzere, yabancı uyruklu kişilerden hizmet akdi ile çalışanlar,
- d) 2/7/1941 tarihli ve 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanuna göre çalıştırılanlar,
- e) 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanununda belirtilen umumî kadımlar,
- f) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen kurslarda usta öğretici olarak çalıştırılanlar, kamu idarelerinde ders ücreti karşılığı görev verilenler ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesinin (C) bendi kapsamında çalıştırılanlar,
- g) (Ek: 11/10/2011-KHK-665/29 md.) Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen Toplum Yararına Çalışma Programlarından yararlananlar hakkında da uygulanır.

⁷⁵ 5510 sayılı Kanun’un 5. Maddesi uyarınca; Kısa ve uzun vadeli sigorta kolları bakımından aşağıda sayılan kişiler hakkında uygulanacak sigorta kolları şunlardır:

- a) Hizmet akdi ile çalışmamakla birlikte, ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklular hakkında, iş kazası ve meslek hastalığı ile analık sigortası uygulanır ve bunlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar.
- b) (Değişik: 13/2/2011-6111/24 md.) 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası; meslekî ve teknik ortaöğretim ile yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde görevli bursiyerler ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 46 ncı maddesine tabi olarak kısmi zamanlı çalıştırılan öğrencilerden aylık prime esas kazanç tutarı, 82 nci maddeye göre belirlenen günlük prime esas kazanç alt sınırının otuz katından fazla olmayanlar hakkında ise iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanır. Bu bentte sayılanlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar ve bunlardan bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar hakkında ayrıca genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır.
- c) (Değişik: 17/4/2008-5754/3 md.) (Değişik birinci ve ikinci cümle: 12/7/2013-6495/96 md.) Harp malulleri ile 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna veya 2330 sayılı Kanun hükümleri veya 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanunun 56 ncı maddesi uygulanarak aylık bağlanmasını gerektiren kanunlara göre vazife malullüğü aylığı bağlanmış malullerden, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında sigortalı olarak çalışmaya başlayanların aylıkları kesilmez. Aylıkları kesilmeksizin 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında çalışanlar hakkında uzun vadeli sigorta kolları, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında çalışanlar hakkında ise iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulanır. İş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulananların uzun vadeli sigorta kollarına tabi olmayı istemeleri halinde, bu isteklerini Kuruma bildirdikleri tarihi takip eden ay başından itibaren, haklarında uzun vadeli sigorta kolları da uygulanır. Bu fıkra kapsamına girenlerden ayrıca genel sağlık sigortası primi alınmaz.
- d) (Mülga: 17/4/2008-5754/3 md.)
- e) (Değişik: 13/2/2011-6111/24 md.) Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerler, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar ve bunlar hakkında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası ile (...) genel sağlık sigortası hükümleri

işçi sendikaları ve konfederasyonları ile sendika başkan ve yönetim üyeleri; iş sözleşmesi ile çalışan yabancılar; koruma bekçileri; genel kadınlar; usta öğreticiler; toplum yararına çalışma programına katılanlar; hükümlü ve tutuklular; çırak; aday çırak; işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler; staj yapan öğrenciler; 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu uyarınca üniversitede kısmi zamanlı çalıştırılan öğrenciler; harp malulleri ve vazife malulü olanlar; Türkiye İş Kurumu kursiyerleri; Türkiye ile sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan yabancı ülkelere çalıştırılmaya götürülen Türk işçiler; kamu idarelerinde ücret karşılığı ders verenler; bir yada 10 günden çok süreli hizmet sözleşmesi ile çalışan taksi ve minibüs sürücülere ile sanatçılar iş kazası nedeni ile sigorta yardımlarından yararlanabilir⁷⁶. 5510 sayılı SSGSSK'nin 6. maddesinde ise kimlerin sigortalı sayılmayacağı düzenlenmiştir⁷⁷.

uygulanır. (Ek cümle: 11/10/2011-KHK-665/30 md.) Bunlar için Türkiye İş Kurumu prim ödeme yükümlüsü olmakla birlikte bu Kanun kapsamında işyeri ve işveren sayılmaz.

f) (Mülga: 17/4/2008-5754/3 md.)

g) (Ek: 17/4/2008-5754/3 md.) Ülkemiz ile sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışındaki işyerlerinde çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılır ve bunlar hakkında kısa vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır.

⁷⁶ Tuncay, Ekmekçi, s. 405; Ali Güneren, İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s.402-406.

⁷⁷ MADDE 6- Bu Kanunun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları hükümlerinin uygulanmasında;

a) İşverenin işyerinde ücretsiz çalışan eşi,

b) Aynı konutta birlikte yaşayan ve üçüncü derece dahil bu dereceye kadar hısımlar arasında ve aralarına dışardan başka kimse katılmaksızın, yaşadıkları konut içinde yapılan işlerde çalışanlar,

c) (Değişik: 17/4/2008-5754/4 md.) Ev hizmetlerinde çalışanlar (Kanunun ek 9 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamında sigortalı olanlar ile ücretle aynı kişi yanında ay içinde 10 gün ve daha fazla süreyle çalışanlar hariç),

d) Askerlik hizmetlerini er ve erbaş olarak yapmakta olanlar ile yedek subay ve yedek astsubay okulu öğrencileri,

e) (Değişik: 10/9/2014-6552/40 md.) Uluslararası sosyal güvenlik sözleşmeleri hükümleri saklı kalmak kaydıyla; yabancı bir ülkede kurulu herhangi bir kuruluş tarafından ve o kuruluş adına ve hesabına Türkiye'ye üç ayı geçmemek üzere bir iş için gönderilen ve yabancı ülkede sosyal sigortaya tabi olduğunu belgeleyen kişiler ile Türkiye'de kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan, yurt dışında ikamet eden ve o ülke sosyal güvenlik mevzuatına tabi olanlar,

f) (...) yüksek okullarda fiilen normal eğitim süreleri içinde yapılan, tatbikî mahiyetteki yapım ve üretim işlerinde çalışan öğrenciler,

g) Sağlık hizmet sunucuları tarafından işe alıştırılmakta olan veya rehabilite edilen, hasta veya malûller,

h) (Değişik: 17/4/2008-5754/4 md.) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentleri gereği sigortalı sayılması gerekenlerden 18 yaşını doldurmamış olanlar,

i) Kamu idarelerinde ve Kanunun ek 5 inci maddesi kapsamında sayılanlar hariç olmak üzere, tarım işlerinde veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz işlerde çalışanlar ile tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan; tarımsal faaliyette bulunan ve yıllık tarımsal faaliyet gelirlerinden, bu faaliyete ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarın aylık ortalamasının, bu Kanunda tanımlanan prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz katından az olduğunu belgeleyenler ile 65 yaşını dolduranlardan talepte bulunanlar,

j) (Mülga: 17/4/2008-5754/4 md.)

k) (Değişik: 17/4/2008-5754/4 md.) Kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlardan, aylık faaliyet gelirlerinden bu faaliyetine ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarı, prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz katından az olduğunu belgeleyenler,

l) Kamu idarelerinin dış temsilciliklerinde istihdam edilen ve temsilciliğin bulunduğu ülkede sürekli ikamet izni veya bu devletin vatandaşlığını da haiz bulunan Türk uyruklu sözleşmeli personelden, bulunduğu ülkenin sosyal güvenlik kurumunda sigortalı olduğunu belgeleyenler ile kamu idarelerinin dış temsilciliklerinde istihdam edilen sözleşmeli personelin uluslararası sosyal güvenlik sözleşmeleri çerçevesinde ve temsilciliğin bulunduğu ülkenin ilgili mevzuatının zorunlu kıldığı hallerde, işverenleri tarafından bulunulan ülkede sosyal sigorta kapsamında sigortalı yapılanlar,

5510 sayılı SSGSSK'nin 7. maddesinde, sigortalılığın başlangıç tarihi belirtilmiş olup kanunun 92. maddesinde ise “*sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, azaltmak, vazgeçmek veya başkasına devretmek için sözleşmelere konulan hükümler geçersizdir.*” hükmüyle sigortalılığın zorunlu olduğu düzenlenmiştir. Buna göre, 5510 sayılı SSGSSK'nin 4. ve 5. maddeleri kapsamında olup 6. maddede sayılanlar arasında olmayan kişiler, 7. maddede öngörülen başlangıç tarihine göre zorunlu sigortalı kabul edileceği için bu kişilerin SGK'ya bildirilmemiş olmaları sigortalı sayılmalarına engel teşkil etmemektedir⁷⁸. Bu minvalde sigortalının SGK'ya bildirilmeden çalıştırılması halinde sigortalının iş kazasına uğraması olayı iş kazası niteliğini haiz olup Kurum sigortalıya veya hak sahiplerine kanunda öngörülen imkanları sağlamak durumundadır⁷⁹.

5510 sayılı SSGSSK'nin 13. maddesinin 2. fıkrasında sosyal güvenlik hukuku bağlamında iş kazası niteliğindeki olaya uygulanacak hükümlerin kanunun m.4/1 -a hükmünde düzenlenen hizmet sözleşmesi ile bir veya birkaç işverene bağlı olarak çalışan sigortalılar ile beraber kanunun m.4/1-b hükmünde düzenlenen bir hizmet sözleşmesine tabi olmaksızın kendi ad ve hesabına bağımsız çalışanlar hakkında uygulanacağı öngörülmüştür. Buna göre 5510 sayılı SSGSSK bağlamında iş kazasına maruz kalarak, iş bu kanun kapsamında buna bağlı yardımlardan faydalanabilecek olanlar m.4/1-a ve m.4/1-b kapsamındaki sigortalılardır. Fakat bizim çalışmamızın konusu gereği çalışmamızda yer verdiğimiz sigortalı kavramı esasen m.4/1 -a kapsamındaki sigortalıları ifade etmektedir.

5510 sayılı SSGSSK m.4/1-c hükmünde düzenlenen kamu görevlileri ise iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolu kapsamında olmayıp kamu görevlileri kısa vadeli sigorta kolları bakımından 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine tabidir⁸⁰.

5510 sayılı SSGSSK m. 23 hükmünde sigortalı çalıştırmaya başladığının süresi içinde sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığının Kurumca tespit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödeneceği hususu düzenlenmiştir. Buna göre sigortalının çalışmaya başladığının Kuruma

m) (Ek: 4/7/2012-6353/36 md.) Gençlik ve Spor Bakanlığı, Spor Genel Müdürlüğü, Türkiye Futbol Federasyonu, bağımsız spor federasyonları tarafından yapılan her türlü gençlik ve spor faaliyetleri ile bu faaliyetlerle ilgili kamp, eğitim ve hazırlık çalışmalarında süreklilik arz etmeyecek şekilde görevlendirilenler,

n) (Ek fıkra: 29/1/2016-6663/23 md.) 30 uncu maddenin üçüncü fıkrasının (b) bendi kapsamında olanlar hariç olmak üzere, yaşlılık aylığı almaktayken bu aylıkları kesilmeksizin 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında çalışanlar, 4 üncü ve 5 inci maddelere göre sigortalı sayılmaz.

⁷⁸ Tuncay, Ekmekçi, s. 405, 406.

⁷⁹ Tuncay, Ekmekçi, s. 405, 406.

⁸⁰ Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, s. 103; Tuncay, Ekmekçi, s. 406.

bildirilmesinden önce sigortalının iş kazasına maruz kalması halinde de sigortalı ve hak sahiplerinin, kanunun öngördüğü imkanlardan faydalanması mümkündür.

İş kazasına uğrayan sigortalı için prim ödenmiş olması veya sigortalının belirli bir süre çalışmış olması, iş kazasının meydana geldiği tarihte sigortalının yaşının küçük olması veya sigortalının emekli iken çalışması, kısmi zamanlı veya tam zamanlı çalışması hususları meydana gelen olayın iş kazası olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu bakımından önem arz etmemektedir⁸¹. Oysaki bir hizmet ilişkisine bağlı olarak fiilen çalışmamasına rağmen sigorta primleri yatırılan fakat kayıtlarda sigortalı görünen bir kişinin kazaya uğraması halinin iş kazası olarak kabul edilmesi mümkün değildir⁸².

4.1.2.2.Kazanın Meydana Gelmesi

Borçlar hukukunda kaza, borçlunun her türlü tedbiri almasına rağmen, kusur ve iradesi dışında meydana gelen, önceden öngörebilmesi ve kaçınabilmesi mümkün olmayan, zarar doğuran herhangi bir olay olarak ifade edilmektedir⁸³. Sosyal güvenlik hukuku bakımından iş kazası kavramı ise borçlar hukuku anlamındaki kaza kavramı ile benzerlik arz etmekle beraber ondan birtakım özellikleri itibariyle farklılıklar taşımaktadır⁸⁴. Zira iş kazası, kazaya uğrayanın mesleki alanı çerçevesinde meydana gelmekte olup bu bağlamda esasen iş kazasını diğer kazalardan ayıran husus, iş kazasının (m.4/1 -a'lılar bakımından) işverenin otoritesi altındayken gerçekleşmesidir⁸⁵.

Sosyal güvenlik hukuku açısından bir olayın iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için, kazanın 5510 sayılı SSGSSK m. 13 kapsamında sayılan hallerde meydana gelmesi zorunluluk arz etmektedir⁸⁶.

Meydana gelen bir olayın iş kazası olarak kabul edilmesi için, bu olayın ani nitelikte olması aranmakta olup ani olay, bir olayın başlangıcı ve sonu belli olan, tek seferde

⁸¹ Ayşe Ledün Akdeniz, “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği”, *İÜHFİM*, C. 72, S. 2, 2014, s.10; Sümer, s. 103.

⁸² Bingöl, s. 10.

⁸³ Ulusan, s. 72; Tuncay, Ekmekçi, s. 406; Karataş, s. 21, 22; Kayacan, s. 24, 25.

⁸⁴ Tuncay, Ekmekçi, s.406.

⁸⁵ Ulusan, s. 15; Reşat Atabek, *İş Kazası ve Sigortası*, İstanbul, 1978, s. 41.

⁸⁶ Ulusan, 72; Bingöl, s.15; Karataş, s. 24.

gerçekleşmesi anlamını taşımaktadır⁸⁷. İş kazasının ani nitelikte olması iş kazalarını meslek hastalıklarından ayıran en önemli unsurdur⁸⁸.

Ayrıca doktrindeki kabule göre iş kazasının mevcudiyetinden bahsedebilmek için haricilik unsurunun varlığı gerekmekte olup bu durum ise kazanın; mağdurun vücut bütünlüğüne, organik yapısına yabancı harici bir etken, dış bir olay sonucu meydana gelmesini ifade etmektedir⁸⁹.

Bireysel iş hukuku anlamındaki iş kazası diğer bir deyişle işverenin sorumluluğunun doğması için zararın dıştan gelen bir olay sonucu meydana gelmesi zorunlu iken sosyal güvenlik hukuku bağlamında ise, iş kazasının varlığı için dıştan gelen bir etkinin aranmasına gerekli olmayıp sigortalının 5510 sayılı SSGSSK'nin 13. maddesinde sayılan durumlardan biri ile kazaya uğramış olması yeterlidir⁹⁰. Kanaatimize göre de sosyal güvenlik hukuku bağlamında iş kazasının mevcudiyeti için kazanın dışsal bir etkiden kaynaklanması zorunlu olmayıp zararlandırıcı olayın, Kanunun 13. maddesinde sayılan hallerden biri ile meydana gelmesi yeterlidir. Zira bir olayın sosyal güvenlik hukuku kapsamında iş kazası sayılması her zaman işverenin sorumluluğunun doğmasına sebebiyet vermemektedir. Sosyal güvenlik hukuku kapsamında iş kazası, Kurumun bu sebeple işçiye ya da hak sahiplerine yönelik sorumluluğunun çerçevesini oluşturmaktadır.

4.1.2.3. Uygun İlliyet Bağının Bulunması

4.1.2.3.1. Genel Olarak

Bir kazanın iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için işçinin gördüğü iş ile kaza arasında ve kaza ile zarar arasında illiyet bağının bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerekmektedir⁹¹.

⁸⁷ Tuncay, Ekmekçi, s. 433, 434.

⁸⁸ Tuncay, Ekmekçi, s. 409.

⁸⁹ Eren, İş Kazası, 9; Bingöl, s. 16.

⁹⁰ Güzel, Okur, Caniklioğlu, s.383; Başboğa Şahbaz, s.16-17.

⁹¹ Tuncay, Ekmekçi, s.409.

İş kazasının mevcudiyeti için aranan koşullardan biri kaza olayı ile sigortalının uğradığı bedensel veya ruhsal zarar arasında illiyet bağının bulunmasıdır⁹². Yargıtay kararlarında da kaza ile ortaya çıkan zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması sosyal güvenlik hukuku kapsamında iş kazasının bir unsuru olduğu belirtilmiştir⁹³. Sigortalıda meydana gelen zarar, hayatın olağan akışına göre kaza olayının beklenilebilecek bir sonucu değil ise bu halde kaza ile zarar arasında uygun illiyet bağı olmadığından meydana gelen kaza iş kazası olarak nitelendirilemez⁹⁴.

Bir olayın iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için işçinin gördüğü iş ile kaza arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Bu bağlamda kazanın işverenin otoritesi altında iken veya yürütülen iş nedeniyle meydana gelmesi gerekmektedir⁹⁵. İşçinin gördüğü iş ile kaza arasında illiyet bağının tespiti için kazanın 5510 sayılı SSGSSK'nin 13. maddesindeki hallerden biri ile gerçekleşip gerçekleşmediği belirlenmelidir.

4.1.2.3.2. Sigortalının İşyerinde Kazaya Uğraması

5510 sayılı SSGSSK'nin 13 maddesinin 1. fıkrasının a bendi uyarınca sigortalının işyerinde bulunduğu sırada uğradığı kaza, başka koşul aramaksızın iş kazası sayılmaktadır. Nitekim doktrinde kabul edilen görüşe göre işçinin iş yerinde olduğu sırada işverenin otoritesi altında olduğunun kabulü ile işçinin iş yerinde geçirdiği kazaların 5510 sayılı SSGSSK uyarınca iş kazası sayılması gerekmektedir⁹⁶.

5510 sayılı SSGSSK m. 11 hükmüne göre sigortalının işini yaptığı yerin yanı sıra işyerinden sayılan işyerine bağlı yerler, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitimi yerleri, avlu, büro gibi diğer eklentiler ile araçlar

⁹² Ömer Akel, *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na Göre İş Kazası Sayılan Hâller ve İş Kazasının Bildirilmesi*, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 62; Tuncay, Ekmekçi, s.427; Sümer, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, s. 110.

⁹³ Yargıtay 21. HD. 15.04.2019 tarihli 2018/5018 E. Ve 2019/2931 K. Sayılı ilamına göre: “Yasanın iş kazasını sigortalıyı zarara uğratan olay biçiminde nitelendirmiş olması illiyet (nedensellik) bağıni iş kazasının bir unsuru olarak ele almayı gerektirmiştir. Ne var ki, burada aranan “uygun illiyet (nedensellik) bağı” olup, bu da yasanın aradığı hal ve durumlardan herhangi birinde gerçekleşme olgusu ile sonucun birbiriyle örtüşmesi olarak anlaşılmalı, yasada olmadığı halde, herhangi başkaca kısıtlayıcı bir koşulun varlığı aranmamalıdır.” Lexpera, (E.T. 01.04.2023), aynı yönde Yargıtay HGK 13.10.2004 T., 2004/21-529 E., 2004/527 K. Sayılı kararı, Lexpera, (E.T. 01.04.2023).

⁹⁴ Sümer, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, s. 110; Bingöl, s. 28.

⁹⁵ Bingöl, s. 30, 31.

⁹⁶ Ekonomi, Münir, *İş Hukuku*, C.1, Ferdi İş Hukuku, 3. Bası, İstanbul 1984, s. 85; Ulusan, s.76.

işyeri kavramı kapsamında olduğundan bu alanlarda meydana gelen kazalar da iş kazası niteliğindedir.

Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada meydana gelen ve sigortalıyı bedensel ya da ruhsal olarak zarara uğratan olayların yapılan işle ilgili olup olmadığına bakılmaksızın iş kazası sayılması gerekmektedir⁹⁷. Yargıtay da sigortalının iş yerinde beyin kanaması⁹⁸ ve kalp krizi geçirmesi⁹⁹, ve hatta iş yerinde intihar etmesi¹⁰⁰ gibi durumları iş kazası kapsamında olduğunu kabul etmektedir.

4.1.2.3.3. Sigortalının İşveren Tarafından Yürütülmekte Olan İş Nedeniyle Kazaya Uğraması

5510 sayılı kanununun 13. maddesinin 1. fıkrasının b bendi uyarınca sigortalının işyeri dışında, fakat işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle kazaya uğraması halinde meydana gelen kaza, iş kazası niteliğindedir. Bu hüküm ile 4-b kapsamındaki sigortalıları da kapsayacak şekilde düzenleme yapılmış olup buna göre 4-a kapsamındaki sigortalılar ile ve 4-b kapsamındaki sigortalıların iş yeri dışında fakat yürütülen iş nedeniyle uğradıkları kazaların

⁹⁷ Atabek, İş Kazası, s. 52; Ulusan, s.76.

⁹⁸ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi T. 14.1.2019 E. 2018/7249 K. 2019/48 sayılı kararına göre; “...Davacı murisinin baş ağrısı, mide bulantısı ve kusma şikayetlerinin ölümüne yol açan beyin kanamasının bulguları olabileceği ve sürecin iş yerinde başladığının kabulü gerektiği belirtildiğinden davacının murisinin ölümünün 506 sayılı Yasanın 11.maddesi uyarınca iş kazası olduğunun tespitine karar verilmesi gerektiği halde yazılı şekilde davanın reddi usul ve yasaya aykırı olup bozma sebebidir.”, Lexpera, (E.T. 31.03.2023)

⁹⁹Yargıtay 10. Hukuk Dairesi T. 20.3.2017 E. 2015/10611, K. 2017/2289 sayılı ilamına göre; “Somut olay incelendiğinde, davacılar murisinin, olay tarihinde, işyerinde bulunduğu sırada, fenalaştığı ve işyeri hekimi tarafından yapılan muayenede, murisin, kalp krizi geçirdiğinin anlaşılması üzerine ilk müdahalenin yapılarak hastaneye ambulansla gönderildiği ve hastanede, yapılan müdahaleye rağmen hayatını kaybettiği anlaşılmaktadır. “Mahkemece, alınan bilirkişi raporu doğrultusunda, murisin işe başlamadan önce gerekli raporları almış ve davalı şirketin, işveren olarak tüm sorumluluğu yerine getirmiş olmasına göre, işverene, bir kusur atfedilemeyeceği gözetilerek yazılı şekilde hüküm tesis edilmiş ise de, işverenin kusursuz olup olmayacağı hususunun iş kazasının tespitinde bir öneminin bulunmadığı ayrıca kalp krizinin işyerinde iken çalışma esnasında meydana geldiği dikkate alındığında meydana gelen olayın bir iş kazası olduğunun kabulü gerekir.”, Legalbank Elektronik Hukuk Bankası, (E.T. 31.03.2023) ; Aynı yöndeki Yargıtay HGK T. 13.10.2004 E. 2004/529 K. 2004/527 sayılı ilamına göre; “...Sigortalının, işyerinde çalışmakta iken kalp krizi geçirerek ölümü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 11. maddesinin (A) fıkrasının (a) bendinde gösterilen “Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada meydana gelme” haline uygun bir olay olduğu gibi, aynı maddenin (b) bendinde yer alan “ işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla meydana gelme” haline de uygun olup; iş kazası sayılması gerekir.”, Lexpera, (E.T. 31.03.2023)

¹⁰⁰ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 5.7.2004 T., 2004/4465 E., 2004/6425 K. Sayılı kararına göre; “...İntihar eylemi eğer iş yerinde gerçekleşmiş ise, olayın salt işyerinde meydana gelmesi durumunda bile, intihar eden sigortalının gördüğü işle ilgili ve işverenin kusurundan kaynaklanmamış olmasına rağmen 506 sayılı yasanın 110 maddesi açıklığı gereği olay yine de iş kazasıdır.”, Legalbank Elektronik Hukuk Bankası, (E.T. 31.03.2023)

iş kazası olduğu ifade edilmektedir¹⁰¹. Sigortalının işyeri dışında uğradığı kazanın iş kazası olup olmadığı belirlenirken işveren tarafından yürütülen iş nedeniyle hareket edip etmediği hususu önem arz etmektedir¹⁰².

4.1.2.3.4. Bir İşverene Bağlı Olarak Çalışan Sigortalının, İşveren Tarafından Görev İle Başka Bir Yere Gönderilmesi Yüzünden Asıl İşini Yapmaksızın Geçen Zamanlarda Kazaya Uğraması

Sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda geçirdiği kazalar iş kazası olarak kabul edilmektedir. Bu bendin uygulanmasının koşulu işverence görevlendirme unsuru olup görevlendirmenin dolayısıyla otorite ilişkisinin bulunmadığı olayların iş kazası niteliğinde olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir. Buna göre sigortalının geçirdiği kazanın işveren tarafından sigortalıya verilen görevle ilgili olup olmadığı, görevin yapılması için geçen süre içinde meydana gelip gelmediğinin belirlenmesi önem arz etmektedir.¹⁰³

Yargıtay, işverence görevli olarak başka yere gönderilen sigortalının asıl işini yapmaksızın geçirdiği zamanlarda boş zamanlarının normal bir yaşam çerçevesinde değerlendirilmesinin doğal olduğu, bu sürelerde meydana gelen kazaların iş kazası sayılacağını kabul etmektedir¹⁰⁴. Yargıtay, bir kararında işveren tarafından para tahsili için görevlendirilen sigortalının dönüşte uğradığı telefon kulübesinde geçirdiği kazayı iş kazası olarak nitelendirilebileceğine hükmetmiştir¹⁰⁵.

¹⁰¹ Karataş, s. 27.

¹⁰² Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, s. 106; Akel, s. 72.

¹⁰³ Başboğa Şahbaz, 24; Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, s. 106.

¹⁰⁴ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin T. 03.05.2010, E. 2010/634, K. 2010/6431 sayılı kararına göre; "Sigortalı işçinin, işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla işyerinden uzaklaştığında, boş zamanlarını normal bir yaşantı içerisinde değerlendirmesi doğaldır. Bu bakımdan, sigortalıyı görevle ayrıldığı işyerinden aynı işyerine dönünceye kadar normal yaşam içerisinde kalmak koşuluyla boş zamanlar da dahil olmak üzere tüm risklere karşı sigortalı saymanın, sosyal sigorta hukukunun ilkelerine uygun düşeceği dikkate alınarak sigortalının ölümüne neden olan olayın, sigortalı işçiden yapılması istenilen işin kapsamı itibarıyla tamamlanması için geçmesi gereken normal sürenin dışında, ancak hoşgörü sınırları içerisinde kabul edilebilecek bir zaman kesiti içinde vuku bulup bulmadığı incelenmelidir.", Lexpera, (E.T. 31.03.2023)

¹⁰⁵ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin T. 15.12.2009, E. 2008/14534, K. 2009/18660 sayılı kararına göre; "Davacının, para tahsil işini tamamlayarak, işyerindeki çalışma saatinin son bulmasından sonra, tahsil ettiği parayı teslim için işyerine uğrama olanak veya zorunluluğunun bulunmadığı bir saatte Bandırma'ya geldiğinin belirlenmesi halinde; dönüşünü takiben özel amaçlı telefon görüşmesi için de olsa telefon kulübesinde bulunması, yukarıda sıralanan içtihatlarda da belirtildiği üzere, verilen işin tamamlanması için öngörülen süre kapsamındaki bir an olarak

4.1.2.3.5.Emziren Kadın Sigortalının Çocuğuna Süt Vermek İçin Ayrılan Zamanlarda Kazaya Uğraması

4857 sayılı İş Kanunu'nun 66. maddesinde, çalışma suresinden sayılan durumlar belirtilmiş olup işbu maddesin (e) bendinde ise, ocuk emziren kadın işçilerin çocuklarını emzirmeleri için belirtilecek surelerin çalışma suresinden sayılacağı belirtilmiştir. Yine 4857 sayılı İş Kanunu'nun 74. maddesinde kadın işçilere bir yaşından kuck çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni verileceği ve bu surenin hangi saatler arasında ve kaça bölünerek kullanılacağının işçinin belirleyeceği, bu surenin ise günlük çalışma suresinden sayılacağı hususu öngörülmüştür.

5510 sayılı SSGSSK m. 13 hükmünde açıkça kadın sigortalının emzirme izni sırasında geçirdiği kazanın iş kazası olarak kabul edildiği hüküm altına alınmıştır. Buna göre sigortalının 4857 sayılı İş Kanunu'nda ngrlmş olan izin sureleri içinde çocuğunu emzirmek için işyerinden ayrıldığı sırada veya işyerine dönerken bir kazaya maruz kalması halinde sigortalının 5510 sayılı Kanununun m.13/1-d hükmü uyarınca iş kazası geçirdiği kabul edilmelidir.

4.1.2.3.6. Sigortalının, İşverence Sağlanan Bir Taşıtla İşin Yapıldığı Yere Gidiş Gelişi Sırasında Kazaya Uğramaları

5510 sayılı SSGSSK m. 13 hükmünde sigortalıların işveren tarafından sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi esnasında, araç içerisinde veya araç dışında meydana gelen kazaların iş kazası olarak kabul edileceği belirtilmektedir. Buna göre sigortalının kendi imkanları ile işe gidiş gelişi esnasında uğradığı kazalar iş kazası olarak kabul edilemez¹⁰⁶.

İşverenin taşıtın maliki olması gerekmemekte olup taşıtın kira veya taşıma sözleşmesiyle işverenin zilyetliği altında bulunması halinde de bu taşıtla işin yapıldığı yere yapılan yolculuk esnasında sigortalının geçirdiği kazalar iş kazası niteliğindedir.¹⁰⁷

İşverenin sigortalıları işyerine götürüp getirmesinin bireysel veya toplu iş sözleşmesinden kaynaklanmasının veya işveren tarafından sosyal yardım amacıyla bu hizmetin yapılmasının, iş kazası açısından önemi olmayıp tüm bu hallerde meydana gelen kazalar iş

değerlendirilebilecek ve bu yaklaşım iş kazası sayılmayı gerektirir koşullarda saldırıya uğradığının kabulünü gerektirecektir.", Lexpera, (E.T. 31.03.2023)

¹⁰⁶ Tuncay, Ekmekçi, s. 425.

¹⁰⁷ Bingöl, s. 25; Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, s. 108.

kazası sayılmaktadır¹⁰⁸. Yargıtay da bir kararında işveren tarafından sigortalı işçiye işin yürütülmesi için tahsis edilen aracın başka bir işçiyi evine bırakmak amacı ile kullanılması esnasında geçirilen kazanın iş kazası sayılamayacağına hükmetmiştir¹⁰⁹.

Yargıtay, işin yapıldığı yere gidiş ve gelişler sırasında geçirilen kazalar ifadesini geniş şekilde yorumlamakta olup gidiş gelişlerin hazırlık aşamasında gerçekleşen kazaların da iş kazası olarak değerlendirilmesi gerektiği ve bu nedenle de işçinin işveren tarafından işe gidiş geliş için tahsis ettiği servis aracını beklerken uğradığı kazanın iş kazası niteliğinde olduğuna hükmetmiştir¹¹⁰.

4.1.2.4. Sigortalının Bedenen veya Ruhun Bir Zarara Maruz Kalması

5510 sayılı SSGSSK'nin 13. maddesinin 1. fıkrası uyarınca iş kazasının mevcudiyeti için, meydana gelen olay neticesinde sigortalının bedensel ya da ruhsal bir engele maruz kalması gerekmektedir. Sigortalının kaza neticesinde bedensel sağlıklı bir durumda olmasına rağmen psikolojik olarak zarara maruz kalması durumu da iş kazası sayılmaktadır¹¹¹. Buna göre kaza olayı neticesinde sigortalıda meydana gelen akıl hastalığı, hafıza kaybı, zihinsel yorgunluk, sürekli sinir bozuklukları gibi ruhsal sağlık sorunları iş kazası sayılmalıdır¹¹².

¹⁰⁸ Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, s. 108.

¹⁰⁹ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin T. 12.07.2011, E. 2010/14098 K. 2011/6281 sayılı kararında; "...davalı işyerinde 11.5.2007 tarihinden itibaren motorlu kurye olarak çalışan davalı Ş. J. ile aynı işyerinde modelhane sorumlusu olarak çalışan dava dışı E. D.'in davalı Ş. J.'un sevk ve idaresinde bulunan P1. plakalı motorsiklet ile seyir halindeyken 6.6.2008 günü saat 22:00'de trafik kazasının meydana geldiği ve davalı Ş. J.'un yaralandığı anlaşılmaktadır... olay işçilerin toplu halde işyerine götürülüp getirilmeleri sırasında meydana gelmediği gibi motorsikletin işçilerin taşınmasına uygun, olağan bir servis aracı olduğu da söylenemez...davalı Ş. J.'in yaralanması ile sonuçlanan trafik kazasının, işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla veya sigortalının işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda veya sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında meydana gelmediği anlaşıldığından, davanın kabulü ile olayın trafik-iş kazası olmadığına tespitine karar verilmesi gerekirken...", Lexpera, (E.T. 31.03.2023)

¹¹⁰ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin T. 14.05.1996., E. 1996/2674 K. 1996/2738 sayılı kararına göre; "Somut olayda sigortalı, servis aracına binmek üzere işveren tarafından belirlenen yerde beklediği sırada, ruhca arızaya maruz kaldığı açıktır. Hal böyle olunca ve özellikle zararlandırıcı sigorta olayının, yukarıda sözü geçen maddenin (e) bendinde vurgulandığı üzere sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülmesi sırasında, başka bir anlatımla, servis aracına binmek üzere işveren tarafından belirlenen yerde beklediği sırada oluştuğuna göre, sigorta olayının iş kazası sayılması gerektiği hukuksal gerçeği ortadadır. Zira, (e) bendinde; "götürülmesi sırasında" sözcüklerinin sigortalıların işveren tarafından belirlenen yerde servis aracına binmek üzere toplu olarak buldukları hazırlık dönemini de kapsadığı söz götürmez. Öte yandan, "götürme sırasında" sözcüklerinin salt-servis aracında geçen süreyi değil, servis aracına binmeden önceki süreyi de kapsadığı biçiminde yorumlamak, sosyal güvenlik hukukunun ilkelerine de uygun düşeceği tartışmasızdır.", Lexpera, (E.T. 31.03.2023)

¹¹¹ Akel, s. 51; Tuncay, Ekmekçi, s. 428.

¹¹² Akel, s. 53; Tuncay, Ekmekçi, 428; Güzel, Okur, Caniklioglu, s.392.

Sigortalının uğradığı zararlar neticesinde protezlerinde zarar oluşması halinin iş kazası sayılıp sayılmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Fakat doktrinindeki baskın görüşe göre vücuda takılan protezler vücutta ayrılmaz bir parça işlevini taşıyorsa bu durumda bu suni organlarda meydana gelen zararlar da iş kazası olarak kabul edilebilmelidir¹¹³.

4.2. MESLEK HASTALIĞI

4.2.1. Genel Olarak

Meslek hastalığı; sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halleridir¹¹⁴. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 1. maddesinin 1. fıkrası hükmünde meslek hastalığı “*mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalık*” biçiminde tanımlanmıştır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 14. maddesinde ise meslek hastalığı, “*sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleri*” olarak tanımlanmıştır. Mevzuattaki işbu tanımlar dikkate alındığında genel itibariyle meslek hastalığı, çalışılan ortamdaki etkenlerle ortaya çıkan hastalık olarak tanımlanabilir¹¹⁵.

¹¹³ Güzel, Okur, Caniklioglu, s.392; Tuncay, Ekmekçi, s. 428; Aksi yönde bkz. Eren, İş Kazası, s. 6.

¹¹⁴ Mesut Balcı, “İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sorumluluğu”, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, Yıl 1, Sayı 4, 2006, s. 155; Kayacan, s. 44; Tuncay, Ekmekçi, s. 431.

¹¹⁵ Tuncay, Ekmekçi, s. 431.

4.2.2. Meslek Hastalığının Unsurları

4.2.2.1. Sigortalı Olma

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 14. maddesinde meslek hastalığının tanımında açıkça belirtildiği üzere bir hastalığın meslek hastalığı olarak kabul edilmesi için kişinin sigortalı olması gerekmektedir.

İş kazasında kapsamında aranan sigortalı olma unsurunda geçerli olan hususlar meslek hastalığı bakımından da aynen geçerlidir. Meslek hastalığında da iş kazasında olduğu gibi işçinin meslek hastalığı yardımlarından faydalanabilmesi için belli bir süre sigorta primi ödenmiş olması koşulu söz konusu değildir¹¹⁶.

4.2.2.2. İşin Niteliği veya Yürütüm Şekli Sonucu Hastalığın Ortaya Çıkması

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 14. maddesinin 1. fıkrası hükmünde belirtildiği üzere meslek hastalığı, bu hastalığın sigortalının yaptığı işin niteliği veya yürütüm şekli nedeniyle ortaya çıkmalıdır. Bir hastalığın meslek hastalığı olarak kabul edilebilmesi için hastalığının dışsal bir sebepten kaynaklanması, diğer bir deyişle hastalığın sigortalının kendi vücudundan dolayı meydana gelmemesi gerekmektedir¹¹⁷.

5510 sayılı SSGSSK'nin 14. maddesinin 2. fıkrası hükmünde meslek hastalığının tekrarlanan sebeplerle meydana geldiği ifade edilmiştir. İş kazasının ani biçimde meydana gelmesinin aksine meslek hastalığı, işin yürütümü veya yapılan işin niteliği sonucu yavaş yavaş ortaya çıkan bir hastalık türüdür¹¹⁸.

5510 sayılı SSGSSK'nin 14. maddesinin 2. fıkrası hükmünde yer alan “*sigortalının hastalığının, meslek hastalığı olarak kabulü için sigortalının yaptığı işin niteliği veya yürütüm şekli nedeniyle tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları sebebiyle ortaya çıkması*”

¹¹⁶ Tuncay, Ekmekçi, s. 432, 433.

¹¹⁷ Ulusan, s. 81; Eren, İş Kazası, s. 24.

¹¹⁸ Tuncay, Ekmekçi, s. 433, 434.

ifadesi ile hastalık ile iş arasında uygun illiyet bağının bulunması gerektiğine işaret edilmiştir¹¹⁹. Uygun illiyet bağının mevcudiyeti saptanırken, sigortalının ifa ettiği işte çalışmamış olması halinde, bu hastalığa yakalanıp yakalanmayacağı, başka bir işte çalışsaydı meslek hastalığının meydana gelip gelmeyeceği araştırılması gerekmektedir¹²⁰.

4.2.2.3. Hastalığın Yönetmelikte Yer Alması

5510 sayılı SSGSSK'nin 14. maddesinin son fıkrasında hangi hallerin meslek hastalığı olarak kabul edileceği hususunun yönetmelikle düzenleneceği öngörülmektedir. Bu bağlamda bir hastalığın meslek hastalığı olarak kabul edilebilmesi için 27021 sayılı Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'ne ekli listede yer alması ve diğer şartları da bünyesinde bulundurması gerekmektedir¹²¹. Bu yönetmeliğin 17. maddesi hükmü sigortalının işten fiilen ayrıldıktan en geç ne kadar süre geçmesi durumunda hastalığının mesleğinden kaynaklandığının, hangi hastalıkların meslek hastalığı olarak kabul edileceği hususlarının Meslek Hastalıkları Listesi'ne göre¹²² belirlenmesini öngörmektedir.

27021 sayılı Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'nin 4. maddesinin 1. fıkrasının n bendine göre sigortalının meslek hastalığına sebep olan işinden fiilen ayrıldığı tarih ile meslek hastalığının meydana çıktığı tarih arasında geçen en uzun süre yükümlülük süresi olarak ifade edilmektedir. Meslek hastalığının sigortalı işten ayrıldıktan sonra ortaya çıkması ve çalıştığı bu iş sebebiyle ortaya çıkması durumunda sigortalının 5510 sayılı SSGSSK ile düzenlenmiş olan imkanlardan faydalanabilmesi için, çalıştığı bu işinden fiilen ayrılmasıyla hastalığın nüksetmesi arasında yönetmelikte o hastalık için belirtilen yükümlülük süresinden daha uzun bir zaman geçmemiş olmalıdır¹²³.

¹¹⁹ Balcı, s. 155; Bingöl, s. 43.

¹²⁰ Uluşan, 82; Bingöl, s. 44.

¹²¹ Tuncay, Ekmekçi, s. 434.

¹²² 27021 sayılı Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğinin 18. Maddesinde Meslek hastalıkları, Meslek Hastalıkları Listesinde;

a) A Grubu: Kimyasal maddelerle olan meslek hastalıkları,

b) B Grubu: Meslekî cilt hastalıkları,

c) C Grubu: Pnömonkozlar ve diğer meslekî solunum sistemi hastalıkları,

ç) D Grubu: Meslek bulaşıcı hastalıklar,

d) E Grubu: Fizik etkenlerle olan meslek hastalıkları olmak üzere beş grupta toplanmıştır.

¹²³ Tuncay, Ekmekçi, s. 435.

Sigortalıda 27021 sayılı Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'nde düzenlenmiş olan hastalıklardan biri tespit edildiği takdirde bunun karine olarak işin niteliği veya yürütüm özelliklerinden dolayı meydana geldiği, dolayısıyla meslek hastalığı niteliği taşıdığı kabul edilmektedir¹²⁴. Yönetmelikte yer almayan bir hastalığın da meslek hastalığı olarak kabul edilmesi mümkün olmakla beraber bunun için hastalığın işin niteliği ya da işin yürütümü neticesinde ortaya çıktığının sigortalı tarafından ispat edilmesi gerekmektedir¹²⁵.

4.2.2.4. Meslek Hastalığının Yetkili Kurumlar Tarafından Tespiti

5510 SSGSK'nin 14. maddesinin 2. fıkrası hükmüne göre sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğunun Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları tarafından usulüne uygun olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi, Kurumca gerekli görüldüğü hallerde, işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbî sonuçlarını ortaya koyan denetim raporları ve gerekli diğer belgelerin incelenmesi sonucu Kurum Sağlık Kurulu tarafından tespit edilmesi gerekmektedir. Kanunda Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları ifadesi yer almakta olduğundan meslek hastalıklarının tespiti hususunda Kurumla anlaşması olan herhangi bir sağlık hizmeti kuruluşundan değil, bu konuda özel olarak yetki verilmiş sağlık kuruluşundan alınmış raporun mevcudiyeti gerekmektedir¹²⁶.

5510 SSGSSK'nin 14. maddesinin son fıkrası uyarınca Yönetmelikte yer almayan bir hastalığın meslek hastalığı olup olmadığı konusunda karar mercii Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulu'dur. Bu husustaki Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında¹²⁷, Yüksek Sağlık Kurulu'nun kararı sadece Kurumu bağlayıcı niteliğe sahip olduğu belirtilmiştir¹²⁸.

¹²⁴ Tuncay, Ekmekçi, s. 435.

¹²⁵ Tuncay, Ekmekçi, s. 435.

¹²⁶ Tuncay, Ekmekçi, s. 438; Bingöl, s. 52

¹²⁷ Yargıtay'ın 28.06.1976 tarihli E.6 ve K. 4 sayılı kararı şu şekildedir: "506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 109. maddesinde sözü edilen sigortalıların sürekli işgöremezlik, malüllük ve erken yaşlanma halleri ile hak sahibi kimselerin malüllük durumlarının tespitine ilişkin raporlar üzerine, kurumca verilen karara ilgililer tarafından itiraz edilerek durumun Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanması halinde ilgililerin buna karşı mahkemeye başvurabileceklerine, mahkemenin söz konusu kararla bağlı bulunmadığına ve içtihat aykırılığının bu suretle giderilmesine 28.6.1976 gününde Yargıtay Büyük Genel Kuruluna katılan üyelerin üçte ikiyi aşan çoğunluğu ile karar verildi.", Lexpera, (31.03.2023)

¹²⁸ Sigortalı veya hak sahipleri tarafından Yüksek Sağlık Kurulu raporuna karşı İş Mahkemesi'nde dava açılarak meydana gelen hastalığın meslek hastalığını niteliğini taşıdığına tespitinin yapılması talep edilebilir.

4.3. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞINA İSTİNADEN YAPILAN YARDIMLAR

4.3.1.Genel Olarak

5510 sayılı SSGSSK’de iş kazası ve meslek hastalığı halinde sigortalılara ya da hak sahiplerine parasal yardımlar ve sağlık yardımları yapılacağı düzenlenmiştir. İşverenin kuruma karşı sorumluluğunun konusu da iş kazası veya meslek hastalıkları dolayısıyla yapılan bu yardımlardır.

4.3.2.Sağlık Yardımları

5510 sayılı SSGSSK’de iş kazası ve meslek hastalığı sonucunda, sigortalılara sağlanacak olan sağlık yardımları bu kanunda düzenlenen genel sağlık sigortası kapsamında düzenlenmiştir. Yine bu iş kazası ve meslek hastalığı riskine maruz kalan sigortalının hak sahipleri de, 5510 sayılı SSGSSK’nin genel sağlık sigortasına ilişkin hükümler kapsamında sağlık yardımlarından yararlanabilmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından iş kazası ve meslek hastalığı neticesinde sigortalıya tıbben gerekli görülen sağlık yardımlarının yapılması, ilaç araç ve gereçlerinin sağlanması, sigortalının acil sağlık hizmetleri karşılanması ve tedavi için bir başka yere gönderilmesi sağlık yardımları kapsamındadır¹²⁹.

¹²⁹ Bingöl, s. 55.

4.3.3.Parasal Yardımlar

4.3.3.1.Genel Olarak

Sosyal risk teşkil eden iş kazası meslek hastalığına maruz kalan sigortalılara ekonomik teminat sağlanması, Anayasa'nın 2. maddesi kapsamında öngörülen sosyal devlet ilkesinin gereğidir. Bu bağlamda 5510 sayılı SSGSSK kapsamında sigortalının (m.4/1-a kapsamındaki sigortalı) bir iş kazası ve meslek hastalığı neticesinde bedensel ya da ruhsal bir zarar görmesi durumunda sigortalıya, vefat etmesi halinde ise hak sahiplerine iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolu kapsamında sigortalı açısından herhangi bir sigortalılık süresi ya da prim ödeme gün sayısı şartı aranmaksızın parasal yardımlar sağlanmaktadır¹³⁰.

4.3.3.2. Geçici iş göremezlik ödeneği

Geçici iş göremezlik ödeneği, iş kazası ya da meslek hastalığına maruz kalan işçinin bu sebeple çalışmadığı sürelerle ilişkin kazanç kaybının giderilmesi amacıyla yöneliktir¹³¹. 5510 sayılı SSGSSK'nin 18. maddesinde Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınmış olması şartıyla iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle iş göremezliğe uğrayan sigortalıya her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verileceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre iş kazası ve meslek hastalığına maruz kalan işçinin sigortalı olması ve iş kazası ve meslek hastalığı sonucunda geçici olarak iş göremez duruma geldiğini ilgili kurumlardan alacağı raporlar ile belgelendirerek geçici iş göremezlik ödeneği alması mümkündür.

¹³⁰ 5510 Sayılı Kanununa göre m.4/1-b hükmü kapsamında sigortalı sayılanların (5510 Sayılı Kanunun 4. maddesinin 1. fıkrasının b bendi kapsamındaki sigortalılar; köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanları kapsamaktadır.) iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeni ile geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanabilmeleri için rapora ek olarak genel sağlık sigortası da dahil olmak üzere prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması gerekmektedir. (m. 18/2, m. 19/4)

¹³¹ Tuncay, Ekmekçi, s. 443.

4.3.3.3. Sürekli iş göremezlik ödeneği

5510 sayılı SSGSSK'nin 19. maddesinin 1. fıkrası uyarınca iş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşan hastalık ve engellilik nedeniyle Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurulları tarafından verilen raporlara istinaden Kurum Sağlık Kurulunca meslekte kazanma gücü en az %10 oranında azalmış bulunduğu tespit edilen sigortalı, sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanır. Bu bağlamda sürekli iş göremezlik geliri, iş kazası veya meslek hastalığı dolayısıyla meslekte kazanma gücünü en az %10 oranında kaybetmiş olan sigortalıya yapılan parasal ödeme olarak ifade edilebilir¹³². Buna göre sigortalının/işçinin iş kazası ve meslek hastalığı dolayısıyla doğmuş bir hastalık ya da özürlülük haline maruz kaldığının kabul edilebilmesi için sigortalının hastalık veya özürlülük halinin meslekte kazanma gücünü en az %10 oranında kaybettiğinin belirlenmesi ve meslekte kazanma gücü kaybının Kurumca yetkilendirilen sağlık kuruluşlarının ilgili sağlık kurulları tarafından verilen sağlık raporu ile tespit edilmesi gerekmektedir.

5510 sayılı SSGSSK'nin 19. maddesinin 2. fıkrasına gereğince sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış olan sigortalının yeniden tedavi ettirilmesi halinde meslekte kazanma gücünü ne oranda yitirdiği, birinci fıkrada belirtilen sağlık kurullarından alınacak raporlara göre yeniden tespit olunur.

Meslekte kazanma gücü kaybının hesaplanmasında sigortalının iş kazasına uğramadan ve meslek hastalığına yakalanmadan önce uğraştığı meslek dikkate alınmak suretiyle tespit edilmelidir¹³³.

4.3.3.4. Ölüm geliri

27579 sayılı Yönetmeliğin 42. maddesinin 1. fıkrası hükmünde ölüm geliri, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya sürekli iş göremezlik geliri almakta iken ölen sigortalının hak sahiplerine bağlanan gelir olarak tanımlanmıştır.

¹³² Bingöl, s. 68; Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 417.

¹³³ Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 417, 418.

5510 Sayılı SSGSSK'nin 32. maddesine göre az 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmiş olması veya 4/1-a kapsamındaki sigortalılar için her türlü borçlanma süreleri hariç olmak üzere en az 5 yıldan beri sigortalı olması ve 900 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmiş olması şartıyla 47. madde kapsamında sayılı sebeplerle kazaya uğramış olanlardan, malullük ve yaşlılık aylığı almakta iken ölenlerin, malullük veya yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanmış olup henüz aylık bağlanma işlemleri tamamlanmadan ölenlerin, bağlanmış bulunan malullük veya yaşlılık aylığı sigortalı olarak çalışmaya başlamaları dolayısıyla kesilen sigortalıların hak sahiplerine aylık bağlanır.

5510 sayılı SSGSSK m.3/7 hükmüne göre hak sahibi, sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde, gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, anne ve babadır. Sigortalının ölümü halinde eşinin ölüm aylığına hak kazanması için sigortalı ile aralarında Türk Medeni Kanunu hükümleri kapsamında bir evlilik ilişkisi bulunmalıdır¹³⁴.

Sigortalının çocuklarının ölüm geliri alma hakkına sahip olabilmesi için 5510 sayılı SSGSSK'nin 34. maddesinde öngörülen şartları taşımaları gerekmektedir. Buna göre ölen sigortalının çocuklarından; 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmayanlara veya Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az %60 oranında yitirip malûl olduğu anlaşılanlara veya yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan kızlarına ölüm aylığı bağlanır.

5510 sayılı SSGSSK'nin 34. maddesinin 1. fıkrasının d bendine göre sigortalının anne ve babasına, hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması halinde her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartıyla ölüm geliri bağlanır.

4.3.3.5. Cenaze ödeneği

İş kazası veya meslek hastalığı neticesinde vefat eden sigortalının cenazesine ilişkin masraflar da Kurum tarafından karşılanmaktadır.5510 sayılı SSGSSK'nin 20. maddesinde

¹³⁴ Tuncay, Ekmekçi, s. 447.

cenaze ödeneği, iş kazası ya da meslek hastalığı sonucu vefat eden sigortalının hak sahibine verilen gelir ifade edilmiştir.

5510 sayılı SSGSSK'nin 37. maddesinde cenaze ödeneği bakımından hak sahibi olanlar ve ödeneğe hak kazanma şartları düzenlenmiştir. Buna göre iş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya sürekli iş göremezlik geliri, malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken veya kendisi için en az 360 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmiş olup da ölen sigortalının hak sahiplerine Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Bakan tarafından onaylanan tarife üzerinden cenaze ödeneği ödenir. Cenaze ödeneği, sırasıyla sigortalının eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa ana babasına, o da yoksa kardeşlerine verilir. Ayrıca işbu kanun hükmünün devamında eğer sigortalının kimsesi yok ise cenazeyi kaldıran gerçek ya da tüzel kişiye de bu ödeme yapılabileceği hüküm altına alınmıştır.

4.3.3.6. Evlenme ödeneği

Sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda vefat halinde kız çocuklarına ödenen ödenek evlenme ödeneği olarak adlandırılmaktadır. 5510 sayılı SSGSK m. 37 hükmüne göre evlenme ödeneği; evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde ödenir. Kız çocuklarının almakta oldukları aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak peşinen ödenir.

5. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI DOLAYISIYLA İŞVERENİN İŞÇİ VE DİĞER HAK SAHİPLERİNE KARŞI HUKUKİ SORUMLULUĞU

5.1. GENEL OLARAK

İş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle işverenin işçiye ve kuruma karşı sorumluluğu mevcuttur. İşveren iş kazası ve meslek hastalığı sebebi ile işçinin uğradığı zararları gidermekle

yükümlüdür¹³⁵. İşçinin iş kazası veya meslek hastalığına maruz kalması halinde, Kurum tarafından işçiye sağlanan yardımlar götürü nitelikte olduğundan işçinin gerçek zararını karşılamaktan genellikle uzaktır¹³⁶. Bu nedenle işçinin Kurum tarafından giderilmeyen bakiye zararına ilişkin olarak işverene müracaat hakkının bulunduğu kabul edilmektedir¹³⁷.

Bunun yanı sıra işveren, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle işçiye yaptığı ödemelerden dolayı işverene yönelttiği rücu taleplerinden de sorumludur¹³⁸. Buna göre işverenin iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle iki farklı hukuki sebebe dayanan sorumluluğu mevcuttur.

5.2. İŞVERENİN İŞÇİYE KARŞI SORUMLULUĞUNUN KAYNAĞI

İş sözleşmesinin güçsüz tarafı olarak kabul gören işçinin işverene kişisel bağılığı ve bu sözleşme nedeniyle hayatının, sağlığının ve bedensel bütünlüğünün, işin niteliği veya işyeri koşullarının yaratacağı tehlikelere açık hale gelmesi dolayısıyla işverenin işçiyi korumakla yükümlüdür¹³⁹.

İşverenin işçiyi koruma borcu, Türk Borçlar Kanunu'nun 417. maddesinin 1. fıkrası ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesi hükmünde belirtilmiştir. Türk Borçlar Kanunu'nun 417. maddesinin 1. fıkrası hükmüne göre “İşveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür”. Ayrıca 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesi de TBK m. 417/1 ile aynı nitelikte olup İSGK m. 4'te işverenin, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede her türlü tedbirin alınması ile yükümlü olduğu açıkça hüküm altına alınmıştır.

¹³⁵ Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, s. 213.

¹³⁶ Süzek, s. 427, 428; Aktaş, s. 108; Fatih Ölmez, “İşveren Sorumluluk Sigortası”, *MÜHFHAD Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan (Özel Sayı)*, C.: 22, S.: 3, s. 2132.

¹³⁷ Gaye Burcu Yıldız, “İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu”, *Toprak İşveren Dergisi*, S. 86, 2010, s. 8-15. s. 5; Eren, İş Kazası, s. 79, 80; Aktaş, s. 108; İnan Deniz Dinç, “Türk Hukukunda İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko ve Teminat Kapsamı”, *Prof. Dr. Ergon A. Çetینگil ve Prof. Dr. Rayegân Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı*, İstanbul, Çizgi Basım Yayın, 2007 s. 474.

¹³⁸ Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, s. 213.

¹³⁹ Yıldız, s. 1.

İşverenin koruma borcu işçinin salt yaşamını, bedensel bütünlüğünü ve sağlığını korumakla sınırlı olmayıp işverenin genel kabulüne göre sosyal ve ekonomik bakımdan güçsüz konumda bulunan olan işçiye bilgi vermesini, işçinin menfaatlerinin zedelenmesini önlemesi adına gerekli girişimlerde bulunması hususlarını da içermektedir¹⁴⁰. Bu koruma borcu kapsamının belki de en önemli kısmını işverenin iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınması yükümlülüğü oluşturmaktadır.

İşverenin işçiyi koruma borcu temelini Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan yaşama hakkı temelinde ifadesini bulmakla beraber İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu başta olmak üzere pek çok kanunda işverenin işçiyi koruma borcu ile ilgili çeşitli hükümler yer almaktadır. Ayrıca işçiyi koruma borcuna yönelik olarak mevzuatımızda pek çok yönetmelik de yer almaktadır. Fakat işverenin işçiyi koruma borcunun kapsamı salt bu mevzuat hükümleri ile sınırlı değildir¹⁴¹. TBK m. 417/I ve İSGK m.4 hükümlerinde ifadesini bulan işverenin gerekli her türlü önlemi alma yükümlülüğü işverenin işbu mevzuat hükümlerinde yer almasa dahi bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması hususunda her türlü önlemi almakla yükümlü olduğunu ortaya koymaktadır¹⁴². Yargıtay uygulaması da bu doğrultudadır¹⁴³.

Ayrıca TBK m. 417/1 ve İSGK m.4 hükmünde yer alan işverenin gerekli her türlü önlemi alması gerektiği ifadesi işverenin ekonomik, entelektüel, sosyolojik konum ve düzeyini, iş tecrübesini ve diğer kişisel niteliklerini göz ardı ederek kusur durumunun tespit edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır¹⁴⁴. Buna göre işveren iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması bakımından makul ve ideal bir işveren gibi davranmakla yükümlü olup bu durum doktrinde “kusurun objektifleştirilmesi” biçiminde ifade edilmektedir¹⁴⁵.

TBK m.417/III hükmüne göre “*İşverenin yukarıdaki hükümler dâhil, kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk*

¹⁴⁰ K. Ahmet Sevimli, “Türk Borçlar Kanunu m. 417 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Işığında Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması”, *Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, S. 36, 2013/1, s. 107-148 , s. 110; Ulusan, s. 90; Kayacan, s. 53, 54.

¹⁴¹ Süzek, s. 427.

¹⁴² Sevimli, s. 130; Kenan Tunçomağ, Tankut Centel, *İş Hukukunun Esasları*, 10. Baskı, Beta Yayınları, 2022, s. 144, 145.

¹⁴³ Yargıtay HGK. 20.03.2013 T., 2012/21-1121 E., 2013/386 K. Sayılı kararında bu husus, “*İşveren, gözetme borcu gereği çalıştırdığı işçileri iş yerinde meydana gelen tehlikelerden korumak, onların yaşam, bedensel ve ruhsal sağlık bütünlüklerini korumak için iş yerinde teknik ve tıbbi önlemler dahil olmak üzere bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gerekli kıldığı tüm önlemleri almak zorundadır.*” şeklinde ifade edilmiştir., Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

¹⁴⁴ Sevimli, s. 130; Süzek, s. 426, 427.

¹⁴⁵ Sevimli, s. 130; Süzek, s. 433; Yıldız, s. 7.

hükümlerine tabidir.” Buna göre kanun hükmünde işverenin işçiyi koruma borcuna aykırılık neticesinde işçinin iş kazası veya meslek hastalığına uğraması dolayısıyla işverenin bu durumdan sözleşmeye aykırılık hükümleri kapsamında sorumlu olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca işbu kanun hükmünde ifade edildiği üzere işçinin ölümü durumunda işçinin desteğinden yoksun kalanların işverenle aralarında sözleşme ilişkisi bulunmamasına rağmen destekten yoksun kalma tazminatı ve manevi tazminat istemleri de sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayanmaktadır¹⁴⁶.

İşçinin ölümü veya vücut bütünlüğünün zedelenmesi hali bir sözleşmeye aykırılık durumu olmasıyla beraber, bu durum aynı zamanda haksız fiilin unsurlarını da bünyesinde taşımaktadır¹⁴⁷. Dolayısıyla işçi ya da yakınları, işverene yönelteceği tazminat taleplerini sözleşmeye aykırılık ya da haksız fiil hükümlerine dayandırmada bir serbestiye sahiptir¹⁴⁸. Bu durumda sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk ve haksız fiil hükümlerine istinaden ortaya çıkan sorumluluk hükümleri yarışır vaziyettedir¹⁴⁹.

İstisnai bazı durumlarda ise iş kazası veya meslek hastalığı durumuna binaen işçinin ya da yakınlarının TBK m. 71 hükmü uyarınca tehlike sorumluluğu hükümlerine¹⁵⁰, TBK m.66’ya göre adam çalıştırmanın sorumluluğu hükümlerine¹⁵¹ ve TBK m. 116 kapsamında öngörülen yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk hükümlerine¹⁵² istinaden işverenden uğradıkları

¹⁴⁶ Sevimli, s. 134; Süzek, s. 436.

¹⁴⁷ Akdeniz, s.7; Süzek, s. 436;

¹⁴⁸ Akdeniz, s. 7; Süzek, s. 436. TBK m. 60 hükmünde 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 60. Maddesinde yer alan “Bir kişinin sorumluluğu, birden çok sebebe dayandırılabilir hâkim, zarar gören aksini istemiş olmadıkça veya kanunda aksi öngörülmedikçe, zarar görene en iyi giderim imkânı sağlayan sorumluluk sebebine göre karar verir.” Hükmü uyarınca talepte bulunan işçi ya da hak sahipleri bu konuda bir kararlaştırmada bulunmamış ise hakim zararın giderilmesi hususunda talepte bulunanın zararlarını en iyi gideren sorumluluk hükümleri uyarınca karar verecektir.

¹⁴⁹ Süzek, s. 436. Sözleşmeye aykırılık hükümleri ispat külfeti ve zamanaşımı düzenlemesine ilişkin işçi bakımından daha lehe düzenlemeler içermektedir. TBK m. 112 hükmüne göre sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumlulukta işveren kusursuzluğunu ispat ile yükümlü iken TBK m. 49’a göre, haksız fiilden kaynaklanan sorumluluk kapsamında işçi işverenin kusurunu ispat etmek durumundadır. Yine TBK m. 146 gereğince sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümleri on yıllık zamanaşımı süresine tabi olup TBK m. 72 uyarınca haksız fiiller bakımından ise tazminat istemlerinin zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıllık ve her halde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğradığı düzenlenmiştir.

¹⁵⁰ TBK m. 71 hükmünde zararın önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetinden doğması durumunda işletme sahibinin ve varsa işletenin, bu zarardan kusursuz sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Buna göre işletme sahibinin ve işletenin kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulma imkanı da bulunmamaktadır. İş kazası ya da meslek hastalığının önemli ölçüde tehlike arz eden işletmenin faaliyeti dolayısıyla meydana gelmesi halinde bu hüküm uygulama alanı bulacaktır.

¹⁵¹ TBK m. 66 hükmünde adam çalıştırmanın, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Buna göre kusursuz sorumluluğun uygulama alanı bulabilmesi için ne işçi ya da işverenin kusuru aranmamaktadır. Adam çalıştırmanın (işverenin) bir çalışanın kendisine verilen işin yapılması sırasında işverenin başka bir işçisine zarar vermesi halinde bu sorumluluk hükümlerine dayanmak mümkün olabilir.

¹⁵² TBK m. 116 hükmünde borçlunun borcunun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkının kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılarına diğer bir deyişle ifa yardımcılara kanuna

zararların tazminini talep etmeleri mümkündür¹⁵³. İşverenin kusursuz sorumluluğunu öngören bu hükümler ancak kanunda belirtilen istisnai hallerde uygulama alanı bulabilmektedir.

5.3.İŞVERENİN İŞÇİYE KARŞI SORUMLULUĞUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ

5.3.1.Kusursuz Sorumluluk

Kusursuz sorumluluk ilkesinin kabulü halinde tazminat yükümlüsünün kusuru şart olmayıp Sorumluluğu doğuran olay ile ortaya çıkan zarar arasındaki uygun illiyet bağının mevcudiyeti tazminat borcunun doğumu için yeterli olmaktadır¹⁵⁴. Doktrinde kusursuz sorumluluk esasını benimseyen yazarların görüşlerinin dayandığı gerekçelendirmeler farklılık göstermektedir¹⁵⁵.

Genel olarak iş kazası ve meslek hastalığı neticesinde işverenin kusursuz sorumluluk esasına göre sorumluluğun doğduğunu savunan yazarlar, duruma işverene göre ekonomik ve sosyal bakımdan işverene nazaran zayıf konumda bulunan işçinin veya yakınlarının zararlarının tazmini açısından yaklaşmaktadır¹⁵⁶.

Bir görüşe göre; hukukumuzda işverenin iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda zarar gören işçinin zararının giderilmesi hususunun hangi sorumluluk esasına tabi olacağı konusunda kanun boşluğu söz konusudur¹⁵⁷. İşverenin, kendisine göre ekonomik ve sosyal açıdan güçsüz konumda olduğu kabul edilen işçinin zararını kusur sorumluluğu esasına göre gidermesi hakkaniyete aykırılık teşkil ettiği ve iş hukukunun işçiyi koruyucu amacına uygun olmadığı savunulmaktadır¹⁵⁸. Bu nedenle kanun boşluğunu TMK m.2’de öngörülen dürüstlük

uygun surette bırakmış olsa dahi, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlü olduğu öngörülmüştür. Örneğin, işverenin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin önlem alma yükümlülüğünü bir yardımcı kişiye bırakması halinde meydana gelen iş kazası veya meslek hastalığından kaynaklanan zarardan TBK m. 116 hükümlerine göre sorumlu tutulabilir. Bu durumda işçinin ya da işverenin kusurunun bulunması gerekmektedir TBK m. 116 hükümleri uygulanabilme imkanına sahiptir.

¹⁵³ Sevimli, s. 131, 132, 133.

¹⁵⁴ Yıldız, s. 6.

¹⁵⁵ Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, s. 214; Karataş, s. 59.

¹⁵⁶ Yıldız, s. 6; Kayacan, s. 58.

¹⁵⁷ Eren, İş Kazası, s. 92-93; Ulusan, s. 125.

¹⁵⁸ Karataş, s. 60.

ilkesi de dikkate alınarak ortaya çıkan zarar dolayısıyla işverenin kusursuz sorumluluk esasına göre sorumlu olduğunun kabulü ile doldurulması gerektiği savunulmaktadır¹⁵⁹.

Diğer bir görüş ise işverenin sorumluluğunun tabi olduğu esasa yönelik kanunda bir boşluk olmadığını, konuya yönelik kanun hükümlerinde (TBK m. 417/1 ve İSGK m.4) işverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması konusunda her türlü önlemi almakla yükümlü olduğu öngörülmüş olmasının işverenin sorumluluğunun temelinin kusursuz sorumluluk esasına dayandığı anlamına geldiğini savunmaktadır¹⁶⁰.

5.3.2.Kusur Sorumluluğu

İşverenin, iş kazası ve meslek hastalığı halinde ortaya çıkan sorumluluğunun kusur esasına dayandığını savunan yazarlar, bu görüşlerini hukukumuzda kural olarak kabul edilen esasın kusur sorumluluğu olmasına dayandırmaktadır. Zira kusursuz sorumluluk halleri, istisnai nitelik taşımakta olduğundan bu durum kusursuz sorumluluk hallerinin kanunda açık bir biçimde öngörülmesini zorunlu kılmaktadır¹⁶¹.

Kusur sorumluluğu görüşünü savunanlar TBK m. 417 ve İSGK m. 4 hükümlerinde işverenin iş sağlığı ve güvenliği konusunda dolayısıyla iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesine ilişkin olarak gerekli her türlü önlemi almakla yükümlü olduğunun öngörülmesinin işverenin kusurunun objektifleştirilmesi anlamına geldiğini ifade etmektedir¹⁶².Kusur tayininde işverenin sübjektif durumu dikkate alınmaması, aynı konuda çalışan dikkatli ve özenli bir işverenin içinde bulunması gereken davranışın esas alınmasını öngören kusurun objektifleştirilmesi hususu her ne kadar işverenin sorumluluğunu kusursuz sorumluluk esasına yaklaştırmakta ise de işveren iş kazası ve meslek hastalığının meydana gelmesinde kusurunun olmadığını ispat etmek suretiyle sorumluluktan kurtulma imkanına sahiptir¹⁶³.

¹⁵⁹ Eren, İş Kazası, s. 92.

¹⁶⁰ Tunçomağ, Centel, s. 144, 145.

¹⁶¹ Yıldız, 6; Süzek, s. 430.

¹⁶² Sevimli, s. 130; Süzek, s. 434.

¹⁶³ Sevimli, s. 130; Süzek, s. 434.

Yargıtay da son zamanlarda verdiği kararlarında aksine bir düzenleme olmadıkça işverenin iş kazası veya meslek hastalığı dolayısıyla meydana gelen zararı kusur sorumluluğu esası çerçevesinde gidermekle yükümlü olduğunu ifade etmektedir¹⁶⁴.

5.3.3. Kanaatimiz

TBK m. 417/1 ve m. 417/2 hükümleri ile İSGK m. 4 hükümleri iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması hususunda genel koruma normu niteliğini taşımakta olup iş kazası ya da meslek hastalığı sonucunda ortaya çıkan zarardan işverenin kusur sorumluluğu ya da kusursuz sorumluluk esasına göre sorumlu olması hususunda bir düzenleme içermemektedir. Oysaki kanunda bu hususu düzenleyen bir madde yer almadığı için kusur sorumluluğu esastan ayrılmanın hukuki bir dayanağı olmadığı için işverenin kusur sorumluluğu esasına göre sorumluluğunun doğması gerekmektedir. Zira TBK m. 417/3 hükmünde işverenin kanuna ya da sözleşmeye aykırı bir davranışı nedeniyle işçinin bedensel ya da ruhsal bütünlüğünün zarar görmesi halinde ortaya çıkan zararın tazmininin sözleşmeye aykırılık hükümlerine tabi olduğu öngörülmüştür. TBK m. 112 vd. maddelerinde düzenlenen sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümleri ise kusur sorumluluğu esasına dayanmaktadır. İş kazası ya da meslek hastalığı durumunda aynı zamanda haksız fiil hükümlerinin de uygulama alanı bulacağını ifade etmiştik¹⁶⁵. Haksız fiil hükümlerinden doğan sorumluluk hükümleri de kural olarak kusur sorumluluğu esasına tabidir. Bu nedenle işverenin kusursuz sorumluluk esasına göre sorumlu olmasını hususu hukuk sistemimizin dayanağını teşkil eden kusur sorumluluğunun istisnası olup bu takdirde kusursuz sorumluluğun kanunda açık bir şekilde öngörülmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu bağlamda TBK m. 71 kapsamında tehlike sorumluluğu, TBK m. 66 bağlamında adam çalıştırmanın sorumluluğu ve TBK m. 116'da düzenlenen ifa yardımcısının fiillerinden sorumluluk halleri için kusursuz sorumluluk esası kabul edilmekte olup bunlar kanunda istisnai bir hal olarak açıkça düzenlenmiştir.

¹⁶⁴ Yargıtay HGK., 12.02.2014 T., 2013/21-586 E., 2014/95 K. Sayılı ilamında: “İş sağlığı ve güvenliğinde kusur, işverenin kendisi için getirilen yükümlülüklerle aykırı davranmasını ifade eder. Ancak bu kusurlu davranışın yaratacağı hukuksal sonuçlar, iş salığı ve güvenliği mevzuatında değil, genel hüküm niteliği taşıyan Borçlar Kanunu'nda düzenlenmektedir. Dolayısıyla sorumluluğun hukuksal temeli ve niteliği, anılan Kanun'daki kural, yani kusura dayalı sorumluluktur.” Şeklinde hüküm tesis etmiş olup işverenin meydana gelen zarardan kusur sorumluluğu esasına göre sorumlu tutulması gerektiği belirtilmiştir. Lexpera, (E.T. 01.04.2023); Aynı yönde bkz. Yargıtay 21. HD. 22.02.2016 T., 2015/7840 E., 2015/2463 K., Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

¹⁶⁵ Bkz. s. 54.

Ayrıca işverenin kusursuz sorumluluğunu savunan görüş her ne kadar öncelikli olarak işçinin zararının tazmini amacını gözetmekte ise de bu amaca kusursuz sorumluluk esasının kabulü ile ulaşılmasının mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Zira buna göre makul ve özenli bir işverenin yerine getirmesi gerekli olan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almak suretiyle yükümlülüğünü yerine getiren bir işveren ile bu konudaki sorumluluklarını yerine getirmeyerek iş kazasına sebebiyet veren işverenin de iş kazası ve meslek hastalığı dolayısıyla sorumlu olduğunun kabul edilmesi hakkaniyete aykırılık teşkil etmekle beraber aynı zamanda bu durumun iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almaları hususunda işverenlere olumsuz bir etki de bulunması muhtemeldir. Kaldı ki işverenin gerekli tüm önlemleri almasına rağmen işçinin kazaya uğraması durumunda Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan sosyal devlet ilkesi gereği SGK'nin işçinin zararını gidermekle yükümlü olması gerekir. Fakat bu kabulün devleti ağır bir yükü karşı karşıya bırakması muhtemel olduğundan ve Anayasa'da sosyal haklar için devletin mali imkanlarına koşut şekilde bu hakların devlete bir yapma borcu yükleyeceği dikkate alındığında işçinin zararının işveren sorumluluk sigortasının zorunlu hale getirilmesi suretiyle giderilmesinin sağlanabileceği kanaatindeyiz.

5.4. İŞVERENİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUN ŞARTLARI

5.4.1. Genel Olarak

İş kazası kavramının sosyal güvenlik hukuku ve bireysel iş hukuku bağlamında farklı anlamlar taşıdığını ve yöneldiği muhatapların farklılık arz etmekte olduğunu ifade etmiştik¹⁶⁶. Bireysel iş hukuku kapsamında iş kazası durumunda işverenin işçiye karşı hukuki sorumluluğunun doğması hali gündeme gelebilir. İşverenin işçiye karşı sorumluluğunun doğması için bireysel iş hukuku kapsamında bir iş kazasının meydana gelmesi, kusur (kanunda istisnai olarak kusursuz sorumluluğun öngörüldüğü haller hariç), uygun illiyet bağı ve zarar unsurlarının mevcudiyeti gerekmektedir¹⁶⁷.

¹⁶⁶ Bkz. s. 31.

¹⁶⁷ Süzek, s. 438; Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, s. 219; Karataş, s. 32.

5.4.2. Bireysel İş Hukuku Bağlamında İş Kazası

Bireysel iş hukuku bağlamında bir olayın iş kazası olarak kabul edilebilmesi için meydana gelen kazanın işçinin vücut bütünlüğünün ihlaline veya ölümüne neden olması, dışarıdan gelmesi, ani nitelikli olması ve kazaya uğrayan tarafından istenilmemiş olması gerekmektedir¹⁶⁸.

İşçinin maruz kaldığı kazanın iş kazası sayılabilmesi için, kazanın zarara uğrayanın organik yapısına yabancı, dışarıdan gelen bir etken sonucunda meydana gelmesi gerekmektedir¹⁶⁹.

Bireysel iş hukuku bağlamında iş kazasından söz edebilmek için meydana gelen olayın işçi tarafından istenmemiş olması gerekmektedir¹⁷⁰. Zira kazanın meydana gelmesinde zarara uğrayanın isteği etkiliyse bu durum kaza kavramı ile bağdaşmamaktadır.

Ayrıca kazanın ani bir biçimde meydana gelmesi gerekmekte olup bunun anlamı kazanın başlangıç ve sonu sabit olmak üzere tek seferde meydana gelmesidir¹⁷¹. Anilik hususu sosyal güvenlik hukuku bağlamında iş kazası için de aranmakta olup anilik, meslek hastalığını iş kazasından ayıran en önemli özelliktir.

5.4.3. Kusur

İşverenin, bir iş kazası veya meslek hastalığının sonucundan sorumlu tutulabilmesi için kural olarak kazanın meydana gelmesinde kusurlu olması gerekmektedir¹⁷². İşverenin işçiye karşı sorumluluğunun kusursuz sorumluluğu ve kusur sorumluluğu esasına dayanmakta olduğu hususundaki tartışmalara ‘İşverenin Sorumluluğunun Hukuki Niteliği’ kapsamında ayrıntılı olarak yer verildiği için konu tekrar ele alınmayacaktır.

¹⁶⁸ Karataş, s. 35.

¹⁶⁹ Ulusan, s. 72.

¹⁷⁰ Atabek, İş Kazası, s. 43; Ulusan, s. 72.

¹⁷¹ Eren, İş Kazası, s. 10.

¹⁷² Meydana gelen iş kazası ya da meslek hastalığının TBK m. 71, TBK m. 116 ya da TBK m. 66 hükümlerinde öngörülen koşulları taşıması halinde işverenin istisnai olarak kusursuz sorumlu tutulduğu haller saklıdır.

5.4.4.Zarar

İşverenin sorumluluğunun ortaya çıkması için aranan diğer bir koşul bir iş kazası sonucu bir zararın gerçekleşmesidir. İş kazasından kaynaklanan zarar, meydana gelen iş kazası sonucunda işçinin ölmesi ya da ruhsal veya bedensel bütünlüğünün bozulması sebebi ile oluşan kayıpları ifade etmektedir¹⁷³. Bu zararlar, genel olarak işçinin tedavi giderleri ile iş kazası sonucunda iş göremezliğe uğraması sebebi ile oluşan kayıpların yanı sıra manevi kayıpları da kapsamaktadır¹⁷⁴.

5.4.5.Uygun İlliyet Bağı

Uygun illiyet bağı, olayların normal akışı ve genel hayat tecrübelerine göre gerçekleşen türden zararlı bir sonucu meydana getirmeye elverişli veya kolaylaştırıcı sebep olarak ifade edilebilir¹⁷⁵. Bireysel iş hukuku bağlamında işverenin sorumluluğunu doğuran iş kazası ile sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazası uygun illiyet bağı unsurları bakımından da farklılık arz etmektedir¹⁷⁶.

Sosyal güvenlik hukuku bakımından bir iş kazasından söz edebilmek için kazasının 5510 sayılı SSGSSK'nin 13. maddesinde sayılan durumlardan biri ile gerçekleşmesi gerekmektedir¹⁷⁷. Bu durumda illiyet bağının mevcut olduğu kabul edilmekte olup illiyet bağının tespitine yönelik diğer bir şart olan kazanın yapılan iş ile ilgili olup olmadığı hususu dikkate alınmamaktadır¹⁷⁸.

Yargıtay kararlarında da işverenin sorumluluğunun bir şartı olarak kaza ile zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması gerektiği hususuna pek çok kararında işaret etmiştir¹⁷⁹.

¹⁷³ Güneren, s. 722.

¹⁷⁴ Güneren, s. 722.

¹⁷⁵ Fikret Eren, Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi, Ankara, Sevinç Matbaası, 1975, s. 52.

¹⁷⁶ Süzek, s. 439.

¹⁷⁷ Süzek, s. 439.

¹⁷⁸ Süzek, s. 439.

¹⁷⁹ Yargıtay HGK 20.03.2013 T., 2012/21-1121 E., 2013/386 K. Sayılı ilamında yer alan; “Zarar, işyeri koşullarından veya işletmeye özgü tehlikeden doğmamış ve araya giren başka bir nedenden meydana gelmişse, bu durumda, işveren zarardan sorumlu tutulmamalıdır. Başka bir anlatımla, işyeri koşullarından doğan tehlike ile zarar arasında uygun illiyet bağı (uygun neden-sonuç bağı) yoksa işverenin sorumluluğu da yoktur.” ifadesiyle

Bireysel iş hukukuna göre iş kazasında ise uğranılan kaza ile zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekliliğinin yanı sıra kaza ile yapılan iş arasında uygun illiyet bağının mevcut olması gerekmektedir¹⁸⁰. Uygun illiyet bağı işverenin yalnızca kusur sorumluluğu esasına göre sorumlu olması halinde değil, aynı zamanda kanunda istisnai olarak işverenin kusursuz sorumluluğun öngörüldüğü durumlarda da aranmalıdır.

Kaza ile yapılan iş arasında uygun illiyet bağının mevcudiyeti için kazanın işverenin otoritesi altında, iş sözleşmesinin doğrudan doğruya ve dolayısıyla ifasıyla bağlantılı olarak meydana gelmesi gerekir¹⁸¹. Yargıtay uygulamasında da bireysel iş hukuku bağlamında iş kazasının dolayısıyla işverenin sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için meydana gelen kaza ile yürütülen iş arasında uygun illiyet bağının bulunması zorunlu bir unsur olarak kabul edilmektedir¹⁸².

5.4.6.Uygun İlliyet Bağının Kesilmesi

İşverenin sorumluluğu için yapılan iş ile meydana gelen kaza arasında uygun illiyet bağının mevcudiyeti gerekli olup uygun illiyet bağının kesilmesi halinde sorumluluk da ortadan kalkmaktadır¹⁸³. Mücbir sebep, zarar görenin ağır kusuru ve üçüncü kişinin ağır kusuru uygun illiyet bağı kesen haller olup iş kazası ya da meslek hastalığının bu durumların sonucu olarak

uygun illiyet bağının işverenin sorumluluğu açısından zorunlu bir unsur olduğunu belirtmiştir, Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

¹⁸⁰ Süzek, s.440; Güneren, s. 722.

¹⁸¹ Eren, İş Kazası, s. 11, 12; Ulusan, s. 73.

¹⁸² Yargıtay 21. HD. 30.09.2014 T., 2014/19139 E., 2014/19138 K. Sayılı ilamında; “...Kusur raporunda davacı sigortalının sol talamik bölgede yerleşimli AVM nedeniyle beyin kanaması geçirdiğinin,AVM kanamasına davacının iş yaptığı sıradaki duruş pozisyonunun etkisi olmadığını, AVM yerinin kanama riski yüksek derin yerleşimli olduğunun ve kanamanın yapılan iş ile gerçekleşmediğinden illiyet bağı bulunmadığının belirtildiği anlaşılmaktadır. Somut olayda; davacı sigortalının beyin kanaması nedeniyle tedavisine dayanan dosyadaki evrakların olay tarihinden sonra yapılan tetkik ve muayenelere ilişkin olup, olay tarihinden önce beyinde AVM veya herhangi bir rahatsızlık bulunup bulunmadığı, bu yönde tedavi olup olmadığı araştırılmadan, bu itibarla davacının rahatsızlığının 28.01.2004 tarihli olay ile uygun illiyet bağı bulunup bulunmadığı yöntemince tespit edilmeden sonuca gidilmesi isabetsiz olmuştur.” Şeklinde karar verilmiş olup kaza ile iş arasında uygun illiyet bağının bulunup bulunmadığının tespiti yapılmadan işverenin meydana gelen kazadan sorumlu tutulmasının eksik ve hatalı olduğuna hükmedilmiştir, Lexpera, (E.T. 01.04.2023), Yargıtay 10. HD. 12.11.2020 T., 2020/7594 E., 2020/6449 K. Sayılı ilamında; “...Meydana gelen iş kazası olayında,... iş kazasının meydana gelişinde işyeri koşullarının etkili olup olmadığını ...tespit eden kusur raporu aldıktan sonra oluşacak sonuca göre bir karar vermekten ibarettir.” Şeklindeki ifadesiyle kaza ile iş arasında uygun illiyet bağı olup olmadığının saptanarak işverenin sorumluluğu hususunda karar verilmesi gerektiğine hükmedilmiştir., Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

¹⁸³ Süzek, s. 441.

ortaya çıkması halinde iş kazası ya da meslek hastalığı neticesinde işverenin sorumluluğu doğmamaktadır¹⁸⁴.

Mücbir sebep, borçlunun faaliyet ve işletmesi dışında meydana gelen genel bir davranış normunun veya borcunun ihlaline, mutlak ve kaçınılmaz bir şekilde sebep olan, öngörülmesi ve kaçınılması imkansız olağanüstü olay olarak ifade edilmektedir¹⁸⁵. Sosyal, hukuki, doğal veya insana bağlı olaylar mücbir sebep teşkil edebilir¹⁸⁶. İş kazası ya da meslek hastalığının meydana gelmesine mücbir sebep yol açmış ise bu durumda uygun illiyet bağı kesilmiş olduğundan işverenin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.

İş kazası ya da meslek hastalığının meydana gelmesine işçinin kendi kusuru sebebiyet vermişse bu halde uygun illiyet bağının zarar görenin ağır kusuru ile kesilmesi söz konusu meydana gelen olay dolayısıyla işverenin sorumluluğu doğmamaktadır¹⁸⁷. Yargıtay da zarar gören işçinin bu zarara kendi ağır kusuru ile sebebiyet vermesi halinde meydana gelen zarardan işverenin sorumlu tutulamayacağını ifade etmiştir¹⁸⁸. Fakat iş kazasının meydana gelmesinde işçinin kusuru bulunmasına rağmen iş kazası ya da meslek hastalığının meydana gelmesinde tek etken işçinin kusuru değilse bu durumda illiyet bağı kesilmeyecek ise de işçinin müterafik kusuru işverenden talep edilen tazminattan indirim sebebi olacaktır¹⁸⁹.

Uygun illiyet bağı kesen diğer bir unsur ise iş kazasının üçüncü kişinin ağır kusuru neticesinde ortaya çıkmasıdır¹⁹⁰. Bu halde uygun illiyet bağı kesilmiş olduğundan işverenin sorumluluğundan bahsedilemeyecektir¹⁹¹. Yargıtay da üçüncü kişinin ağır kusurunu illiyet bağı kesen bir sebep olarak ifade etmektedir¹⁹². Fakat iş kazası ya da meslek hastalığının

¹⁸⁴ Karataş, s. 68, 69.

¹⁸⁵ Fikret Eren, İş Kazası, s. 98-100.

¹⁸⁶ Fikret Eren, İş Kazası, s. 98.

¹⁸⁷ Fikret Eren, İş Kazası, s. 107; Süzek, s. 442.

¹⁸⁸ Yargıtay 21.HD. 09.03.2009 T., 2008/12304 E., 2009/3393 K. Sayılı ilamında “Somut olayda işçinin %100 kusurlu olduğu dolayısıyla illiyet bağının kesilmesi nedeniyle tam kusurlu bulunan işçinin kusurlu davranışının sonuçlarından işverenin sorumlu tutulamayacağı...” şeklinde karar vermiş olup bu kararda işçinin ağır kusurunun uygun illiyet bağı kesen bir sebep olduğu ifade edilmiştir. Lexpera, (E.T. 01.04.2023); Yine Yargıtay 21. HD. 08.09.2015 T., 2015/1499 E., 2015/15871 K. Sayılı kararında bu durum “Somut olayda; 12.08.2013 tarihli kusur bilirkişi raporu hükme esas alınmışsa da; bu rapordaki değerlendirmeye göre varılan sonuç hatalı olmuştur. Zira bir işverenin çalışanına karşı özen yükümlülüğü bulunmakla birlikte buradaki akdi yükümlülüğü sınırsız değildir. Eğer zararlandırıcı olay kazaya uğrayanın ağır kusurundan kaynaklanmışsa illiyet bağının kesilmesi söz konusu olacaktır.” şeklinde belirtilmiştir., Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

¹⁸⁹ Süzek, s. 442; Fikret Eren, İş Kazası, s. 107.

¹⁹⁰ Fikret Eren, İş Kazası, s. 107; Karataş, s. 71.

¹⁹¹ Fikret Eren, İş Kazası, s. 107; Karataş, s. 71.

¹⁹² Yargıtay 21. HD. 21.03.2017 T., 2016/9785 E., 2017/2262 K. Sayılı kararında; “Somut olayda; hükme esas kusur bilirkişi heyet raporunda davalı işveren şirkete %15 oranında kusur verilmiş ise de; iş kazasının plakası tespit edilemeyen aracin trafikteki tam kusurlu davranışı nedeniyle gerçekleştiği anlaşılmaktadır. O halde gerçekleşen iş kazasında işverenin özen yükümlülüğü kapsamında alabileceği bir tedbirin bulunduğu ve giderek sorumluluğunu gerektirecek bir kusurunun olduğundan bahsetme imkanı bulunmamaktadır. Kazanın gerçekleşmesinde trafik kuralı ihlali yapan ve plakası tespit edilemeyen üçüncü kişi niteliğindeki araç şoförünün ağır kusuru nedeniyle, iş kazası ile işveren şirket arasındaki illiyet bağının kesildiğinin kabulü ile davanın reddi

meydana gelmesinin tek sebebi üçüncü kişinin kusuru değil ise bu durum müterafik kusur olarak nitelendirilecek olup işverenin ödeyeceği tazminattan indirim yapılmalıdır.¹⁹³

5.5. İŞVERENİN İŞÇİYE KARŞI SORUMLULUĞUNUN KAPSAMI

5.5.1.Genel Olarak

Bireysel iş hukuku kapsamında iş kazasının sebebiyet verdiği zarar nedeniyle ortaya çıkan sorumluluğun kapsamı, sosyal güvenlik hukuku ile kıyaslandığında daha geniş kapsamlıdır. Zira sosyal güvenlik hukuku bağlamında anlamında iş kazası neticesinde kurumca sağlanan yardımlar yalnızca sigortalının sağlık harcamaları ve kazanç kayıplarının giderilmesi amacıyla yöneliktir. Oysaki bireysel iş hukuku bağlamında meydana gelen iş kazası neticesinde ortaya çıkan tedavi gideri, çalışma gücünün azalması ve kaybedilmesinden kaynaklanan kayıplar ve ekonomik geleceğin sarsılmasından kaynaklanan kayıplar ve kazanç kayıpları, kazanç kaybı gibi zararların yanı sıra manevi zararların giderilmesi de işverenin işçiye karşı sorumluluğu kapsamındadır¹⁹⁴.

5.5.2. Maddi Tazminat

İşverenin işçiyi koruma borcunun ihlali neticesinde iş kazası ya da meslek hastalığına uğrayan işçinin, uğradığı maddi zararlarının tazminini talep etmesi mümkündür. Maddi tazminat talebi ile ilgili hususlar ne İş Kanunu'nda ne de 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda iş kazası sonucunda talep edilebilecek maddi tazminata ilişkin hiçbir hüküm yer

gerekirken; kabulüne karar verilmesi hatalı olmuştur.” şeklinde tesis ettiği hüküm ile üçüncü kişinin ağır kusurunun illiyet bağıni kesen bir durum olduğu ve bu nedenle işverenin meydana gelen zarardan sorumlu tutulamayacağına hükmetmiştir, Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

¹⁹³ Karataş, s. 71.

¹⁹⁴ Cengiz, s. 134-137.

almadığından bu hususa ilişkin olarak Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulama alanı bulacaktır¹⁹⁵.

Maddi tazminatın amacı işçinin ve diğer kişilerin maddi durumlarının iş kazasından önceki haline getirilmesi olduğundan işverenden yalnızca ortaya çıkan zarar miktarı ile sınırlı olarak maddi tazminat talebinde bulunulması mümkündür¹⁹⁶.

TBK m. 54 hükmüne göre maddi tazminat talebinin konusunu tedavi giderlerinin, kazanç kaybının, çalışma gücünün azalmasından ya da yitilmesinden doğan kayıpların ve ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıpların giderilmesi oluşturmaktadır. Buna göre işçi, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu çalışma gücünün tamamen veya kısmen kaybından doğan zararı ile ekonomik geleceğinin sarsılmasından doğan zararını ve tedavi masraflarını talep etme hakkına sahiptir¹⁹⁷. Fakat sigortalı işçinin tedavisi 5510 sayılı SSGSSK uyarınca Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından sağlandığından tedavi masraflarına ilişkin işverene yöneltilen tazminat istemi, ancak sigortalı işçinin Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan zarar kısmı bakımından gündeme gelebilir¹⁹⁸.

Maddi tazminat isteminde işçinin geliri, iş görebilme çağı ve yaşam süresi, sosyal sigorta mevzuatı hükümlerine göre tespit edilen maluliyet oranı, işverenin kusuru, işçinin müterafik kusuru, ayrıca sürekli maluliyetin söz konusu olduğu durumlarda bakiye faal ömür süresi ile bakiye muhtemel ömür süresi gibi kriterler göz önüne alınarak tazminat miktarı belirlenmek suretiyle işçinin iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda işçinin malvarlığındaki gelir kayıplarının tazmin edilmesi amaçlanmaktadır¹⁹⁹.

5.5.3. Destekten Yoksun Kalma Tazminat

İşçi iş kazası ve meslek hastalığı neticesinde vefat etmiş ise hayatta iken geçimini sağladığı kişiler diğer bir deyişle vefat eden işçinin desteğinden yoksun kalanlar işverenden destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabilir²⁰⁰. Buna göre iş kazası veya meslek hastalığı neticesinde vefat eden işçinin “destek” olarak kabul edilebilmesi için, geride kalanın

¹⁹⁵ Süzek, s. 443.

¹⁹⁶ Cengiz, s. 134.

¹⁹⁷ Cengiz, s. 134.

¹⁹⁸ Cengiz, s. 135.

¹⁹⁹ Süzek, s. 444 vd.; Cengiz, s.135.

²⁰⁰ Cengiz, s. 135.

geçimini kısmen veya tamamen sağlayacak şekilde ona düzenli ve sürekli şekilde yardım etmesi, olayların olağan akışına göre işçinin vefatının gerçekleşmemesi halinde bu yardımın yakın bir gelecekte de devam edeceği hususunda bir beklentinin varlığı aranmaktadır²⁰¹. Bu bağlamda eş, çocuk, anne, baba, nişanlı, evlatlık, evlilik dışı eşin vefat eden işçinin desteğinden yoksun kalması koşulu ile işverenden tazminat talebinde bulunabilir²⁰².

Destekten yoksun kalma tazminatı ile “destek” sıfatına sahip olan işçinin yaşamış olsaydı yapacağı yardımların destek olduğu kişilere sağlanması amaçlanmaktadır²⁰³. İşçinin destek sağlayacağı kabul edilen süre, ölümün vuku bulmaması durumunda işçinin tahmini yaşam süresi olup bu ise PMF tablosuna göre belirlenmektedir²⁰⁴. Tazminat miktarı hesabında öncelikle desteğin gelirinden kendi payı ayrılmakta daha sonra gelir, destekten yoksun kalanlar arasında paylaştırılmaktadır²⁰⁵. Destekten yoksun kalanlara ayrılacak tutarlar ise bunların ihtiyaçları oranında ve ihtiyaçları süresince olmak suretiyle belirlenmelidir²⁰⁶.

5.5.4. Manevi Tazminat

İş kazası veya meslek hastalığı neticesinde Kurum tarafından manevi zararların giderilmesi durumu söz konusu olmadığından işçi ya da işçinin yakınları manevi zararının tazminini yalnızca işverenden talep edilecek tazminat ile sağlanabilir²⁰⁷. TBK m.56 hükmünde hakimin, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine karar verebileceği düzenlenmiştir. Manevi tazminatı amacı malvarlığındaki bir zararın değil, kişi varlığında meydana gelen elem ve üzüntüyü giderilmesi olduğundan manevi tazminat miktarının belirlenmesinde hakimin takdir yetkisi büyük bir öneme sahiptir²⁰⁸.

TBK m. 56 hükmüne göre iş kazası ya da meslek hastalığı sonucunda vücut bütünlüğü zarar gören ya da vefat eden işçinin yakınları manevi tazminat talebinde bulunabilir. Buna göre işçinin iş kazası veya meslek hastalığı sonucu uğradığı zarar yakınlarının derin elem ve üzüntü

²⁰¹ Cengiz, s. 136; Süzek, s. 453, 454.

²⁰² Süzek, s. 454.

²⁰³ Süzek, s. 453.

²⁰⁴ Süzek, s. 454; Ulusan, s. 173.

²⁰⁵ Ulusan, s. 171.

²⁰⁶ Ulusan, s. 171.

²⁰⁷ Süzek, s. 458.

²⁰⁸ Cengiz, S. 137; Süzek, s. 458.

duymasına yol açmış ise işçinin yakınlarının uğramış olduğu bu zararın giderilmesine yönelik olarak işverenden manevi tazminat talebinde bulunabilmeleri mümkündür²⁰⁹. Manevi tazminat talebinde bulunabilecek kişilerin belirlenmesindeki ölçüt ailevi yakınlık değil, duygusal yakınlıktır²¹⁰. TBK m.56/2 hükmü uyarınca iş kazası ya da meslek hastalığı sonucunda işçinin yakınlarının manevi tazminat talebinde bulunabilmesi için işçinin maruz kaldığı bedensel zararın ağır olması ve bu durumun işçinin yakınlarında ağır acı ve ıstıraba neden olması gerekmektedir²¹¹. Yargıtay kararlarında da iş kazası sonucu ağır bedensel zarara uğrayan işçilerin yakınlarının manevi tazminat talebinde bulunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir²¹².

6.İŞVERENİN SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNA KARŞI SORUMLULUĞU

6.1. GENEL OLARAK

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu zarara uğrayan sigortalı/işçi veya ölümü halinde sigortalı/işçinin zarara uğramasına sebep olan işverenden sigortalı/işçinin hak sahipleri için yapılan tüm gider ve ödemeleri geri isteme hakkı işverenin kuruma karşı sorumluluğunu teşkil etmektedir²¹³. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun bu hakkı, rücu hakkı olarak ifade edilmektedir²¹⁴. Kuruma tanına bu rücu hakkı, işvereni iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma konusunda gereken çabayı göstermeye sevk etme amacını taşımaktadır²¹⁵.

5510 sayılı SSGSSK'nin 21. maddesinin 1. fıkrasının ilk cümlesinde “*İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına*

²⁰⁹ Cengiz, s. 137.

²¹⁰ Süzek, s. 459.

²¹¹ Süzek, s. 460, 461.

²¹² Yargıtay 21. HD. 06.06.2016 T., 2016/6064 E., 2016/9255 K. Sayılı ilamında: “*Somut olayda davacı sigortalı Cuma'nın diğer davacıların çocuğu olduğu ve buna göre de gerek içtihatların gerekse yasanın öngördüğü “yakın” kavramın içinde değerlendirilmeleri gerektiğinde şüphe bulunmamaktadır. Fakat davacı kazalının %11 olan sürekli iş göremezlik oranına ve yaralanmasının niteliğine göre “ağır bedensel zarar” koşulu bakımından aynı şeyi söyleme ve giderek davacı anne ve babanın manevi tazminat talep edebilme hakkından bahsetme imkanı bulunmamaktadır.*” şeklinde hüküm tesis ederek iş kazası sonucu ağır bedensel zarara uğrayan işçilerin yakınlarının manevi tazminat talebinde bulunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir, Legalbank Elektronik Hukuk Bankası, (E.T. 01.04.2023)

²¹³ Tuncay, Ekmekçi, s. 454; Süzek, s. 463; Orhan Ersun Civan, “İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:64, Sayı:3, ss. 531-594, s. 532, 533.

²¹⁴ Süzek, s. 463.

²¹⁵ Tuncay, Ekmekçi, s. 454; Civan, Sorumluluğun Koşulları, s. 534.

aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettirilir.” hükmü yer almaktadır. Bu hükümdeki koşulların mevcudiyeti halinde işverenin kuruma karşı genel hukuk ilkelerinden farklı bir hukuki dayanağı haiz olan sosyal güvenlik hukukuna özgü bir sorumluluk çerçevesinde sorumluluğu doğacaktır²¹⁶.

Sosyal Güvenlik Kurumunun sigortalı işçiye ya da hak sahiplerine sağladığı yardımları rücu hakkı çerçevesinde işverenden talep etme hakkı, kanuni halefiyet niteliğindedir²¹⁷. Kanuni halefiyet ilkesi, işverenin kuruma olan sorumluluğunun sınırını oluşturmaktadır²¹⁸. Bu ilke uyarınca, kurumun işverenden rücu hakkı kapsamında talep edebileceği maksimum miktar, sigortalı/işçinin veya hak sahiplerinin zarara sebebiyet veren işverenden talep edebileceği miktar kadardır²¹⁹.

6.2.RÜCU HAKKININ KOŞULLARI

6.2.1.Kusur Sorumluluğu

5510 sayılı SSGSSK'nin 21. maddesinin 1. fıkrası hükmüne göre kurumun iş kazası ya da meslek hastalığı durumunda yaptığı yardımları işverenden rücu hakkı kapsamında isteyebilmesi için iş kazası ya da meslek hastalığının işverenin kastı ile veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmesi koşulu bulunmaktadır.

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 45. maddesinde kastın tanımı, “*iş kazası veya meslek hastalığına, işverenin bilerek ve isteyerek, hukuka aykırı eylemiyle neden olması hali*” şeklinde yapılmıştır. Buna göre 5510 sayılı SSGSSK m.21/1 hükmünde iş kazası ya da meslek

²¹⁶ Güzel, Okur, Caniklioglu, s. 436-438.; Korkmaz, Alp, s. 34.

²¹⁷ Süzek, s. 464; Tuncay, Ekmekçi, s. 455.

²¹⁸ Tuncay, Ekmekçi, s. 456.

²¹⁹ Tuncay, Ekmekçi, s. 456.

hastalığının işverenin kastı ile meydana gelmesi arandığından bu ifade sınırlayıcı bir nitelik arz etmekte olup işverenin ağır ihmali dahi kurumun işverene karşı rücu hakkının doğması sonucunu doğurmazdır²²⁰.

Kurumun işverene yönelteceği rücu hakkının diğer bir koşulu ise veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmesidir²²¹. Buna göre işverenin salt işçiyi koruma borcu kapsamında iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini eksiksiz olarak yerine getirmemesi sonucu iş kazasının ya da meslek hastalığının meydana gelmesi işverenin kuruma karşı sorumluluğunun doğmasına sebebiyet verecek olup işverenin buna kastı ile ya da ihmali ile yol açması önem arz etmemektedir²²².

5510 sayılı SSGSSK'nin 21. maddesinin 1. fıkrasında işverenin kuruma karşı sorumluluğunun doğması için öngörülen iki koşul da işverenin esas itibariyle kusurlu olmasını aramaktadır. Ayrıca mezkur madde hükmünün devamında işverenin kuruma karşı sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesinin²²³ dikkate alınacağı belirtilmiştir. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 45. maddesinin 3. fıkrasında kaçınılmazlık, *“olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi durumu”* olarak ifade edilmiştir. Buna göre işverenin iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması konusunda alması gereken tüm önlemleri almasına rağmen iş kazası ya da meslek hastalığının önlenemediği haller kaçınılmazlık hali olarak nitelendirilmekte olup kaçınılmazlık ilkesine göre böyle bir durumda işverenin meydana gelen zarardan sorumlu olmadığı kabul edilmelidir²²⁴.

²²⁰ Süzek, s. 464, Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 440.

²²¹ Süzek, s. 464.

²²² Süzek, s. 464.

²²³ Yargıtay HGK., 27.02.2013 T., 2012/10-1141 E., 2013/282 K. Sayılı ilamında kaçınılmazlık: *“Kaçınılmazlıktan ise, işveren tarafından tüm bu önlemler alındığı ve kazalı da bu önlemlere uyduğu halde kaza meydana gelmişse söz edilebilecektir. Kaçınılmazlık, sosyal sigortalar uygulamasında, hukuksal ve teknik anlamda, olayın meydana geldiği tarihte geçerli olan bilimsel ve teknik tüm önlemlere rağmen zararın meydana geldiği ve önlenemediği durumları anlatan bir kavram (Prof. Dr. A. C. Tuncay, Kurumun İşverene Rücuu-Olayda Kaçınılmazlık Durumu, Sicil İş Hukuku Dergisi, Sayı 4, s. 185) olup; bu halin kabulünün koşulu, vuku bulan olaya karşı koyulmazlık hali ve her türlü tedbirin alınmasına rağmen gerçekleşmesi önlenemeyen ve objektif bir kaçınılmazlık durumunun söz konusu olmasıdır.”* Şeklinde ifade edilmiştir, Lexpera, (E.T. 01.04.2023); aynı doğrultuda bkz. Yarg. 10. HD. 15.12.2020 T., 2020/6936 E., 2020/7220 K. Sayılı kararı, Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

²²⁴ Tuncay, Ekmekçi, s. 461; Süzek, s. 463; Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 442; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin T. 17.12.2015, E. 2014/22208 K. 2015/22552 sayılı kararında; *“İş kazası ve meslek hastalıklarının büyük bölümü işverenler tarafından iş sağlığı ve iş güvenliği konusundaki mevzuat hükümlerine uyulması ile önlenilecek niteliktedir. Ancak kaçınılmaz dış etkenler ve kötü rastlantılar nedeniyle işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda hukuki ve teknik tüm gerekler yerine getirildiği halde iş kazası veya meslek hastalığı gerçekleşebilmektedir ki; bunlar “kaçınılmazlık” olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda; kaçınılmazlık, olayın meydana geldiği tarihte ve iş kazaları bakımından süreçte bilimsel ve teknik kurallar ve olanaklar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen zararın kısmen veya tamamen meydana gelmesi durumu olarak tanımlanabilir. Bu gerçekten hareketle 5510 sayılı Kanun'un 21/1'inci maddesinde “İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.” hükmüne yer verilmiştir. Bu düzenleme gereği; kaçınılmazlığın*

6.2.2.Kusursuz Sorumluluk

5510 sayılı SSGSSK'nin 8. maddesi hükmünde işverenlerin, 4. maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılan kişileri, 7. maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sigortalılık başlangıç tarihinden önce, sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirmekle yükümlü olduğu öngörülmüştür. Bu bağlamda kuruma bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen işverenlerin kuruma olan sorumluluğu SSGSSK m. 23 hükmünde düzenlenmiştir. Bu hükümde sigortalı çalıştırmaya başladığının süresi içinde sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığı Kurumca tespit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık halleri sonucunda ilgililerin gelir ve ödeneklerinin Kurum tarafından ödeneceği; fakat Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masrafların tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı, 21 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın, işverene ayrıca ödettirileceği düzenlenmiştir.

Kuruma bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen işveren, rücu davalarında 21. maddede öngörülenin aksine iş kazası ya da meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru olup olmadığına bakılmaksızın, kuruma karşı sorumludur²²⁵.

6.2.3. Rücu Hakkının Kapsamı

5510 sayılı SSGSSK'nin 21. maddesi hükmünde işverenin Kuruma olan sorumluluğunun sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olduğu

varlığı durumunda işverenin rücu tazminatı sorumluluğunu aynı oranda sınırlandırması gerekecektir.”, Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

²²⁵ Süzek, s. 465; Tuncay, Ekmekçi, s. 468, 469; Civan, Sorumluluğun Koşulları, s. 545, 546.

öngörülmüştür. Buna göre rücu hakkı kapsamında iç tavan ve dış tavan olmak üzere iki sınırlama bulunmaktadır²²⁶.

Kurumun iş kazası ya da meslek hastalıkları nedeniyle yaptığı harcamalar iç tavan olarak adlandırılmaktadır²²⁷. Mezkur kanun hükmüne göre rücu hakkı, yapılan ödemeler bakımından yapılan ve yapılması gereken ödemeleri kapsamakta olup bağlanan gelirler açısından ise rücu hakkının sınırını ilk peşin sermaye değeri oluşturmaktadır. Dolayısıyla kurumun rücu hakkı kapsamında işverenden yapılan ödemelerin tamamını isteyebilmesi mümkünse de bağlanan gelirlerin ilk peşin sermaye değerini talep etmesi mümkündür²²⁸.

Dış tavan ise sigortalı/işçinin ya da ölüm vuku bulmuşsa hak sahiplerinin genel hükümler doğrultusunda işverenden talep edebilecekleri tazminat miktarı olarak tanımlanmaktadır²²⁹. 5510 sayılı SSGSSK'nin 21. maddesinde dış tavadan “*sigortalı ya da hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere işverene ödettirilir.*” şeklinde söz edilmektedir. Dış tavanın kurumun rücu hakkı kapsamında sigortalı/işçiden olan taleplerini sınırlaması hususu kanuni halefiyet ilkesinin bir sonucudur²³⁰. Zira kanuni halefiyet ilkesi uyarınca kurum, sigortalı işçi ya da hak sahiplerine yaptığı harcamalar sonucunda adeta onların yerine geçip onların işverenden talep edebileceği hakları devralmaktadır²³¹. Bu durum da Kurumun işverenden, sigortalı işçi ya da hak sahiplerinin talep edebileceğinden daha fazla miktarda talepte bulunmasının mümkün olmadığı sonucunu doğurmaktadır.

²²⁶ Süzek, s. 465; Orhan Ersun Civan, “İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Rücu Davalarında Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:64, Sayı:4, 2015, ss. 1015-1070, s. 1019.

²²⁷ Süzek, s. 466; Civan, Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk, s. 1019.

²²⁸ Süzek, s. 466.

²²⁹ Süzek, s. 466; Civan, Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk, s. 1022.

²³⁰ Civan, Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk, s. 1023, 1024.

²³¹ Civan, Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk, s. 1023, 1024.

İKİNCİ BÖLÜM

İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI

1. SORUMLULUK SİGORTASI KAVRAMI

1.1.TARİHSEL GELİŞİMİ

Modern sorumluluk sigortası uygulamaları, ilk kez Fransa’da 19. yüzyılın ilk yarısında kaza sigortası ile başlamıştır²³². Ülkemizde sorumluluk sigortalarının yaygınlık kazanmaya başlaması ise 1953 yılında 6085 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile başlamıştır. Sonraki yıllarda sosyal sigortalar aracılığıyla işverenlerin sorumluluğu düzenlenmiş ve teknolojik gelişmelere koşut şekilde ortaya çıkan rizikoların ülkemizde artış göstermesi üzerine sorumluluk sigortalarının uygulama alanı genişlemiştir²³³. Mülga 6267 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda sorumluluk sigortalarına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu Kanun döneminde de sorumluluk sigortaları konusunda sözleşmeler akdedilmekle beraber bunlarla ilgili düzenlemeler yalnızca her sigorta türüne özgü olarak çıkarılan Genel Şartlarda yer almaktaydı. Fakat sorumluluk sigortalarının geniş çapta uygulama alanı bulması ve özellikle kamu yararı düşüncesine bağlı olarak zorunlu sorumluluk sigortası müessesesinin büyük bir önem kazanması ile beraber 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda sorumluluk sigortaları ayrı bir başlık altında 1473 vd. hükümlerde düzenlenmiştir.

Teknolojik ve bilimsel gelişmeler birçok fayda sağlaması sebebiyle zamanla insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Teknik ve bilimsel alandaki ilerlemeler doğrultusunda sorumluluğa sebebiyet verebilecek durumların artmasına bağlı olarak kişilerin malvarlıklarının pasifinde bir artış meydana gelmektedir. Malvarlığının pasifinin artışına karşı kişilerin zamanla kendilerini güvence altına alma ihtiyacı hasıl olmuştur. Sorumluluk sigortaları bu ihtiyaca cevap vermek adına ortaya çıkmış ve teknolojik gelişmelere koşut olarak hızlı bir ilerleme katetmiştir. Sorumluluk kavramının ve sorumluluk hukukunun

²³² Kemal Şenocak, *Mesleki Sorumluluk Sigortası*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2000, s. 12.

²³³ Şenocak, *Mesleki Sorumluluk*, s. 17; Işıl Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku*, 8. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s. 763; İnan Deniz Dinç, *Ürün Sorumluluk Sigortasında Rizikonun Konusu ve Teminatın Kapsamı*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s. 10.

ihtiyaçlarına cevap vermek amacı ile ortaya çıkan sigorta hukuku, zamanla sorumluluk hukukunun gelişmesine de katkı sağlayan bir boyuta ulaşmıştır²³⁴.

Sorumluluk sigortasının tüm bu faydalarına rağmen bu sigorta türüne, kişilerin sorumluluğunu teminat altına almasından dolayı kişileri daha özensiz ve dikkatsiz davranmaya sevk ettiği düşüncesiyle eleştiriler yöneltilmiştir. Bu endişeleri bertaraf etmek adına sorumluluk sigortalarına ilişkin olarak cezai sorumluluğun teminat altına alınmasının yasak olması ve kasten sebebiyet verilen zararlarla ilgili olarak sigorta himayesinden yararlanmanın mümkün olmaması gibi kurallar getirilmiştir.

1.2. HUKUKİ NİTELİĞİ

Sigorta, zarar verici belirli olayların sonuçlarının himaye altına alınmasını sağlayan bir araçtır²³⁵. Başka bir deyişle sigorta, aynı ya da benzer tehlikelerle karşı karşıya olan kişiler topluluğunda rizikonun meydana gelmesi ile ortaya çıkacak ihtiyacın, belli bir prim karşılığında karşılanmasına yönelik bağımsız talep hakkına sahip olmayı ifade etmektedir²³⁶. Sigortacılık müessesesi ile sigortacı tarafından risk taşıyıcıları bir araya getirilerek sigortaya ödeyecekleri uygun prim karşılığında ve risklerin paylaşılması ilkesi doğrultusunda risk taşıyıcılarını tehdit eden risklerin gerçekleşmesi sonucunda onların uğrayacakları ekonomik zararların karşılanması amaçlanmaktadır²³⁷. Sigorta müessesesinde risklerin paylaşılması ilkesi doğrultusunda bireysel sorumluluğun kolektif sorumluluğa dönüşmesi söz konusudur²³⁸.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1473. maddesi hükmüne göre sorumluluk sigortası; sözleşmede aksine hüküm bulunmaması kaydıyla sigortacı tarafından sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu sebebiyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat ödemesini öngören sigorta türü olarak ifade edilmiştir. Sorumluluk

²³⁴ Rayegân Kender, "Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri", *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri*, İstanbul, 1977, s. 6; Merih Kemal Omağ, "Türk Ticaret Kanunu ile 25 Haziran 1992 Tarihli Belçika Kara Sigortası Mukavelesi Kanunu Açısından Hukuki Sorumluluk Sigortaları", *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975- 2016) Makaleler- Tebliğler*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019, ss.201-244, (Hukuki Sorumluluk Sigortaları), s. 204.

²³⁵ Mertol Can, *Türk Özel Sigorta Hukuku*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 13; Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Ankara, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, s. 5.

²³⁶ Yazıcıoğlu/Öğüz, s. 1.

²³⁷ Can, s. 13.

²³⁸ Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 204.

sigortalarında asıl amaç, bir kişinin, belli bir olay sonucu sorumluluğunun doğması nedeniyle bir tazminat borcu ödeme yükümlülüğü ile karşı karşıya kalması durumuna ilişkin himaye sağlamaktır²³⁹. Bu sigorta türünde kişinin malvarlığının pasifinde bir artış meydana gelmesi sonucunda kişinin malvarlığında meydana gelen zarar, sigorta teminatı altına alınmaktadır²⁴⁰. Böylece kişinin sorumluluğunu doğuran olaylar dolayısıyla ekonomik olarak maruz kaldığı olumsuz sonuç sigorta sözleşmesinde belirtilen sigorta bedeli çerçevesinde giderilmektedir²⁴¹. Doktrinde sorumluluk sigortalarına bir borcu teminat altına almakta olduğu için “borç sigortaları” denilmektedir²⁴². Omağ ise sorumluluk sigortalarının sorumluluğun hukuki sonuçlarının ortadan kaldırılması amacına yönelik olması hasebiyle bu sigortaların “hukuki sorumluluk sigortası” olarak ifade edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır²⁴³.

1.3. FONKSİYONU

Sorumluluk sigortalarının asıl amacı çeşitli sebeplerle sorumlu addedilen kişilerin bu sebeple malvarlıklarında meydana gelen eksilmelere bağlı menfaatin himaye altına alınmasıdır²⁴⁴. Diğer bir deyişle sorumluluk sigortaları, sorumluluğa yol açan olayların sigorta ettiren/sigortalı bakımından meydana getirdiği olumsuz ekonomik sonuçların giderilmesi amacına hizmet etmektedir²⁴⁵. Sorumluluk sigortası, üçüncü kişilerin sorumluluk hükümlerine dayanan tazminat talepleri dolayısıyla sigorta ettiren/sigortalının, malvarlığında meydana gelen eksilmeleri bertaraf etmeye yönelik olup sigortalının sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır.

²³⁹ Yargıtay HGK 31/01/1996 T., 1995/11-980 E., 1996/18 K. Sayılı ilamında sorumluluk sigortası şu şekilde tanımlanmıştır: “Kural olarak Mali Sorumluluk Sigortası, sigortalı tarafından ileride zarara uğrayacak kimseler lehine değil bizzat kendi menfaatine ve ileride üçüncü şahsa ödemek zorunda kalacağı tazminattan dolayı mamelekinde meydana gelebilecek eksilmeyi güvence altına almak amacıyla yapılan bir sigorta türü olarak kabul edilmektedir. Son yüzyıla olağanüstü teknik gelişmeler, çağdaş toplumun "ortak mal varlığı" haline gelmiştir. Bunlardan vazgeçmek mümkün olamamaktadır. Bir yanda gelişmiş teknoloji, onun getirdiği olanaklar, diğer tarafta bunların yarattığı tehlikeler, sorumluluk hukukunun gelişmesiyle birlikte, sorumluluk sigortasının da gelişmesini zorunlu kılmıştır.” Lexpera, (E.T.15.04.2023)

²⁴⁰ Barış Günay, *Sigorta Hukuku*, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 209.

²⁴¹ Can, s. 140; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 302.

²⁴² Can, s. 140; Rayegân Kender, *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, Güncellenmiş 17. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2021, s. 240.

²⁴³ Omağ, *Hukuki Sorumluluk Sigortaları*, s. 201.

²⁴⁴ Kender, Mesuliyet Sigortası, s. 3; Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s. 423, Ali Bozer, *Sigorta Hukuku Genel Hükümler – Bazı Sigorta Türleri*, 2. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2009, s. 134.

²⁴⁵ Yaşar Karayalçın, *Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları*, Ankara, 1960, s. 50; Abdülhamid Oğuzhan Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2017, s.3; Ulaş, s. 763.

Sorumluluk sigortası ile sigorta ettiren/sigortalının malvarlığına bir tehdit oluşturan sorumluluk rizikosunu sigortacıya transfer edilmektedir²⁴⁶.

Sorumluluk sigortası sözleşmeleri, diğer sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi tam iki taraf borç yükleyen (synallagmatic) sözleşmelerdir²⁴⁷. Sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinde belirlenen prim miktarını ödemesi yükümlülüğünün karşılığı olarak sigortacı, rizikoyu taşıma yükümlülüğü, diğer bir deyişle sigorta himayesi sağlama yükümlülüğü altındadır²⁴⁸. Sigortacının sigorta himayesi sağlama yükümlülüğü sözleşmede belirtilen riziko gerçekleşene kadar pasif bir nitelik taşımaktadır²⁴⁹. Fakat rizikonun gerçekleşmesinden itibaren sigortacı, aktif sigorta himayesi sağlama yükümlülüğü altındadır²⁵⁰. Sigortacının aktif sigorta himayesi sağlama yükümlülüğünün kapsamı haklı ve haksız taleplere ilişkin olarak farklılık arz etmektedir²⁵¹. Sigortacı, ileri sürülen talebin haklı olup olmadığını tetkik edip buna göre himaye sağlama yükümlülüğünü yerine getirmek durumundadır²⁵². Dolayısıyla sigortacının sorumluluk meselesini tetkik etme yükümlülüğü sigortacının diğer bir edimi olarak ifade edilmektedir²⁵³.

Sigortacı, sigorta ettirene/sigortalıya yöneltilen taleplerin haklı olması ve şartların oluşması durumunda riski taşıma yükümlülüğü kapsamında sigortalıyı sorumluluğun mali sonuçlarından kurtarma ve zarar gören üçüncü kişiye sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü altındadır²⁵⁴. Sigorta ettirene/sigortalıya karşı ileri sürülen taleplerin haksız bir nitelik taşıması durumunda ise sigortacının hukuki himaye sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır²⁵⁵. Üçüncü kişinin taleplerinin haksız olması halinde sigortacının hukuki himaye sağlama yükümlülüğünün bulunması yönüyle sorumluluk sigortaları, diğer zarar sigortası türlerinden farklılık arz etmektedir. Bu husus TTK m. 1474. maddede açıkça hüküm altına alınmıştır. Sorumluluk sigortaları, hem tazminat edimi hem de hukuki himaye edimi sigortacının asli edim yükümlülüğünü teşkil etmektedir. Diğer bir deyişle sorumluluk sigortası kapsamında sigortacı,

²⁴⁶ Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 203; Bozer, s. 173, 174.

²⁴⁷ Kender, Hususi Sigorta, s. 186; Yazıcıoğlu, Öğüz, s. 75.

²⁴⁸ Kender, Hususi Sigorta, s. 189-191; Abdülhamid Oğuzhan Hacıömeroğlu, “Zorunlu Sorumluluk Sigortacısının Sonraki Sorumluluğu”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 36, Sayı: 2, Haziran 2020, s. 169.

²⁴⁹ Kender, Hususi Sigorta, s. 332.

²⁵⁰ Kender, Hususi Sigorta, s. 332.

²⁵¹ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 63; Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s. 423.

²⁵² Samim Ünan, “Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Hukuksal Koruma Edimi”, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan & Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s. 347; Günay, s. 215.

²⁵³ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 161.

²⁵⁴ Karayalçın, s. 50; Kemal Şenocak, *Hukuki Himaye Sigortası*, 1. Baskı, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 1993, s. 63; Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s. 423; Arseven, Haydar, “Ticaret Kanunu’nun Sigortaya Mütteallik Umumî Hükümlerinin Meydana Çıkardığı Bazı Meseleler”, *Ticaret ve Banka Hukuku Haftası*, Ankara 1960, s. 196.

²⁵⁵ Şenocak, Hukuki Himaye, s. 63, 64; Arseven, s. 196.

üçüncü kişinin haklı taleplerini tazmin etmekle mükellef iken haksız talepleri ise bertaraf etmekle yükümlüdür²⁵⁶. Sigortacı, üçüncü kişiler tarafından sigorta ettiren/sigortalıya yöneltilen taleplerin haklı olup olmadığını incelemekle yükümlüdür²⁵⁷. Bu durum TTK m.1476'da yer alan *“Sigortacı, 1475 inci maddeye uygun olarak bildirimde bulunulması tarihinden itibaren beş gün içinde, zarara uğrayanın istemleriyle ilgili olarak ve sigortalının adına, fakat sorumluluk ve tüm giderler kendisine ait olmak üzere, gerekli hukuki işlemlerin gerçekleştirilip, kararların alınmasını ve ayrıca savunmaya yardımda bulunmayı üstlenip üstlenmeyeceğini sigortalıya bildirir; aksi halde bu maddenin dördüncü fıkrası uygulanır.”* hükmüyle ifade edilmiştir. Buna göre sigortacı bu belirlemeyi yaptıktan sonra haklı talepleri tazmin etmek, haksız talepleri ise bertaraf etmek suretiyle yükümlülüğünü yerine getirmiş olacaktır.

Üçüncü kişi tarafından yöneltilen talep, yargı kararı ile ya da sigortacının onaylamış olduğu sulh sözleşmesi ile veyahut sigorta ettiren/sigortalının sigortacının onayı ile bu konuya ilişkin olarak borç ikrarında bulunması ile haklılık kazanabilir²⁵⁸. Bu halde sigortacı haklı talepleri tazmin ederek yükümlülüğünü yerine getirmiş olacaktır. TTK m. 1478 uyarınca zarar gören doğrudan doğruya sigortacıya başvurarak uğradığı zararların giderilmesini talep etme hakkına sahiptir.

Üçüncü kişi tarafından ileri sürülen talebin haksız ya da fahiş bir nitelik taşıdığından belirlenmesi ihtimalinde ise sigortacı sigorta ettiren/sigortalıyı haksız veya fahiş taleplerden kurtarmakla yükümlü olup bu yükümlülük hukuki himaye yükümlülüğü olarak ifade edilmektedir²⁵⁹. Hukuki himaye yükümlülüğü, sigorta ettirene/sigortalıya yöneltilen hukuki taleplere yönelik koruma sağlanması kapsamında sigortacının savunmayla ilgili tüm hukuki işlemleri sigortalının menfaatlerini gözetmek suretiyle yerine getirmesini gerekli kılmaktadır. Ayrıca bu yükümlülük kapsamında sigortacı, bu konuya ilişkin başta avukatlık masrafları ve yargılama giderleri olmak üzere tüm savunma masraflarından sorumludur²⁶⁰.

Sorumluluk sözleşmelerinde haksız taleplere ilişkin olarak söz konusu olan sigortacının hukuki himaye yükümlülüğü ile hukuki himaye sigortası kapsamında sigortacının yükümlülüğü benzerlik göstermekle birlikte amaçları ve görevleri bakımından bu sigorta türleri birbirinden

²⁵⁶ Şenocak, Hukuki Himaye, s. 63, 64.

²⁵⁷ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 161.

²⁵⁸ Samim Ünan, *İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko*, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1998, s. 25; Rauf Karasu, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:2, 2015 s. 692.

²⁵⁹ Şenocak, Hukuki Himaye, s.89.

²⁶⁰ Şenocak, Hukuki Himaye, s.89.

farklılık göstermektedir²⁶¹. Hukuki himaye sigortası, sigorta ettiren/sigortalının hukuki bir uyumsuzluğunun tarafı olması halinde ve belli bir prim karşılığında sigortacı tarafından sigorta ettiren/sigortalının hakkını aranmasının ya da savunulmasının üstlenildiği sigorta türüdür. Ayrıca hukuki himaye sigortası, sigorta ettiren/sigortalının malvarlığının tamamında hukuksal masraflar sebebiyle ortaya çıkan zararın giderilmesi amacıyla hizmet etmektedir. Hukuki himaye sigortasının amacı, sigorta ettiren/sigortalının hukuki taleplerinin ileri sürülmesini sağlamak olup sorumluluk sigortalarının asıl amacı ise sigorta ettiren/sigortalının üçüncü kişilere karşı sorumluluğunun doğması durumunda maruz kaldığı ekonomik yüklerden kurtarılmasıdır²⁶². Sorumluluk sigortaları, sigorta ettiren/sigortalının malvarlığının pasifinde meydana gelebilecek artışı teminat altına almakta iken hukuki himaye sigortaları, sigorta ettiren/sigortalının sarf ettiği hukuken zaruri olan masraflara ilişkin bir himaye sağlamaktadır²⁶³. Hukuki himaye sigortalarında ise zarar gören üçüncü kişinin korunması gibi sosyal bir amaç bulunmamaktadır. Sorumluluk sigortalarında hukuki himaye yükümlülüğü yalnızca sigorta ettiren/sigortalıya yöneltilen talebin haksız olması durumunda söz konusu iken hukuki himaye sigortasında pasif himayenin yanında aktif bir hukuki himaye de sağlanmaktadır²⁶⁴.

Sorumluluk sigortalarının toplumsal faydası, bu sigortalar ile zarar gören kişinin zararının sigortacı tarafından giderilmesi suretiyle zarar görenin zararını daha hızlı ve güvenli bir biçimde giderebilmesi imkanına sahip olmasıdır²⁶⁵. Zorunlu sorumluluk sigortalarında üçüncü kişilerin gördüğü zararların tazmin edilmesi asıl amaç niteliğinde iken ihtiyari sorumluluk sigortalarında bir yan amaç niteliği taşımaktadır²⁶⁶. İhtiyari sorumluluk sigortaları ile sorumlu kişinin menfaatini sigorta himayesi altına alması amacı söz konusu olsa da zarar görenler de bu sigortadan dolaylı olarak fayda sağlamaktadır. Nitekim bu sigorta zarar görene, tazminat talebini yöneltebileceği ödeme gücü yüksek olan bir muhatap sağlamaktadır²⁶⁷. Bireysel nitelikte olan sorumluluk hukuku ile toplumsal nitelikte olan sorumluluk sigortası uyumlu bir şekilde birbiri ile bağlantı içerisindedir²⁶⁸. Bu nedenle sorumluluk sigortaları, sigorta ettiren/sigortalı ile zarar görenlerin menfaatlerinin denge içerisinde bulunduğu sui generis bir sigorta türüdür²⁶⁹. Ayrıca TTK m. 1478 hükmü uyarınca zarar görene zararlarının

²⁶¹ Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 225; Şenocak, Hukuki Himaye, s.89.

²⁶² Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 225; Şenocak, Hukuki Himaye, s.90.

²⁶³ Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 225.

²⁶⁴ Şenocak, Hukuki Himaye, s. 91.

²⁶⁵ Ulaş, s. 763.

²⁶⁶ Kender, Mesuliyet Sigorta, s. 4,5.

²⁶⁷ Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 203.

²⁶⁸ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 27. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2022, s. 512.

²⁶⁹ Ulaş, s. 764.

giderilmesi hususundaki talepleri doğrudan doğruya sigortacıya yöneltebilme imkanı tanınması ile beraber sorumluluk sigortalarının hızlı ve güçlü bir tazminat fonksiyonu daha da önemli bir hale gelmiştir.

1.4. SORUMLULUK SİGORTALARININ ÖZELLİKLERİ

Sorumluluk sigortaları, kendine has dinamikleri olan, kural olarak sigortalının menfaatlerini himaye altına alan, fakat ayrıca zarar görenin zararlarının giderilmesi amacını taşıyan sigortalardır²⁷⁰. Sorumluluk sigortalarının kendine has özelliklerinin olması bu sigorta bakımından özellikle zarar görenin doğrudan dava hakkı, halefiyet ve rücu, takas yasağı ve zamanaşımı bakımından mal ve can sigortalarından farklı hükümlere tabi olması durumunu ortaya çıkarmıştır²⁷¹.

1.4.1.Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı

Sözleşmenin kural olarak sadece sözleşmenin tarafları bakımından hak ve borç doğurması sözleşmenin nisbiliği olarak ifade edilmektedir²⁷². Sigorta sözleşmelerinde de sözleşme, sözleşmenin tarafları olan sigortacı ve sigorta ettiren arasında hüküm ve sonuçlarını doğurmaktadır²⁷³. Fakat sorumluluk sigortaları bakımından TTK m. 1478 hükmü ile zarar görene tanınan doğrudan dava hakkı, sözleşmenin nisbiliği ilkesinin istisnasını oluşturmaktadır²⁷⁴.

Sorumluluk sigortaları, sigortalının malvarlığının pasifinde meydana gelen artışları teminat altına almaktadır²⁷⁵. Sorumluluk sigortalarının asıl amacı, sigortalının üçüncü kişiye

²⁷⁰ Dinç, Ürün Sorumluluk, s. 19.

²⁷¹ Dinç, Ürün Sorumluluk, s. 19.

²⁷² Osman Gökhan Antalya, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1,1, Ankara, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 70.

²⁷³ Elif Beyza Akkanat Öztürk, “Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:11, Sayı:42, Nisan 2020, ss. 471-497, s. 474.

²⁷⁴ Akkanat Öztürk, s. 475.

²⁷⁵ Yeşilova Aras, s. 26; Karasu, s. 698.

vermiş olduğu zarar nedeniyle ortaya çıkan tazminat yükümlülüğü nedeniyle mal varlığında meydana gelen pasif artışının sigorta teminatı altına alınması ise de bunun yan sonucu zarar görenin hızlı bir şekilde zararının tazmin edilmesi ve sigortalının ödeme güçsüzlüğüne karşı üçüncü kişilerin korunmasıdır²⁷⁶. Sigorta sözleşmesi ilişkisinin dışında yer alan zarar görenin de malvarlığının aktifinde azalma meydana gelmekte olup kanun koyucu zarar göreni, malvarlığında meydana gelen olumsuz etkilerden korumak için TTK m. 1478 hükmü ile zarar görene sigortacıya doğrudan başvurma hakkı tanımıştır²⁷⁷. Buna göre zarar görene doğrudan dava hakkı kapsamında vasitasız olarak uğradığı zararların giderilmesine yönelik taleplerini vasitasız olarak sigortacıya iletme imkanı sağlanmıştır²⁷⁸.

Zarar görenin sigortacıya doğrudan başvurma hakkını düzenleyen TTK m. 1478 hükmü kanunda emredici hükümler arasında düzenlenmemiştir. Bununla birlikte kanun ile zarar görene tanınan bu hakkın, sigortacı ve sigorta ettiren tarafından sözleşmeye hüküm koyulması suretiyle kaldırılabilmesi mümkün değildir²⁷⁹.

TTK m. 1478 hükmü ile sorumluluk sigortalarında zarar görene zararın tazmini için doğrudan doğruya sigortacıya başvurma hakkı tanınmıştır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre zarar görene tanınan doğrudan doğruya sigortacıya başvurma imkanı sebebiyle sorumluluk sigortaları üçüncü kişi lehine sigorta niteliğini haizdir²⁸⁰. Doktrindeki diğer görüşe göre ise kanunun ilgili hükmü uyarınca zarar görene tanınan doğrudan doğruya sigortacıya başvurma hakkı tanınması sorumluluk sigortalarının üçüncü kişi lehine sigorta olarak nitelendirilmesini gerektirmemektedir²⁸¹. Kanun gereği zarar gören üçüncü kişiye tanınan bu hak, sorumluluk sigortalarına ilişkin sigorta sözleşmesini direkt üçüncü kişi lehine sözleşmeye dönüştürmez²⁸². Kanaatimizce de sorumluluk sigortalarında temel amaç, sigortalının malvarlığındaki eksilmelerin sigorta teminatı altına alınmasıdır. Diğer bir deyişle sorumluluk sigortalarında asli olarak sigorta teminatı altına alınan sigortalının menfaatidir. Zarar görenin malvarlığında meydana gelen eksilmelerin giderilmesi ise sorumluluk sigortasının tali amacı olarak ifade edilebilir. Aynı husus zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından da geçerli olup zarar görenin

²⁷⁶ Karasu, s. 698; Akkanat Öztürk, s. 474.

²⁷⁷ Yeşilova Aras, s. 26.

²⁷⁸ Yeşilova Aras, s. 29.

²⁷⁹ Atamer, s. 86; Ulaş, s. 783, 784; Sopacı Öztuna, doğrudan dava hakkının düzenlendiği TTK m. 1478 hükmünün kanunda emredici hükümler arasında yer almaması sebebiyle kanunda zarar görene tanınan doğrudan dava hakkının sözleşmenin taraflarınca bertaraf edilebileceğini ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Birgül Sopacı Öztuna, "Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 27, Sayı: 2, 2011, s. 27.

²⁸⁰ Ulaş, s. 766; Karasu, s. 687; Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 470.

²⁸¹ Bozer, s. 131; Karasu, s. 687; Birgül Sopacı Öztuna, Doğrudan Talep, s.16.

²⁸² Bozer, s. 131; Karasu, s. 687; Ecehan Yeşilova Aras, *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478)*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 71 vd.

menfaati sosyal amaçlarla himaye edilmektedir. Bu bağlamda salt TTK m. 1478 hükmü ile zarar görene tanınan doğrudan doğruya sigortacıya başvurma imkanı, sorumluluk sigortalarını üçüncü şahıs lehine bir sigorta haline getirmediği kanaatindeyiz.

1.4.2.Halefiyet ve Rücu

Zarar sigortalarında geçerli olan zenginleşme yasağı ilkesinin sonucu olarak sigortacıya halefiyet imkanı tanınmıştır²⁸³. Ayrıca halefiyet imkanı sayesinde, sigortacı tarafından zarardan asıl sorumlu olan kişiye başvurularak bu kişinin neden olduğu zararın sonuçlarına katlanmasını sağlanabilmektedir²⁸⁴. Halefiyet ilkesi kapsamında sigortacı, sigortalıya halef olmakta ve sigortalının zararın sorumlusuna karşı sahip olduğu talep hakları ödediği miktarla sınırlı olarak sigortacıya geçmektedir²⁸⁵.

Sorumluluk sigortalarında sigortacının halefiyetin hüküm altına alan TTK m. 1481, mal sigortalarında sigortacının halefiyetinin düzenlendiği TTK m. 1472 hükmü ile aynı içeriğe sahiptir. TTK m. 1481 hükmü ile sigortacının, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçeceği ve sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hakkın, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olduğu düzenlenmiştir. Bu hükme göre sigortacının halefiyeti, sigortalının kusuru doğrultusunda ödenmesi gerekli olan tazminat miktarının üzerinde kalan miktar için geçerli olmaktadır²⁸⁶. Aksi durum müşterek ve müteselsil borçluluk hükümlerinin ihlali anlamına geleceğinden böyle bir durumun kabulü mümkün değildir²⁸⁷. Nitekim kanun hükmünün gerekçesinde sigortacının ödediği tazminat miktarı bakımından sigortalıya halef sıfatıyla rücu hakkının olmadığı ifade edilmiştir. Buna göre sigortacının halefiyeti, ancak müteselsil sorumluluk halinde sigortalının ödemesi gereken miktarından fazla ödeme yapılması halinde sigortacının diğer sorumlulara karşı rücu hakkına sahip olması şeklinde ortaya çıkmaktadır²⁸⁸.

²⁸³ Birgül Sopacı Öztuna, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 3, Eylül 2012, s. 118.

²⁸⁴ Karasu, s. 699.

²⁸⁵ Sopacı Öztuna, Halefiyet, s. 118; Emine Yazıcıoğlu, “Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti”, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu: İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s. 470.

²⁸⁶ Ulaş, s. 790; Sopacı Öztuna, Halefiyet, s. 118.

²⁸⁷ Ulaş, s. 790.

²⁸⁸ Atamer, s. 99; Yazıcıoğlu, Kanuni Halefiyet, s. 470.

Sorumluluk sigortalarında sigortacının halefiyetini düzenleyen TTK m. 1481 hükmü kanunda emredici hükümler arasında yer almamaktadır. Bu nedenle taraflarca sözleşmede sigortacının halefiyetini kaldıran hükümlere yer verilebilmesi mümkündür²⁸⁹.

1.4.3. Takas Yasası

TTK m. 1431/5 hükmünde mal ve can sigortalarında takas sigorta prim alacağı hakkında kabul edilmiştir. Sorumluluk sigortalarında ise TTK m. 1480 hükmünde sigorta tazminatı bakımından takas yasağı öngörülmüştür. Bu madde hükmünde sigortacının zarar görene ödeyeceği sigorta tazminatını, sigorta sözleşmesinden doğan alacakları ile takas edemeyeceği belirtilmiştir.

TTK m. 1480 hükmünün gerekçesinde takas için alacaklar arasında karşılıklılık ilişkisinin mevcut olması gerektiği bunun alacakları takas edecek her iki tarafın birbirine borçlu olması anlamına geldiği, oysaki sigortacının sigorta sözleşmesinden dolayı sigorta ettirenden olan alacağı ile zarar görene ödeyeceği sigorta tazminatını takas edemeyeceği ifade edilmiştir.

Sorumluluk sigortalarında takas yasağı doğrudan doğruya zarar görene ödenecek olan tazminatlar için geçerlidir²⁹⁰. Fakat zarar veren sigortalı zarar görenin zararını tazmin etmiş ve ödemiş olduğu tazminat miktarını sigortacıdan talep ediyorsa bu durumda alacaklar arasında karşılıklılık ilişkisi bulunduğundan dolayı sigortacının sigorta ettirenden olan alacağı ile sigorta ettirene/sigortalıya ödeyeceği tazminatı takas edebilmesi mümkün olacaktır²⁹¹.

²⁸⁹ Ulaş, s. 791; Sopacı Öztuna, sorumluluk sigortalarında sigortacının halefiyetini düzenleyen TTK m. 1481 hükmünün kanunun emredici hükümlerinde belirtilmemesinin kanun koyucunun unutkanlığından kaynaklandığını, bu yüzden bu hükmün emredici nitelikte olmadığını kabulünün mümkün olmadığını savunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sopacı Öztuna, Halefiyet, s. 145 vd.

²⁹⁰ Karasu, s. 695.

²⁹¹ Karasu, s. 695.

1.4.5.Zamanaşımı

Sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan alacaklara ilişkin tüm talepler bakımından geçerli olan zamanaşımı süresi TTK m. 1420 hükmünde düzenlenmiştir. TTK m. 1420 hükmünde sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemlerin, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemlerin ise her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacağı öngörülmüştür. Bu hüküm ile kural olarak sigorta sözleşmesinden kaynaklanan alacak taleplerinin alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren iki yıllık zamanaşımına tabi olduğu, ayrıca bu talepler için azami zamanaşımı süresinin altı yıl olduğu belirtilmiştir²⁹².

TTK m. 1420 hükmünde zamanaşımı hususuna ilişkin getirilen genel düzenlemede TTK m. 1482 hükmünün bu kapsam dışında yer almadığı ifade edilmiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile sorumluluk sigortaları ayrıca düzenlenmiş olup TTK m. 1482 hükmü ile de sorumluluk sigortalarının kendine has özellikleri sebebi ile bu sigortalar için zamanaşımı bakımından da ayrı bir düzenleme yapılmıştır²⁹³.

TTK m. 1482 hükmünde sigortacıya yöneltilecek tazminat istemlerinin, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrayacağı düzenlenmiştir. Bu hükümde sorumluluk sigortalarında yalnızca tazminat talepleri bakımından zamanaşımı süresinin on yıl olduğu belirtilmiş olduğundan, sorumluluk sigortası sözleşmesinden kaynaklanan diğer alacak talepleri, TTK m. 1420. Hükmüne göre iki yıllık zamanaşımı süresine tabidir²⁹⁴.

TTK'nın 1420. maddesi hükmünde düzenlenen genel zamanaşımı süresinin başlangıcı rizikonun gerçekleştiği tarih iken, TTK m. 1482. maddesinde zamanaşımı süresinin başlangıcının sigorta konusu olayın gerçekleştiği tarih olduğu hüküm altına alınmıştır. TTK m. 1482 hükmüne göre sorumluluk sigortaları kapsamında karşılaşılan tazminat talepleri bakımından zamanaşımı süresi sorumluluğa sebep olan olayın vuku bulması ile başlamaktadır²⁹⁵.

²⁹² Zehra Şeker Ögüz, "Sorumluluk Sigortalarında Zamanaşımı", *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu: İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s. 138.

²⁹³ Türk Ticaret Kanunu'nun 1482. Maddesinin gerekçesinde sorumluluğun doğumunun ve tazmini gereken zararının tespitinin uzun zaman alabiliyor olması nedeniyle genel hükümlerde öngörülen iki yıllık sürenin sorumluluk sigortalarında az olacağı düşüncesi ile bu tür sigortalarda zamanaşımı süresi on yıl olarak belirlendiği ifade edilmiştir.

²⁹⁴ Ulaş, s. 792; Karasu, s. 703; Şeker Ögüz, Zamanaşımı, s. 140.

²⁹⁵ Karasu, s. 703; Şeker Ögüz, Zamanaşımı, s. 143-145.

TTK m. 1486 hükmünde sorumluluk sigortası kapsamındaki sigorta tazminatı taleplerinin tabi olduğu zamanaşımı süresinin on yıllık zamanaşımına tabi olduğunu öngören TTK m. 1482 hükmünün emredici olduğunu, bu hükme aykırı sözleşme şartlarının geçersiz olduğu düzenlenmiştir.

2. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI

2.1. TARİHSEL GELİŞİMİ

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak sorumluluk hukukunun, özellikle de kusursuz sorumluluk türlerinin uygulama alanının yaygınlık kazanmasıyla beraber pek çok sorumluluk sigortası türü ortaya çıkmıştır²⁹⁶. İşveren sorumluluk sigortası da sorumluluk sigortası türlerinden biridir. Sanayi Devrimi'nden bu yana hızlı bir makineleşme sürecinin yaşanması, kişilerin vücut bütünlüğüne zarar veren ve hatta pek çok kişinin can kaybına neden olan iş kazalarının hızla artmasına yol açmıştır. İş kazalarından kaynaklanan zararlar öncelikle sosyal sigorta himayesi kapsamında giderilmeye çalışılmıştır. Fakat sosyal sigorta kapsamında öngörülen mali yardımların götürü bir nitelik taşıması dolayısıyla işçinin uğramış olduğu zararların tamamının giderilmesi mümkün olamamıştır²⁹⁷. İşçi ya da işçinin vefatı halinde hak sahipleri, sosyal sigorta ile karşılanmayan bakiye zararlarının giderilmesi konusunda işverene başvurma imkanına sahiptir²⁹⁸. İşçinin iş kazası neticesinde uğradığı zararların yanı sıra, işverenin bakiye zararlar açısından tazminat yükümlülüğünün bulunması nedeniyle ekonomik olarak olumsuz bir duruma maruz kalması, iş kazalarının çift yönlü zarar verici etkisini ortaya koymaktadır.

Batı Avrupa devletlerinde ve Amerika Birleşik Devletleri'nde 19. yüzyılın sonlarına doğru işçi sağlığı ve güvenliğinin korunmasına yönelik mevzuat ve buna bağlı olarak iş kazalarının sosyal sigorta himayesi altına alınmasına ilişkin önemli düzenlemeler yapılmıştır. İngiltere'de işveren sorumluluk sigortası yapılması amacı ile 1880 yılında kurulan Employers

²⁹⁶ Bozer, s. 3, 4.

²⁹⁷ Kemal Oğuzman, "İşverenin Hukuki Mesuliyeti ve Bu Mesuliyetin Sigorta Edilmesi", *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri*, İstanbul, 1977, s. 96; Ölmez, s. 2134.

²⁹⁸ Aktaş, s. 108.

Liability Insurance Corporation isimli şirket bu sigortanın gelişimine de oldukça önemli katkı sağlamıştır²⁹⁹.

Sanayileşme süreci, ülkemizde Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa ülkelerine kıyasen daha geç başlamıştır. Ülkemizde ise işçi sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik sosyal sigorta himayesinin sağlanmasına yönelik düzenlemeler ancak 20. yüzyılın ortalarına tekabül eden bir zamandan sonra uygulamaya geçmiştir. İş kazası sonucunda ortaya çıkan zarardan işverenin sorumlu olduğunun kabul edildiği İş Kanunu 1936 yılında yürürlüğe girmiştir. Ayrıca iş kazası ve meslek hastalıklarından kaynaklı zararların karşılanması amacı ile 1946 yılında sosyal sigorta sisteminin kurulması iş kazalarından kaynaklanan zararların karşılanması bakımından önemli bir adım sayılmaktadır.

Ülkemizde hızla artan sanayileşme oranı ile birlikte işçinin Sosyal Güvenlik Kurumu'na karşılanmayan kısmı ve karşılanan kısmı aşan bakiye zararından kaynaklı olarak işverene başvurması ve ayrıca Kurum'un işçiye ödediği miktar doğrultusunda işverene karşı rücu talebini yöneltmesi durumlarına karşı işverenin ekonomik bütünlüğünün korunması amacı ile işveren sorumluluk sigortasının önemi de son yıllarda daha fazla hissedilir olmuştur. İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları 27.04.1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten önce de ülkemizde uygulamada işveren sorumluluk sigortasına rastlanmakta ise de bu sigorta türüne ilişkin akdedilen sigorta sözleşmesi hükümlerine ilişkin olarak Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları uygulanmaktaydı.

2.2. FONKSİYONU

İşveren sorumluluk sigortası, İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda öngörüldüğü üzere işyerinde meydana gelebilecek iş kazaları sonucunda işverenin hukuki sorumluluğu nedeniyle işverene bir hizmet akdi ile bağlı ve Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi işçiler veya bunların hak sahipleri tarafından işverenden talep edilecek ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ile Kurum tarafından işverene karşı iş kazalarından kaynaklı olarak ikame edilecek rücu davaları sonunda ödenecek tazminat miktarlarını poliçede yazılı meblağlara kadar teminat altına alan sigorta

²⁹⁹ Aktaş, s. 107.

türüdür. Kısacası, işveren sorumluluk sigortası, işverenin iş kazalarından kaynaklanan hukuki sorumluluğunun sonuçlarının sigorta himayesi altına alınması amacıyla hizmet etmektedir³⁰⁰.

İşveren sorumluluk sözleşmesine konu sigorta teminatı, iş kazasına maruz kalan işçinin uğradığı zararların kurum tarafından kendisine yapılan ödemelerden daha fazla olması halinde ve Kurum tarafından iş kazasına uğrayan işçiye yardım mahiyetinde yapılan ödemelerin işverene kusuru oranında rücu edilmesi hallerinde devreye girmektedir. Dolayısıyla işverenin iş kazaları neticesinde uğrayacağı ekonomik kayıplar, sadece işçi ya da yakınlarının sosyal sigortalar tarafından karşılanmayan bakiye zararlarının karşılanması ile de sınırlı değildir. Sosyal sigorta kapsamında yapılan ödeme ve harcamalar kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumu'nun işverene kusuru oranında rücu hakkına sahip olması işverenin iş kazasından kaynaklanan sorumluluğunun diğer bir yönünü teşkil etmektedir. Bu bağlamda işveren sorumluluk sigortası ile iki farklı hukuki sebebe dayanan sorumluluk teminat altına alınmaktadır³⁰¹.

Sigorta teminatı altında olan ilk durumda işverenin işçiye karşı sorumluluğunun doğması ve kurum tarafından yapılan ödemelerin bu zararı karşılamaması halinde işverenin bakiye miktardan sorumluluğunun belirlenmesinde objektif kusur prensibi dikkate alınmaktadır. Objektif kusur prensibi ise işverenin sorumluluğuna kusursuz sorumluluk niteliği kazandırmasa dahi işverenin sorumluluğunu oldukça ağırlaştırmaktadır. Ayrıca kurum tarafından yapılan ödemeler doğrultusunda bu ödemelerin işverene kusuru oranında rücu edilmesi durumunda işverenin kusurunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesinin göz önüne alınması da işverenin kuruma karşı sorumluluğunun niteliğini ağırlaştırmaktadır. Bu durum işverenin ekonomik olarak yıkımına sebebiyet verecek kadar büyük tazminat taleplerine maruz kalmasına yol açma potansiyeline sahiptir³⁰². Bu sebeplerle işveren sorumluluk sigortası, iş kazaları durumunda oldukça ağır bir sorumluluk yüküyle karşı karşıya kalan işverenin sigorta himayesinden faydalanma ihtiyacına cevap vermeye yöneliktir.

İşveren sorumluluk sigortası ile işverenin iş kazası ile ortaya çıkan hukuki sorumluluğu teminat altına alınmakta olduğundan bu durum zarar gören üçüncü kişiler özellikle de iş kazası geçiren işçi ya da işçinin ölümü söz konusu ise hak sahipleri açısından da oldukça faydalıdır. Nitekim bu sigorta türü sayesinde işçi ya da hak sahipleri karşılarında taleplerini iletebilecekleri

³⁰⁰ Aktaş, s. 112; Yargıtay HGK T. 28.05.2008, E. 2008/402, K. 2008/411 sayılı kararında yer alan “*Türk Ticaret Kanununda düzenlenmemiş olan işveren sorumluluk sigortası ile de, meydana gelecek iş kazaları sonucunda işverenin hukuki sorumluluğu dolayısıyla ödemek zorunda kalacağı tazminat miktarının poliçede yazılı limitlerle temini amaçlanmaktadır.*” İfadesi ile işveren sorumluluk sigortası ile işverenin iş kazası neticesinde ortaya çıkan hukuki sorumluluğunun teminat altına alındığı belirtilmiştir., Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

³⁰¹ Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 473.

³⁰² Ölmez, s. 2132; Aktaş, s. 115.

sigortacı gibi güçlü bir muhataba sahip olacaklardır. Yargıtay'ın bir kararında işveren sorumluluk sigortasının hem işçinin hem de işverenin zararları karşılama yönüyle ikili bir fonksiyonu olduğu ifade edilmiştir³⁰³.

2.3. SINIFLANDIRILMASI

2.3.1. İhtiyari Sigorta

Türk Borçlar Kanunu'nun 26. maddesinin 1. fıkrası uyarınca kural olan sözleşme yapma serbestisidir. Fakat sigorta hukukunda bazı sorumluluk sigortası türleri bakımından bunların kamu yararı yönünün ağır basması nedeniyle bu sigortaların akdedilmesi zorunluluğu getirilmiştir³⁰⁴. Bu bakımdan hukukumuzda ihtiyari ve zorunlu sigorta tasnifi yer almaktadır³⁰⁵.

İhtiyari sigortalarda sigorta sözleşmesi akdedip akdetmeme, sigortacının seçilmesi ve sigorta sözleşmesinin kapsamının belirlenmesi bakımından tarafların serbestisi söz konusudur³⁰⁶. İhtiyari sigortalarda üçüncü kişilerin giderilmesine yönelik sosyal amaç geri planda kalmıştır³⁰⁷. Sorumluluk sigortalarını akdetmek Anayasa'nın 48. maddesinde öngörülen sözleşme hürriyeti sebebi ile kural olarak ihtiyaridir³⁰⁸. Zorunlu sigortalarda ise tarafların sigorta sözleşmesi akdedip akdetmeme, sigorta ettirenin sigortacıyı seçmesi, tarafların sigorta teminatının kapsamını belirlemesi hususlarına ilişkin serbestileri bulunmamaktadır³⁰⁹.

Sigortacılık Kanunu'nun 13. maddesinin 1. fıkrasında Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebileceği hususu düzenlenmiştir. Sigorta şirketleri, 20'nci maddenin ikinci fıkrasının (b) bendi ile üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla faaliyet gösterdiği sigorta branşlarının kapsamında bulunan

³⁰³ Yargıtay HGK T. 28.05.2008, E. 2008/402, K. 2008/411 sayılı kararına göre; “İşveren sorumluluk sigortasının, hem işçinin, hem de işverenin zararlarını karşılama gibi ikili fonksiyonu ve amacı bulunmaktadır”, Legalbank Elektronik Hukuk Bankası, (E.T. 01.04.2023)

³⁰⁴ Can, s. 19; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 13.

³⁰⁵ Can, s. 19; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 13.

³⁰⁶ Karayalçın, s. 51; Kender, Mesuliyet Sigortası, s. 4-5; Şaban Kayıhan, Özcan Günergök, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, 5. Baskı, Kocaali, Umuttepe Yayınları, 2020, s.25; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 15.

³⁰⁷ Bozer, s. 132.

³⁰⁸ Hacıömeroğlu, Zorunlu Sorumluluk Sigortacısının Sonraki Sorumluluğu, s. 166.

³⁰⁹ Kayıhan, Günergök, s.25.

zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınmaz. Zorunlu sigortalar bakımından söz konusu olan sözleşme yapma mecburiyeti iki taraflıdır. Buna göre gerek sigortacı gerekse sigorta ettiren zorunlu sigortalar hususunda sözleşme yapmaktan kaçınma imkanına sahip değildir³¹⁰.

Mevzuatta işveren sorumluluk sigortası bakımından getirilen bir zorunluluk mevcut olmadığından bu sigorta ihtiyari sigorta kapsamındadır. Bu bağlamda sigorta ettiren ve sigortacı, işveren sorumluluk sigortasına ilişkin bir sözleşme yapıp yapmama hususunda bir serbestiye sahiptir.

Zorunlu sorumluluk sigortaları istisnai ve koruyucu bir niteliğe sahiptir³¹¹. Sorumluluk sigortalarında asıl amaç sigorta ettiren/sigortalının vuku bulacak sorumluluğu nedeniyle malvarlığındaki azalmaların temin edilmesi olsa da zorunlu sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunması da kamu yararının bir gereğidir³¹². Sorumluluk sigortalarında asıl olan sigorta ettiren/sigortalının uğradığı zararın giderilmesi olup (doğrudan amaç.) bu sebeple zarar görenlerin maruz kaldığı zararların karşılanması amacının ikincil nitelikte olduğu ifade edilmektedir. (dolaylı amaç.) Zorunlu sorumluluk sigortalarında hem sigorta ettirenin/sigortalının sorumluluğu sebebiyle pasifinde meydana gelen artış sebebiyle malvarlığında oluşan eksilmenin giderilmesi hem de zarar gören üçüncü kişilerin zararlarının karşılanması sigortanın asıl amacını teşkil etmektedir.

Zorunlu sorumluluk sigortalarında sigorta sözleşmesi kurulmamasının yaptırıma tabi olması, sigortacının sigorta ettiren/sigortalıya ileri sürebileceği def'i ve itirazları zarar görene yönelmemesi gibi hususlar zorunlu sorumluluk sigortalarında zarar görenin korunması amacını gerçekleştirmeye yöneliktir³¹³.

2.3.2. Malvarlığı Sigortası

Sigorta hukuku kapsamında, sigorta sözleşmesinde himaye altına alınan menfaatin türüne göre malvarlığı sigortası-şahıs varlığı sigortası ayrımı mevcuttur³¹⁴.

³¹⁰ Can, s. 21, 22; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 14.

³¹¹ Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 221.

³¹² Karayalçın, s. 51.

³¹³ Karayalçın, s. 51,52; Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 221, 222; Bozer, s. 132, 133.

³¹⁴ Yazıcıoğlu, Şeker Öğüz, s. 86; Can, s. 26.

Malvarlığı sigortalarında sigortalanan menfaat para ile ölçülebilir nitelik taşımaktadır³¹⁵. Bu sigortalarda, sigorta sözleşmelerinin konusunu malvarlığındaki azalmalar oluşturmakta olup bu sigortalar ile malvarlığına ilişkin bir himaye sağlanmaktadır³¹⁶. Malvarlığı sigortalarında, sigortalının malvarlığı ekstra harcama ve gelir kayıplarına karşı teminat altına alınmaktadır³¹⁷. Şahıs varlığı sigortalarında ise himaye altına alınan menfaat, kişinin şahıs varlığına yönelik olup para ile ölçülebilir bir niteliğe sahip değildir³¹⁸. Şahıs varlığı sigortalarında menfaat sahibi olan kişinin ölümü ya da kazaya maruz kalması tehlikesine yönelik himaye sağlanmaktadır³¹⁹.

İşveren sorumluluk sigortasında iş kazası dolayısıyla işverenin bu konuyla alakalı sorumluluğu kapsamında bir tazminat ödeme borcu ile karşı karşıya kalması söz konusudur. Buna göre işverenin iş kazasından kaynaklanana sorumluluğunun mevcut olduğu durumda malvarlığında meydana gelen azalma teminat altına alınmakta olduğundan işveren sorumluluk sigortası, malvarlığı sigortası niteliğini taşımaktadır.

2.3.3. Zarar Sigortası

TTK m. 1401 hükmünde yer alan tanımda sigortacının rizikonun meydana gelmesi ile dinamik hale gelen edim yükümlülüğünün şekli göz önüne alınarak sigorta sözleşmesinin iki türü düzenlenmiştir. Kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin meydana gelmesi halinde bunun sigortacı tarafından tazmin edilmesinin öngörüldüğü sigorta sözleşmesi, zarar sigortası niteliğindedir³²⁰. Sigortacının, bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla belli bir meblağ ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sigorta sözleşmeleri ise can sigortası niteliğini taşımaktadır³²¹. Sigortaların niteliği konusunda pek çok ayırım yapılmış olmakla beraber kanun sistematigi zarar sigortası-can sigortası ayrımı gözetilmek suretiyle düzenlenmiştir. Zarar sigortaları ile can sigortaları arasındaki en temel farklılık, rizikonun meydana gelmesinin

³¹⁵ Can, s. 26.

³¹⁶ Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, s. 86; Can, s. 26.

³¹⁷ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 45.

³¹⁸ Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, s. 86; Can, s. 26.

³¹⁹ Can, s. 26.

³²⁰ Şenocak, Hukuki Himaye, s. 83; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 310.

³²¹ Ulaş, s. 10; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 330.

ardından sigortacının edim yükümlülüğünün somut bir zararın giderilmesine yönelik olup olmadığıdır³²².

Can sigortalarında, bir ya da birkaç kişinin hayat süreleri ya da hayatlarında meydana gelen bazı olaylar nedeniyle sigorta sözleşmesinde öngörülen miktarın sigorta ettirene ya da sigorta ettirenin belirlediği kişilere (lehtar) ödenmesi söz konusudur³²³. Bu nedenle bu sigorta türü meblağ sigortası olarak da adlandırılmaktadır³²⁴. Can sigortalarında rizikonun gerçekleşmesiyle her zaman zarar verici bir durum meydana gelmemektedir. Bu sigorta türünde, sözleşmede öngörülen durumların gerçekleşmesi halinde sözleşmede kararlaştırılan ve somut zarar miktarından bağımsız olarak tayin edilen miktarın ödenmesi gerekmektedir³²⁵. Zira meblağ sigortalarında rizikonun gerçekleşmesi ile ortaya çıkan zararın somut ve kesin bir biçimde tespit edilebilmesi de mümkün değildir. Bu sigorta türünde sözleşmede belirtilen durumlarda belli bir meblağın ödenmesi için ortaya çıkan durumun sözleşmede belirtilen bir olaydan kaynaklanması yeterlidir. Meblağ sigortalarında ortaya çıkan zarar miktarı ne kadar olursa olsun, sigorta ettirene ya da lehtara sigorta sözleşmesinde tayin edilen meblağ ödenmektedir³²⁶.

Zarar sigortalarında can sigortalarındaki durumun aksine öncelikle riziko kapsamında meydana gelen somut zarar miktarı tespit edilir³²⁷. Zarar sigortalarında geçerli olan tazminat ilkesi uyarınca; sigorta sözleşmesi ile himaye altına alınan rizikonun gerçekleşmesi halinde bu rizikonun sonucu olarak meydana gelen zararın, sözleşmede kararlaştırılan bedel çerçevesinde giderilmesi söz konusudur³²⁸. Zarar sigortalarında tazminat ilkesinin uzantısı niteliğindeki zenginleşme yasağına göre sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan zarar ne kadar ise o miktarda sigorta tazminatı ödemesi yapılır³²⁹. Fakat belirtmek gerekir ki zarar sigortaları kapsamında sigorta ettirene veya sigortalıya yapılacak ödemenin üst limitini sözleşmede belirtilen sigorta bedeli oluşturmaktadır³³⁰. Diğer bir deyişle zarar sigortalarında teminat altına alınan rizikonun neticesi olarak ortaya çıkan zararın tazmini esas olduğundan, üst limiti sözleşme bedeli olmak üzere zarar görene sigorta tazminatı ödenmektedir. Zarar sigortalarında söz konusu olan zenginleşme yasağı ilkesinin bir uzantısını da halefiyet ilkesi teşkil etmektedir. Zira bu sigortalarda sigorta ettirenin/sigortalının himaye altına alınan menfaatin zarara

³²² Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 18; Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortası, s. 4.

³²³ Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 330; Ulaş, s. 10.

³²⁴ Şenocak, Hukuki Himaye, s. 84; Ulaş, s. 11.

³²⁵ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 18.

³²⁶ Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 310.

³²⁷ Kender, Hususi Sigorta, s. 354.

³²⁸ Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 310.

³²⁹ Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 310.

³³⁰ Kender, Hususi Sigorta, s. 353; Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortası, s. 147.

uğraması halinde sigortacının uğranılan bu zararı sözleşmede öngörülen üst limit olan sigorta bedeli çerçevesinde tazmin etmesinin ardından sigortacının sigorta ettirenin/sigortalının halefi olarak zarara sebebiyet verenden karşıladığı zarar oranında talep hakkına sahip olması söz konusudur³³¹. Halefiyet ilkesi ile sigorta ettirenin/sigortalının hem sigortacıdan hem de zarara sebep olandan zararını ayrı ayrı tazmin etmesi suretiyle zenginleşmesi durumu bertaraf edilmektedir³³².

İşveren sorumluluk sigortası; kural olarak iş kazası durumunda kazaya maruz kalan işçinin kurum tarafından karşılanmayan zararlarını ve kurum tarafından yapılan ödemeler dolayısıyla işverene yöneltilen rücu taleplerini himaye altına almaktadır. Dolayısıyla işveren sorumluluk sigortası kural olarak, iş kazası ve sözleşmede açıkça kararlaştırılması durumunda meslek hastalığı rizikosu sebebiyle işçinin kurum tarafından karşılanmanın üzerindeki zararları ve kurumun iş kazası sebebiyle yaptığı ödemelerden kaynaklanan rücu talebini sigortalı işverene yöneltmek suretiyle işverenin maruz kalacağı maddi zararı sözleşmede öngörülen limitlerle sınırlı olmak kaydıyla karşılama amacına yöneliktir. Bu yönüyle işveren sorumluluk sigortası kural olarak iş kazası ve sözleşmede açıkça kararlaştırılması koşulu ile meslek hastalığı rizikosu sebebiyle ortaya çıkan zararı gidermeye yönelik bir sigorta tazminatı ödenmesi söz konusu olduğundan dolayı zarar sigortası niteliğini haizdir³³³.

2.3.4. Pasif Zarar Sigortası

Sigorta himayesi altına alınan zarar, malvarlığının aktifindeki azalmalar nedeniyle ortaya çıkabileceği gibi malvarlığının pasifinin artışı biçiminde de oluşabilir³³⁴. Bu bağlamda zarar sigortaları bakımından malvarlığında meydana gelen zararın şekli dikkate alınarak aktif zarar sigortası ve pasif zarar sigortası şeklinde bir tasnif yapılmaktadır³³⁵.

³³¹ Bozer, s. 54; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 311.

³³² Ulaş, s. 224.

³³³ Yargıtay 11 HD. T. 29.09.2003, E. 2003/2310, K. 2003/8507 sayılı kararında yer alan; “...Dava işveren mali mesuliyet sigorta sözleşmesinden kaynaklanan alacağın tahsili istemine ilişkindir. Bu tür sigorta sözleşmelerinde asıl amaç, diğer tüm zarar sigortalarında olduğu gibi, işçinin veya onun hak sahiplerinin uğradıkları “gerçek zararların” karşılanmasıdır. Diğer bir deyişle, İşveren Mali Sorumluluk Sigortası can sigortalarındaki bir meblağ sigortası değildir.” İfadesi ile işveren sorumluluk sigortasında gerçek zararın karşılanmasının esas olduğu, bu nedenle işveren sorumluluk sigortasının meblağ sigortası niteliğinde olmadığı vurgulanmıştır., Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

³³⁴ Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 312.

³³⁵ Şenocak, Hukuki Himaye, s. 85.

Aktif zarar sigortasında, sigorta sözleşmesi ile himaye altına alınan menfaat olan malvarlığının aktifinde bir azalma meydana gelmesidir³³⁶. Mal sigortaları, aktif zarar sigortası niteliğindedir³³⁷. Zira mal sigortaları ile kişinin malvarlığının aktifini temsil eden/oluşturan sigorta himayesi altındaki mala zarar gelmesi, bundan kaynaklı olarak kişinin malvarlığının aktifindeki azalma teminat altına alınmaktadır.

Pasif zarar sigortasında ise malvarlığının pasifindeki artışların teminat altına alınması esastır³³⁸. Zira pasif zarar sigortasında sigorta kapsamına alınan bir olayın diğer bir deyişle rizikonun meydana gelmesi ile bir kimsenin zarara uğramasına sebebiyet vermesinden kaynaklı olarak sigorta ettiren/sigortalının sorumluluğu doğmaktadır³³⁹. Bundan dolayı bir sorumlulukla karşı karşıya gelen kimsenin malvarlığının pasifinde bir artma söz konusu olup pasif zarar sigortası ile malvarlığının pasifindeki bu artış teminat altına alınmaktadır³⁴⁰.

Aktif zarar sigortalarında sigorta değeri ile sözleşmede kararlaştırılan sigorta bedelinin eşit olması esastır³⁴¹. Sigorta değeri, sigorta himayesi altına alınan menfaatin değerini ifade etmektedir³⁴². Oysaki pasif zarar sigortasında sigorta himayesi altına alınan sigorta ettiren/sigortalının sorumluluğu olup bunun önceden belirlenebilen bir değeri bulunmamaktadır³⁴³. Zira pasif zarar sigortalarında riziko belirli bir şahıs ya da malı değil, sigorta ettiren/sigortalının tüm malvarlığını tehdit etmektedir. Bu nedenle pasif sigortalarında sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan sigorta bedeli, üçüncü kişinin zararının tazminine yönelik taraflarca tahmini olarak kararlaştırılan bir üst limit niteliğindedir³⁴⁴. Pasif zarar sigortalarında aktif zarar sigortalarının aksine sigorta değeri olmadığından eksik sigorta ve aşkın sigorta durumlarıyla karşılaşılması söz konusu değildir³⁴⁵.

İşveren sorumluluk sigortasında esas olan iş kazası neticesinde meydana gelen zararlardan kaynaklı olarak gerek işçi ya da yakınlarının gerekse Kurumun talepleri dolayısıyla malvarlığının pasifinde meydana gelebilecek artışlara yönelik teminat tesis edilmesidir. İşveren sorumluluk sigortasında iş kazasının neticesi olarak sigorta ettiren/sigortalının ortaya çıkan sorumluluğu dolayısıyla malvarlığında meydana gelecek pasif artışının önlenmesi amaçlandığından, bu sigorta pasif zarar sigortası özelliğini taşımaktadır. Pasif zarar sigortası

³³⁶ Şenocak, Hukuki Himaye, s. 85.

³³⁷ Ulaş, s. 165.

³³⁸ Şenocak, Hukuki Himaye, s. 85; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 312.

³³⁹ Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 312.

³⁴⁰ Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 312, 313.

³⁴¹ Ulaş, s. 178.

³⁴² Bozer, s.72.

³⁴³ Kender, Mesuliyet Sigortası, s. 3.

³⁴⁴ Ulaş, s. 765.

³⁴⁵ Kender, Mesuliyet Sigortası, s. 3; Şenocak, Hukuki Himaye, s. 84; Ulaş, s. 765.

niteliğinde olan işveren sorumluluk sigortasında sigorta himayesi altına alınan menfaat, işverenin iş kazasından kaynaklanan sorumluluğu olup bu menfaatin önceden belirlenebilen bir değeri bulunmamaktadır. Bu nedenle sigorta tazminatı ödenmesinde bir üst limit teşkil eden sigorta bedeli miktarı tarafların özgür iradeleriyle belirlenmektedir.

3. İNGİLTERE’DE İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI

3.1. GENEL OLARAK

İngiltere’de iş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle ortaya çıkan talepler bakımından Türkiye’deki sisteme benzer şekilde ikili bir sistem bulunmaktadır. Hem sanayileşme sürecinde Türkiye’nin önünde yer alan hem de sistemsel açıdan Türkiye’deki sistemle büyük bir benzerlik gösteren İngiliz hukukunda işveren sorumluluk sigortasının ayrı bir şekilde ele alınmasının önem arz ettiği kanaatindeyiz.

3.2. TARİHSEL GELİŞİMİ

Sanayileşmenin meydana getirdiği yenilikler sonucunda İngiltere’de 1880 yılında İşveren Sorumluluğu Kanunu yürürlüğe girmiştir³⁴⁶. Bunun ardından 1880 yılında Londra’da işveren sorumluluk sigortası konusunda faaliyet gösteren Employers Liability Insurance Corporation isimli şirket kurulmuştur³⁴⁷. 1897 yılında yürürlüğe giren Workmen’s Compensation Act ise sosyal güvenlik sisteminin öncüsü niteliğinde olup bu kanunla işverenler haksız eylemleri olmasa dahi iş kazası geçiren işçiye belli miktarda bir ödeme yapmakla yükümlü hale gelmiştir³⁴⁸. Bununla beraber işverenler, bu hususa ilişkin sorumluluklarını özel

³⁴⁶ Mahmut Saraçoğlu, “İşveren Mali Mesuliyet Sigortası”, *Reasürör*, 1998, S. 29, s. 29.

³⁴⁷ Aktaş, s. 107.

³⁴⁸ Richard Lewis, “Employers’ Liability and Worker’s Compensation: England and Wales”, *Oliphant, Ken and Wagner, Gerhard, eds. Employers’ Liability and Workers’ Compensation, Tort and Insurance Law*, volume 31, Berlin: De Gruyter, 2010, s. 140.

sigorta şirketleri ile işveren sorumluluk sigortası sözleşmesi akdetmek suretiyle sigorta teminatı altına aldırma yoluna gitmiştir³⁴⁹. 1946 tarihinde yapılan düzenlemeler ile sosyal güvenlik sigortası sistemi devlet kontrolüne girmiştir³⁵⁰. Böylece sosyal güvenlik sistemi ve bunun tamamlayıcısı olarak işverenler tarafından yaptırılan işveren sorumluluk sigortası sistemi aynı anda uygulanmaktadır³⁵¹. Buna göre ülkemizdeki uygulamaya benzer şekilde İngiltere’de de iş kazası ve meslek hastalıkları sebebiyle öncelikle sosyal güvenlik sisteminden sağlanan ödemelerden yararlanılmakta olup bu şekilde karşılanmayan zararlara ilişkin talepler işverene yöneltilmektedir³⁵².

Türkiye’deki sisteme benzer şekilde İngiltere’de iş kazası ve meslek hastalığına bağlı olarak ortaya çıkan talepler sosyal güvenlik sistemi havuzundan karşılanmaktadır³⁵³. Bunun yanı sıra sosyal güvenlik sistemi ile karşılanmayan taleplerin teminat altına alınması bakımından işverenler işveren sorumluluk sigortası sözleşmesi akdetmektedir³⁵⁴. Fakat Türkiye’deki sistemden farklı olarak diğer pek çok ülkede olduğu gibi İngiltere’de de 1 Ocak 1972’de yürürlüğe giren 1969 tarihli kanun ile işverenlerin işveren sorumluluk sigortası yaptırması zorunlu hale getirilmiştir³⁵⁵.

3.3. İNGİLTERE’DEKİ UYGULAMA

1969 tarihli Zorunlu İşveren Sorumluluk Sigortası Kanunu ile her işverenin işveren sorumluluk sigortası yaptırması zorunluluğu düzenlenmiştir. Buna göre Büyük Britanya’da iş yürüten her işverenin, çalışanlarının çalıştıkları süre boyunca yürütülen iş ile ilgili maruz kaldıkları bedensel yaralanma ve hastalıklara karşı oluşan zararın karşılanması için sigorta yaptırması ve bu sigortası sürdürmesi bir zorunluk teşkil etmektedir³⁵⁶. Fakat kanunun 2. Fıkrasına göre kamu kurumları kural olarak bu zorunluluktan muaftır.

³⁴⁹ Lewis, s. 140.

³⁵⁰ Lewis, s. 153; Brenda Barrett, David Lewis, “Is the Employers’ Liability (Compulsory Insurance) Act 1969 Fit for Purpose?”, *Industrial Law Journal*, Volume 45, December 2016, ss. 506-524, s. 506, 507.

³⁵¹ Saraçoğlu, İşveren Mali Mesuliyet, s. 29.

³⁵² Samim Ünan, İşveren Sorumluluğu Zorunlu Sigortaya Konu Olmalı, <https://sigortacigazetesi.com.tr/isveren-sorumlulugu-zorunlu-sigortaya-konu-olmalı/> (E.T. 19.04.2023)

³⁵³ <https://sigortacigazetesi.com.tr/isveren-sorumlulugu-zorunlu-sigortaya-konu-olmalı/>

³⁵⁴ <https://sigortacigazetesi.com.tr/isveren-sorumlulugu-zorunlu-sigortaya-konu-olmalı/>

³⁵⁵ Chris Parsons, “Employers’ Liability Insurance-How Secure is the System?”, *Industrial Law Journal*, Volume 28, 1999, s. 109.

³⁵⁶ Parsons, s. 112.

1969 tarihli Zorunlu İşveren Sorumluluk Sigortası Kanunu bağlamında Büyük Britanya’da iş yürüten her işverenin, çalışanlarının çalıştıkları süre boyunca yürütülen iş ile ilgili maruz kaldıkları bedensel yaralanma ve hastalıklara karşı oluşan zararın karşılanması için sigorta yaptırması ve bu sigortası sürdürmesi bir zorunluk teşkil etmektedir³⁵⁷. Fakat Kanunun 1. maddesinin 2. fıkrasına göre kamu kurumları kural olarak bu zorunluluktan muaftır.

1969 Kanunu, işverenin sorumluluğu açısından aranan iş kazası ya da meslek hastalığının “işle bağlantılı olarak ve işin yürütülmesi nedeniyle meydana gelme” unsurunu geniş kapsamlı olarak düzenlemiştir³⁵⁸. Buna göre işçilerin iş yerindeki kantin ve spor alanında meydana gelen ya da işçinin herhangi bir yönetici ya da ortağın talimatı ile özel işler icra ederken meydana gelen iş kazası ve meslek hastalıkları da iş ile bağlantılı kabul edilmekte olduğundan işveren sorumluluk sigortası kapsamına girmektedir³⁵⁹.

İşveren sorumluluk sigortası zorunlu bir sigorta olup işçilerin iş kazası ve meslek hastalıkları nedeniyle işverene yönelttiği talepleri teminat altına almaktadır³⁶⁰. Sigorta teminatı her zaman sigortalı işverenlerin belirli ticari faaliyetleri ile sınırlı olmakla beraber ayrıca taraflarca belirli faaliyetlerin sigorta teminatı dışında tutulmasının kararlaştırılması da mümkündür³⁶¹.

İngiltere’deki sosyal güvenlik sistemi, iş kazası ya da meslek hastalığına maruz kalan işçilere “kusursuz sorumluluk” esasına göre ödeme yapılmasını öngörmektedir³⁶². Fakat işveren sorumluluk sigortası, ancak işverenin kusurlu olması ve işçinin işverene haksız fiil hükümleri uyarınca tazminat talebinde bulunması neticesinde devreye girmektedir³⁶³. 1969 Kanununun yürürlüğe girmesinden bu yana, özel sorumluluk sigortasının bir tazminat kaynağı olarak giderek daha önemli bir hale gelmiştir. Bu durum ise, iş kazaları ve meslek hastalıkları sebebiyle meydana gelen sorumluluk dengesini devletten işverene ve zorunlu işveren sorumluluk sigortaları nedeniyle sigortacılara kaydırmıştır.

İngiliz hukukunda zorunlu işveren sorumluluk sigortasında hem iş kazaları hem de meslek hastalıkları teminata dahildir³⁶⁴. Bu bağlamda işçinin iş kazası neticesinde bedensel zarara maruz kalmasından ziyade uzun bir süreçte ortaya çıkan meslek hastalığından kaynaklı bedensel zararların giderilmesi hususunda talebin yöneltileceği işverenin tespitinde güçlüklerle

³⁵⁷ Parsons, 112.

³⁵⁸ Özlem Gürses, *Insurance of Commercial Risks: Law and Practice*, 5. Baskı, Birleşik Krallık, Sweet & Maxwell, 2017, s. 5-023.

³⁵⁹ Gürses, 5-023.

³⁶⁰ Gürses, 5-053.

³⁶¹ Gürses, 5-053, 5-054.

³⁶² Parsons, s. 110; Lewis, s. 137.

³⁶³ Parsons, s. 111, Lewis, s. 137.

³⁶⁴ Lewis, s. 153.

karşılaşılabılır³⁶⁵. Özellikle işverenin, meslek hastalığının ortaya çıkmasından önce faaliyetlerini sonlandırması halinde işçinin ya da diğer talep sahiplerinin taleplerini yönelteceği işverenin tespiti daha da zor bir nitelik arz etmektedir³⁶⁶. Bu nedenle işveren sorumluluk sigortası bakımından sigortalı işverenlerin sigorta poliçelerinin okunabilir kopyalarını 40 yıl süre ile saklaması zorunludur³⁶⁷. Ayrıca talep sahiplerinin geçmiş sigorta şirketlerini takip etmelerine yardımcı olmak üzere 2011 yılında İşveren Sorumluluk Takip Ofisi (ELTO) kurulmuştur³⁶⁸. ELTO, bağımsız ve kar amacı gütmeyen bir kuruluştur³⁶⁹. Talep sahibi ve temsilcilerine çevrimiçi sorgulama sistemi aracılığıyla İşveren Sorumluluk Sigortası poliçeleri veri tabanına hızlı ve kolay erişim tesis etmek amacı ile kurulmuştur³⁷⁰.

İngiliz hukukunda işveren sorumluluk sigortasının en az 5 milyon Euro tazminat sağlaması zorunludur. Fakat zorunlu işveren sorumluluk sigortası teminatı kapsamına meslek hastalıklarından kaynaklanan zararlar da dahil olduğundan dolayı çoğu zaman 5 milyon euro'luk teminat zararların giderilmesi hususunda yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle uygulamada işveren sorumluluk sigortası teminatı genellikle 10 milyon Euro olarak kararlaştırılmaktadır³⁷¹.

İngiliz hukukunda zorunlu işveren sorumluluk sigortasının yaptırmayan işveren ve sigorta yaptırmakla yükümlü olan yöneticinin ve diğer çalışanların bu yükümlülüğü yerine getirmemesi ve bu yükümlüğün yerine getirilmesi için gerekeni yapmaması durumunda bu şahıslara para cezası uygulanması öngörülmüştür³⁷².

İşveren sorumluluk sigortası, sigortalılık süresi boyunca, işverenin işi ile bağlantılı olarak gerçekleşen kaza ve hastalıklar neticesinde işverenlerin işçilere ya da diğer hak sahiplerine ödemekle yükümlü olduğu tazminatı temin etmektedir³⁷³. Bu nedenle işveren sorumluluk sigortasında, sigorta poliçesi döneminde ve istihdamdan kaynaklı olarak meydana gelen hastalık, yaralanma veya ölüm neticesinde ortaya çıkan zararlar karşılanmaktadır³⁷⁴.

³⁶⁵ Gürses, 5,010.

³⁶⁶ Gürses, 5-010.

³⁶⁷ Gürses, 5-056; Parsons, s. 124.

³⁶⁸ Gürses, 5-010.

³⁶⁹ Gürses, 5-010.

³⁷⁰ Gürses, 5-010.

³⁷¹ Gürses, 5-008.

³⁷² Gürses, 5-011; Fakat bu yükümlülüğü yerine getirmeyen şirket yöneticisi ya da çalışan hakkında işveren sorumluluk sigortası yaptırılmaması sebebiyle işçinin bu zararını bu sigorta teminatından giderme imkanından mahrum kalması nedeniyle bu kimselerin işçilere karşı hukuki sorumluluğu bulunmamaktadır. Böyle bir durum ancak kanun tarafından açıkça ya da zımni olarak düzenlenmesi halinde mümkün olabilir. Oysaki İngiliz Hukukunda bir başkasına yüklenen yükümlülüğün ihlalden bir kişinin doğrudan sorumlu tutulabileceğine ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. 1969 tarihli işveren sorumluluk sigortası, yalnızca işverene doğrudan sorumluluk yüklemektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gürses, 5-014, 5-015.

³⁷³ Gürses, 5-016.

³⁷⁴ Gürses, 5-017.

Buna göre işveren, işçilerin ölümü ya da yaralanmasından kanuni olarak sorumlu değil ise işveren sorumluluk sigortasının sağladığı teminattan faydalanmak mümkün değildir³⁷⁵. İşveren sorumluluk sigortası, nedensellik temelinde bir teminat sağlaması amaçlanmaktadır³⁷⁶.

İşveren, işçilerin ölümü ya da yaralanmasından kanuni olarak sorumlu değil ise işveren sorumluluk sigortasının sağladığı teminattan faydalanmak mümkün olmadığı için işveren sorumluluk sigortası teminatının işlerlik kazanabilmesi için iş kazası ya da meslek hastalığı sebebiyle işverenin sorumlu olup olmadığının tespiti büyük bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda iş kazası ya da meslek hastalığının işveren bakımından öngörülür olup olmadığının tespiti gerekli olup öngörülebilirliğin tespiti için kaza anındaki bilgi durumu esas alınmalıdır³⁷⁷. Makul bir işveren tarafından bilinmeyen etkilerin öngörülmesi beklenemez³⁷⁸. Fakat işverenin gelişen bilgiler doğrultusunda iş kazası ve meslek hastalığının önlenmesi için gereken tedbirleri alması beklenir³⁷⁹.

3.4. TÜRKİYE'DE İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASININ ZORUNLU HALE GELMESİ

Türk hukukunda ise hızlı bir şekilde vuku bulan teknolojik gelişmeler ve sanayileşme nedeniyle özellikle son yıllarda artış gösteren iş kazası ve meslek hastalığı vakalarına rağmen maalesef işveren sorumluluk sigorta sözleşmesinin yapılması işverenler açısından zorunluluk arz etmemektedir.

İşçinin ya da hak sahiplerinin iş kazası neticesinde SGK tarafından karşılanmayan zararları bakımından haklı tazminat taleplerinin ihtiyari niteliği haiz olan işveren sorumluluk sigortası ile karşılanmasının iş hukukunun başlıca prensibi olan işçinin korunması ilkesi ile bağdaşmadığı kanaatindeyiz. Nitekim iş hukukundaki temel kabule de konu olduğu üzere işçi çoğu kez işverene göre sosyal ve ekonomik bakımdan güçsüz durumdadır. Bu bakımdan işçinin

³⁷⁵ Gürses, 5-016.

³⁷⁶ Meslek hastalığının birden değil, belli bir zaman dilimi içerisinde ortaya çıkması nedeniyle nedenselliğin tespiti hususunda birçok tartışma yaşanmıştır. Rix Davasında yüksek mahkeme, iş kazasının ya da meslek hastalığının başlangıcına ve nedenine bakan yaklaşımın dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre hastalık daha sonra ortaya çıkmış olsa bile hastalığın nedeni ve başlangıcının tespitinin yapılması meslek hastalığında nedensellik bağının tespitinde büyük bir rol oynamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gürses, 5-018.

³⁷⁷ Gürses, 5-020.

³⁷⁸ Gürses, 5-020.

³⁷⁹ Gürses, 5-020.

korunması ilkesi iş hukukunun başlıca amacını teşkil etmektedir. İşveren sorumluluk sigortasının yakın temasta olduğu iş hukuku ilkeleriyle uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Bireysel iş hukuku açısından işverenin iş kazası sonucunda işçiye ya da yakınlarına karşı olan tazminat yükümlülüğüne konu olan miktarın SGK tarafından temin edilen ödeme ve harcamalarla giderilmemesi halinde işçi veya yakınları bakiye zararlarının giderilmesi amacı ile işverene başvurduğu takdirde işçinin zararlarının giderilmesi hususunda bir teminat niteliğini haiz olan işveren sorumluluk sigortasının zorunlu sigortalar kapsamına alınmasının elzem olduğu kanaatini taşımaktayız.

4. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI SÖZLEŞMESİ

4.1.SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI

Diğer sigorta türlerinde olduğu gibi işveren sorumluluk sigortasında da sigorta himayesi sigorta sözleşmesi akdedilmesi ile sağlanmaktadır³⁸⁰. Sigorta sözleşmesi, TTK m. 1401’de tanımlandığı şekliyle sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi halinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir. Bu kanun maddesinde sigorta sözleşmeleri, sözleşmenin tarafları olan sigortacı ile sigorta ettirenin bu sözleşmedeki asli edim yükümlülükleri belirtilerek tanımlanmıştır.

Sigorta himayesi taraflar arasında akdedilen bir sözleşmeye binaen oluştuğu için bu konu ile ilgili olarak Türk Borçlar Kanunu’nun sözleşmeye ilişkin hükümleri de uygulama alanı bulacaktır³⁸¹. TBK m.1 hükmünde yer alan tanımdan da anlaşılacağı üzere sigorta sözleşmesi, tarafların iradelerinin sözleşmenin esaslı unsurlarında uyuşması ve birbirine uygun ve karşılıklı irade beyanları ile meydana gelmektedir. Bir sözleşmenin kurulması için bir tarafın sözleşmenin

³⁸⁰ Kender, Hususi Sigorta, s. 183; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 8.

³⁸¹ Kender, Hususi Sigorta, s. 191.

kurulması hususunda icapta bulunması, diğer tarafında kabul beyanında bulunması gerekir³⁸². İrade beyanlarının birbirine uygunluğu konsensus olarak adlandırılır³⁸³.

Bir tarafın icap beyanının ardından diğer tarafın kabul beyanı ile sözleşmenin kurulabilmesi için icap beyanının sözleşmenin asgari objektif esaslı noktalarını içermek zorundadır³⁸⁴. Ayrıca sigorta sözleşmesinin kurulmasına yönelik olarak icapta bulunan taraf, sözleşmenin kurulmasını birtakım yan noktalarda da anlaşma sağlaması şartına bağlıyor ise bunlar, sözleşmenin sübjektif esaslı noktalarını teşkil etmektedir³⁸⁵. Sübjektif esaslı noktaların icapta açık ve net bir biçimde belirtilmesi gerekmektedir³⁸⁶. Sigortalının şahsı, sigortalının menfaati, riziko, sözleşmenin süresi, sigorta bedeli ve prim miktarı sigorta sözleşmesinin objektif esaslı noktalarını oluşturmaktadır³⁸⁷. Bununla birlikte özellikle sigorta ettiren tarafından icap beyanında bulunulması halinde icabın prim miktarını içermesi zorunluluk arz etmemektedir³⁸⁸. Zira prim miktarı belirlenebilir bir nitelik taşımaktadır³⁸⁹. Diğer objektif esaslı noktalarda konsensus sağlanması halinde primin sigortacı tarafından işletmesi için söz konusu olan prim tarifesine göre belirlenmesinin kararlaştırıldığı kabul edilmiş sayılır ve sözleşme kurulmuş olur³⁹⁰. Aynı husus sigortalının şahsı hususu dışındaki objektif esaslı noktalarda konsensus sağlanması halinde de geçerlidir. Bu durumda TTK m. 1406/3 hükmüne göre sigorta sözleşmesinin başkası adına akdedildiği anlaşılmıyorsa ya da sözleşme yetkisiz olarak akdedilmiş ise sözleşmenin, menfaati bulunması kaydıyla sigortacı ile sigorta sözleşmesini akdeden üçüncü kişi adına yapılmış olduğu kabul edilmesi gerekir.

Kabul beyanı, icap beyanının içerdiği esaslı noktaları genişletici bir nitelik arz ediyorsa bu durumda bu beyan, yeni bir icap beyanı olarak kabul edilmelidir³⁹¹. Kabul beyanının icap beyanında bulunan tarafın hakimiyet alanına ulaşması ile beraber, sözleşme hüküm ve sonuç doğurmaya başlar³⁹².

Türk Ticaret Kanunu'nun 1405. maddesinin 1. fıkrası hükmünde sigorta sözleşmesinin kurulması sırasında sigortacının susmasına da sonuç bağlanmıştır. Kanunun bu hükmüne göre, *“Sigortacı ile sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişinin, sözleşmenin yapılması için verdiği teklifname, teklifname tarihinden itibaren otuz gün içinde reddedilmemişse sigorta sözleşmesi*

³⁸² Eren, Borçlar Hukuku, s. 211, 212; Antalya, Cilt-1, s. 271, 272.

³⁸³ Eren, Borçlar Hukuku, s. 268, 269; Antalya, Cilt-1, s. 286.

³⁸⁴ Antalya, Cilt-1, s. 303.

³⁸⁵ Eren, Borçlar Hukuku, s. 275; Antalya, Cilt-1, s. 299.

³⁸⁶ Eren, Borçlar Hukuku, s. 275, 276; Antalya, Cilt-1, s. 299, 300.

³⁸⁷ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 75.

³⁸⁸ Kender, Hususi Sigorta, s. 195.

³⁸⁹ Kender, Hususi Sigorta, s. 195.

³⁹⁰ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 75.

³⁹¹ Eren, Borçlar Hukuku, s. 296; Antalya, Cilt-1, s. 331, 332.

³⁹² Eren, Borçlar Hukuku, s.303; Antalya, Cilt-1, s. 338, 339.

kurulmuş sayılır.” Bu bağlamda sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen kimsenin sigortacıya sigorta sözleşmesinin yapılması hususunda icap niteliğinde teklifnameyi iletmesi durumunda işbu teklifnamenin sigortacıya ulaşmasının ardından sigortacının otuz gün gün içerisinde buna ilişkin bir kabul beyanında bulunmaması zımni kabul anlamına gelmektedir. Bu şekilde sigorta sözleşmesinin geçerli bir şekilde meydana geldiği kabul edilmektedir.

Kural olarak sözleşmenin kurulması ile sigorta himayesinin başlaması aynı ana tekabül etmemektedir³⁹³. Bu husus TTK m. 1421/1 hükmünde açıkça düzenlenmiştir. Buna göre kara ve denizde eşya taşıma sözleşmeleri dışındaki sigorta sözleşmelerinde, aksine bir sözleşme bulunmadığı takdirde, sigortacının sigorta himayesine ilişkin sorumluluğu sigorta sözleşmesine konu prim borcunun ödenmesi ile başlamaktadır. Ayrıca prim borcunun taksitle ödenmesinin kararlaştırıldığı durumda, aksi sözleşmede kararlaştırılmamış ise sigorta himayesi, ilk taksitin ödenmesi ile başlamaktadır. TTK m. 1452 hükmü gereğince sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine olmamak kaydıyla TTK m. 1421’de yer alan hükmün sözleşme ile değiştirilebilmesi mümkündür. Sigorta sözleşmesinin kurulması anı, sigorta sözleşmesinin şekli başlangıcını göstermekte olup sigorta himayesinin başladığı an ise sigorta sözleşmesinin maddi başlangıç tarihini ifade etmektedir³⁹⁴.

Sigorta sözleşmesi kurulurken genelde sigortacı, sigorta sözleşmesindeki hükümleri sigorta ettirene dikte etmektedir. Dolayısıyla tarafların karşılıklı irade beyanlarının uyuşması suretiyle meydana geldiği kabulüne dayanan bu sözleşme esasen sigortacının önceden düzenlenmiş sözleşme hükümlerini sigorta ettirene dayatması biçiminde kurulmaktadır. Bu durumun açacağı olumsuz sonuçların bertaraf edilmesi amacıyla SK m. 11/1 hükmünde sözleşme içeriğinin ve her sigorta türü için ayrıca düzenlenmiş bulunan, Hazine Müsteşarlığı tarafından onaylanan ve Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Genel Şartlara³⁹⁵ uygun olarak düzenlenmesi zorunluluğu getirilmiştir. Kanun hükmünün devamında sigorta sözleşmesinde Genel Şartlara uygun olmak kaydıyla sigorta sözleşmesi üzerinde ve özel şartlar başlığı altında herhangi bir yanılığa neden olmayacak şekilde açık olarak özel şartların da düzenlenebileceği öngörülmüştür. Bu bağlamda sigorta sözleşmesi özel şartlarının Genel Şartlara ve kanunun emredici hükümlerine aykırı olması mümkün değildir.

³⁹³ Şenocak, Hukuki Himaye, s. 147.

³⁹⁴ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 77.

³⁹⁵ Genel Şartlara doktrindeki bazı yazarlar tarafından SK m. 11/1 hükmünde öngörüldüğü üzere Sigortacılık Denetleme Kurulu’nun inceleme ve onayı ile ve ayrıca Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmesi nedeniyle ikincil mevzuat niteliği atfedilmiştir. Bununla birlikte Genel Şartlar TBK m. 20 hükmünde öngörülen genel işlem şartı niteliği taşımaktadır. Genel Şartların Sigortacılık Denetleme Kurulunun incelemesinden geçerek ve Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmesinin onun TBK m. 20 hükümlerine istinaden denetlenmesi olanağını ortadan kaldırmadığı kanaatindeyiz.

4.2. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ

Sigorta himayesinin taraflar arasında akdedilen bir sözleşmeye binaen meydana gelmesi dolayısıyla sigorta sözleşmeleri bakımından kanunda özel hüküm bulunmadığı sürece Türk Borçlar Kanunu'nun sözleşmeye ilişkin hükümlerinin de uygulanabilirliğinin söz konusu olduğunu ifade etmiş idik. Türk Borçlar Kanunu'nun 12. maddesinin 1. fıkrasında sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı olmadığı öngörülmüştür. Sigorta sözleşmesinin şekli ile ilgili gerek Türk Ticaret Kanunu'nda gerekse Sigortacılık Kanunu'nda özel bir hüküm yer almamaktadır. Bu nedenle sigorta sözleşmelerinin geçerliliği bakımından bir şekil şartı bulunmayıp sigorta sözleşmesi, tarafların karşılıklı ve birbirlerine uygun irade beyanları ile meydana gelmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1424. maddesinde sözleşmenin kurulmasının ardından sigortacının, sözleşme şartlarını içeren poliçe düzenlemek ve poliçeyi sigorta ettirene teslim etmek zorunda olduğu öngörülmüştür. TTK m. 1425/1 uyarınca poliçe, tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümler ile genel ve varsa özel şartları içerir biçimde düzenlenmelidir. Poliçe düzenleme zorunluluğu, sigorta sözleşmesinin bir şekli şartı tabi olduğu anlamını taşımamaktadır³⁹⁶. Poliçe, sigorta sözleşmesinin yapıldığını ve sözleşmenin içeriğini tespit eden bir ispat aracıdır³⁹⁷. Bu husus TTK m. 1424/2 hükmünde poliçenin verilmediği hallerde, sözleşmenin ispatı genel hükümlere tabi olduğu açıkça belirtilmiştir. Sigortacının poliçe verme yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde sigorta sözleşmesi geçerli olmakla beraber sigortacı, poliçe düzenlenmemesinden kaynaklanan zararlardan sorumludur.

³⁹⁶ Bozer, s. 41.

³⁹⁷ Can, s. 27; Yazıcıoğlu, Ögüz, s. 138; Kayıhan, Günergök, s. 103.

4.3. SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

4.3.1. Sigortacı

Sigortacı, yetkili makamlardan ruhsat almak suretiyle ve belli bir prim karşılığında sigortalıya sigorta himayesi sağlayan risk taşıyıcıdır³⁹⁸. Sigortacı, sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan belli rizikolara ilişkin sigorta himayesi taahhüdünde bulunmaktadır³⁹⁹. Sorumluluk sigortası türlerinden biri olan işveren sorumluluk sigortasında sigortacı, kural olarak iş kazası rizikosundan dolayı sigorta ettiren/sigortalının malvarlığında meydana gelecek pasif artışı teminat altına almayı üstlenmiştir. Sigortacılık Kanunu'nun 3. maddesinin 1. fıkrasına göre sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulması gerekmektedir. Ayrıca yine iş bu kanun hükmünün devamında sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle uğraşmasının yasak olduğu öngörülmüştür.

4.3.2. Sigorta Ettiren

Sigorta ettiren, sigortacı ile sigorta sözleşmesini akdeden ve sigorta sözleşmesinden doğan borçları ifa etmekle/yerine getirmekle yükümlü olan taraftır⁴⁰⁰. Sigorta ettiren kendi menfaati ya da başkasına ait menfaate ilişkin olarak sigorta sözleşmesi akdedebilir⁴⁰¹. Sigorta ettirenin başkasına ait menfaatin himaye altına alınmasına yönelik sigorta sözleşmesi akdetmesi halinde başkası hesabına sigorta ya da kimin olacağı onun lehine sigorta müesseseleri devreye girmektedir⁴⁰². Başkası hesabına sigorta ya da kimin olacağı onun lehine sigorta şeklinde yapılan sigorta sözleşmeleri TBK m. 129 hükmü gereğince üçüncü kişi lehine sözleşme niteliğini taşımaktadır.

³⁹⁸ Merih Kemal Omağ, *Sigorta Hukuku*, Ticaret Hukuku, AÜAÖF Yayınları, Eskişehir 2001, s. 347; Huriye Kubilay, *Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, İzmir, Barış Yayınları, 2003, s. 40.

³⁹⁹ Omağ, *Sigorta Hukuku*, s. 347.

⁴⁰⁰ Kender, *Hususi Sigorta*, s. 247; Bozer, s. 33, 34; Kubilay, s. 40.

⁴⁰¹ Kubilay, s. 40; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 303.

⁴⁰² Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 304.

TTK m. 1453/1 hükmünde düzenlenen başkası lehine sigorta, ayrıca başkası hesabına sigorta olarak da adlandırılmaktadır. Bu sigorta türünde sigorta ettiren sigortalanan menfaatin sahibi olmayıp sigorta sözleşmesi, başkasının menfaatini sigorta korumasına alınması amacı ile sigorta sözleşmesi akdedilmektedir⁴⁰³. Bu durumda sigorta ettiren, esasen sigorta sözleşmesinden kaynaklanan borçları yerine getirmekle yükümlü olup menfaat sahibi (sigortalı/lehtar) ise bu sözleşmeden doğan hakların sahibi olmaktadır⁴⁰⁴.

TTK m.1453/3 hükmü gereğince kimin olacaksa onun hesabına sigorta, sözleşme yapılırken menfaati sigorta edilen kişinin belirlenmediği sigorta olarak tanımlanmaktadır. Bu sigortada sigorta ettirenin başkasına ait olan menfaati sigorta ettirmesi söz konusu olmakla birlikte sözleşmenin kurulduğu sırada menfaat sahibi belli değildir. Bu sözleşmede belirtilen rizikonun gerçekleşmesi sırasında menfaatin sahibi kim ise, sigortacı ona sigorta bedeli ödeme borcu altındadır⁴⁰⁵.

İşveren sorumluluk sigortası, İSSGŞ m. 1 hükmünde de yer aldığı üzere iş kazasından dolayı işçinin SGK tarafından karşılanan miktarı aşan zararlardan kaynakları tazminat taleplerine ve şartların oluşması halinde SGK tarafından yöneltilecek rücu taleplerine karşı işverene himaye sağlamaktadır. Bu sebeple sigortanın niteliği gereği sigorta ettirenin ya da başkası hesabına sigorta mevcut ise sigortalının işveren niteliği haiz olması gerekmektedir. Nitekim işveren sorumluluk sigortası, işverenin, iş kazası dolayısıyla işçinin ya da hak sahiplerinin veya rücu davası kapsamında SGK'nin talepleri nedeniyle malvarlığında oluşan yüklerin bertaraf edilmesi hususundaki menfaatini temin etmektedir. İşverenin menfaatini temin eden bu sigorta türüne ilişkin sigorta sözleşmesinin işverenin dışında birinin menfaatinin temin edilmesi amacı ile akdedilmesi mümkün değildir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1473. maddesinin 2. fıkrası işveren sorumluluk sigortaları bakımından büyük bir öneme sahiptir. Bu madde hükmüne göre, sorumluluk sigortalarının sigorta ettiren/sigortalının işletmesi ile ilgili olarak akdedilmesi halinde sözleşmede aksine hüküm yer almaması kaydıyla, sigorta sözleşmesi ile ayrıca sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunun da teminat altına alındığı kabul edilmektedir. Bu durumda sigorta, bu kişilerin de lehine yapılmış sayılır. İşveren sorumluluk sigortasında teminat altına alınan rizikonun iş kazası olması nedeniyle bu sözleşmeler işveren tarafından işletmeden kaynaklı sorumluluklara ilişkin olarak akdedilmektedir. Buna göre iş kazasının TTK m. 1473/2 hükmünde belirtilen

⁴⁰³ Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 304.

⁴⁰⁴ Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 304.

⁴⁰⁵ Kender, Hususi Sigorta, s. 248.

kişilerden birinin ihmali ile meydana gelmesi durumunda işveren sorumluluk sigortası, aksine hüküm bulunmaması halinde bu kişilerin sorumluluklarını da teminat altına almakta olduğundan bu takdirde sigorta sözleşmesinin başkası hesabına sigorta niteliğinde olması nedeniyle sözleşme kapsamında yer alan zararın sigortacı tarafından giderilmesi gerekir.

Sigorta sözleşmesinin başkası ad ve hesabına, diğer bir deyişle temsilen de akdedilmesi mümkündür. Sigorta sözleşmesinin temsilen de akdedilebileceği hususu TTK m. 1406/1 hükmünde de açıkça düzenlenmiştir. Bu kanun maddesinin devamında ise temsilcinin yetkisiz olması durumunun sonuçları öngörülmüştür. TTK m. 1406/2 hükmünde sigorta sözleşmesinin yetkisiz temsilci tarafından akdedilmesi halinde rizikonun meydana geldiğinin temsilci, sigortacı, sigorta ettiren ve sigortalı tarafından bilinmemesi kaydıyla adına sigorta sözleşmesi yapılan kimse, sözleşmenin yapılmasına rizikonun meydana gelmesinden sonraki zaman zarfı da dahil olmak üzere sonradan icazet verebilir. Bu halde sözleşme hükümleri başlangıçtan itibaren doğrudan doğruya adına sigorta sözleşmesi akdedilen kimse üzerinde doğmaktadır. Bu durumda sözleşmeden kaynaklanan borçlar ve kural olarak sözleşmede öngörülen haklar bu kimseye ait olacaktır.

TTK m. 1406/1 hükmünün ikinci cümlesinde yetkisiz temsilci tarafından akdedilen sözleşmeye, adına sigorta akdedilen kimsenin icazet vermemesi durumunda ise yetkisiz temsilcinin ilk sigorta dönemi primlerinden sorumlu olacağı hüküm altına alınmıştır. Adına sigorta sözleşmesi akdedilen kimsenin bu sözleşmeye icazet vermemesi halinde sözleşmenin geçersiz olmasına rağmen yetkisiz temsilcinin ilk sigorta döneminin primlerinden sorumlu tutulması, medeni ceza niteliğini haizdir.

TTK m. 1406/3 hükmünde ise sigorta sözleşmesinin temsilci tarafından akdedilmesi halinde sözleşmenin başkası adına yapıldığı anlaşılmıyorsa ve sigorta sözleşmesinin en önemli koşullarından biri olan menfaat ilkesi gereği temsilcinin bu sözleşmenin meydana gelmesinde bir menfaati bulunmakta ise sigorta sözleşmesi temsilci ile yapılmış sayılmaktadır.

İşveren sorumluluk sigortasında menfaat sahibi olan işveren sigorta sözleşmesini sigortacı ile bizzat akdetmesi halinde sigorta ettiren ve sigortalı sıfatları bu kişide birleşmektedir. Bu halde sözleşmeden kaynaklanan borçlardan sorumlu olan sigorta ettiren niteliğindeki işveren aynı zamanda sigortalı sıfatı ile sözleşmeden kaynaklanan hakları talep etme yetkisini haiz olmaktadır.

4.3.3. Sigortalı

Sigorta sözleşmesinin başkasına ait bir menfaati sigorta himayesi altına alınması amacı ile akdedilmesi mümkündür⁴⁰⁶. Sigorta ettirenin başkasına ait bir menfaate ilişkin olarak sigorta sözleşmesi akdetmesi halinde menfaat sahibi can sigortalarında lehtar, zarar sigortalarında ise sigortalı olarak adlandırılmaktadır⁴⁰⁷. Bu bağlamda sigortalı, zarar sigortalarında sigorta himayesinden yararlanan kimse olarak ifade edilebilir⁴⁰⁸.

Zarar sigortalarında sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesini başkasının menfaatini sigortalanması amacıyla yönelik akdetmesi halinde sigorta sözleşmesinden kaynaklanan borçları yerine getirmekle yükümlü olan sigorta ettiren olmakla beraber sigorta sözleşmesinden kaynaklanan haklara ise sigortalı sahip olacaktır⁴⁰⁹. Bu nedenle zarar sigortası niteliğini haiz olan işveren sorumluluk sigortalarında menfaat sahibi olan işveren hesabına başka bir kimsenin sigorta sözleşmesi akdetmesi halinde sözleşmeden doğan borçların esasen muhatabı sözleşmeyi akdeden sigorta ettiren kimse olup menfaat sahibi olan işveren ise sözleşmeden kaynaklanan hakların sahibi olmaktadır.

⁴⁰⁶ Kubilay, s. 41; Atamer, s. 48.

⁴⁰⁷ Bozer, s.33.

⁴⁰⁸ Bozer, s. 33; Ulaş, s. 41; Atamer, s. 47.

⁴⁰⁹ Bozer, s.33; Kubilay, s. 40, 41; Atamer, s. 48.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO VE TEMİNAT KAPSAMI

1.RİZİKO KAVRAMI

Riziko, ileride gerçekleşmesi muhtemel olan zarar ya da ihtiyaç doğuran olay olarak ifade edilmektedir⁴¹⁰. Rizikonun gerçekleşmesinin muhtemel olması, rizikonun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin ya da rizikonun ne zaman gerçekleşeceğini belli olması anlamına gelmektedir⁴¹¹. Bunun sonucu olarak gerçekleşmesi taraf iradelerine bağlı olan olayların riziko olarak kabul edilmesi mümkün değildir⁴¹².

Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinde yer alan "*Sigorta sözleşmesi, sigortacının, prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan rizikonun meydana gelmesi hâlinde, bunu tazmin etmeyi yükümlendiği sözleşmedir.*" hükmü ile sadece para ile ölçülebilir menfaatlerin sigortalanabilmesinin mümkün olduğunu öngörülmüştür. Buna göre yalnızca ekonomik sonuçlar doğuran rizikoların sigorta teminatı altına alınması mümkündür⁴¹³.

Sigorta sözleşmesinin geçerli olabilmesi için rizikonun hukukun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olamaması gerekmektedir⁴¹⁴. Nitekim sigorta teminatı sigorta sözleşmesi aracılığı ile sağlanabilmekte olup bu sözleşme de TBK m. 27 hükmüne uygun şekilde akdedilmelidir. Bu husus ayrıca TTK m. 1404 hükmünde belirtilmiş olup bu hükümde sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamayacağı açıkça ifade edilmiştir.

⁴¹⁰ Tekin Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, Ankara, s. 2001, s. 21; Yazıcıoğlu, Ögüz, s. 76; Kender, Hususi Sigorta, s. 332; Şenocak, Hukuki Himaye, s. 67,68.

⁴¹¹ Kender, Hususi Sigorta, s. 333; Can, s.6, 7; Kubilay, s. 48.

⁴¹² Karayalçın, s.15; Kubilay, s. 48.

⁴¹³ Can, s.6; Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortası, s. 37; Ulaş, s. 9.

⁴¹⁴ Şenocak, Hukuki Himaye, s. 68.

2.SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO

Sorumluluk sigortalarında riziko, sigortalının tazminat ödeme yükümlülüğü altına girme tehlikesi dolayısıyla sigortalının malvarlığındaki pasiflerin artması tehlikesi olarak tanımlanabilir⁴¹⁵. Bu nedenle sorumluluk sigortalarında riziko hukuki bir niteliğe sahiptir⁴¹⁶.

Sorumluluk sigortalarının genel riziko ve riziko sınırlamaları olmak üzere iki ayrı yanı mevcut olup genel riziko, üçüncü kişiler tarafından yöneltilen tazminat talepleri sonucunda karşı karşıya kalınan ekonomik yük olarak tanımlanabilir.⁴¹⁷ Sınırlandıran rizikolar ise genel rizikoyu sınırlandıran hükümleri ifade etmekte olup bunun için bir faaliyet ya da objenin varlığı, üçüncü kişi tarafından belli bir zararın giderilmesine yönelik tazminat talebinin ileri sürülmesi ve üçüncü kişinin tazminat talebi ile bu faaliyet ya da obje arasında illiyet bağının varlığı gereklidir⁴¹⁸.

3.İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO

3.1. GENEL OLARAK

İşveren sorumluluk sigortasında riziko, iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle malvarlığındaki pasiflerin artışı ya da pasiflerin artışı ihtimalidir. İşveren sorumluluk sigortası ile kural olarak iş kazası sebebiyle işverenin malvarlığında meydana gelen her azalma ya da azalma ihtimali mutlak bir biçimde temin edilmemektedir. İşveren sorumluluk sigortasında teminat altına alınan rizikolar İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 1. maddesi hükmünde düzenlenmiştir. İşveren sorumluluk sigortası teminatının kapsamını; iş kazası sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından sağlanan yardımları aşan tazminat talepleri, Kurum tarafından yapılan yardımlar dolayısıyla işverene yöneltilen rücu talebi ile dava masrafları ve yargılama giderleri oluşturmaktadır.

⁴¹⁵ Yongalık, s. 158.

⁴¹⁶ Dinç, Ürün Sorumluluk, s. 28.

⁴¹⁷ Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 206.

⁴¹⁸ Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 206, 207.

İşveren sorumluluk sigortasında teminat altına alınan riziko, işçinin iş kazası ya da meslek hastalığına maruz kalması halinde işverenin işçisine ya da hak sahiplerine karşı SGK tarafından giderilmeyen zararlardan kaynaklanan sorumluluğudur⁴¹⁹. SGK'nın rücu talebinde bulunması halinde ise işveren sorumluluk sigortasında riziko, iş kazası ya da meslek hastalığına uğrayan işçi ya da hak sahiplerine SGK tarafından yapılan yardımlar dolayısıyla işverenin kuruma karşı sorumluluğudur⁴²⁰. Yargıtay 11. HD., T. 22.3.2016, E. 2015/9753 K. 2016/3163 sayılı kararında da, işveren sorumluluk sigortasında rizikonun, işçinin iş kazasına uğraması veya meslek hastalığına tutulması durumunda işverenin işçisine karşı olan sorumluluğu olduğu belirtilmiştir⁴²¹. Buna göre işveren sorumluluk sigortası ile esasen işverenin farklı iki hukuki sebebe dayanan sorumluluğunun ve bunlardan kaynaklanan dava masrafları ile avukatlık ücretinin sigorta teminatı altına alınması söz konusudur⁴²².

3.2. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKO DÜZENLEMESİ-İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA RİZİKONUN GERÇEKLEŞTİĞİ ANIN TESPİTİ

Sigorta ettirenin sigorta himayesinden yararlanabilmesi rizikonun maddi sigorta süresi içerisinde meydana gelmesine bağlıdır. Sigorta himayesinin zaman bakımından tespit edilebilmesi için rizikonun meydana geldiği anın bir süreç içerisindeki yerinin belirlenmesi gereklidir⁴²³. Rizikonun gerçekleştiği anın tespiti, sigorta himayesinin zaman bakımından sınırlandırılmasına yarar⁴²⁴.

Sigortacının himaye yükümlülüğünün kapsamının ve sigortacının bu ediminin zaman yönünden sınırlarının tayin edilmesi sigortacı ve sigortalının menfaat dengesinin tesisi açısından büyük önem taşımaktadır⁴²⁵. Nitekim sigorta himayesinin zaman bakımından tespiti, taraflar arasında sigorta himayesinin kapsamının belirlenmesi hususundaki belirsizlikleri ortadan kaldırılmasında büyük bir rol oynamaktadır. Sigorta himayesinin zaman bakımından

⁴¹⁹ Ulaş, s. 807; Ölmez, s. 2133.

⁴²⁰ Ulaş, s. 808.

⁴²¹ Yargıtay 11. HD., T. 22.3.2016, E. 2015/9753 K. 2016/3163, Lexpera, (E.T. 05.03.2023)

⁴²² Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 473.

⁴²³ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 78.

⁴²⁴ Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortası, s.71; Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 78.

⁴²⁵ Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s. 424.

tespit edilmesi, rizikonun meydana geldiği anın bir süreç içerisindeki yerinin belirlenmesine bağlıdır. Rizikonun meydana geliş zamanının hiçbir şüpheye yer vermeyecek biçimde tespiti; zamanaşımının başlangıç tarihinin, tarafların ihbar külfetlerinin başladığı, tarafların yükümlülüklerinin başladığı ve temerrüde düştüğü anın belirlenmesi bakımından önem arz etmektedir⁴²⁶.

Rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğü dinamik hale gelir⁴²⁷. Bu bağlamda sigortacı, zarar verenin sorumluluğu dolayısıyla malvarlığında meydana gelen zararları devralacak ve zarar görenin zararlarını tazmin etmekle yükümlü olacaktır. Nitekim sorumluluk sigortalarında teminat altına alınan sigorta ettiren/sigortalının hukuki sorumluluğunun malvarlığında ortaya çıkardığı zarardır. Fakat sorumluluk, birçok aşama zincirinden meydana gelmektedir⁴²⁸. Hukuki sorumluluğun söz konusu olması için kişinin zarar verici bir fiilinin olması, bu fiilin bir başkasının şahsında ya da malvarlığında zarara sebebiyet vermesi ve zarar görenin zararlarının giderilmesine yönelik olarak zarar verene talepte bulunması gereklidir⁴²⁹. Başka bir deyişle, sorumluluk sigortalarında sigorta himayesinin sınırlandırılması konusunda teminat altına alınan sorumluluğun ve bu sorumluluk sonucunda gidermekle yükümlü olunan zararın belirlenmesinin yanı sıra sorumluluğa dayanak teşkil eden olayın meydana gelmesi ile başlayan ve zarar görenin tazminat talebinin haklı olduğunun tespit edilmesi ile sonlanan sürecin içerisinde riziko olarak kabul edilecek olgu ya da olguların kararlaştırılması gerekmektedir⁴³⁰. Hukuki sorumluluğun söz konusu olması için kişinin zarar verici bir fiilinin olması, bu fiilin bir başkasının şahsında ya da malvarlığında zarara sebebiyet vermesi ve zarar görenin zararlarının giderilmesine yönelik olarak zarar verene talepte bulunması gerekli olup bu aşamaların arasına uzun bir zaman girdiğinde rizikonun gerçekleştiği zamanın tespiti bakımından büyük bir belirsizlik oluşacaktır⁴³¹. Rizikonun hangi aşamanın tezahür ettiği anda gerçekleştiği hususunda doktrinde farklı teoriler söz konusudur⁴³².

Rizikonun gerçekleştiği anın tespitinde öncelikle taraflar arasında akdedilen sözleşmede yer alan özel hükümler incelenmelidir. Sigorta sözleşmesinde rizikonun gerçekleştiği anın

⁴²⁶ Bozer, s. 134; Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s. 424; Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 217.

⁴²⁷ Kender, Hususi Sigorta, s. 332; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 27.

⁴²⁸ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 78.

⁴²⁹ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 78.

⁴³⁰ Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s. 424.

⁴³¹ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 78.

⁴³² Ulaş, s. 771,772; Fidan, s.40; Bozer, s. 134; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 28.

tespiti hususunda sözleşmede özel hüküm yer almıyorsa bu takdirde sigorta türüne ilişkin genel şartlar incelenerek rizikonun gerçekleştiği anın tespit edilmesi gerekir. Rizikonun gerçekleştiği anın belirlenmesi hususunda genel şartlarda da bir hüküm yer almıyorsa doktrinde bu hususta ileri sürülen teoriler dikkate alınarak konu çözüme kavuşturulmalıdır. Sebep olayı teorisi, zarar olayı teorisi, talepte bulunma teorisi, zararın tespiti teorisi, mürekkep sigortalanan olay teorisi ve süreklilik gösteren sigortalanan olay teorisi rizikonun gerçekleştiği anın tespitine yönelik kabul edilen başlıca teorilerdir⁴³³.

3.3.RİZİKONUN GERÇEKLEŞME ANININ TESPİTİNE İLİŞKİN TEORİLER

3.3.1. Sebep Olayı Teorisi

Sebep olayı teorisinde rizikonun sigorta ettiren/sigortalının ya da sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin sorumluluğunun temelini teşkil eden harekette bulunması ile gerçekleşir. Sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğünün dinamik hale gelmesi, sigorta ettirenin veya sigortalının sorumluluğunu doğuran olayın hareketin maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşmesine bağlıdır⁴³⁴.

Sebep olayı teorisinin faydası, sigorta ettiren/sigortalı tarafından sigorta süresi içinde gerçekleştirilen ve sorumluluğu doğuran hareketin maddi sigorta süresi içerisinde meydana gelmesi kaydıyla bu hareket nedeniyle zararın maddi sigorta süresi sonrasında meydana gelmesi durumunda sigortacının aktif himaye yükümlülüğünün mevcut olmasıdır⁴³⁵.

Zarara sebebiyet veren olay ile zararın ortaya çıkması arasında uzun bir zaman geçmesi dolayısıyla uygun illiyet bağının tespiti güçlük arz etmekte olup bu durum eleştirilere sebep olmaktadır⁴³⁶. Sebep olayı teorisi, birden fazla sebebin zarara neden olması durumunda sebep olayın gerçekleştiği anın tespitinin büyük bir zorluk arz etmekte olması nedeniyle

⁴³³ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 78, 79; Fidan, s.40; Bozer, s. 134; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 28; Ulaş, s. 771, 772.

⁴³⁴ Yongalık, s. 187; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 28.

⁴³⁵ Yongalık, s. 188.

⁴³⁶ Yongalık, s. 188-189.

eleştirilmektedir⁴³⁷. Sebep olayı teorisi sigorta ilişkisinin sona ermesinden sonra ortaya çıkan zararları karşılaması sebebiyle sigortacının bu duruma ayıracağı ihtiyata karşılık olarak yüksek prim belirlemesi bu teoriye yöneltilen eleştirilerin diğer bir nedenidir⁴³⁸.

3.3.2.Zarar Olayı Teorisi

Zarar olayı teorisinde rizikonun zarar olayının gerçekleştiği anda meydana geldiği savunulmaktadır⁴³⁹. Bu teoride sigorta ettirenin sorumluluğunun, zarar görenin zarara maruz kalması aşamasında meydana geldiğinin dolayısıyla sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan rizikonun da zararın meydana geldiği anda gerçekleştiği kabul edilmektedir⁴⁴⁰.

Zarar teorisinin faydası, sigorta ettirene/sigortalıya geçmiş kapsayan nitelikte bir sigorta himayesi sağlamasıdır⁴⁴¹. Buna göre sigorta ettiren/sigortalı, sorumluluğa dayanak teşkil eden sebep olayı maddi sigorta süresinden önce meydana gelse dahi zarar maddi sözleşme süresi içerisinde doğmuş ise sigorta himayesinden yararlanma imkanına sahiptir⁴⁴².

Zarar olayının tespit edilmesi, sebep olayının tespit edilmesine göre daha kolaydır⁴⁴³. Bu durum zarar olayının oluşması ile rizikonun gerçekleştiği kabulünü esas alan zarar olayı teorisinin bir avantajı olarak değerlendirilmektedir⁴⁴⁴. Fakat uzun bir süreçte gerçekleşen zarar olayları bakımından zarar olayının tespiti güçlük arz etmektedir⁴⁴⁵. Örneğin uzun bir zaman dilimi içerisinde ortaya çıkan meslek hastalığı durumunda zararın ne zaman gerçekleşeceğinin tespiti oldukça güçtür. Böyle bir durumda zarar olayı teorisinin ispat açısından sağladığı kolaylıktan yararlanabilmek mümkün değildir.

Sorumluluk doğuran sebebin ortaya çıkmasının ardından fakat zarar olayının meydana gelmesinden önce sigorta ettirenler, bu sorumluluklarını sigortalamak isteyebilirler. Bu durumun sigorta müessesesini özellikle kusurlu davranışı ile bir zarara sebebiyet veren sigorta

⁴³⁷ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 86

⁴³⁸ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 85, 86; Yongalık, s. 189.

⁴³⁹ Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortası, s. 77.

⁴⁴⁰ Fidan, s. 42.

⁴⁴¹ Fidan, s. 42; Yongalık, s. 192.

⁴⁴² Yongalık, s. 192, 193.

⁴⁴³ Fidan, s. 42

⁴⁴⁴ Fidan, s. 42.

⁴⁴⁵ Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortası, s. 79; Yongalık, s. 191.

ettirenin sorumluluktan kurtulmak için başvurma imkanının bulunduğu bir araç haline getirme tehlikesi oluşturması nedeniyle zarar olayı teorisi eleştirilere maruz kalmıştır⁴⁴⁶. Doktrinde bu tehlikenin TTK m. 1435 maddesi hükmü ile sigorta sözleşmesinin akdedilmesi sırasında sigorta ettirene ihbar külfeti yüklenmesi yoluyla bertaraf edilmesinin tam olarak mümkün olmadığı, zira sigorta ettirenin ihbar yükümlülüğünü yerine getirmediğini ispat etme külfetinin sigortacı üzerinde olduğu, fakat bu durumun ispatının oldukça güç olduğu gerekçesi ile teori eleştirilmiştir⁴⁴⁷.

3.3.3. Talebin İleri Sürülmesi Teorisi

Rizikonun gerçekleştiği anın tespitine yönelik olarak var olan diğer teori talebin ileri sürülmesi teorisidir. Bu teoriye göre riziko, zarar görenin sigorta ettiren/sigortalıya veya TTK m. 1478 hükmünde yer alan doğrudan doğruya dava hakkı uyarınca direkt olarak sigorta ettirene tazminat talebinde bulunması ile gerçekleşmektedir⁴⁴⁸. Nitekim sorumluluk sigortalarının amacı sigorta ettiren/sigortalının tazminat taleplerinden kaynaklı olarak malvarlığında meydana gelen malvarlığı eksilmelerinden kurtarılmasıdır. Bu teoriye göre sorumluluğa sebebiyet veren olaya esas teşkil eden sebebin gerçekleşmesi ya da üçüncü kişinin zarara uğraması ile sigortalının malvarlığında direkt olarak bir eksilme oluşmamaktadır⁴⁴⁹. Zarar gören üçüncü kişinin zararının tazminine yönelik bir talepte bulunmaması halinde ise sigortalının malvarlığında pasiflerin artışından söz edilemeyeceğinden rizikonun üçüncü kişinin talepte bulunmasından önce meydana geldiğini söylemek mümkün değildir⁴⁵⁰. Sigortacının, sigorta ettiren ya da sigortalıyı tazminat taleplerinden kurtarması hususundaki yükümlülüğü ise ancak zarar gören tarafından tazminat talebinde bulunulması ile aktif bir nitelik kazanmaktadır.

Uzun bir süreç içerisinde meydana gelen zararlar bakımından rizikonun gerçekleştiği anın tespitine ilişkin kolaylık sağlaması bu teorinin faydalı yanlarından biridir⁴⁵¹. Sonuçları uzun bir zaman sürecinde ortaya çıkan hastalık ya da maluliyet durumlarına ilişkin rizikonun

⁴⁴⁶ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 92; Yongalık, s. 193.

⁴⁴⁷ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 92; Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortası, s. 77.

⁴⁴⁸ Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortası, s. 83.

⁴⁴⁹ Kender, İşveren Sorumluluk, s. 433.

⁴⁵⁰ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s.102; Fidan, s. 44.

⁴⁵¹ Fidan, s. 44.; Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s.103.

gerçekleştiği anın tespitinde talebin ileri sürülmesinin teorisinin esas alınması rizikonun gerçekleştiği anın tespiti bakımından uygun olacaktır⁴⁵².

Talepte bulunma teorisi de zarar olayı teorisinde olduğu gibi sigorta ettirenler sebep olayının ya da zarar olayının gerçekleşmesinden önce fakat zarar görenin tazminat talebinde bulunmasından önce sorumluluklarını sigorta teminatına almak amacı ile sigorta sözleşmesi akdederek sigortayı sorumluluktan kurtulma aracına dönüştürme ihtimali sebebi ile eleştirilmiştir⁴⁵³.

3.3.4. Zararın Tespiti Teorisi

Zararın tespiti teorisinde rizikonun zararın maddi sigorta süresi içerisinde meydana geldiğinin tespit edildiği an gerçekleştiği kabul edilmektedir⁴⁵⁴. Doktrindeki bazı yazarlar zararın meydana geldiği anın, sigorta ettiren veya üçüncü kişi tarafından tespitini yeterli görmektedir⁴⁵⁵. Diğer bir görüşe göre ise zararın gerçekleştiğinin mahkeme tarafından tespit edilmesi ile rizikonun gerçekleştiği kabul edilmelidir⁴⁵⁶. Bu teorinin dezavantajı, sigorta ettirenin zararın ortaya çıkması ihtimalini öngörerek, sigortayı sorumluluktan kurtulma amacı ile kullanma tehlikesi barındırmasıdır⁴⁵⁷.

3.3.5. Talebin Kesinleşmesi Teorisi

Talebin kesinleşmesi teorisinde, sigorta ettiren/sigortalının tazminat ödeme yükümlülüğünün hukuken kesinleşmesiyle rizikonun gerçekleştiği kabul edilmektedir⁴⁵⁸. Bu

⁴⁵² Dinç, Ürün Sorumluluk, s. 180.

⁴⁵³ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 106; Yongalık, s. 197.

⁴⁵⁴ Yongalık, s. 199; Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 98.

⁴⁵⁵ Yongalık, s. 199; Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 99.

⁴⁵⁶ Fidan, s. 46; Bozer, s. 135.

⁴⁵⁷ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 101.

⁴⁵⁸ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 33; Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 110.

teori uyarınca sigorta ettiren/sigortalının tazminat ödeme yükümlülüğünün kesinleşmesi mahkeme kararı aracılığıyla, sigorta ettiren/sigortalının borç ikrarında bulunması ile veyahut sulh sözleşmesi yapılması ile söz konusu olabilir⁴⁵⁹.

Rizikonun, talebin kesinleşmesi suretiyle gerçekleştiğinin kabul edilmesi doktrinde eleştirilere konu olmuştur. Buna göre talebin kesinleşmesine dayanak teşkil eden durumlar ancak sigortacının aktif himaye sağlama ediminin muaccel hale gelmesi bakımından önem arz ettiği, bunların rizikonun gerçekleşmesi ile ilişkilendirilemeyeceği vurgulanmaktadır⁴⁶⁰.

3.3.6. Mürekkep Sigortalanan Olay Teorisi

Mürekkep sigortalanan olay teorisinde rizikonun zarara sebebiyet veren olay, zarar, zarar görenin tazminat talebinde bulunması unsurlarını kapsayan bir süreç olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle bu teoride rizikonun sebep olayı ile başlayıp tazminat talebinin ileri sürülmesiyle sona eren sürecin tamamının maddi sigorta süresi içerisinde meydana gelmesi şartıyla meydana geldiği kabul edilmektedir⁴⁶¹. Nitekim sorumluluk sadece sebep olayı, zarar ya da talepte bulunma olaylarının birine indirgenerek değil bunların bir arada olması ile oluşmaktadır. Bu sebeple rizikonun da tüm bu aşamaların maddi sigorta süresi içerisinde meydana gelmesi ile gerçekleştiği kabul edilmektedir.

Bu teoride rizikonun gerçekleştiği an bir zaman süreci olarak ifade edilmektedir. Buna göre riziko, sebep olayı ile başlayan ve zarar görenin tazminat talebini ileri sürmesi ile tamamlanan bir zaman zarfında vuku bulmaktadır. Dolayısıyla bu sürecin tamamının maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşmesi durumunda sigortacının edim yükümlülüğünün aktif hale gelmesi söz konusu olmaktadır.

Mürekkep sigortalanan olay teorisi, rizikonun bir zaman aralığında gerçekleştiğinin kabul edilmesi ve rizikonun belli bir zaman noktası ile ilişkilendirilmenin imkan dahilinde olmadığından bahisle eleştirilere konu olmaktadır⁴⁶².

⁴⁵⁹ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 33; Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 110.

⁴⁶⁰ Dinç, Ürün Sorumluluk, s. 38; Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 111.

⁴⁶¹ Fidan, s. 47.

⁴⁶² Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 112-113; Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortası, s.88.

3.3.7. Süreklilik Gösteren Olay Teorisi

Süreklilik gösteren olay teorisi, aynı zamanda yaygın riziko teorisi olarak da adlandırılmaktadır⁴⁶³. Süreklilik gösteren olay teorisinde rizikonun gerçekleşmesi sebep olayının gerçekleşmesi ile başlayıp zarar olayını takip eden ve tazminat talebinin ileri sürülmesi ile sona eren bir süreci gerektirmektedir⁴⁶⁴. Süreklilik gösteren sigortalanan olay teorisinde de mürekkep sigortalanan olay teorisine benzer şekilde rizikonun zarara sebebiyet veren olay, zarar, zarar görenin tazminat talebinde bulunması aşamalarından oluştuğu kabul edilmektedir⁴⁶⁵. Fakat bu teoride, bu aşamalardan yalnızca birinin meydana gelmesi ile sigorta sözleşmesinde tanımlanan rizikonun gerçekleşmiş sayılabileceği ve buna bağlı olarak sigortacının aktif himaye sağlama yükümlülüğü altına girdiği savunulmaktadır⁴⁶⁶. Teorinin bu yanı; sebep olayı, zarar olayı ve tazminat talebinin ileri sürülmesi aşamalarının tamamının maddi sigorta süresi içerisinde meydana gelmesinin sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğünün aktif hale gelmesi için zorunlu kabul eden mürekkep sigortalanan olay teorisinden farkını ortaya koymaktadır.

Süreklilik gösteren olay teorisinde sebep olayı, zarar olayı ya da tazminat talebinin ileri sürülmesi olayının rizikonun vuku bulduğu an olarak kabul edileceği, kanunda sigortaya ilişkin her hükmün amacının ayrı ayrı değerlendirilmek suretiyle tespit edilmelidir⁴⁶⁷.

Bu teori ise rizikonun zarara sebebiyet veren olay, zarar, zarar görenin tazminat talebinde bulunulması aşamalarının bir süreç olarak tanımlanmasına rağmen bu sürecin herhangi bir aşamasının meydana gelmesi ile sigorta teminatı kapsamındaki rizikonun da gerçekleştiğinin kabul edilmesinin bir çelişki teşkil ettiği gerekçesi ile eleştirilmiştir⁴⁶⁸.

3.3.8. Kanunda Kabul Edilen Teori

Türk Ticaret Kanunu'nun 1473. maddesinin 1. fıkrasında zarar sonradan meydana gelse dahi sigorta süresi içerisinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğun sigorta

⁴⁶³ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 36.

⁴⁶⁴ Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s. 429.

⁴⁶⁵ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 36; Fidan, s. 47.

⁴⁶⁶ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 36; Fidan, s. 47.

⁴⁶⁷ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 115; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 36.

⁴⁶⁸ Fidan, s. 48; Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s.116.

himayesi kapsamında olduğu öngörölmüştür. Bu nedenle zarara yol açan ve dolayısıyla sorumluluğa dayanak teşkil eden olayın, sözleşme süresi içerisinde meydana gelmesi, rizikonun sözleşme süresi içerisinde gerçekleşmesi anlamına gelmektedir. Bu kanun hükmünde sözleşmede belirtilen ve zarar sebep olan olay, riziko olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla TTK m. 1473/1 uyarınca rizikonun tespit edilmesinde “sebeb olayı teorisi” kabul edilmiştir. Rizikonun gerçekleştiği anın tespitinde kanundaki sistem zarara dayanak teşkil eden olayı esas almaktadır. Zarara sebebiyet veren olayın gerçekleşmesiyle sigortacının aktif hukuki himaye sağlama yükümlülüğü doğmaktadır. Dolayısıyla zararın sigorta süresinden sonra meydana gelmesi ya da sözleşme süresinden sonra tazminat talep edilmesi halinde rizikonun teminat kapsamında kaldığı kabul edilmektedir.

Türk Ticaret Kanunu m. 1473/1 hükmü gereği rizikonun gerçekleştiği anın tespitinde sebep olayı teorisi esas alınmış olsa da kanun hükmü, rizikonun gerçekleştiği anın hiçbir şüpheye yer vermeyecek açıklıkta belirlenmesi gerekliliği açısından eksiklik arz etmektedir. Kanunda sebep olayı kavramından ne anlaşılması gerektiği hususu net bir biçimde tespit edilememektedir. Nitekim kanundaki düzenleme, farklı zamanlarda meydana gelen olayların aynı zarara neden olması, muhtemel sorumluluk sebeplerinden birinin ya da birkaçının birlikte zarara sebebiyet vermesi durumlarında rizikonun ne zaman meydana gelmiş sayılacağı hususunda yeterince açık değildir⁴⁶⁹. Tarafların sözleşmede birden fazla olayın aynı zarara sebebiyet vermesi durumunda ilk olayın ya da son olayın meydana gelmesinin rizikonun gerçekleştiği an olarak belirlenmesi mümkündür⁴⁷⁰.

Rizikonun gerçekleştiği anın tespiti açısından düzenleme getiren TTK m. 1473/1 hükmü, TTK m. 1486’da düzenlenen zarar sigortalarında emredici hükümler kapsamında yer almaması nedeniyle emredici niteliğe sahip değildir. Tarafların sözleşmede rizikonun gerçekleştiği anın tespitine ilişkin olarak farklı bir teori benimsemesi mümkündür.

3.3.9. Genel Şartlarda Kabul Edilen Teori

Sigortacılık Kanunu’nun 11. maddesi uyarınca sigorta sözleşmelerinin içeriği, genel şartlara uygun olarak düzenlenir. Sigorta ettiren/sigortalının sıfatı, iştiğal ettiği faaliyete bağlı

⁴⁶⁹ Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s. 431, 432.

⁴⁷⁰ Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s. 432.

olarak rizikonun meydana gelme ihtimali ve sigortalama ihtiyacı farklılık göstermektedir. Bu nedenle rizikonun meydana geldiği anın bu hususlar nazara alınmak suretiyle her sigorta türü için ayrı olarak belirlenmesi ve bunun da genel şartlar aracılığı ile yapılması isabetlidir⁴⁷¹.

İşveren sorumluluk sigortaları ile ilgili İşveren Sorumluluk Genel Şartları mevcut olduğundan burada rizikonun gerçekleştiği ana ilişkin kabul edilen teori, taraflar arasında sözleşmede bu hususa ilişkin özel bir hüküm var olmadığı sürece, sözleşmede geçerli olan teori olarak kabul edilmelidir. Fakat diğer genel şartlarda olduğu gibi İşveren Sorumluluk Sigortasında da rizikonun meydana geldiği anın belirlenmesine ilişkin yeterli açıklıkta bir düzenleme yer almamaktadır.

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın "Zarar Vukuunda Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri" başlıklı 8. Maddesinde sigorta teminatına girebilecek herhangi bir iş kazasının meydana gelmesi halinde sigorta ettirenin yükümlülükleri düzenlenmiştir. Buna göre işveren sorumluluk sigortasında rizikonun iş kazası olduğu, rizikonun meydana geldiği anın tespitinde zarar olayı teorisinin esas alındığı anlaşılmaktadır⁴⁷².

Her sigorta türünün yapısı ve mahiyeti farklıdır. Bu durum sorumluluk sigortalarında da aynıdır. Sorumluluk sigortalarının teminat kapsamına aldığı sorumlulukların mahiyeti ve cevap verdiği ihtiyaç farklılık arz etmektedir. Bu sebeple tüm sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleştiği zamanın belirlenmesi için aynı teoriye başvurulmaması gerektiği kanaatindeyiz. Nitekim rizikonun gerçekleştiği anın belirlenmesine yönelik kabul edilen her teorinin avantajları ve dezavantajları mevcuttur. Bu konuda tercih edilmesi gereken yöntem, sorumluluğun niteliğini iyi bir şekilde analiz ederek söz konusu sorumluluk sigortasındaki ihtiyaca en iyi cevap verecek teorinin tespit edilmesi suretiyle rizikonun gerçekleştiği anın belirlenmesi olmalıdır.

4.İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA TEMİNATIN SINIRLANDIRILMASI

Sorumluluk sigortası ile tüm sorumluluk ihtimallerinin süresiz ve sınırsız olarak sigorta teminatına alınması sigortacılar tarafından tercih edilmemektedir⁴⁷³. Sorumluluk sigortalarında

⁴⁷¹ Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s. 445.

⁴⁷² Yazıcıoğlu, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s. 459.

⁴⁷³ Ünan İsteğe Bağlı, s. 27; Ulaş, s. 772.

riziko kavramı oldukça geniş bir kapsama sahiptir. Rizikonun belirli konu ve kapsamla sınırlandırılmamasının meydana getireceği belirsizlik sigortacıları prim hesaplaması hususunda büyük bir güçlükle karşı karşıya bırakacaktır.

Sigorta teminatının kapsamının ve sınırlarının belirlenmesinin büyük önem taşıması sebebi ile sigorta teminatı kapsamının belirlenmesinde bütün rizikolar ilkesi ya da sayılan rizikolar ilkesinin tercih edilmesi büyük bir öneme sahiptir⁴⁷⁴. Bunun yanı sıra sigorta teminatı sağlama ya da diğer bir ifade ile rizikoyu üstlenme yükümlüğünü genel şartlar ile ve özel sözleşme hükümleri ile çeşitli biçimlerde sınırlamalara tabi tutulmaktadır⁴⁷⁵. Bu durum doktrinde ‘rizikonun sınırlandırılması’ olarak ifade edilmektedir⁴⁷⁶. İşveren sorumluluk sigortasında sigorta edilen riziko, işverenin işçilerin iş kazası geçirmesi neticesinde maruz kaldığı zararın tazmin edilmesine ilişkin olarak sorumlu olma ihtimalidir.

Sigorta teminatının sigorta ettiren/sigortalının belli sıfat, hukuki ilişki ya da faaliyetler dolayısıyla meydana gelen zararların giderilmesine ilişkin olarak sınırlandırılması mümkündür. Yine sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan tazminat taleplerinin yer, zaman, kişi, zarar türleri ve miktar bakımından sınırlandırılması mümkündür. Sayılan rizikolar ilkesinin esas alındığı sorumluluk sigortalarında sigortalının hangi hukuki ilişkiden ya da faaliyetinden kaynaklanan sorumluluğunun sigorta teminatı altına alındığının sözleşmede açık bir şekilde belirtilmesi zaruridir. Doktrindeki rizikonun tanımlanması ile yapılan sınırlamalar, birinci riziko sınırlaması olarak ifade edilmektedir⁴⁷⁷.

Genel şartlarda ya da özel şartlarda yer alan riziko istisnaları ise doktrinde ikincil riziko sınırlaması olarak adlandırılmaktadır⁴⁷⁸. İkincil riziko sınırlamaları, esasen sigorta teminatı kapsamında yer alan bir durumun istisna hükmü olarak öngörülmesi suretiyle teminat kapsamı dışında tutulmasını sağlamaktadır. Sorumluluk sigortası ile ilgili himayenin çerçevesinin belirlenirken sigortalanması hukuka aykırı olan durumlar, sigortacılık tekniği bakımından sigortalanması mümkün olmayan durumlar, ek kloz ile sigorta teminatı alınması gereken durumlar istisna hükümlerinin kapsamına dahil edilmektedir.

⁴⁷⁴ Ulaş, s. 772.

⁴⁷⁵ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 65; Aslıhan Sevinç Kuyucu, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları, Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları”, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan & Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s.66.

⁴⁷⁶ Ulaş, s. 772; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 65.

⁴⁷⁷ Yongalık, s. 405; Ulaş, s. 772; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 65.

⁴⁷⁸ Ulaş, s. 773; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 65.

Birinci riziko sınırlaması ve ikinci riziko sınırlanması ayrımları mutlak bir nitelik arz etmemektedir⁴⁷⁹. Nitekim birinci riziko sınırlaması kapsamında yer alan bir durum ikinci riziko sınırlaması olarak öngörülebileceği gibi bunun aksi de mümkün olabilir.

4.1.İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI TEMİNATININ MİKTAR YÖNÜNDEN SINIRLANDIRILMASI

İşveren sorumluluk sigortası, iş kazası sebebiyle işverenin ortaya çıkan sorumluluğuna bağlı olan malvarlığında oluşan olumsuz sonuçların teminat altına alındığı sigorta türüdür. İşveren sigortası zarar sigortası niteliğini taşıdığından bu sigorta türünde sigorta sözleşmesinde belirtilen maktu bir tutarın ödenmesi söz konusu olmayıp bu sigorta ile ortaya çıkan gerçek zararın sigortacı tarafından karşılanması esastır⁴⁸⁰. Gerçek zarar miktarı, işveren sorumluluk sigortasının teminatını miktar itibarıyla sınırlandıran bir işleve sahiptir⁴⁸¹.

İş kazası sebebiyle ortaya çıkan zararın boyutu belirsizlik teşkil etmekte olup işveren sorumluluk sigortasında sigorta değeri bulunmamaktadır. Bu sebeple sigortacının sorumlu olduğu üst limitin tespit edilebilmesi için işveren sorumluluk sigorta sözleşmelerinde sigorta bedeli belirlenmektedir⁴⁸². Sigortacı, iş kazası sebebiyle işverenin ortaya çıkan tazminat yükümlülüğünü sigorta bedeli çerçevesinde gidermekle yükümlüdür. Zararın sigorta bedelini aşması halinde aşan kısımdan sigortacının sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu bakımdan işveren sorumluluk sigortasında gerçek zarar miktarının yanı sıra sigorta sözleşmesinde belirtilen sigorta bedeli de, teminatın miktar yönünden sınırlandırılmasına hizmet etmektedir⁴⁸³.

⁴⁷⁹ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 65.

⁴⁸⁰ Yargıtay 11 HD. T. 29.09.2003, E. 2003/2310, K. 2003/8507 sayılı kararında; “...Dava işveren mali mesuliyet sigorta sözleşmesinden kaynaklanan alacağın tahsili istemine ilişkindir. Bu tür sigorta sözleşmelerinde asıl amaç, diğer tüm zarar sigortalarında olduğu gibi, işçinin veya onun hak sahiplerinin uğradıkları “gerçek zararların” karşılanmasıdır.” şeklinde yer alan ifade ile işveren sorumluluk sigortasında gerçek zararın karşılanmasının esas olduğu belirtilmiştir., Lexpera, (E.T. 01.04.2023)

⁴⁸¹ Yazıcıoğlu, Ögüz, s. 164; Kender, Hususi Sigorta, s. 354; Karasu, s. 686.

⁴⁸² Kender, Mesuliyet Sigortası, s. 9; Yazıcıoğlu, Ögüz, s. 163; Günay, s. 221; Serap Amasya, “Sigortacının Edim Yükümlülüğünün Sınırlandırılmasına Yönelik Sözleşme Şartları (Sigorta Ettirenin Sigorta Zararına İştiraki)”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 199, Mart 2021, s. 484.

⁴⁸³ Şenocak, Hukuki Himaye, s. 84.

Sigorta bedeli için belirlenen olay başına limit, kişi başına limit sigorta teminatının miktar itibariyle sınırlandırılması açısından kullanılan başlıca yöntemlerdir⁴⁸⁴. Olay başına limit, zarara sebep olan olay nedeniyle vuku bulan tüm tazminat taleplerine ilişkin olarak ödenebilecek en üst miktarı ifade etmektedir⁴⁸⁵. Olay başına limit yönteminin esas alındığı sigorta sözleşmelerinde sigortacının sorumluluğunun üst limitini gösteren sigorta bedeli her olay için ayrı ayrı geçerlidir⁴⁸⁶. Kişi başına limit ile ise zarar gören her kişi için ödenecek en üst miktar gösterilmektedir⁴⁸⁷. Ayrıca sigorta sözleşmelerinde, sözleşmenin süresi içerisinde sigortacı tarafından ödenmesi gereken sigorta tazminatının üst sınırının belirlenmesi için yıllık toplam limit kararlaştırılmaktadır. Buna göre yıllık toplam limit, sigorta süresi içerisinde ileri sürülen tüm taleplerle ilgili olarak sigortacı tarafından ödenebilecek sigorta tazminatının üst sınırını ifade etmektedir⁴⁸⁸.

Sigorta teminatının miktar bakımından sınırlandırılması sigorta sözleşmesine eklenecek zararın bir kısmına sigorta ettirenin katılacağına yönelik özel şartlarla sağlanabilir⁴⁸⁹. Sigorta bedeli, sigortacı tarafından rizikonun meydana gelmesi ile ödenecek sigorta tazminatının üst sınırını teşkil ederken sigorta ettirenin zarara katılmasına yönelik düzenlenen özel şartlar ise sigortacının rizikonun gerçekleşmesi ile ödemekle yükümlü olduğu sigorta tazminatının alt sınırını oluşturmaktadır⁴⁹⁰. Sigorta sözleşmelerinde ortaya çıkan zararın belli kısmının sigortacı tarafından karşılanmayacağına, bu kısmın sigortalının üzerinde bırakılacağına yönelik olarak sigorta ettirenin zarara katılmasını sağlayan yöntemlerden uygulamada en çok tercih edileni sigorta sözleşmelerine muafiyet klozlarının eklenmesidir. Muafiyet klozu, sigortacının belli bir tutarın altında kalan zararlar bakımından sorumlu olmayacağı şeklinde ya da meydana gelen zarar miktarının belli bir oranından sorumlu olacağı şeklinde kararlaştırılabilir⁴⁹¹. Muafiyet klozları, sigortacıyı ufak çaplı zararlar bakımından sorumlu olmaktan kurtarmakta olduğundan bu durum sigorta ettirenin prim miktarının da daha düşük olması sonucunu doğurması bakımından her iki taraf bakımından da avantajlı bir durum oluşturmaktadır. Ayrıca muafiyet

⁴⁸⁴ Mustafa Baltacı, “Türkiye’de Mesuliyet Sigortalarında Uygulama”, *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları: Şeker Sigorta A.Ş. ’nin Desteği ile Düzenlenen III. Sigorta Semineri İstanbul, 4-7 Nisan 1977 Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1977, s. 39; Aktaş, s. 118; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 105.

⁴⁸⁵ Aktaş, s. 118; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 105.

⁴⁸⁶ Ulaş, s. 780; Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 207.

⁴⁸⁷ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 105.

⁴⁸⁸ Sergici, 1977, s. 69.

⁴⁸⁹ Kayıhan, Günergök, s. 183; Amasya, s. 485; Tennur Koyuncuoğlu, Hikmet Koyuncuoğlu, *Hukuksal Koruma Sigortası*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 220.

⁴⁹⁰ Amasya, 485.

⁴⁹¹ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 190, 191; Amasya, s. 485.

klozlarının toplumsal faydası ise sigortalıyı daha özenli ve dikkatli davranmaya sevk etmesidir⁴⁹².

İşveren sorumluluk sigortası zorunlu sigorta olarak kabul edilirse, belirli bir sigorta bedelinin altında bedel kararlaştırılması mümkün değildir. İngiltere’de zorunlu sigorta olan işveren sorumluluk sigortasında zorunlu sigortaya konu sigorta bedeli en az beş milyon pound olması zorunludur⁴⁹³. Fakat uygulamada işveren sorumluluk sigortası sözleşmelerinde sigorta bedelinin on milyon pound olarak belirlenmektedir⁴⁹⁴. Türk hukukunda da işveren sorumluluk sigortasının zorunlu sigorta olduğunun kabul edilmesi halinde zorunlu sigorta bakımından kararlaştırılan asgari sigorta bedeli miktarı sigorta teminatının miktar bakımından sınırlandırılması bakımından önem taşımaktadır.

4.2. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI TEMİNATININ ZAMAN YÖNÜNDE SINIRLANDIRILMASI

Tarafların ihtiyaçları doğrultusunda sigorta sözleşmesinin geçerli olacağı süreyi belirlemesi mümkündür. Sigorta sözleşmesi ile sigortacının sigorta himayesi sağlamakla yükümlü olduğu zaman dilimi maddi sigorta süresi olarak adlandırılmaktadır⁴⁹⁵. Sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan sigorta süresi sigorta teminatının zaman yönünden sınırlandırılmasını sağlamaktadır⁴⁹⁶. Buna göre sigortacı, yalnızca maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşen iş kazalarından kaynaklanan taleplere karşı sigorta himayesi sağlamakla yükümlüdür. Nitekim Yargıtay da verdiği kararlarda, maddi sigorta süresi içerisinde meydana gelmeyen iş kazalarının sigorta teminatı dışında olduğuna hükmetmiştir⁴⁹⁷.

⁴⁹² Ulaş, s. 780.

⁴⁹³ Gürses, 5-008.

⁴⁹⁴ Gürses, 5-008.

⁴⁹⁵ Sadık Çapa, Geçmişe Etkili Sigorta, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVIII, Y. 2014, s. 343; Memiş, s. 86; Kender, Hususi Sigorta, s. 268.

⁴⁹⁶ Merih Kemal Omağ, “Özel Sigorta Hukukunda Muafiyet Klozları”, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975- 2016) Makaleler- Tebliğler*, İstanbul: Onüki Levha Yayıncılık, 2019, s.342.

⁴⁹⁷ Yargıtay 11. HD., T. 9.12.2014, E. 2014/189 K. 2014/19333 sayılı kararında; “...Somut olayda, davalının acentesi tarafından 26.03.2008 tarihinde 29.02.2008-2009 tarihlerini kapsayacak şekilde sigorta poliçesi düzenlenmiş olup, riziko ise poliçenin düzenlenmesinden önce 01.03.2008 tarihinde meydana gelmiş ve prim bedeli de 21.06.2008 tarihli çek ile acenteye ödenmiştir. Her ne kadar mahkemece, rizikonun sigorta teminatı altında olduğu kabul edilerek yazılı şekilde karar verilmiş ise de, sigorta poliçesinin rizikonun meydana gelmesinden sonra yapılmış olması karşısında gerçekleşmiş bir riziko nedeniyle sigorta şirketinin sorumluluğundan bahsedilemez.” Lexpera, (E.T.21.02.2023)

İstisnai olarak geçmişte vuku bulan rizikoların da sigorta teminatına alınması mümkün olup bu şekilde yapılan sigortalar geçmişe etkili sigorta olarak adlandırılmaktadır⁴⁹⁸. Geçmişe etkili sigorta TTK m. 1458 hükmünde düzenlenmiş olup bu hüküm uyarınca geçmişe etkili rizikonun geçerli olması ise tarafların rizikonun gerçekleştiğini bilmemesi şartına bağlıdır. Bu şartla taraflarca geçmiş zamanda gerçekleşmiş olan rizikoların sigorta teminatı altına alınması kararlaştırılabilir. Geçmişe etkili sigorta ile sözleşme konusu menfaatin zarara uğramış olma ihtimali teminat altına alınmaktadır⁴⁹⁹.

4.3. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI TEMİNATININ KİŞİ YÖNÜNDE SİNİRLANDIRILMASI

4.3.1. Sigorta Ettiren ve Sigortalı Bakımından Sınırlanması

İşveren sorumluluk sigortası iş kazası sebebi ile işverene yöneltilecek tazminat talepleri ve yine SGK'nin zarar görene yaptığı ödemeleri kusuru oranında işverene rücu etmesi sebebi ile işverenin iki ayrı sorumluluğu nedeniyle malvarlığında meydana gelebilecek eksilmeleri teminat almaktadır. Dolayısıyla bu sigorta türünde sigortalının ancak bir işveren olması mümkün olabilir. Bu nedenle işveren sorumluluk sigortasının tanımı bu sigorta teminatının kişi yönünden sınırını çizmektedir.

İşveren sorumluluk sigortası bakımından Türk Ticaret Kanunu'nun 1473. maddesinin 2. fıkrası hükmü büyük bir öneme sahiptir. Bu madde hükmünde taraflar aksini kararlaştırmadığı takdirde sigortalının işletmesi ile ilgili bir sorumluluk sigortası sözleşmesi akdetmesi halinde bu sigortanın sigortalının yanı sıra sigortalının temsilcisi ve işletmede çalıştırılan kişilerin de sorumluluğunun teminat altına alındığı düzenlenmiştir. Buna göre sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yapılmış ise aksi kararlaştırmadıkça sigortanın sigortalının temsilcisi ve işletmede çalıştırılan kişilerin lehine yapıldığı kabul edilmektedir⁵⁰⁰. İşveren sorumluluk sigortası kapsamında da iş kazası sebebi ile sadece

⁴⁹⁸ Çapa, s. 345; Günay, s. 240; Kender, Hususi Sigorta, s. 268.

⁴⁹⁹ Çapa, s. 346.

⁵⁰⁰ Karasu, s. 689.

işverenin sorumluluğunun teminat altına alınması gerek sigortalı gerekse zarar gören açısından tatmin edici değildir. Nitekim iş kazası sebebi ile zarar gören tarafından sigortalı işveren nezdinde çalışanlardan da tazminat talebinde bulunması mümkündür. Bu nedenle TTK m. 1473/2 kapsamında işveren sorumluluk sigortasında aksi kararlaştırılmadıkça bu sigorta, iş kazası sebebiyle sigortalı işveren nezdinde çalışan kişilere ya da işveren temsilcisine yöneltilen tazminat taleplerine karşı da sigorta teminatı sağlamaktadır. Bu durumda TTK m. 1473/2 üçüncü kişi lehine sigorta hükümleri uygulama alanı bulmaktadır.

4.3.2.Üçüncü Kişiler Bakımından Sınırlanması

İSSGŞ m.1 uyarınca işveren sorumluluk sigortası ile işverenin, iş sözleşmesine tabi olarak istihdam edilen işçilerin geçirdiği iş kazalarından kaynaklanan sorumluluğu teminat altına alınmaktadır. Bu sebeple asıl işverenin işveren sorumluluk sözleşmesi akdetmesi halinde kural olarak alt işverenin işçileri bu sigorta teminatından yararlanamayacaktır. Fakat işveren sorumluluk sigortası sözleşmesine alt işverenin işçilerinin de sigorta teminatından yararlanacağı yönünde düzenleme yapılarak bu işçilerin de sigorta teminatından yararlanması mümkün olabilmektedir. Yargıtay kararlarında da sigorta sözleşmesinde kural olarak alt işverenin işçilerinin sigorta teminatı kapsamında olmadığı kabul edilmektedir⁵⁰¹. Fakat yine Yargıtay kararlarında alt işverenin işçilerinin sigorta teminatı kapsamında olduğu ayrıca ve açıkça sigorta sözleşmesinde kararlaştırıldığı takdirde bu işçilerin sigorta himayesinden yararlanmasının mümkün olduğu ifade edilmektedir⁵⁰².

⁵⁰¹ Yargıtay 11. HD., T. 22.11.2017, E. 2016/7289 K. 2017/6449 sayılı kararında; “...Mahkemece, iddia, savunma, toplanan deliller ve tüm dosya kapsamına göre; dava konusu olayda kaza tarihini kapsayan poliçede sigortalının Çimtek A.Ş., Niğbaş A.Ş. olarak gösterildiği, her iki şirketin SGK işyeri sicil numaralarının yazılı olduğu, alt işveren olarak sadece Kocatepe Ltd. Şti. unvanı ile bu şirkete ait SGK işyeri sicil numarasının kayıtlı olduğu, iş kazasına maruz kalan işçinin işvereni olan dava dışı Turhal Ltd. Şti.'nin poliçede taşeron olarak yer almadığından teminat kapsamında olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir. Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA...” şeklinde karar verilmiştir. Lexpera, (E.T. 04.03.2023)

⁵⁰² Yargıtay 11. HD., T. 4.4.2019, E. 2019/1280 K. 2019/2629 sayılı kararında; “...Davaya konu işveren sorumluluk sigorta poliçesinde ‘Sigortalıya asıl işveren- alt işveren ilişkisiyle hizmet veren alt işveren (taşeron, müteahhit) işçilerinin maruz kalabilecekleri iş kazaları nedeniyle asıl işverene düşebilecek sorumluluklar, söz konusu işçilerin sayısının ve brüt ücretler toplamının poliçede belirtilen tutarlara eklenmiş olması kaydıyla teminata dahildir. Bizzat alt işverene düşecek sorumluluklar teminat kapsamı dışındadır. Sigortacının asıl

Uygulamada işveren sorumluluk sigortası kapsamında iş kazasına maruz kalması halinde sigorta teminatı kapsamında sayılacak işçilerin sayısı ve hatta bazen işçilerin kimlik bilgilerine sigorta sözleşmesinde açıkça yer verilmektedir. Yargıtay kararlarında sigorta poliçesinde sigorta teminatı altına alınan işçilerin kimliklerine yer verildiği takdirde kimlik bilgilerine yer verilmeyen işçinin iş kazası geçirmesi halinde bu kazadan kaynaklanan taleplerin teminat kapsamında olmadığı ifade edilmektedir⁵⁰³. Yine Yargıtay kararlarında işveren sorumluluk sözleşmesinde teminat kapsamında yer alan işçi sayısına yer verilmekle beraber işçinin kimlik bilgilerine yer verilmemiş ise sigortacının bu işçinin sigorta teminatı kapsamı dışında kaldığını ispatla yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır⁵⁰⁴.

İngiliz hukukunda işverenin yakınlarının iş kazası geçirmesi halinde meydana gelen zararlara ilişkin tazminat talepleri işveren sorumluluk sigortası kapsamı dışında tutulmuştur⁵⁰⁵. İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları kapsamında böyle bir sınırlandırma öngörülmemiştir. Fakat uygulamada işverenin bazı yakınlarının iş kazasına geçirmesi

işverenin halefi sıfatıyla alt işverene rücu hakkı saklıdır. ' hükmü düzenlenmiş olup, anılan hükümde sadece bizzat alt işverenin sorumluluğunun söz konusu olduğu hususlar teminat dışı bırakılmıştır. Dolayısıyla, asıl ve alt işverene kusur izafe edilebilen somut olayda, vefat eden işçinin anne ve babasının olaydaki sorumluluk durumuna göre zararını asıl işveren olan davacı sigortalı şirketten müteselsilen talep etmesi mümkün bulunduğundan vefat eden işçinin anne ve babasına ödeme yapan davacının ödediği maddi tazminatı asıl-alt işveren sorumluluğunun tamamını kapsar şekilde poliçe limiti dahilinde davalıdan isteyebileceği kabul edilmelidir. ” Lexpera, (E.T. 05.03.2023), Yine Yargıtay 11. HD., T. 23.9.2019, E. 2018/1125 K. 2019/5640 sayılı kararında; “...Her ne kadar poliçede kaza geçiren işçinin alt işvereni Turhal Makine Ltd. Şti.'nin unvanı yer almamakta ise de sigorta şirketinin sorumluluğunun genel şartlarda var olan ve işverene mutlaka bir hizmet sözleşmesiyle bağlı olma şartının, "Baştaş Başkent Çimento Fabrikasında döner fırın montajı işi ile ilgili mutad faaliyetleri esnasında meydana gelebilecek iş kazaları ve poliçe süresi içerisinde SGK'ya tabi olarak çalışan personelin poliçede belirtilen faaliyet konusunda yapacakları işin ifası" şeklinde poliçedeki özel hükümle genişletildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, asıl işveren-alt işveren ilişkisi içinde yer alan da dahil olmak üzere faaliyet alanı içinde iş yapan herkesin bu sigorta poliçesinin teminatı kapsamı içinde olduğunun kabulü gerekirken mahkemece yanlış değerlendirilmeye dayalı yazılı şekilde davanın reddi doğru olmamış, davacı vekilinin karar düzeltme isteminin kabulü ile Dairemizin 22.11.2017 tarihli 2016/7289 Esas-2017/6449 Karar sayılı onama ilamının kaldırılmasına ve hükmün davacı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir. ”, Lexpera, (E.T. 05.03.2023)

⁵⁰³ Yargıtay 11. HD., T. 19.10.2015 E. 2015/3608 K. 2015/10708 sayılı kararında; “Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına, yapılan zeyilnamelerle sigorta kapsamında oluşan çalışanların isimleri bildirilip primlerinin de belirtilmek suretiyle sigorta kapsamına alındığının ve davaya konu rizikoda zarar gören çalışanın riziko tarihinde teminat kapsamında olmadığını anlaşılmasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazlarının reddi ile kararın onanmasına karar vermek gerekmiştir. Yukarıda açıklanan nedenlerle, davacı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile hükmün ONANMASINA...”, Lexpera, (E.T. 21.02.2023)

⁵⁰⁴ Yargıtay 11. HD., T. 17.12.2015, E. 2015/4308 K. 2015/13589 sayılı kararında; “...Davalı sigorta şirketi tarafından işveren mali sorumluluk poliçesi ile davacı şirketin T.C. sınırları içerisindeki inşaatlarındaki rizikoların sigortalandığını, müvekkilince söz konusu inşaat şantiyesinde meydana gelen kazada işçi E. G...'in vefat ettiğini...,ölen işçinin poliçede ismi yazılmaksızın sayısı belirtilmekle yetinilen 220 işçi arasında olmadığına ilişkin iddiaların ispat külfetinin de davalıda olduğu değerlendirilmek suretiyle sonuca gidilmek gerekirken eksik inceleme ve değerlendirme ile hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir. ”, Lexpera, (E.T.05.03.2023)

⁵⁰⁵ 1969 Employers Liability Act, Section 2.

bakımından taraflarca sigorta sözleşmesinde muafiyet klozları düzenlenmek suretiyle bu hususun işveren sorumluluk sigortası kapsamı dışında tutulması mümkündür.

4.4. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI TEMİNATININ YER YÖNÜNDEN SINIRLANDIRILMASI

Sigorta teminatının yer yönünden sınırlandırılması, sigorta teminatının hangi coğrafi alanda uygulama alanı bulduğu ile bağlantılıdır⁵⁰⁶. Sorumluluk sigortalarında genel olarak sigorta teminatının Türkiye sınırları içerisinde geçerli olduğu kararlaştırılmaktadır⁵⁰⁷. Bunun sebebi sigortacının başka ülkedeki kanunları kendi ülkesindeki kadar bilemeyeceği ve bu durumun sigortacı açısından büyük bir zorluk oluşturmasıdır. Fakat uygulamada teminatın yer bakımından genişletilmesi klozları aracılığıyla sigorta teminatının daha geniş bir alanda geçerli olması kararlaştırılmaktadır. Nitekim işveren sorumluluk sigortası bağlamında yurt dışına gönderilen bir işçinin iş kazası geçirmesi neticesinde meydana gelen zararların teminat altına alınması ihtiyacının karşılanması gerekli olabilir. Bu ihtiyaç sigorta sözleşmelerine eklenen teminatın yer bakımından genişletilmesi klozları aracılığıyla giderilmektedir.

Uygulamada sigorta teminatının tüm dünya çapında geçerli olduğunun kabul edilmesi durumunda sigortacı, sigorta sözleşmesine sigorta teminatı sağlamak istemediği ülkeler için yargılama yetkisi klozu eklemektedir⁵⁰⁸. Sigortacılar en çok ABD ve Kanada'yı bu ülkelerde sigortacının ödemesi gereken sigorta tazminatının fahiş miktarlara ulaşması nedeniyle yargılama yetkisi klozu ile sigorta teminatı kapsamı dışında tutulmaktadır⁵⁰⁹.

Ayrıca sigorta teminatının yalnızca sözleşmede belirtilen bir adreste gerçekleşen iş kazaları ile sınırlandırılması da sigorta teminatının yer bakımından sınırlandırılması anlamına gelmektedir. Böyle bir durumda iş kazasının sigorta sözleşmesinde belirtilen adreste yer alan iş yeri dışında meydana gelmesi halinde sigorta teminatından yararlanmak mümkün değildir. Yargıtay kararlarında işveren sorumluluk sigortası sözleşmesinde belirtilen adreste gerçekleşen

⁵⁰⁶ Ali Ayli, *İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko*, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2012, s. 155.

⁵⁰⁷ Ünan, *İsteğe Bağlı*, s. 102.

⁵⁰⁸ Göktuğ Burucuoğlu, "Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Çerçevesinde Teminatın Kapsamı", *Yaşar Hukuk Dergisi*, C.2, S.1, Ocak 2020, s. 110.

⁵⁰⁹ Burucuoğlu, s. 110; Mahmut Saraçoğlu, "Ürün Mali Mesuliyet Sigortası", *Reasürör*, 1998, S.29, s.31.

zararların sigorta kapsamında olduğu bu adres dışında meydana gelen iş kazalarından doğan zararların sigorta teminatı kapsamında giderilemeyeceğini ifade etmektedir⁵¹⁰.

4.5. TEMİNATIN ZARAR YÖNÜNDEN SINIRLANDIRILMASI

İşveren sorumluluk sigortası, iş kazası ve taraflarca kararlaştırılması halinde meslek hastalıkları nedeni ile işverenin vuku bulan hukuki sorumluluğunu teminat altına almaktadır. İşverenin hukuki sorumluluğunun şartlarından birisi ise iş kazası ve ayrıca kararlaştırılmış olması halinde meslek hastalıklarından kaynaklı olarak bir zararın meydana gelmesidir. Sigorta teminatının hangi zararlara ilişkin geçerli olacağı hususuna yönelik olarak genel şartlar ya da taraflarca kabul edilen özel hükümler ile yapılan düzenlemeler sigorta teminatının zarar yönünden sınırlandırılması olarak ifade edilmektedir⁵¹¹. İşveren sorumluluk sigortası ile sağlanan teminatın sınırlanması ihtiyacı meydana gelen zararların sınırlandırılması bakımından da tezahür edebilir.

⁵¹⁰ Yargıtay 11. HD., T. 8.6.2022, E. 2021/307, K. 2022/4607 sayılı kararında; "...iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, davalı ... tarafından düzenlenen İşveren Sigorta Sorumluluk Poliçesi ile davacı şirket arasında 01/12/2012 -01/12/2013 tarihlerini kapsayan sigorta poliçesinde riziko adresinin Antalya Döşemealtı ilçesi olduğu ve iş kolunun mermercilik olarak belirtildiği, dava konusu iş kazasının riziko adresinde meydana gelmediği, kazanın mermercilik faaliyeti kapsamında değil mermer ocakçılığı icrası esnasında meydana geldiği gerekçesiyle başvurunun reddine karar verilmiştir... Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Heyetince, taraflar arasında düzenlenen sigorta poliçesinde teminat sigortalının sadece poliçede belirtilen riziko adresindeki faaliyetleri sırasında meydana gelecek zararlar için geçerlidir şartının bulunduğu, söz konusu iş kazasının davacının Finike/Antalya adresindeki taş ocağında gerçekleştiği, teminat kapsamında bulunmayan tazminat talebinin reddinde isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine karar verilmiştir.... davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir. Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan kararın ONANMASINA...", Lexpera, (E.T. 04.03.2023), Yargıtay 11. HD., T. 10.5.2017, E. 2016/4861 K. 2017/2818 sayılı kararına göre; "...Mahkemece, iddia, savunma, toplanan deliller ve tüm dosya kapsamına göre; davaya konu rizikonun ...' un ... Köyü'nde meydana geldiği, poliçede ise riziko adresi olarak ... ilinin belirtildiği, rizikonun poliçede yer alan adreste gerçekleşmediği, taraflarca sigorta poliçesinin 2. sayfasına eklenen Özel Şartlar arasında, Genel Şartların 2-A.2. maddesinin " İşçilerin, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, meydana gelen iş kazaları" nın teminata dahil olduğunun belirtildiği ve bu durum göz önüne alındığında davalı ... şirketinin poliçe üzerine yazılan adresin haricinde meydana gelen rizikoların teminat haricinde olduğunu ileri süremeyeceği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir... Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davalı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.. Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davalı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA...", Lexpera, (E.T. 05.03.2023)

⁵¹¹ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 77.

Şahıs zararları, mal zararları ve mal varlığı zararları sigorta sözleşmesi ile sigorta teminatı kapsamına alınabilir⁵¹². Sigorta hukuku bağlamında mal zararı, maddi varlığı olan somut nesnelere ilgili zarar olarak tanımlanabilir⁵¹³. Sorumluluk sigortaları bakımından ise mal varlığı zararları ise esasen şahıs zararları ve mal zararlarını kapsayan bir anlama sahiptir⁵¹⁴.

Şahsa ilişkin zararlarda kişinin vücut bütünlüğünün ihlali neticesinde bir zararın meydana gelmesi söz konusudur⁵¹⁵. Şahıs zararları; bedensel yaralanma, bir hastalık veya bunlara bağlı olarak meydana gelen zararlar olarak tanımlanabilir⁵¹⁶. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi hükmü uyarınca cenaze masrafları, ölümün hemen gerçekleşmemesi halinde tedavi masrafları, çalışma gücünün yitirilmesinden kaynaklanan kayıplar ve destekten yoksun kalma sebebi ile uğranılan kayıplar ölüm halinde uğranılan zararların kapsamını oluşturmaktadır. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi hükmüne göre ise bedensel zararlar ise tedavi masrafları, kazanç kaybı, geçici ya da sürekli olarak çalışma gücünün azalmasından kaynaklanan zararlar ve ekonomik geleceğin sarsılmasından kaynaklanan zararları kapsamaktadır.

İşveren sorumluluk sigortası ile esasen şahıs zararları sigorta teminatı kapsamına alınmaktadır. Zira işveren sorumluluk sigortası ile iş kazaları ve eğer taraflarca ayrıca kararlaştırılmış ise meslek hastalıklarından kaynaklanan şahsa ilişkin zararlar nedeniyle işverene yöneltilen tazminat talepleri sigorta teminatı altına alınmıştır⁵¹⁷. Buna göre işverene yöneltilen tazminat taleplerine esas teşkil eden şahıs zararlarının sigorta himayesi altına alınması, işveren sorumluluk sigortasının zarar bakımından sınırlandırılmış olduğu anlamına gelmektedir.

Sorumluluk sigortalarında sigortacının hukuki himaye giderlerinden de sorumluluğu mevcut olması sorumluluk sigortalarında sigortacının doğrudan zararların yanı sıra dolaylı zararlardan da sorumlu olduğunu ortaya koymaktadır⁵¹⁸. İSSGŞ m. 1/2 hükmüne göre işveren

⁵¹² Kender, Mesuliyet Sigortası, s. 12; Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 428; Serdar Demirci, *Ürün Sorumluluk Sigortası*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011, s. 68.

⁵¹³ Demirci, s. 70; Kender, Mesuliyet Sigortası, s. 12.

⁵¹⁴ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s.428; Sigorta hukuku bağlamında geniş anlamda malvarlığı zararı, şahıs zararlarını, mal zararlarını ve diğer zararları ifade etmektedir. Sigorta hukuku kapsamında dar anlamda mal varlığı zararları ise gerçek malvarlığı zararı ve gerçek olmayan mal varlığı zararı olarak ikiye ayrılmaktadır. Gerçek malvarlığı zararı, şahıs zararlarından ve mal zararlarından bağımsız olarak meydana gelen zararı ifade etmektedir. Gerçek olmayan malvarlığı zararı ifadesi ise şahıs zararı ya da mal zararı neticesinde ortaya çıkan ve bunları takip eden dolaylı zararları belirtmek üzere kullanılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 428 vd.

⁵¹⁵ Kender, Mesuliyet Sigortası, s. 12; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 78; Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 422.

⁵¹⁶ Demirci, s. 68.

⁵¹⁷ Dilşad Kuşoğlu, *İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020, s. 96.

⁵¹⁸ Ulaş, s. 779.

sorumluluk sigortalarında sigortacı, ayrıca yargılama gideri ve avukatlık ücretlerini ödemekle yükümlü tutulmuştur. Bu kapsamda dolaylı zarar niteliğini haiz olan yargılama gideri ve avukatlık ücretleri de sigorta teminatı kapsamında yer almaktadır.

5. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASINDA TEMİNAT KAPSAMI

5.1. SİGORTANIN TEMİNAT KAPSAMININ BELİRLENMESİ

Sigorta teminatı sağlama, diğer bir deyişle sigorta himayesi sağlama; sigorta sözleşmesinde sigortacının asli edim yükümlülüğünü oluşturmaktadır⁵¹⁹. Ayrıca sigortacının bu asli edim yükümlülüğü rizikoyu taşıma yükümlülüğü olarak da ifade edilmiştir⁵²⁰. Sigortacının sigorta teminatı sağlama yükümlülüğü sigorta sözleşmesinin içeriğine göre farklılık göstermektedir⁵²¹. Sigortacının himaye yükümlülüğünün kapsamının tespiti için rizikonun gerçekleştiği anın belirlenmesinin yanı sıra sigorta teminatı altına alınan rizikonun çerçevesinin belirlenmesi de oldukça önemlidir⁵²².

Sigortacının sigorta sözleşmesi ile belirlenen konuya ilişkin sınırsız bir sigorta teminatı sağlaması sigortacılık tekniği bakımından mümkün değildir⁵²³. Zira sigortacı, kar elde etme amacını taşımaktadır. Bu sebeple sigorta teminatı sağlama yükümlülüğünün kapsamını buna göre belirlemek isteyecektir. Sigortacılık tekniği itibarıyla bu kapsamda sigorta sözleşmesi kapsamına alınan rizikoyu istatistiksel veriler çerçevesinde değerlendirecek ve sigorta teminatı sağlama yükümlülüğü karşısında sigorta ettirenden talep edeceği prim miktarını buna göre belirleyecektir. Bu sebeple sigorta teminatının kapsamının ve sınırlarının tayin edilmesi

⁵¹⁹ Rayegân Kender, Hususi Sigorta, s. 332.

⁵²⁰ Rayegân Kender, Hususi Sigorta, s. 332.

⁵²¹ Evrim Akgün, “Sigorta Sözleşmelerinde Teminatın Kapsamına Genel Bir Bakış”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 153, Mayıs 2017, s. 90.

⁵²² Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 470.

⁵²³ Kender, Hususi Sigorta, s. 337.

elzemdir⁵²⁴. Sigorta teminatın kapsamının belirlenmesi, sigorta sözleşmesinin genel çerçevesini belirlemesi sebebi ile oldukça önem arz etmektedir⁵²⁵.

Sigorta teminatı kapsamında yer alan rizikoların belirlenmesi için bütün rizikolar (all risks) ilkesi ve sayılan rizikolar (named perils) ilkesi olmak üzere iki yöntem bulunmaktadır⁵²⁶.

5.1.1.Bütün Rizikolar İlkesi

Bütün rizikolar (all risks) ilkesine dayanan sigorta sözleşmelerinde, sigorta sözleşmesinde açıkça istisna kapsamında olduğu belirtilmedikçe ana riziko olarak belirlenen sebebin yol açtığı tüm sonuçlar sigorta teminatı altındadır⁵²⁷. Bir başka deyişle bütün rizikolar ilkesi uyarınca, sigorta konusuna dahil olan bir durum ya da olayın açıkça sigorta teminatı dışında olduğu öngörülmemişse sigorta teminatı kapsamında olduğu kabul edilmektedir. Bütün rizikolar ilkesi aynı zamanda rizikonun genelliği ilkesi olarak da ifade edilmektedir⁵²⁸.

Bütün rizikolar ilkesi ile sigorta konusuna dahil olan değerler, kural olarak, tüm rizikolar karşı sigorta teminatı kapsamındadır. Bütün rizikolar ilkesinde sigorta konusu belirtilerek sigorta teminatı geniş kapsamlı bir şekilde tayin edilmiştir⁵²⁹. Bu ilkede sigorta teminatının çerçevesini esasen sigorta teminatı dışında yer olduğu belirtilen istisna hükümleri çizmektedir⁵³⁰.

⁵²⁴ Kender, Hususi Sigorta, s. 334.

⁵²⁵ Şeker Ögüz, s. 32-33; Akgün, s. 90.

⁵²⁶ Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku – Cilt: I Genel Hükümler*, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 90; Akgün, s.92.

⁵²⁷ Ayli, s. 35; Ünan, Cilt I, s. 91; Omağ, Muafiyet Kozları, s.341.

⁵²⁸ Omağ, Muafiyet Kozları, s.341; Ünan, Cilt I, s. 90.

⁵²⁹ Akgün, s.92.

⁵³⁰ Ünan, Cilt I, s. 90; Akgün, 92, 93.

5.1.2.Sayılan Rizikolar İlkesi

Sayılan rizikolar ilkesi (named perils), rizikonun özelliği ilkesi olarak da olarak adlandırılmaktadır⁵³¹. Bu ilkeye göre bir durum ya da olayın sigorta teminatı kapsamında olduğunun kabulü için bu olay veya durumun sigorta teminatı kapsamında olduğunun sözleşmede açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla sayılan rizikolar ilkesi uyarınca sigorta teminatının kapsamını, sözleşmede teminat kapsamında olduğu öngörülen durumlar belirlemektedir⁵³².

Sayılan rizikolar ilkesine göre düzenlenen sigorta sözleşmelerinde sigorta teminatının kapsamının belirlenmesi için öncelikle sigorta sözleşmesinde yer alan tanımın incelenmesi gerekmektedir⁵³³. Bu tanım ile belirtilen rizikoların dışında kalan rizikolar sigorta teminatı kapsamında değildir. Fakat bu tanımda belirtilen rizikolardan biri olmakla beraber sigorta sözleşmesinde belirtilen istisnalar kapsamında olduğu belirtilen rizikolar sigorta teminat dışında kalmaktadır⁵³⁴.

Sayılan rizikolar ilkesinde açıkça sigorta teminatı altında olduğu belirtilen rizikolar için sigorta teminatı sağlanacağı kabulü sigorta sözleşmelerinin oldukça ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde düzenlenmesini gerekli kılmaktadır. Bu durum ise sigorta sözleşmesinde bir rizikonun açıkça sigorta teminatı kapsamında olduğunun belirtilmediği durumda bu rizikonun meydana getirdiği zararları sigortalının gidermekle yükümlü olduğu ve bunun çoğu zaman sigortacıya göre sosyal ve ekonomik olarak zayıf durumda olan sigortalının menfaatine aykırı bir durum olduğu ifade edilmektedir⁵³⁵.

⁵³¹ Ünan, Cilt I, s. 90.

⁵³² Ünan, Cilt I, s. 90; Akgün, s.93.

⁵³³ Ünan, Cilt I, s. 91.

⁵³⁴ Ünan, Cilt I, s. 91.

⁵³⁵ Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortası, s. 51.

5.1.3. Türk Mevzuatının İncelenmesi

Eski Ticaret Kanununda ise rizikonun genelliği ilkesi kabul edilmişti. 1956 tarihli 6762 sayılı Ticaret Kanunu'nun 1281. maddesi “*Sigortacı, harb ve isyandan başka bir sebeple mallara arız olan telef ve tagayyür gibi bütün hasarlardan mesul olur.*” hükmünü barındırmaktadır. 2007 tarihli 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinin 4.fıkrasında ise “*Sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış riskler açıkça belirtilir. Belirtilmemiş olan riskler teminat kapsamında sayılır.*” hükmü yer almaktadır⁵³⁶. Bu kanun hükümlerinden sigortacının, sigortalanan menfaat üzerinde gerçekleşebilecek tüm rizikolar ilişkin sigorta teminatı sunduğu, dolayısıyla bu kanun hükümlerinde sigorta teminatının kapsamının belirlenmesi için bütün rizikolar ilkesinin esas alındığı sonucu çıkmaktadır⁵³⁷. Buna göre sigortacının, sigorta teminatı altına almak istemediği durumların sigorta sözleşmesinde teminat dışında olduğunun açık bir biçimde belirtilmesi gerekmektedir.

Gerek 6762 sayılı Ticaret Kanunu'nun 1281. maddesinde gerekse 2007 tarihli 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinin 4.fıkrasında bütün rizikolar ilkesinin kabul edilmesinin altında ise sigortalının korunması düşüncesi yatmaktadır. Nitekim bu kabule göre sigortacı, sigortacılık tekniği hakkında sigortalı ve sigorta ettirene göre daha fazla bilgi sahibi olup sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmemesi nedeniyle sigortalı belli bir rizikonun sigorta teminatı altına alındığının sözleşmede açıkça düzenlenmemesine rağmen sigortacı bu rizikonun sigorta teminatı altına alındığını düşünerek yanılabilir. Bu endişeleri bertaraf etmek adına bütün rizikolar ilkesi kabul edilerek sigorta ettiren ve sigortalının korunması amaçlanmıştır. Fakat doktrinde de ifade edildiği üzere Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinin 3. fıkrası uyarınca bilgilendirme yükümlülüğü ve bu yükümlülüğe aykırılık durumu ayrıca düzenlenmiş olup Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinin 4. fıkrası ile öngörülen sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmemesi tehdidine karşın bütün rizikolar ilkesinin kabul edilmesi soruna makul bir çözüm getirmekten uzaktır⁵³⁸.

⁵³⁶ Sigortacılık Kanunu'nun 11. Maddesinin 4. Fıkrası hükmü uyarınca sigorta teminatı altına alınan rizikoların sigorta teminatı kapsamı dışında tutulabilmesi için teminat kapsamı dışında kalan hallerin sigorta sözleşmesinde tek tek belirtilmesi gereklidir. Bu durumun ise mantığa aykırı ve fiilen imkansız olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Ünan, Cilt I, s. 95 vd.

⁵³⁷ Atamer, s. 62.

⁵³⁸ Ünan, Cilt I, s. 94; Akgün, s. 95.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1409. maddesinin 1. fıkrasında “*Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur.*” hükmü yer almaktadır. Bu hükümden anlaşılacağı üzere sigortacının yalnızca sigorta sözleşmesinde açıkça teminat kapsamına alınmış olunan durum veya olayların gerçekleşmesi dolayısıyla sigorta tazminatı ödemekle yükümlüdür. Bu hükümden anlaşıldığı üzere Türk Ticaret Kanunu'nda “sayılan rizikolar ilkesi” kabul edilmiştir⁵³⁹.

Her ne kadar Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Eski Türk Ticaret Kanunu'nda kabul edilen bütün rizikolar ilkesinden vazgeçilmiş ve sayılan rizikolar ilkesi kabul edilmiş ise de bütün rizikolar ilkesinin esas alındığı 2007 tarihli 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinin 4. fıkrası hükmü Yeni Türk Ticaret Kanunu ile uyumlu hale getirilmemiştir. Doktrinde TTK m. 1409 hükmünün örtülü olarak Sigortacılık Kanunu m.11/4 hükmünü ilga etmiş olduğu ifade edilmiştir⁵⁴⁰. Kanaatimizce de yeni kanun eski kanunu ilga eder ilkesi uyarınca Türk Ticaret Kanunu'nun 1409. maddesinin 1. fıkrasının 2007 tarihli 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinin 4.fıkrası hükmünü ilga etmiş vaziyettedir. Bu nedenle halihazırda 2007 tarihli 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinin 4.fıkrası hükmünün uygulanabilirliği kalmamıştır.

TTK m.1409/1 hükmü ile sayılan rizikolar ilkesi bağlamında, bir rizikonun teminat kapsamında olduğu belirtilmiş ise ve bu rizikoya ilişkin ikincil riziko sınırlaması niteliğinde teminat dışı bir durum öngörülmemiş ise, o rizikonun sebep olduğu zararlar sigorta teminatı kapsamındadır. TTK m.1409/2 hükmüne göre sigorta sözleşmesinde sigorta teminatı dışında kaldığı kararlaştırılan bir halin varlığını iddia eden sigortacı bu durumu ispatla yükümlüdür⁵⁴¹.

⁵³⁹ Ünan, Cilt I, s. 89; Can, s. 51, 52; Ateşer, s. 62.

⁵⁴⁰ Can, s. 51, 52; Ünan, Cilt I, s. 98; Akgün, s. 96, 97. Aksi yönde bkz. Dilek Kabukçuoğlu Özer, *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2012, s. 164 vd.

⁵⁴¹ Ünan tarafından TTK m. 1409/2 hükmünün kaleme alış biçimi eleştirilmiştir. Nitekim öncelikle bir rizikonun gerçekleştiğini ispatla yükümlü olan sigortalıdır. Öncelikle sigortalının gerçekleşen bir rizikonun sigorta teminatı kapsamında yer aldığını ispat etmesi gerekmektedir. Sözleşmede sigorta teminatı kapsamında olduğu ifade edilen rizikonun kapsam dışında kaldığını ispat etmesi tutarsızlık arz etmektedir. Zira sigorta teminatı kapsamında kalan rizikonun zaten sigorta sözleşmesi teminat kapsamında olduğunun belirtilmemesi söz konusudur. Bu nedenle TTK m. 1409/2 hükmünün sigortacının sigorta sözleşmesinde sigorta teminatı dışında kaldığı öngörülen bir durumun varlığını ispat etmekle yükümlü olacağı şeklinde yorumlamak yerinde olacaktır. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Ünan, Cilt I, s. 113 vd.

5.2. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASININ TEMİNAT KAPSAMI

5.2.1.Genel Olarak

İşveren sorumluluk sigortası ile işverenin malvarlığındaki azalma ya da azalma ihtimali sigorta teminatı altına alınmıştır. Fakat işverenin malvarlığında türlü biçimde azalma ya da azalma ihtimali meydana gelebilir. İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 1. maddesindeki tanımla bu sigorta türü ile iş kazası neticesinde SGK tarafından yapılan yardımları aşan zararların tazmini talepleri, SGK tarafından yöneltilen rücu talepleri ile dava giderleri ve avukatlık ücreti sebebiyle işverenin malvarlığındaki azalma ya da azalma ihtimali teminat altına alınmaktadır. Yargıtay HGK., T. 28.05.2008, E. 2008/402 K. 2008/411 sayılı kararında işveren sorumluluk sigortasının kapsamı, *“Sigortaluların iş kazasından kaynaklanan zararlarının (devredilen SSK) Sosyal Güvenlik Kurumunca karşılanması sonrasında, işverene rücu edilmesi mümkün olan hallerde, işveren sorumluluk sigortası ile işverenin ödemesi gereken tazminat miktarı karşılanmaktadır. İşveren sorumluluk sigortasının, hem işçinin, hem de işverenin zararlarını karşılama gibi ikili fonksiyonu ve amacı bulunmaktadır.”* şeklinde ifade edilmiştir⁵⁴². İşveren sorumluluk sigortasının tanımını yapan İSSGŞ m.1 hükmü ayrıca işveren sorumluluk teminatının kapsamını ve sınırlarını belirtmesi sebebiyle oldukça önem taşımaktadır.

İşçinin işverene yönelttiği kıdem tazminatı, ihbar tazminatı ya da işçilik alacağı talepleri sebebiyle de işverenin malvarlığında azalma ya da azalma ihtimali oluşmaktadır. Fakat İSSGŞ m.1 hükmü uyarınca kural olarak iş kazası sebebi ile işverene SGK tarafından yapılan yardımları aşan zararlara ilişkin olarak yöneltilen tazminat talepleri ve SGK tarafından yapılan rücu talepleri ile bu talepler sebebi ile ortaya çıkan dava giderleri ve avukatlık ücreti dolayısıyla işverenin malvarlığındaki azalma ya da azalma ihtimalinin sigorta teminatı altında olduğu belirtilerek sigorta teminatı sınırlandırılmıştır. Bu sebeple işçiler tarafından işverene yöneltilen yönelttiği kıdem tazminatı, ihbar tazminatı ya da işçilik alacağı talepleri sebebiyle işverenin malvarlığında meydana gelen azalma ya da azalma ihtimali işveren sorumluluk sigortası ile sigorta teminatı kapsamında değildir.

⁵⁴² Yargıtay HGK., T. 28.05.2008, E. 2008/402 K. 2008/411, Lexpera, (E.T. 23.02.2023)

Sigorta sözleşmesi ile sigortalının hukuki anlamda sorumluluğu teminat altına alınmaktadır⁵⁴³. Hukuki sorumluluk, genel davranış kurallarına ya da yükümlenen borca aykırılık sebebi ile ortaya çıkan zararın tazmin etme yükümlülüğü olarak ifade edilmektedir⁵⁴⁴. Hukuki sorumluluk, özel hukuktan doğan sorumluluk olarak da ifade edilmekte olup⁵⁴⁵ kural olarak tazminat borcunun kaynağını oluşturmaktadır⁵⁴⁶. Tazminat borcu; sözleşme, haksız fiil ve kanundan kaynaklanabilmektedir⁵⁴⁷.

İSSGŞ m.1 hükmünde de işveren sorumluluk sigortası ile işverenin hukuki sorumluluğu kapsamındaki tazminat taleplerinin sigorta teminatı altında olduğu açıkça ifade edilmiştir. Cezai sorumluluk ise ceza hukuku kurallarına aykırılık nedeniyle ortaya çıkan sorumluluk olup cezai sorumluluğun sigorta teminatına alınması mümkün değildir⁵⁴⁸.

5.2.2. İş Kazası Neticesinde SGK Tarafından Yapılan Yardımlarla Karşılanmayan Zararların Tazmini Talebi

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 1. maddesinin ilk fıkrası hükmüne göre sigortada söz konusu olan ana teminatlardan ilki, işçinin iş kazasına istinaden uğradığı zararların Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanan miktarı aşan kısmıdır.

Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen sosyal devlet ilkesi gereği ve kamu yararı düşüncesiyle Sosyal Güvenlik Kurumu nezdinde sosyal sigorta sistemi oluşturulmuştur. Sosyal güvenlik sistemi ile iş kazaları sebebiyle işçilerin uğradığı zararların giderilmesi amacına istinaden 5510 sayılı SSGSSK kapsamında belli ödemeler yapılmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin finansmanı ise işverenlerin ödediği primlerden sağlanmaktadır. Dolayısıyla işveren sorumluluk sigortasının mevcudiyetinin sosyal sigortalardan sağlanan yardımları bertaraf edici bir etkiye sahip değildir. Bu husus Genel Şartların 1. maddesinin 1. fıkrasında bu sigorta ile işçinin ya da yakınlarının Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sağladığı yardımları aşan ya da bu

⁵⁴³ Kender, Mesuliyet Sigortası, s. 6.

⁵⁴⁴ Antalya, Cilt-1, s. 117, 118; Eren, Borçlar Hukuku, s. 562.

⁵⁴⁵ Kender, Mesuliyet Sigortası, s. 6; Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 208.

⁵⁴⁶ Antalya, Cilt-1, s. 117.

⁵⁴⁷ Eren, Borçlar Hukuku, s. 87; Antalya, Cilt-1, s. 129 vd.; Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 469.

⁵⁴⁸ Kender, Mesuliyet Sigortası, s. 6; Ayli s. 177; Ünan, İsteğe Bağlı, s. 8; Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 211.

yardımların dışında kalan zararlarının temin edildiği belirtilmek suretiyle teminat altına alınan riziko açık bir hale getirilmiştir. Başka bir deyişle işveren sorumluluk sigortasına konu teminatın kapsamını iş kazasına maruz kalan işçinin ya da hak sahiplerinin Kurum tarafından yapılan yardımlar ile karşılanmayan zararları oluşturmaktadır⁵⁴⁹.

5510 sayılı SSGSSK kapsamında iş kazasına maruz kalan işçiye sağlanan yardımlar “götürü” nitelik taşımakta olduğundan işçinin uğradığı zararı tam olarak karşılamaktan uzaktır⁵⁵⁰. Doktrinde iş kazası sonucunda işçinin Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılan yardımlarla karşılanamayan zararları bakımından işverene başvurma hakkının olduğu kabul edilmektedir⁵⁵¹.

Bu kapsamda ele alınması gereken başka bir konu ise iş kazasına maruz kalan işçinin ya da işçinin vefat etmesi halinde hak sahiplerinin SGK’ye başvurmadan tüm zararlardan kaynaklanan tazminat taleplerini direkt olarak işverene ya da sigortacıya yöneltmesi durumudur. Bu durumda Kurum tarafından yapılan ya da yapılması gereken tüm ödemelerin peşin sermaye değeri tutarı, zarar miktarından düşürülmek suretiyle tazminat miktarının belirlenmesi gerekir. İşveren sorumluluk sigortasında sağlanan teminat da ancak bu şekilde belirlenen tazminat miktarını kapsamaktadır.

5.2.3.Kurum Tarafından Yöneltilen Rücu Talebi

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nın 1. maddesinin 1. fıkrası hükmünde teminat altına alınan ikinci durum ise iş kazası nedeniyle Kurumca yapılan yardımlardan dolayı işverene yöneltilen rücu istemlerinden kaynaklı işverenin malvarlığındaki azalma ihtimalidir. Başka bir deyişle işveren sorumluluk sigortasına konu rizikolardan diğeri, kurum tarafından iş kazasına maruz kalan işçiye yapılan ödemeler nedeniyle işverene yöneltilen rücu talepleri sonucunda malvarlığında meydana gelen eksilme ya da eksilme ihtimalidir⁵⁵².

⁵⁴⁹ Erdoğan Sergici, ” Mesuliyet Sigortası Türleri”, *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri*, İstanbul, 1977, s. 75.

⁵⁵⁰ Aktaş, s. 108; Ölmez, s. 2132.

⁵⁵¹ Yıldız, s. 5; Eren, İş Kazası, s. 79-80; Aktaş, s. 108; Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 474.

⁵⁵² Sergici, s. 76.

5510 sayılı Kanununun 21. maddesinin ilk fıkrasında yer alan “İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettirilir.” hükmüyle kurumun yaptığı yardımlar nedeniyle işverene yönelteceği rücu talebinin şartları ifade edilmiştir. Kurumun yaptığı ödemelerden kaynaklı olarak işverene karşı sahip olduğu rücu hakkının şartlarını birinci bölümde ayrıntılı olarak incelemiştik. İş kazası ve meslek hastalığının işverenin kastı ya da iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına aykırı bir davranışından ileri gelmiş ise bu durumda Sosyal Güvenlik Kurumu, işçiye ya da hak sahiplerine yapmış olduğu ödemeler dolayısıyla işverene karşı rücu hakkına sahiptir. 5510 sayılı SSGSSK’nin 21. maddesi hükmüne göre işverenin Kuruma karşı olan rücu sorumluluğu kusur sorumluluğu esasına dayanmaktadır.

İşverenlerden belirli primler alınarak kamusal niteliği haiz olan iş kazası olayı sonucunda ortaya çıkan zararların karşılanması için Sosyal Güvenlik Kurumu nezdinde sosyal sigorta organizasyonu oluşturulmuştur. Bu sistemde işverenlerden alınan primler bir havuzda toplanarak iş kazasına maruz kalan işçilere belirli miktarlarda ödeme yapılmaktadır. Bu ödemelerin tamamının işverene rücu edilmesi mümkün olmayıp işverenin rücu sorumluluğu kusura dayanan ve sınırlandırılmış bir sorumluluk olarak ifade edilebilir⁵⁵³. Nitekim aksi yönde bir kabul sosyal sigorta sistemini anlamsız hale getireceğinden rücu sorumluluğunun sınırlı bir hale getirilmesi zaruridir.

İş kazası ya da meslek hastalığının işverenin kastı ile meydana gelmesi nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumu’nun işverene yönelteceği rücu talebinin işveren sorumluluk sigortası ile temin edilmesi mümkün değildir. Zira Türk Ticaret Kanunu m. 1429/1 hükmü gereğince sigorta ettirenin, sigortalının ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermeleri durumunda sigortacı, tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez. Bu hükmün TTK m. 1452/1 uyarınca emredici nitelikte olduğu ve bu hükmün aksinin sözleşmede kararlaştırılması halinde sözleşmenin geçersiz olacağı öngörülmüştür. Aynı husus sorumluluk sigortaları bakımından TTK m. 1477 hükmünde ayrıca düzenlenmiştir. TTK m. 1477 hükmünde sigortalının, sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesi halinde sigortacının bundan

⁵⁵³ Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 474.

kaynaklı olarak doğan zararlardan sorumlu olmayacağı belirtilmiştir. Zarar sigortaları bakımından düzenlenen koruyucu hükümler başlıklı TTK m. 1486 hükmünde, TTK m. 1477 hükmünün emredici niteliğine vurgu yapılmış ve bu hükme aykırı olarak düzenlenen sözleşmelerin geçersiz olacağı ifade edilmiştir. Bu nedenle işveren sorumluluk sigortası, iş kazasının işverenin kastı ile meydana gelmesi halinde kurumun işverene yönelteceği rücu taleplerine karşı bir teminat sağlamamaktadır.

İşveren sorumluluk sigortası ile iş kazasının, işverenin iş sağlığı ve güvenliği için öngörülen mevzuat hükümlerine aykırı bir davranışı sonucu meydana gelmesi halinde işverenin malvarlığında meydana gelen eksilmenin ya da eksilme ihtimalinin teminat altına alınması mümkündür. Zira uygulamada iş kazaları çoğu kez işverenin kastı ile değil, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uymaması dolayısıyla meydana gelmektedir. İşverenin iş kazasına iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uymaması nedeniyle sebebiyet vermesi hali de çoğu kez ihmali bir davranış ile meydana geldiğinden bu sebeple işverene yöneltilen rücu taleplerinin işveren sorumluluk sigortası ile temin edilmesi mümkündür.

Kurumun rücu hakkının miktar bakımından kapsamı ise 5510 sayılı SSGSSK'nin 22. maddesinde düzenlenmiştir. Kurum, rücu taleplerini ancak burada öngörülen talep ve miktarlarla sınırlı olarak işverene yöneltebilir. Kurumun 5510 sayılı SSGSSK uyarınca iş kazası ya da meslek hastalığına maruz kalan işçiye yapacağı yardımlar nedeniyle gerekli şartların bulunması kaydıyla sahip olacağı rücu hakkının kapsamı sınırlıdır. Kurumun işverene yönelteceği rücu talebi miktar itibarıyla 5510 sayılı SSGSSK'ye göre yapılan ya da yapılması muhtemel olan ödemeler ile bir gelirin bağlanması durumunda gelirin başladığı tarihte söz konusu olan peşin sermaye değeri toplamı ile sınırlıdır. Bu husus SSGSSK'nin 2. maddesinde açık bir şekilde ifade edilmiştir. Kurum tarafından yapılan fakat bu kapsamda olmayan ödeme ya da harcamalar işverene rücu edilemez. Bu sebeple iş kazası meydana geldikten sonra Kurum tarafından zararın meydana geliş biçiminin tespit edilmesi amacıyla yapılan masrafların işverene rücu edilmesi mümkün değildir⁵⁵⁴.

Sigorta teminatına ilişkin birden fazla talep olması halinde bu talepler arasında nasıl bir önceleme yapılacağına, hangi talebin öncelikli olarak karşılanacağına dair kanunda bir hüküm yer almamaktadır⁵⁵⁵. Bu husustaki eksiklik İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda yer

⁵⁵⁴ Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 475; Ölmez, s. 2135.

⁵⁵⁵ Alman Sigorta Sözleşmesi Kanununda sigorta teminatına ilişkin olarak birden fazla talebin söz konusu olması halinde hangi alacağın öncelikli olarak karşılanacağı hususunda açık bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre ölüm ve bedensel zararlar ilk sırada, özel hukuk kişilerinin diğer alacakları ikinci sırada, sigortacı ya da bir üçüncü kişinin özel hukuk hükümlerine uygun olarak kazanmış olduğu ölüm ya da bedensel zararlar veya diğer zararlara

alan hükümler ile de giderilmemiştir. Bu nedenle işçinin ya da işçinin ölümü halinde hak sahiplerinin tazminat talepleri ile SGK'nın işverene rücu talepleri karşılaştırılarak işçinin ya da işçinin ölümü halinde hak sahiplerinin tazminat taleplerinin öncelikli olarak tazmin edilmesi gerektiği belirtilmiştir⁵⁵⁶. Kanaatimizce de sigortacının öncelikli olarak işçinin ya da işçinin ölümü halinde hak sahiplerinin tazminat taleplerini karşılamasına yönelik düzenleme yapılması makul olacaktır. İşveren sorumluluk sigortası sigorta teminatı ile insan yaşamının kutsallığı gereği öncelikli olarak iş kazasına dayanan talepler karşılanmalıdır. SGK'nın zarar görene sosyal sigorta havuzundan yaptığı ödemelerden kaynaklanan rücu istemleri ise hak sahiplerinin iş kazasına dayanan talepleri giderildikten sonra karşılanmalıdır. Nitekim sosyal sigorta havuzu zaten işverenler tarafından zorunlu olarak ödenen sigorta primleri ile oluşturulmaktadır. Oysaki iş kazası sebebi ile zarara uğrayan işçi ya da hak sahipleri ekonomik olarak gerek işverene gerekse Sosyal Güvenlik Kurumu'na kıyasen daha zayıf bir durumdadır. Dolayısıyla iş kazası sebebi ile zarara uğrayan işçi ya da hak sahipleri iş kazası dolayısıyla Sosyal Güvenlik Kurumu'na göre daha büyük ekonomik bir yıkıma maruz kalmaktadır. Bu sebeple menfaatler arasında bir kıyaslama yapıldığından iş kazası dolayısıyla işçi ya da hak sahiplerinin vuku bulan taleplerinin dayandığı menfaate üstünlük tanımak suretiyle işveren sorumluluk sigortası kapsamında bu taleplerin öncelikli olarak karşılanması gerekmektedir. Kanaatimizce sorumluluk sigortası kapsamında ileri sürülen taleplerin öncelikli olarak karşılanması hususunda Türk Ticaret Kanunu'nda düzenleme yapılmasının yanı sıra İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda da iş kazalarından kaynaklanan işçi ya da hak sahiplerinin taleplerin öncelikli olarak karşılanmasına yönelik bir hüküm yer alması makul bir düzenleme olacaktır.

ilişin alacaklar üçüncü sırada, Sosyal Güvenlik Kurumunun kazanmış olduğu alacaklar dördüncü sırada, diğer alacaklar ise beşinci sırada yer almaktadır. Ünan, sigorta himayesine dayalı olarak birden fazla talebin yer alması durumuna ilişkin Türk Hukukunda da bir düzenlemenin gerekli olduğunu haklı olarak ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku – Cilt: II Zarar Sigortaları*, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 276, 277.

⁵⁵⁶ Kuşuoğlu, s. 117.

5.2.4. Hukuki Himaye Giderleri

5.2.4.1. Genel Olarak

Sigortacının sigorta himayesi sağlama yükümlülüğü kapsamında hukuki koruma yükümlülüğü de yer almaktadır⁵⁵⁷. Sigortacının hukuki koruma yükümlülüğü; haklı talepler nedeniyle sarf edilen masrafların, haklı fakat fahiş nitelikteki taleplerin fahiş kısmından kurtulmak için yapılan giderlerin, haksız taleplerin ise sonuçsuz bırakılması için yapılan masrafların karşılanmasını ifade etmektedir⁵⁵⁸. Hukuki koruma yükümlülüğü kapsamında zarar gören üçüncü kişinin aşırı ve haksız taleplerine karşı yapılan masraflar hukuki koruma masrafları olarak ifade edilmektedir⁵⁵⁹. Sigortacının hukuki koruma sağlaması ‘‘Hukuksal Koruma ‘’ başlıklı TTK m. 1474 ve ‘‘Sigortacının Yardımları’’ başlıklı TTK m. 1476 hükümlerinde düzenlenmiş olup işbu başlık altında TTK m.1474 hükmünde yer alan sigortacının asli edim yükümlülüğü kapsamında hukuki koruma yükümlülüğü ele alınacaktır.

Türk Ticaret Kanunu’nun 1474. maddesinde ‘‘*Sigortalı aleyhine bir istem ileri sürüldüğünde, isteme ilişkin makul giderler sigortacı tarafından karşılanır; sigorta bedelini aşan giderlerin ödenebilmesi için sözleşmede hüküm bulunmalıdır.*’’ hükmü yer almaktadır. İSSGŞ’nin 1. maddesinin 2. fıkrasında işveren sorumluluk sigortasında bu sigorta ile ilgili bir dava açıldığı takdirde hükmolunan yargılama ücretlerinin de sigorta teminatının konusunu oluşturduğunu ifade eden hükmü, TTK’de düzenlenen bu hükmün İSSGŞ bakımından karşılığını oluşturmaktadır. Fakat gerek TTK m. 1474 gerekse İSSGŞ’nin 1. maddesinin 2. fıkrası hükmü uyarınca sigortacı, sigorta sözleşmesinde hukuki koruma masrafları için ek limit öngörülmediği takdirde hukuki koruma masraflarından sorumluluğu sigorta bedeli ile sınırlıdır. Diğer bir anlatımla sigortacının ödemesi gereken sigorta tazminatı ve hukuki koruma masrafları sigorta bedelini aşmakta ise sigortacı hukuki koruma masraflarının sigorta bedelini aşan kısmını karşılamakla yükümlü değildir. Yargıtay da kararlarında sigortacının yargılama giderleri ve

⁵⁵⁷ Dinç, Ürün Sorumluluk, s. 173.

⁵⁵⁸ Samim Ünan, ‘‘Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sorumluluk Sigortalarında Hukuksal Koruma Edimi’’, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan & Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s. 347, 348.

⁵⁵⁹ Ünan, Cilt-II, s. 305, 306.

vekalet ücretleri sigorta bedelini aşmadığı takdirde bunları karşılamakla yükümlü olduğunu ifade etmektedir⁵⁶⁰.

TTK m. 1474 hükmü, TTK Genel Hükümler başlıklı Türk Ticaret Kanunu'nun 1448. maddesinin 3. fıkrasında yer alan sigorta ettiren/sigortalının, sigortacının rücu haklarının korunması için ya da rizikonun gerçekleştiği durumlarda zararın önlenmesi ya da azaltılması amacı ile yerine getirmekle yükümlü olduğu önlemler dolayısıyla sarf ettiği masrafların sigortacı tarafından karşılanacağına ilişkin düzenlemenin sorumluluk sigortalarındaki karşılığını oluşturmaktadır⁵⁶¹. Fakat TTK m. 1448/3 ile TTK m. 1474 hükümlerindeki düzenlemeler edimin yerine getirilme zamanı bakımından farklılık arz etmektedir. TTK m. 1474 kapsamında hukuki koruma yükümlülüğünü, üçüncü kişinin tazminat isteminde bulunduğu zamanda yerine getirmelidir. Oysaki TTK m. 1448/3 bağlamında sigortacı, sigorta ettiren/sigortalı tarafından henüz üçüncü kişi tarafından tazminat talebinde bulunmadan önce yapılan giderleri de karşılamakla yükümlüdür.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1486. maddesinin 2. fıkrasında, 1474. maddesi hükmünün emredici nitelikte olduğu ifade edilmiş olup buna aykırı sözleşme şartları geçersizdir. Buna göre sigorta sözleşmesinde üçüncü kişi tarafından tazminat talebinin ileri sürülmesi sebebiyle yapılacak masrafların karşılanmayacağına ilişkin bir hükmün yer alması halinde bu hüküm geçersiz olduğundan sigortacı yapılan makul giderleri karşılamak durumundadır.

TTK m. 1474 hükmünde belirtilen masraf ve harcamaların sigorta himayesi kapsamından olduğundan söz edebilmek için hükümde de ifade edildiği üzere makul olması gerekmektedir. Bu nedenle gereksiz nitelikteki masraf ve harcamaların sigorta kapsamında karşılanmamalı, fahiş miktarda giderlerin ise yalnızca makul kısmı karşılanmalıdır⁵⁶². Giderin makul ve gerekli olup olmadığı somut olayın şartlarına göre, giderin yapıldığı ana ilişkin özellikler dikkate alınmak suretiyle belirlenmelidir⁵⁶³.

⁵⁶⁰ Yargıtay 21. HD T. 04.06.2013, E. 2013/5762 , K.2013/11690 sayılı kararında; “...Öte yandan sigorta şirketinin poliçe limitleriyle sınırlı olarak tazminattan sorumlu olduğu kabul edilmek suretiyle hüküm kurulduğuna göre, sigorta şirketinin yargılama harç ve giderleri ile avukatlık ücretinden sorumluluğunun da aleyhine hüküm kurulan miktar nazara alınarak belirlenmesi gerekirken diğer davalılarla birlikte yargılama harç ve giderleri ile avukatlık ücretinin tamamından sorumluluğu yoluna gidilmesi de isabetsiz olmuştur...”, Lexpera, (E.T. 18.03.2023)

⁵⁶¹ TTK m. 1474 hükmü gerekçesi.

⁵⁶² Sevinç Kuyucu, s. 35, 36.

⁵⁶³ Ünan, Hukuksal Koruma Edimi, s. 350.

5.2.4.2. Masraflar

İSSGŞ m. 1/2 kapsamında dava giderlerinin sigorta teminatına dahil olduğu belirtilmiştir. Fakat dava giderinin kapsamı açık ve net bir biçimde belirtilmemiştir. Doktrinde sigortalı aleyhine dava açılmış ise ya da icra takibi başlatılmış ise karşı taraf lehine hükmedilen vekalet ücreti, yargı harçları, icra harçları, bilirkişi ücretlerine ilişkin masrafların TTK m. 1474 kapsamında karşılanması gereken giderler olduğu kabul edilmektedir⁵⁶⁴. Kanaatimizce de hukuki koruma yükümlülüğünün düzenlenme amacı dikkate alındığında yargı harçları, icra harçları, bilirkişi ücretlerine ilişkin giderlerin sigorta teminatı kapsamında olduğunun kabul edilmesi isabetli olacaktır.

İSSGŞ'nin 1. maddesinin 2. fıkrasında avukatlık ücretinin teminat kapsamında olduğu ifade edilmiştir. Avukatlık ücretinin, sigorta ettiren/sigortalının avukatına ait ücret mi yoksa üçüncü kişi tarafından icra takibi başlatılması ya da dava açılması halinde lehine hükmedilen avukatlık ücreti mi olduğu açık değildir. Doktrinde sigortalının kendi avukatına ödediği avukatlık ücretinin de teminat kapsamında kabul edilmesi gerekliliği ifade edilmiştir⁵⁶⁵. Yargıtay 11. HD., T. 24.1.2018, E. 2016/6547 ve K. 2018/622 sayılı kararında ise, sigortalının kendi avukatına ödediği ücretin sigorta teminatı altında olmadığı ifade edilmiştir⁵⁶⁶. Hukuki koruma yükümlülüğünün tam manası ile yerine getirildiğinden bahsedilmesi için hem sigorta ettiren/sigortalının avukatına hem de karşı tarafın avukatına ödenecek avukatlık ücretinin sigorta teminatı kapsamında karşılanması gerektiği kanaatindeyiz. Nitekim sigortalının avukatının yapacağı savunma sigortacının ödemesi gereken sigorta tazminatına da etki etmek suretiyle sigortacıya fayda sağlamakta olduğundan sigortalıya avukatına yaptığı ödeme sigorta teminatı kapsamında kabul edilmelidir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1474. maddesinin 1. fıkrasının son cümlesinde yer alan hüküm, sigorta bedelini aşan giderlerin ödenebilmesi için sözleşmede buna ilişkin hükmün yer

⁵⁶⁴ Demirci, s. 70; Ünan, Hukuksal Koruma Edimi, s. 351; Günay, s. 213.

⁵⁶⁵ Ünan, Cilt-II, s. 309; Demirci, s. 70.

⁵⁶⁶ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin T.24.1.2018, E.2016/6547 ve K.2018/622 sayılı ilamında; "...Mahkemece, iddia, savunma, toplanan deliller ve tüm dosya kapsamına göre; işveren sorumluluk sigorta poliçesi ve işveren sorumluluk sigortası genel şartları kapsamında davalı olan sigorta şirketinin sorumluluğunun hükmolunan mahkeme masrafları ve avukatlık ücreti ile sınırlı olduğu, bir başka deyişle iş mahkemesince karşı taraf lehine hükmedilen yargılama gideri ve vekalet ücretinden sorumlu olduğu, davacının kendi vekili ile olan vekalet ilişkisi çerçevesinde düzenlenen serbest meslek makbuzundaki bedelin davalı ... şirketinin teminatı kapsamında olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir...Mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir...davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA..." şeklinde karar verilmiştir., Lexpera, (E.T. 12.03.2023)

alması gerektiğini öngörmektedir. İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 1. maddesinin 2. fıkrası hükmü de aynı doğrultudadır. Nitekim bu hükümde, hükmedilen tazminat miktarının sigorta bedeli aşması durumunda sigortacının avukatlık ücreti ve dava masraflarını ancak sigorta bedeli nispetinde karşılayacağı belirtilmektedir. Buna göre kural olarak avukatlık ücreti ve dava gideri kapsamına dahil olabilecek masrafların, sigorta bedelini aşması halinde sigortacı bu giderleri tamamen karşılamakla yükümlü tutulamaz. Sözleşmede bu giderlerin karşılanmasına ilişkin ayrı bir teminat kararlaştırılması mümkündür⁵⁶⁷. TTK m. 1486/2 hükmü gereği TTK m. 1474 hükmü emredici nitelik taşıdığından sözleşmede hukuki koruma yükümlülüğü gereği yapılan giderlerin karşılanması hususunda ayrı bir teminat limiti kararlaştırılmış olsa da, makul masrafların bu limiti aşması durumunda sigortacının bu bakiye masraf tutarını sigorta bedeli oranında karşılaması gerekir⁵⁶⁸.

5.2.4.3. Faiz

Sorumluluk sigortalarında işverenin sorumluluğu sigortacıya devredilmekte olup işverenin faizden de sorumlu olması nedeniyle sigorta teminatı kapsamına tazminat miktarına işleyecek faiz de dahildir⁵⁶⁹. Fakat kural olarak sigortacının faiz ödeme yükümlülüğü sigorta bedeli miktarı ile sınırlıdır⁵⁷⁰.

İşveren sorumluluk sigortası ile işverenin sorumluluğunun sigortacıya devredilmesi ve işverenin sorumluluğuna faizin de dahil olması nedeniyle sigortacı, işverenin sorumlu olduğu faiz miktarından sorumludur⁵⁷¹. Yargıtay kararlarında ise haksız fiillerden dolayı olay tarihinden itibaren faiz işletilmesi gerektiği, dolayısıyla sigortalının olay tarihinden itibaren işleyecek faizle sorumlu olmakla beraber sigortacının doğrudan zarar veren durumunda olmadığından sigortacının ancak temerrüde düşürüldüğü tarihten itibaren işleyecek faizden

⁵⁶⁷ Günay, s. 213.

⁵⁶⁸ Ünan, Hukuksal Koruma Edimi, s. 352; Günay, s. 213.

⁵⁶⁹ Hacıömeroğlu, Sorumluluk Sigortası, s. 153; Demirci, s. 113; Ulaş, s. 780; Günay, s. 213; Omağ Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 211.

⁵⁷⁰ Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 211.

⁵⁷¹ Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 211; Ünan, Cilt-II, s. 306.

sorumlu olduğu ifade edilmiştir⁵⁷². Kanaatimizce işverenin sorumluluğunun sigorta teminatı altına aldığına işveren sorumluluk sigortasında sigortacının, işverenin sorumlu olduğu faiz miktarından sorumlu olduğu kabul edilmelidir.

Sigortacının ödemesi gereken sigorta tazminatı ve faiz miktarı toplamı sözleşmede öngörülen sigorta bedeli miktarını aşarsa sigortacı sigorta bedeli çerçevesinde ödeme yapmakla yükümlüdür⁵⁷³. Fakat hukuki koruma yükümlülüğü kapsamında sigortacı, sigorta tazminatının dava ile ileri sürülmesi ve mahkeme kararına göre sigorta tazminatı ödemeyi tercih etmiş ise bu kapsamda sigorta tazminatının ödenmesine kadar işleyen faizin tamamından sorumlu olmalıdır⁵⁷⁴.

Sigorta ettirenin üçüncü kişi tarafından kendisine yöneltilen tazminat talebini, bildirim yükümlülüğü çerçevesinde zamanında sigortacıya bildirmemesi durumunda tazminat miktarına işleyecek faiz yükünde bir artış meydana gelmiş ise sigortacı bu artış oranında üçüncü kişiye faiz ödemekten kaçınma imkanına sahiptir. İşveren sorumluluk sigortasında sigorta ettiren/sigortalı işveren, çalışanın bir iş kazası geçirdiğini ve bundan kaynaklı olarak kendisinden tazminat istemiyle dava açtığını, davanın kabul edildiği tarihten sonra sigortacıya bildirmiş ise sigortacı, tazminat istemlerini hemen karşıladığını ispat etmek kaydıyla tazminat tarihine geç bildirme tarihine kadar işleyen faizden sorumlu olmayacaktır⁵⁷⁵. Fakat bu imkan yalnızca ihtiyari sorumluluk sigortaları bakımından geçerli olup TTK m. 1484/1 hükmü gereğince sigortacı, zorunlu sigortalarda sigorta ettiren/sigortalının bildirim yükünü ihlal etmesinden kaynaklı faiz artışlarını karşılamaktan kaçınmaz. Dolayısıyla halihazırda ihtiyari nitelikte olan işveren sorumluluk sigortasının zorunlu sigorta olarak kabul edilmesi halinde sigortacı tarafından zarar görene karşı işverenin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi dolayısıyla meydana gelen faiz artışından sorumlu olmadığı yönünde savunmada bulunulabilmesi mümkün olmayacaktır.

⁵⁷² Yargıtay 10 HD. T. 26.03.2021, E. 2020/6783, K. 2021/4090 sayılı kararında “*Sigortacının sorumluluğu haksız fiile dayanmadığı için, faizin başlangıcı yönünden temerrüt tarihi esas alınmalıdır. Dava tarihinden önce temerrüt kanıtlanamaz ise sigortacının faiz yükümlülüğü dava tarihinden itibaren başlar.*”, Lexpera, (E.T. 18.03.2023), Yine Yargıtay 21. Hukuk Dairesi’nin T. 04.06.2013, E. 2013/5762, K. 2013/11690 sayılı kararında; “*... Faize gelince: İş kazası sonucu ölüm nedeniyle açılan davalarda faizin zararın meydana geldiği olay tarihinden itibaren yürütüleceği, haksız eylemle birlikte zarar veren bakımından temerrüde düşüldüğünün kabulünün gerektiği Dairemizin ve giderek Yargıtay’ın yerleşmiş uygulamalarından ise de, sigorta şirketi doğrudan zarar veren konumunda bulunmadığından, faiz yükümlülüğünün başlatılması için ayrıca temerrüde düşürülmesi gerektiği açıktır. Somut olayda 30.04.2009 tarihli dava dilekçesinde hüküm altına alınan tazminatlara olay tarihinden itibaren faiz isteminde bulunulmuştur. Dava açılmakla birlikte sigorta şirketinin de temerrüde düşürüldüğü, giderek faize ilişkin sorumluluğunun başladığı ...ortadadır...*”, Lexpera, (E.T. 18.03.2023)

⁵⁷³ Ünan, Cilt-II, s. 306.

⁵⁷⁴ Ünan, Cilt-II, s. 306.

⁵⁷⁵ Ünan, Hukuksal Koruma Edimi, s. 355, 356.

5.2.4.4. Avans

Türk Ticaret Kanunu'nun 1474. maddesinin 2. fıkrasında sigorta ettiren/sigortalının istemi üzerine sigortacının makul giderler için avans vermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Bu kanun hükmü avans verme yükümlülüğünün ne zaman söz konusu olacağı hakkında açık bir düzenleme içermemekle birlikte doktrinde avans verme yükümlülüğünün, sigortacının giderleri karşılama hususunda kabulünün olmasına rağmen tarafların giderlerin makul olup olmadığına ilişkin bir uzlaşma sağlayamaması durumunda ortaya çıktığı ifade edilmektedir.⁵⁷⁶

Kanaatimize göre avans verme yükümlülüğünün yerine getirilmesi gereken anın tespitinde Türk Ticaret Kanunu'nun Genel Hükümler kısmında yer alan 1427. maddesinin 3. fıkrası uygulama alanı bulmalıdır. Buna göre üçüncü kişilerin tazminat isteminde bulunması ile başlayan giderlerin karşılanması yükümlülüğü kapsamında makul ve gerekli giderlerin tespiti, sigorta ettiren/sigortalının üçüncü kişinin tazminat isteminde bulunduğu hususuna ilişkin bildirim yapıldığı tarihten itibaren üç ay içerisinde sigortacının hukuksal koruma yükümlülüğü kapsamında giderleri karşılamaması halinde sigortacının, avans verme yükümlülüğü söz konusu olacaktır.

5.2.4.5. Ceza Yargılamasına İlişkin Giderler

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 9 maddesinde "*Dava masrafları, yukarıda 1. madde ile ifade edildiği gibi sigortacıya aittir. Ancak cezai takibattan doğan diğer bilimum masraflarla muhtemel para cezaları sigorta teminatı dışında kalır.*" hükmü yer almaktadır. Bu hükümde cezai takibattan doğan masrafların teminat dışı kaldığı ifade edilmiş olmakla beraber bu durumun aksinin kararlaştırılıp kararlaştırılmayacağı hususunda açıklık bulunmamaktadır⁵⁷⁷. Kanaatimizce konunun ceza yargılamasından kaynaklanan masraflar ve para cezaları bakımından ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir.

Doktrinde sorumluluk sigortaları açısından hukuki sorumluluğa olumsuz etki edebilecek nitelik taşıyan ceza yargılaması için yapılacak giderlerin da sigorta teminatı

⁵⁷⁶ Sevinç Kuyucu, s. 52; Günay, s. 214; Ünan, Hukuksal Koruma Edimi, s. 353.

⁵⁷⁷ Ölmez, s. 2139.

kapsamında kabul edilmesi gerekliliği ifade edilmektedir⁵⁷⁸. Zira hukuk hakimi ceza yargılamasında kesinleşen maddi olgu ile bağlıdır⁵⁷⁹. Bu nedenle işveren sorumluluk sigortasında da sigortalının ceza davasında beraat etmesi sigortacının da menfaatine olup sigortacının ödeyeceği sigorta tazminatına doğrudan etki edici bir niteliğe sahip olduğundan ceza yargılamasına ilişkin masrafların sigorta teminatı kapsamında olduğu kabul edilmelidir. Fakat İSSGŞ'nin 9. maddesi hükmü lafzi açıdan yorumlandığında ceza yargılamasına dair masrafların kesin şekilde teminat dışında tutulduğu gibi hukuki koruma yükümlülüğüne aykırı şekilde bir neticeye varılması mümkündür. Bu sebeple İSSGŞ m.9 hükmünün TTK m. 1474 hükmünde yer alan hukuki koruma yükümlülüğüne kapsamına aykırı şekilde yorumlanmasına sebebiyet verilmemesi adına yeniden düzenlenmesinin yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Ceza yargılaması neticesinde verilen para cezaları Türk Ticaret Kanunu'nun 1404. maddesinde yer alan "*Sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamaz.*" hükmüne göre değerlendirildiğinde ceza yargılamasından doğan para cezalarının sigorta teminatı altına alınamayacağı sonucuna varılmaktadır⁵⁸⁰. Nitekim ceza yargılamasına konu fiil, sigorta ettiren ya da sigortalının kanunun emredici hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir. Bu nedenle ceza yargılaması sonucu verilen para cezalarının işveren sorumluluk sigortası kapsamına dahil edilebilmesi mümkün değildir⁵⁸¹.

Ceza yargılamasından kaynaklanan para cezalarına konu teşkil eden fiillerin kasten ya da taksirle icra edilmesi durumları için ikili bir ayrıma gidilmektedir. Atabek, kasten işlenen fiillerden kaynaklanan cezaların kasten işlenen fiillerin sigortalanamayacağı nedeniyle bu fiillerin sigorta teminatı kapsamına alınması mümkün olmadığını fakat taksirle işlenen fiil nedeniyle verilen para cezalarının sigortalanabilmesinin mümkün olduğu ifade etmektedir⁵⁸². Doktrinde de Atabek'in bu görüşü esas alınarak işverenin kasti fiilleri nedeniyle verilen para cezalarının sigorta teminatı altına alınamayacağı, buna karşılık taksirli fiillerden kaynaklı olarak işveren aleyhine hükmedilen para cezalarının sigorta teminatı kapsamına alınmasının mümkün olduğu savunulmaktadır⁵⁸³. Omağ'a göre para cezasının kanun ile yasaklanmış ve

⁵⁷⁸ Dinç, Ürün Sorumluluk, s. 174; Ünan, Cilt-II, s. 314, 315; Aksi yönde bkz. Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 210.

⁵⁷⁹ Dinç, Ürün Sorumluluk, s. 174.

⁵⁸⁰ Ölmez, s. 2139.

⁵⁸¹ Ölmez, s. 2139, 2140.

⁵⁸² Atabek, Sigorta Hukuku, İstanbul: Duygu Matbaası, 1950, s. 58.

⁵⁸³ Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 474; Ölmez, s. 2139, 2140.

kamu düzenine aykırılık teşkil eden bir fiilin yaptırımı olması ve cezaların şahsiliği ilkesi nedeniyle sigorta teminatı altına alınması kabul edilemez⁵⁸⁴. Doktrindeki başka bir görüşe göre ise İSSGŞ m. 9 hükmünde yer alan hükümde para cezalarının sigortalanamayacağı açıkça belirtilmiş olması karşısında bu tartışmanın önemini yitirmiş olup para cezalarının Genel İSSGŞ m. 9 gereği işveren sorumluluk sigortası kapsamının dışında kalmıştır⁵⁸⁵. Kanaatimizce de İSSGŞ m. 9 hükmü uyarınca hiçbir ayırım yapılmaksızın ceza yargılamasından doğan para cezaları işveren sorumluluk sigortası teminat kapsamında değildir. Kaldı ki cezaların şahsiliği ilkesi ve cezanın dayanağını oluşturan fiilin taksir ile ya da kasıt ile işlendiği fark etmeksizin para cezalarının kamu düzenine aykırı davranışın bir sonucu olması sebebi ile sigortalanmasının mümkün olmadığı kanaatindeyiz.

5.3. İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI GENEL ŞARTLARINDA TEMİNAT DIŞINDA KALAN DURUMLAR

5.3.1. Genel Olarak

Sigortalanması hukuka aykırı olan durumların, sigortacılık tekniği bakımından sigortalanması mümkün olmayan durumların, ek kloz ile sigorta teminatı alınması gereken durumların riziko istisnalarına dahil edildiğini ve bu istisna hükümlerinin ikinci riziko sınırlaması olarak adlandırıldığını ifade etmiş idik⁵⁸⁶. Riziko istisnaları, istisnai niteliği haiz olduğundan bu hükümlerin dar yorumlanması gerekmektedir⁵⁸⁷.

Mal sigortalarında mal üzerindeki menfaatler, belli rizikolara karşı sigorta teminatı altına alınmaktadır. Fakat sorumluluk sigortalarında kural olarak zarara sebebiyet verecek eylem baştan tespit edilemediğinden zarara sebebiyet veren eylem genel şartlarda ayrıntılı olarak belirtilmemekle birlikte istisna teşkil eden riziko ve zararlar açıkça belirtilerek sigorta teminatı kapsamında bırakılmalıdır⁵⁸⁸.

⁵⁸⁴ Omağ, Hukuki Sorumluluk Sigortaları, s. 211, 212.

⁵⁸⁵ Ölmez, s. 2139; Kuşuoğlu, s. 95.

⁵⁸⁶ Bkz. s. 117.

⁵⁸⁷ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 440.

⁵⁸⁸ Ulaş, s. 770.

Sigorta sözleşmesi ile temin edilen rizikonun kapsamının netleştirilmesi ve hangi rizikoların sigorta himayesi altında olduğunun tespiti büyük bir önem taşımaktadır. Bu sebeple sigorta himayesinin istisnalarını teşkil eden hükümlerin açık ve net bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir.

Sigorta genel şartlarında teminat dışı haller oldukça muğlak şekilde düzenlenmiştir. İstisnai nitelikte olan teminat dışı hallerin belirsizlik teşkil edecek şekilde hüküm altına alınmış olması doktrinde eleştirilmiştir⁵⁸⁹.

5.3.2. Ek Klozla Sigorta Teminatına Alınabilecek Durumlar

5.3.2.1. Genel Olarak

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 2. maddesinde aksine sözleşme bulunmadığı halde sigorta teminatı kapsamında olmayan haller düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca işçilerin işveren tarafından temin edilen bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak getirilip götürülmeleri esnasında meydana gelen iş kazaları, işçilerin işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda meydana gelen iş kazaları, Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında meydana gelen iş kazaları, meslek hastalıkları sonucunda vaki olacak tazminat talepleri, manevi tazminat talepleri kural olarak işveren sorumluluk sigortası teminatı kapsamında değildir. Fakat bunların işveren sorumluluk sigortası sözleşmesine ve poliçeye ek kloz eklenmek suretiyle işveren sorumluluk sigortası teminatı kapsamına alınmasının kararlaştırılması mümkündür.

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 2. maddesinde belirtilen durumların kural olarak teminat dışı olduğunun öngörülmesi, bu durumların sigortacılar bakımından büyük bir belirsizlik taşıması ya da bu hallerin nispeten daha büyük zararlar meydana getirmesi sebebiyledir. Sözleşmeye eklenecek klozlar aracılığıyla bu durumların teminat kapsamına alınması ek prim alınmasını gerektirmektedir.

⁵⁸⁹ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 107; Yongalık, s. 169 vd.

5.3.2.2.İşçilerin, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak getirilip götürülmeleri sırasında meydana gelen iş kazaları

İSSGŞ m.2 hükmünün A bendinde işçilerin işverence temin edilen taşıtla işin yapıldığı yere toplu halde getirilip götürülmesi esnasında meydana gelen iş kazalarının kural olarak işveren sorumluluk sigortası teminatı kapsamı dışında kaldığı, fakat taraflarca işveren sözleşmesine özel hükümler eklenerek bu durumun aksinin kararlaştırılarak bu süreçte meydana gelen iş kazalarından kaynaklanan zararların sigorta teminatına dahil edilebileceği belirtilmektedir.

506 sayılı kanunda işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak getirilip götürülmeleri sırasında meydana gelen kazaların iş kazası olduğu ifade edilmekteydi. Fakat 5510 sayılı SSGSSK'de sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen kazaların iş kazası niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Buna göre 5510 sayılı SSGSSK'de ile işveren tarafından temin edilen araç ile işçilerin bireysel şekilde işin yapıldığı yere geliş ya da gidişinin sağlanması esnasında kazaların da iş kazası olduğu kabul edilmektedir. Kanundaki bu değişikliğe rağmen İSSGŞ'de bu hususta bir düzenleme yapılmamasının kanun hükmü ile İSSGŞ'de yer alan hükümler arasında bir uyumsuzluk yarattığından bahisle eleştirilmektedir⁵⁹⁰.

5.3.2.3.İşçilerin, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, meydana gelen iş kazaları

İSSGŞ m.2 hükmünün A bendinde işçilerin işveren tarafından görevlendirilmesi ile başka yere gönderilmesi sebebi ile asıl işini yapmaksızın geçirdiği sürede meydana gelen iş kazalarının taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça sigorta teminatı dışında kaldığı ifade edilmektedir.

⁵⁹⁰ Kuşuoğlu, s. 82, 83.

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda yer alan bu düzenleme işveren sorumluluk sigortası teminat kapsamının iş yerinde gerçekleşen kazalar ile sınırlandırma amacı ile öngörülmüştür. Bu düzenleme ile poliçede belirtilen iş yeri adresinde meydana gelen iş kazalarının sonuçları sigorta teminatına alınarak sigortacının sigorta himayesi sağlama yükümlülüğünün sınırları daha belirli hale getirilmiştir. Fakat taraflarca bu durumun aksine bir düzenleme yapılması mümkün olup işçinin işveren tarafından görevlendirilmesi sebebi ile asıl işini yapmaksızın geçirdiği zamanda geçirdiği iş kazalarından kaynaklanan olumsuz sonuçlar işveren sorumluluk sigortası teminatı kapsamına alınabilir.

5.3.2.4. Türkiye Cumhuriyeti Sınırları Dışında Meydana Gelen İş Kazaları

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 2. maddesi gereğince Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında meydana gelen iş kazaları kural olarak sigorta teminatı dışındadır. Bunun sebebi, Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında meydana gelen iş kazalarına çoğunlukla Türk hukukunun uygulanma imkanının olmamasıdır. Sigortacı, başka ülke hukukunu Türk hukuku kadar bilemeyeceği için ülke dışında meydana gelen iş kazaları kural olarak sigorta teminatı kapsamında değildir. Fakat sözleşmelere ek klozlar konulması ve dolayısıyla bunların ek prim ödenmesi suretiyle sigorta teminatı kapsamına alınması mümkündür. Sigorta sözleşmelerinde yabancılık unsurunun bulunması halinde 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun hükümleri uygulama alanı bulacaktır⁵⁹¹.

5.3.2.5. Meslek Hastalıkları Sonucunda Meydana Gelen Zararlardan Kaynaklanan Tazminat Talepleri

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 2. maddesi hükmünde meslek hastalıkları halinin, aksine sözleşme bulunmamak kaydıyla, sigorta teminatı dışında olduğu

⁵⁹¹ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 104.

öngörülmüştür. Buna göre meslek hastalıklarının ek prim ödemek suretiyle ek klozla sigorta teminatı kapsamına dahil edilmesi mümkündür.

Meslek hastalığı rizikosu, iş kazasından farklı olarak tedrici bir biçimde meydana gelmektedir. Meslek hastalıklarının bir zaman sürecinde ortaya çıkmasının ortaya çıkardığı belirsizlik, sigorta sözleşmesi akdedilirken sigortacının ihtiyatlı davranmasını gerektirmektedir. Meslek hastalıklarının sigorta himayesi kapsamına dahil edilmesi sigortacıyı sigorta sözleşmesi akdedilmesi ya da prim miktarının belirlenmesi konuları bakımından güç bir durumda bırakmaktadır. Bu sebeple meslek hastalıklarını sigorta himayesi kapsamında olduğunun kararlaştırıldığı sözleşmelerde, meslek hastalığının belirsiz bir durum arz etmesi sebebiyle yüksek miktarda primler belirlenmektedir. Bu sebeplerle İSSGŞ m.2 hükmü gereğince meslek hastalığı rizikosu, ancak ek kloz ile sigorta himayesi kapsamına alınabilmektedir.

Meslek hastalıklarının taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça sigorta teminatı dışında olması tarafların menfaat dengesi açısından uygun olmadığı kanaatindeyiz. Kanaatimize göre zarar gören işçi ya da hak sahiplerinin zararlarının hızlı bir biçimde karşılanması yönüyle toplumsal menfaat açısından önemli yere sahip olan işveren sorumluluk sigortalarının teminat kapsamına meslek hastalıklarının da dahil edilmesine yönelik düzenleme yapılması makul olacaktır.

5.3.2.6.Manevi Tazminat Talepleri

Manevi tazminat, zarar görenin iradesi dışında kişilik değerlerinde meydana gelen eksilmeyi gidermeyi amaçlayan tazminat türüdür⁵⁹². Manevi tazminat talebi, sübjektif bir değerlendirmeyi gerektirmekte olduğundan manevi tazminat taleplerine ilişkin risk ve istatistik hesapları esas alınarak belirlenen sigorta primi ve sigorta bedelinin hesap edilebilmesi oldukça güçtür⁵⁹³. Bu nedenle manevi tazminat taleplerinin ancak ek kloz aracılığıyla sigorta teminatı alınabileceği öngörülmüştür.

İşveren sorumluluk sigortası işçinin iş kazasından kaynaklanan zararlarının Kurum tarafından karşılanmasının dışında kalan zararlarını karşılamakta olup Kurum tarafından sağlanan yardımlar manevi zararların giderilmesi amacına yönelik değildir. Bu sebeple çoğu zaman

⁵⁹² Eren, Borçlar Hukuku, s. 893; Osman Gökhan Antalya, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1,2, Ankara, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 208, 209.

⁵⁹³ Ölmez, s. 2137; Dinç, Ürün Sorumluluk, s. 223.

Kurum tarafından alınan yardımlarla manevi zararlarını karşılama imkanı olmayan işçi ya da işçinin vefat halinde yakınları/hak sahipleri, işverenden manevi tazminat talebinde bulunmaktadır. Bu sebeple manevi tazminat taleplerinin işveren sorumluluk sigortasının himayesi altına alınması önem arz etmektedir. Yargıtay kararlarında da işveren sorumluluk sigortası sözleşmesinde açıkça öngörülme kaydıyla manevi tazminat taleplerinin sigorta teminatı altında olduğu ifade edilmiştir⁵⁹⁴.

İngiliz hukukunda ise manevi tazminat talepleri de zorunlu sigorta olan işveren sorumluluk sigortası teminatı kapsamında yer almaktadır⁵⁹⁵. Nitekim 1969 tarihli Employers Liability Act'e göre işveren sorumluluk sigortası ile işverenlerin, çalışanların çalıştığı iş dolayısıyla maruz kaldığı bedensel zarar veya hastalıklara karşı sorumluluğunu teminat altına almaktadır⁵⁹⁶. Buna göre hastalık ne kadar uzun sürede ortaya çıktığı önem arz etmeksizin çalışılan iş ile ortaya çıkan hastalık arasında illiyet bağının saptanması halinde işverenin sorumluluğu işveren sorumluluk sigortası kapsamında teminat içindedir⁵⁹⁷.

⁵⁹⁴ Yargıtay 21. HD., T. 20.12.2018, E. 2017/4392 K. 2018/9572 sayılı kararında; “...Davalı ... Sigorta A.Ş.ye ait İşveren Mali Mesuliyet Sorumluluk Sigortası içerisinde manevi tazminat istemlerinin de poliçe kapsamında olduğu gözetilerek manevi tazminat istemlerinden de poliçe limitleri ile sınırlı olmak üzere sigorta şirketinin sorumlu tutulması iken, yazılı şekilde manevi tazminat istemlerinden davalı ... Sigorta A.Ş.nin sorumlu tutulmaması hatalı olmuştur.”, Lexpera, (E.T.21.02.2023), Yargıtay 21. HD., T. 13.11.2017, E. 2016/8341 K. 2017/9096 sayılı kararında; “...Davalı ...Ş'ne ait İşveren sorumluluk sigortası içerisinde manevi tazminat istemlerinin de poliçe kapsamında olduğu gözetilerek manevi tazminat istemlerinden de poliçe limitleri ile sınırlı olmak üzere sigorta şirketinin sorumlu tutulması iken, yazılı şekilde manevi tazminat istemlerinden davalı ... şirketinin sorumlu tutulmaması hatalı olmuştur.”, Lexpera (E.T. 23.02.2023), Yine Yargıtay 21. HD., T. 04.10.2011, E. 2011/3566 K. 2011/7534 sayılı kararında; “...Öte yandan davalı F2 Sigorta Şirketi tarafından dosyaya sunulan İşveren sorumluluk sigorta poliçesine göre, manevi tazminat taleplerinin de poliçe kapsamında olduğu anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, davalı sigorta şirketinin poliçe limitleri çerisinde kalmak kaydıyla hüküm altına alınan manevi tazminattan da sorumlu tutulması gerekirken, herhangi bir gerekçe yazılmaksızın, sigorta şirketinin manevi tazminattan sorumlu olmadığı sonucuna varılarak hüküm kurulması isabetsiz olmuştur...”, Lexpera (E.T. 05.03.2023)

⁵⁹⁵ Gürses, 5-18.

⁵⁹⁶ 1969 Employers Liability Act, Section 1/1, <https://www.legislation.gov.uk/>

⁵⁹⁷ Gürses, 5-17, 5-18; 2004 tarihli Mesothelioma Act uyarınca çalışanın maruz kaldığı hastalık konusunda sorumlu işverenin tespit edilememesi halinde hak sahibine ödeme yapılabilmesi için garanti mağdura tazminat ödemesi yapılmasına hizmet eden bir garanti fonu kurulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gürses, 5-66.

5.3.3.MUTLAK BİÇİMDE SİGORTA TEMİNATI DIŞINDA KALAN DURUMLAR

5.3.3.1.Genel Olarak

İSSGŞ m. A.3 hükmünde öngörülen istisnalar kapsamındaki olay veya olgular sonucunda meydana gelen zararlara ilişkin olarak sigorta ettirene yöneltilen tazminat talepleri mutlak biçimde sigorta teminatı dışında kalmaktadır. Bu istisna hükümleri kapsamında yer alan durumlara bağlı olarak yöneltilen tazminat taleplerinin sigorta teminatı kapsamına alınması mümkün değildir.

İSSGŞ m. A.3 hükmü kapsamında kasten sebep olunan zararlardan kaynaklanan tazminat talepleri, kanuni sorumluluk ölçüsünü aşan tazminat talepleri, savaş ve benzeri durumlar sonucunda meydana gelen tazminat talepleri, terör olayları sonucunda meydana gelen zararlardan kaynaklanan tazminat talepleri, nükleer faaliyetler sonucunda meydana gelen zararlardan kaynaklanan tazminat talepleri mutlak şekilde sigorta kapsamı dışında tutulmuştur.

5.3.3.2.Kasten Sebep Olunan Zararlardan Kaynaklanan Tazminat Talepleri

Kasıt, hukuka aykırı sonucun bilerek ve isteyerek meydana getirilmesidir⁵⁹⁸. Kasıt, tasarlama ve isteme unsurlarından oluşmaktadır⁵⁹⁹. Tasarlama, bir fiilin hukuka aykırı sonuçlarının öngörülmesi ve bilinmesi anlamına gelmekte olup isteme unsuru ise hukuka aykırı sonucun kabul edilmesini ifade etmektedir⁶⁰⁰. İsteme unsuru, sigorta ettiren/sigortalının fiiline ve fiilin sonucuna ilişkin olarak mevcut olmalıdır. Bu husus ise sigorta ettiren/sigortalının fiili ile rizikonun gerçekleşmesini istemesini ifade etmektedir⁶⁰¹. Rizikonun gerçekleşmesine

⁵⁹⁸ Eren, Borçlar Hukuku, s. 659; Antalya, Cilt-2, s. 74, 75; Kemal Şenocak, “Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Neden Olma (TTK m.1477)”, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan & Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s. 174.

⁵⁹⁹ Eren, Borçlar Hukuku, s. 659; Antalya, Cilt-2, s. 74, 75.

⁶⁰⁰ Eren, Borçlar Hukuku, s. 659; Antalya, Cilt-2, s. 75.

⁶⁰¹ Şenocak, Kasten Neden Olma, s. 174, 177.

kasten sebep olunması için sigortalı ya da sigorta ettirenin iradi bir nitelik taşıyan kasti davranışı meydana getirebilmesi için ayırt etme gücünün bulunması zorunludur⁶⁰².

Sorumluluk sigortaları ile bir kişinin sorumluluğunun sigorta himayesine alınması suretiyle sorumluluğun kişinin malvarlığında yaratacağı eksilme ya da eksilme ihtimali temin edilmektedir. Bu husus ise sorumluluk sigortalarının önceki zamanlardan pek çok eleştiriye maruz kalmasına neden olmuştur. Zira bu sigortalar kişilerin kasten sebebiyet verdiği zararlardan sorumlu tutulmamasını sağladığı için ahlaka aykırı addedilmiştir. Bu eleştiriler sorumluluk sigortalarının yadsınamayacak pek çok faydasının olması sebebiyle sorumluluk sigortalarının gelişmesine engel teşkil etmemiştir. Fakat bu eleştirilere konu kaygıları bertaraf etmek amacı ile kasten sebebiyet verilen zararları sonuçların sigorta himayesi altına alınmasının mümkün olmadığına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Türk hukukunda bu husus Türk Ticaret Kanunu'nun Sigorta Hukuku kitabının Genel Hükümler bölümünde 1429. maddede açıkça ifade edilmiştir. TTK m. 1429/1 hükmüne göre “*Sigortacı, aksine sözleşme yoksa, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.*” Her ne kadar kanun maddesinde “’*aksine sözleşme yoksa*” ifadesinin yer alması nedeniyle bu hükmün emredici niteliğe haiz olmadığı düşünülse dahi TTK m. 1452/1 hükmünde kanun hükmünün emredici nitelikte olduğu ve bu kanun maddesine aykırı sözleşmelerin tamamen geçersiz olduğu düzenlenmiştir. Bu nedenle kanun hükmünde yer alan “’*aksine sözleşme yoksa*” ifadesi gereksiz bir mahiyete sahiptir.

Türk Ticaret Kanunu'nun genel hükümler bölümünde düzenlenen bu kural ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nun Zarar Sigortaları Bölümünde m. 1477 hükmünde de açık bir şekilde ifade edilmiştir. TTK m. 1477 “*Sigortacı, sigortalının, sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu olmaz.*” hükmünü içermektedir. Yine TTK m. 1486/1 hükmünde, TTK m. 1477 hükmünün emredici olduğu ve bu hükme aykırı olarak akdedilen sözleşmelerin geçersiz olduğu ifade edilmiştir. Sigorta ettirenin ya da başkası lehine sigortanın söz konusu olduğu durumlarda sigortalının rizikoyu kasten gerçekleştirmesinin sigorta teminatı altına alınması halinde sözleşme geçersizdir. Dolayısıyla TTK'nin hem Genel Hükümler hem de Zarar Sigortaları kısmında açık bir şekilde ifadesini bulan ve emredici bir

⁶⁰² Şenocak, Kasten Neden Olma, s. 174.

niteliğe sahip olan bu kural ile sorumluluk sigortasına getirilen eleştiriler bertaraf edilmeye çalışılmıştır.

Sigorta ettiren ya da sigortalının hukuken fiilen sorumlu olduğu kişiler tarafından rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet verilmesi haline ilişkin olarak TTK m. 1429/1 hükmünün ikinci cümlesinde “*Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.*” hükmü yer almaktadır.

TTK m. 1429 uyarınca sigorta ettiren ya da sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermesi durumunda sigortacının sigorta tazminatını ifa yükümlülüğünden kurtulması için bu kişilerin rizikoyu sigorta tazminatı elde etmek amacı ile gerçekleştirmesi gerekir. Diğer bir deyişle sigorta ettiren ya da sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin özel kasıtlı rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermesi halinde sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünün sona ermesi mümkün olabilir. Doktrindeki bir görüş sigorta ettiren/sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin sigorta tazminatını almak niyeti olmasa dahi rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermesi halinde sigortacının sigorta tazminatını ifa etme borcundan kurtulacağını savunmaktadır⁶⁰³. Yargıtay da iş kazasının gerek işveren gerekse işveren nezdindeki işçinin kastı ile gerçekleşmesi halinde iş kazasından kaynaklanan zararın sigorta kapsamında yer almadığını ifade etmektedir⁶⁰⁴. Kanaatimize göre kanun maddesinin açık ifadesi karşılığında bu görüşün kabulü mümkün değildir. TTK m.1429 hükmünün gerekçesinde de üzere sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kastının tazminat ödenmesi amacını içermesi gerektiği, özellikle sorumluluk sigortalarında fiillerinden sorumlu olunanların şahsi sebeplerden kaynaklı olarak kasten rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermesi halinde bunlardan habersiz sigorta ettiren veya sigortalının sigorta himayesinin dışına çıkarılmasının maddenin amacına uygun düşmeyeceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda hukuken fiillerinden

⁶⁰³ Ulaş, s. 113; Ünan, Cilt I, s. 301.

⁶⁰⁴ Yargıtay 11. HD., T. 22.4.2021, E. 2020/5980 K. 2021/3967 sayılı kararında; “*Mahkemece iddia, savunma, bilirkişi raporu ve dosya kapsamına göre, davaya konu şantiyede işçiler arasında gerçekleşen kavga neticesinde malul hale gelen davacı işçinin uğramış olduğu bedeni zararın davalı ... şirketi tarafından düzenlenen İnşaat ... Sigorta Poliçesi ve Zeyilnamesi ile teminat altına alınmamış olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Yapılan yargılama ve saptanan somut uyumsuzluk bakımından uygulanması gereken hukuk kuralları gözetildiğinde ve İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları “Kesin Olarak Teminat Dışında Haller” başlığı altında düzenlenen A.3/1. maddesinde yazılı şekilde somut olayda rizikonun meydana gelişinin teminat dışı hallerden olmasına, İlk Derece Mahkemesince verilen kararda bir isabetsizlik olmadığının anlaşılmasına göre yapılan istinaf başvurusunun HMK'nın 353/b-1 maddesi uyarınca Bölge Adliye Mahkemesince esastan reddine ilişkin kararın usul ve yasaya uygun olduğu kanısına varıldığından Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanmasına karar vermek gerekmiştir.*”, Lexpera, (E.T. 21.02.2023)

sorumlu olunan kişilerin kasten rizikoya sebebiyet vermeleri, sigorta tazminatını elde etme amacına yönelik değilse sigorta ettiren ya da sigortalının sigorta himayesinden mahrum bırakılmaması gerektiği kanaatindeyiz.

Türk Ticaret Kanunu m.1429/1 ve m.1477 hükümlerinde düzenlenen bu durumun ayrıca İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 3. maddesinin a bendinde de mutlak biçimde teminat dışı olduğu öngörülmüştür.

Rizikonun kasten gerçekleşmesine sebebiyet verme hali subjektif riziko olarak ifade edilmektedir⁶⁰⁵. Diğer bir deyişle bu durum, sigorta ettirenin/sigortalının şahsından kaynaklanan ve illiyet bağı çerçevesinde sigorta sözleşmesinin konusu olan rizikonun meydana gelmesine sebep olan subjektif bir tehlike anlamına gelmektedir⁶⁰⁶. Oysaki sigorta sözleşmesinin unsurlarından biri olan rizikonun objektif bir tehlike durumunu içermesi gerekmektedir. Subjektif riziko istisnası teşkil eden rizikonun kasten gerçekleştirilmesi durumunda sigortacı tarafından sözleşmenin akdedildiği tarihten itibaren rizikonun üstlenilmesi söz konusu değildir⁶⁰⁷.

Riziko, sigorta sözleşmesinin objektif esaslı unsurudur. Sigorta sözleşmelerinde bir rizikonun sigorta teminatı altına alınabilmesi için objektif bir nitelik arz etmesi gerekir. Fakat rizikoya kasten sebebiyet verilmesi hali bir subjektif riziko istisnası teşkil ettiği için objektif niteliğe sahip değildir. Sözleşmenin kurulması için objektif esaslı noktaları ihtiva etmesi zorunlu olduğundan rizikoya kasten sebebiyet verilmesi halinin sigorta teminatı altına alındığı sözleşmeler yokluk yaptırımına tabi olduğu ileri sürülebilir. Zira objektif esaslı unsur olan rizikonun gerekli niteliği haiz olmaması nedeniyle sözleşme kurulamamıştır.

TTK m. 1429/1 ve m. 1477 hükümlerinde açıkça ifadesini bulan rizikonun kasten gerçekleşmesine sebebiyet verilmesi durumunun sigorta teminatı alınması halinde sözleşmenin geçersiz olduğu ifade edilmişse de geçersizliğin hangi yaptırıma tabi olduğu belirtilmemiştir. Geçersizliğin yaptırımını yokluk ya da butlan olabilir.

Emredici kanun hükümleri olan TTK m. 1429/1 ve m. 1477 hükümlerine uygun olarak akdedilmeyen sözleşmeler için butlan yaptırımının söz konusu olduğu da savunulabilir. Nitekim TBK m. 27 hükmünde emredici kanun hükümlerine aykırı olan sözleşmelerin butlan olduğu ifade edilmiştir. Burada mutlak butlan yaptırımı, diğer bir deyişle kesin hükümsüzlük durumu söz konusu olabilir. Mutlak butlan yaptırımını uyarınca sözleşme kurulmuş olsa dahi kurulduğu andan itibaren geçerli olarak hüküm ve sonuç doğurmaz.

⁶⁰⁵ Şenocak, Kasten Neden Olma, s. 173.

⁶⁰⁶ Şenocak, Kasten Neden Olma, s. 173.

⁶⁰⁷ Şenocak, Kasten Neden Olma, s. 179.

TTK m. 1429/1 ve m. 1477 hükümlerine aykırı olarak akdedilen sözleşmelerin geçersizlik türünün yokluk ya da kesin hükümsüzlük kapsamında olması zorunlu sorumluluk sigortalarında zarar görenlere ileri sürülebilecek hususlar bakımından aynı sonuca sahiptir. Zira zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından öngörülen TTK m. 1484/1 hükmünde sigortacının, sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulmuş olması halinde dahi zarar görenin ifa borcunun zorunlu sigorta miktarına kadar devam edeceği öngörülmüştür. Bu durumda rizikonun kasten gerçekleştirilmesinden kaynaklanan zararların sigorta sözleşmesi ile sigorta teminatı altına alınması halinde sözleşmenin geçersizliğinin zarar görenlere karşı ileri sürülüp sürülemeyeceği sorusuna olumlu cevap vermek gerekir. Zira rizikonun kasten gerçekleştirilmesi nedeniyle zararların sigorta teminatı altına alınması halinde sözleşme baştan itibaren geçersizdir. Geçersizliğin yaptırımının yokluk ya da kesin hükümsüzlük olarak kabul edilmesi ihtimallerinin her ikisinde de sigorta sözleşmesine konu sigorta himayesi baştan itibaren geçerli olarak hüküm ve sonuçlarını doğurma imkanına sahip değildir. Bu durumda zorunlu sorumluluk sigortalarında rizikonun kasten gerçekleştirilmesinden kaynaklı olarak sigortacı tarafından sözleşmenin geçersizliğinin zarar görenlere karşı ileri sürülebilmesi ve böylece sigortacının ifa borcundan kurtulması mümkündür. Fakat zorunlu sorumluluk sigortalarına özgü olarak düzenlenen TTK m. 1484 hükmünün ihtiyari sorumluluk sigortaları bakımından tartışılmasına gerek yoktur. Dolayısıyla ihtiyari sorumluluk sigortası niteliğini haiz olan işveren sorumluluk sigortalarında rizikonun kasten gerçekleştirilmesinden doğan zararların sigorta teminatına dahil edilmesi halinde sözleşmenin geçersizliği zarar gören üçüncü kişilere ileri sürülmesinde hiçbir engel bulunmamaktadır.

5.3.3.3.Kanuni Sorumluluk Ölçüsünü Aşan Tazminat Talepleri

Sorumluluk sigortaları yalnızca hukuki sorumluluk kapsamındaki tazminat taleplerini temin etmektedir. Hukuki sorumluluk ifadesi yalnızca sözleşme dışı sorumluluk hallerini kapsayacak şekilde kullanılmakla birlikte sözleşmeden kaynaklanan sorumluluğa dayanan tazminat talepleri de hukuki sorumluluk kapsamında yer almaktadır. Bu nedenle poliçede sigorta “hukuki sorumluluk sigortası” olarak ifade edilmiş ise ve sözleşmeden kaynaklanan sorumluluk hallerinin açıkça sigorta teminatı dışında olduğu belirtilmemişse bu durumda

sözleşmeden kaynaklanan tazminat taleplerinin de sigorta kapsamında olduğu kabul edilmelidir⁶⁰⁸.

İSSGŞ m. 3 uyarınca işverenin, kanuni sorumluluk kapsamını aşan zararları bir sözleşme nedeniyle tazmin etmesi durumu mutlak biçimde sigorta teminatı dışında bırakılmıştır. Sigorta ettirenin/sigortalının kanuni sorumluluk ölçüsünü aşan bir yükümlülük üstlenmesi, sigorta teminatına etki etmez. Sigorta ettirenin/sigortalıya yöneltilen taleplerin kanuni sorumluluk ölçüsü aştığı ölçüde sigorta himayesi altına alınabilmesi mümkün değildir⁶⁰⁹.

İşverenin bireysel ya da toplu iş sözleşmesi uyarınca iş kazasının meydana gelmesi ihtimalinde kanun hükümlerin uyarınca sorumlu olduğu kapsamı aşan bir sorumluluk rejiminin kararlaştırılması durumunda işverenin, kanuni sorumluluk sınırı dışında kalan bu duruma ilişkin olarak sigorta himayesinden faydalanma imkanı bulunmamaktadır⁶¹⁰. Zira sigorta ettiren/sigortalının kanun hükümleri uyarınca sorumlu olduğu kapsamı aşan yükümlülükleri üstlenmesi sigortacı açısından rizikonun kapsamı bakımından belirsiz bir durum oluşturacağından, bu kapsamdaki tazminat talepleri sigorta teminatı kapsamı dışında bırakılmıştır.

5.3.3.4.Savaş ve Benzeri Durumlar Sonucunda Meydana Gelen Zararlardan Kaynaklanan Tazminat Talepleri

İSSGŞ m. 3 hükmüne göre harp, her türlü harp olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma (harp ilan edilmiş olsun, olmasın) iç harp, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler sebebiyle meydana gelen bütün ziya ve hasarların sigorta himayesine alınması mutlak bir biçimde yasaklanmıştır. Savaş ve savaş benzeri haller, tehlikenin büyüklüğünün belirlenmesinde imkansızlık bulunması ve tehlikenin büyüklüğü sebebiyle sigorta teminatının dışında tutulmaktadır⁶¹¹. Savaş ve savaş hallerinde ortak özellik, fiziki çatışma teşkil eden fiillerin bir devlet otoritesine karşı ya da bir devlet otoritesi tarafından icra edilmesidir⁶¹².

⁶⁰⁸ Ünan, İsteğe Bağlı, s. 67,68.

⁶⁰⁹ Şenocak, Mesleki Sorumluluk, s. 441.

⁶¹⁰ Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 478.

⁶¹¹ Atabek, Sigorta Hukuku, s. 466; Ölmez, s. 2138; Dinç, İşveren Sorumluluk Sigortası, s. 477.

⁶¹² Dinç, Ürün Sorumluluk, s. 245; Zehra Şeker, *Deniz Yoluyla Yük Taşınmasında Sigorta Himayesinin Kapsamı*, İstanbul, 2001, s. 131.

Sigorta hukukunda bir olayın savaş olarak değerlendirilebilmesi için devletler hukuku bağlamında bir olayın savaş olarak nitelendirilmesi için gerekli şartların mevcut olması zorunluluğu bulunmamaktadır⁶¹³. Halihazırdaki durumun savaş rizikosunun gerçekleşmesine zemin hazırlıyor olması, meydana gelen zararın teminat dışı kaldığının kabulünü gerektirmektedir⁶¹⁴. Zira bazı zamanlarda devletler arasında barış anlaşması olmasına rağmen silahlı çatışmalar devam etmekte olup bu gibi hallerde meydana gelen zararların riziko istisnası teşkil ettiğinin kabulü savaş durumunda meydana gelen zararların teminat dışı kalması konusundaki amaçla da bağdaşmaktadır⁶¹⁵.

Savaş ve benzeri siyasi rizikolar, esasen mücbir sebep teşkil eden durumlardır. Dolayısıyla sigorta ile teminat altına alınan sorumluluğun kusur sorumluluğu ya da kusursuz sorumluluk esasına dayansa dahi mücbir sebep, illiyet bağına kesmektedir. Uygun illiyet bağı ise sorumluluğun vazgeçilmez bir unsurunu teşkil etmektedir. Dolayısıyla savaş ve benzeri siyasi rizikoların teminat dışı olduğu ayrıca belirtilmeseydi dahi, mücbir sebepten kaynaklı olarak meydana gelen zararlar kanuni sorumluluk ölçüsünü aşan bir nitelik arz ettiğinden yine de sigorta teminatı dışında kalacaktı. Dolayısıyla İSSGŞ m.3'te teminat dışı olarak düzenlenen kanuni sorumluluk ölçüsünü aşan haller öngörüldükten sonra ayrıca savaş ve benzeri siyasi rizikolarında teminat dışı olduğunun belirtilmesi esasen bir tekrar niteliği taşımaktadır.

5.3.3.5. Terör Olayları Sonucunda Meydana Gelen Zararlardan Kaynaklanan Tazminat Talepleri

İSSGŞ m.3 gereğince 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar, mutlak olarak işveren sorumluluk sigortası teminatının dışındadır.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde terör kavramı, “*Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve*

⁶¹³ Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 477.

⁶¹⁴ Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 477.

⁶¹⁵ Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 477.

Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.” şeklinde tanımlanmıştır. Aynı kanunun 3. maddesinde terör suçları, 4. maddesinde ise terör amacı ile işlenen suçlar TCK'nin belirli maddelerine atıf yapılmak suretiyle düzenlenmiştir.

Terör olayları, sosyal risk niteliği arz etmektedir⁶¹⁶. Sosyal risk, toplumdaki bireylerin bir arada yaşamalarından kaynaklı olarak maruz kaldıkları tehlike durumlarını ifade etmektedir⁶¹⁷. Bu sebeple toplumdaki bireylerin terör olaylarından kaynaklanan olaylar sebebi ile zarara maruz kalmasının idarenin sorumluluğu kapsamında olduğu kabul edilmektedir⁶¹⁸.

İşveren sorumluluk sigortasında iş kazası nedeniyle işverene izafe edilebilecek sorumluluğun olumsuz ekonomik sonuçları teminat altına alındığından terör olayları neticesinde meydana gelen zararlardan işverenin sorumlu tutulamaması nedeniyle bu kapsamda meydana gelen zararların sigorta teminatı altına alınması mümkün değildir. Bu sebeple terör rizikosunun işveren sorumluluk sigortası kapsamında mutlak şekilde teminat dışında kaldığı ayrıca belirtilmeseydi dahi bu sonuca işveren sorumluluk sigortasının niteliğinden ulaşılabilirdi. Ayrıca işverenin, işçilerin terör olaylarından kaynaklanan zararlarından sorumlu olduğunun sözleşme ile kararlaştırılması mümkün olsa da bu durum işverenin kanuni sorumluluğunu genişleten bir nitelik taşımakta olduğundan zaten sigorta teminatı dışında olduğunun kabulü gerekmektedir. Dolayısıyla terör rizikosundan kaynaklı zararların sigorta teminatı dışında kaldığının belirtilmesinin gereksiz bir tekrar niteliğinde olduğu kanaatindeyiz.

5.3.3.6.Nükleer Faaliyetler Sonucunda Meydana Gelen Zararlardan Kaynaklanan Tazminat Talepleri

Nükleer enerji; niteliği, kullanılması ve bulundurulması bakımından çok büyük bir dikkate ve özeni zorunlu kılmakta olduğundan dolayı sigorta poliçelerinde nükleer olaylar çoğunlukla teminat dışı bırakılan hallerden biridir⁶¹⁹. İSSGŞ m. 3 hükmünde nükleer faaliyetler

⁶¹⁶ Ramazan Yıldırım, Serkan Çınarlı, *Türk İdare Hukuku*, Cilt-II, 5. Baskı, Ankara, Astana Yayınları, 2022, s. 418, 419; Kemal Gözler, Gürsel Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri*, 24. Baskı, Bursa, Ekin Yayınları, 2022, s 703, 704.

⁶¹⁷ Gözler, Kaplan, s. 703, 704; Yıldırım, Çınarlı, s. 418, 419

⁶¹⁸ Gözler, Kaplan, s. 703, 704; Yıldırım, Çınarlı, s. 418, 419.

⁶¹⁹ Dinç, Ürün Sorumluluk, s. 214, 215.

işverenin faaliyet konusu kapsamında dışında olmak kaydıyla herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden husule gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyoaktivite bulaşmalarının mutlak biçimde sigorta teminatı dışında olduğu ifade edilmiştir. Doktrinde bu rizikolar, “kimyasal riziko” olarak ifade edilmektedir⁶²⁰.

Nükleer faaliyetlerin icrası büyük bir özen gerektirmekte olup bu faaliyetlerden kaynaklanan zararların katastrofik boyutlara ulaşma potansiyeli bulunmaktadır⁶²¹. Bu sebeple nükleer faaliyetlerden kaynaklanan zararlar sigorta teminatı dışında tutulmuştur⁶²².

Nükleer enerjinin barışçıl faaliyetler kapsamında kullanılmasından kaynaklanan durumlar sigorta teminatı dışında bırakılmış olup nükleer enerjinin savaş ve savaş benzeri durumlar için kullanılması sonucunda meydana gelen rizikoların ise savaş ve benzeri durumlar kapsamında sigorta teminatı dışında bırakıldığı kabul edilmelidir⁶²³.

İSSGŞ m. 3 hükmünün devamında işverenin faaliyet konusunu nükleer enerji oluşturmakta ise bu durumda nükleer faaliyet sonucu meydana gelen iş kazasının sigorta teminatına dahil olduğu ifade edilmiştir. Buna göre işverenin faaliyet alanı kapsamında olmamak koşulu ile nükleer bir olay nedeniyle meydana gelen ya da nükleer olay nedeniyle meydana gelmesi kolaylaşan iş kazaları, sigorta teminatı kapsamında değildir.

⁶²⁰ Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 476; Atabek, Sigorta Hukuku, s. 466.

⁶²¹ Ayli, s. 207; Memiş, s. 107.

⁶²² Ayli, s. 207; Memiş, s. 107.

⁶²³ Dinç, İşveren Sorumluluk, s. 476.

SONUÇ

İşçi ya da diğer hak sahiplerinin iş kazası ve meslek hastalıkları nedeniyle işverene karşı yönelttiği taleplerinin esasında işverenin objektifleştirilmiş kusur sorumluluğu bulunmaktadır. Objektifleştirilmiş kusur prensibi, işverenin kusursuz olarak sorumlu olması anlamına gelmemekle beraber işverenin sorumluluk yükünü oldukça ağırlaştırır bir niteliğe sahiptir. Bunun yanı sıra Sosyal Güvenlik Kurumu'nun hak sahiplerine yaptığı ödemelere ilişkin olarak işverene rücu talebinde bulunması imkan dahilindedir. Bu sebeplerle işveren sorumluluk sigortası, iş kazası ve meslek hastalıkları sebebi ile ağır bir sorumluluk yükü altında kalan işverene sağladığı sigorta teminatı bakımından büyük önem arz etmektedir.

İşveren sorumluluk sigortasının asıl amacı işvereni iş kazası sebebi ile malvarlığında oluşan olumsuz durumlardan kurtarmaktır. Fakat işveren sorumluluk sigortası aynı zamanda özellikle iş kazası geçiren işçi ya da işçinin vefatı halinde hak sahiplerine sigortacı gibi güçlü bir muhatap sağlaması ve işçi ya da hak sahiplerinin zararlarının hızlı bir biçimde karşılanması açısından toplum menfaati açısından da büyük bir öneme sahiptir. Zira iş hukukunda işçinin işverene göre sosyoekonomik açısından daha güçsüz bir konumda bulunduğu kabulüne istinaden iş hukukunda işçinin korunması ve işçi lehine yorum ilkeleri oldukça önem taşımaktadır. Tüm bu hususlar gözetilerek mevzuatımızda gerekli düzenlemeler yapılarak işveren sorumluluk sigortasına zorunlu sigorta niteliği kazandırılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

İşveren sorumluluk sigortası işçi ya da hak sahiplerinin sosyal güvenlik havuzundan karşılanan kısım dışında kalan zararlarını karşılanmasına ilişkin taleplerin yanı sıra Sosyal Güvenlik Kurumu'nun iş kazası ya da meslek hastalıkları sebebi ile işverene yönelttiği rücu taleplerine yönelik olarak teminat sağlamaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nda ya da İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları hükümlerinde işverene yöneltilen birden fazla talep olması hangi talebin öncelikli olarak karşılanacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. İşveren sorumluluk sigortası sigorta teminatı ile insan yaşamının kutsallığı gereği öncelikli olarak iş kazasına dayanan talepler karşılanmasının uygun olacağı ve konunun önemine binaen bu husustaki eksikliğin Türk Ticaret Kanunu'nda düzenleme yapılarak giderilmesi gerektiği kanaatindeyiz. İşveren sorumluluk sigortası kapsamında işçi ya da diğer hak sahiplerinin iş kazasından kaynaklanan zararlarının giderilmesinin ardından Sosyal Güvenlik Kurumu'nun zarar görene sosyal sigorta havuzundan yaptığı ödemelerden kaynaklanan rücu talepleri karşılanmalıdır.

İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 1. maddesi hükmüne göre taraflar aksini kararlaştırmadıkça işçi ya da diğer hak sahiplerinin meslek hastalıklarından kaynaklanan talepleri sigorta teminatı kapsamı dışındadır. Kanaatimize göre meslek hastalıklarının taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça sigorta teminatı dışında olması tarafların menfaat dengesi açısından uygun olmayıp zarar gören işçi ya da hak sahiplerinin zararlarının hızlı bir biçimde karşılanması yönüyle toplumsal menfaat açısından önemli yere sahip olan işveren sorumluluk sigortalarının teminat kapsamına meslek hastalıklarının da dahil edilmesine yönelik düzenleme yapılması makul olacaktır.

İşveren sorumluluk sigortasının sınırsız bir teminat sağlaması sigortacılık tekniği açısından mümkün olmayıp bu sebeple işveren sorumluluk sigortasının sağladığı teminatının sınırlarını net bir biçimde çizilmesi büyük önem arz etmektedir. Sigorta teminatının sınırlarının çizilmesi taraflarca kararlaştırılan özel şartlar ve İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda yer alan hükümler aracılığıyla sağlanmaktadır. Oysaki İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda yer alan sigorta teminatı dışında kalan haller muğlak şekilde düzenlenmiştir. Bu sebeple işveren sorumluluk sigortasının teminatı hususunda ikileme düşülmemesi açısından istisna kapsamında yer alan hallerin daha ayrıntılı ve net şekilde ifade edilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

AKDENİZ Ayşe Ledün, “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği”, *İÜHFİM*, C. 72, S. 2, 2014, s. 3-29.

AKEL Ömer, *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na Göre İş Kazası Sayılan Hâller ve İş Kazasının Bildirilmesi*, Seçkin Yayıncılık, 2019.

AKGÜN Evrim, “Sigorta Sözleşmelerinde Teminatın Kapsamına Genel Bir Bakış”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 153, 2017, ss. 89-103.

AKKANAT ÖZTÜRK Elif Beyza, “Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:11, Sayı:42, Nisan 2020, ss. 471-497.

AKTAŞ Muzaffer, “İşveren Sorumluluk Sigortası”, *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları: Şeker Sigorta A.Ş.'nin Desteği ile Düzenlenen III. Sigorta Semineri İstanbul, 4-7 Nisan 1977 Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1977, ss. 107-138.

AKYİĞİT Ercan, *İş Hukuku*, 14. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.

ANTALYA Osman Gökhan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1,1*, Ankara, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019. (Cilt-1).

ANTALYA Osman Gökhan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1,2*, Ankara, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019. (Cilt-2).

ARICI Kadir, *Türk İş Hukuku - I – Ferdi İş İlişkileri Hukuku*, Ankara, Gazi Kitabevi, 2022.

ARSEVEN, Haydar, “Ticaret Kanunu'nun Sigortaya Müteallik Umumî Hükümlerinin Meydana Çıkardığı Bazı Meseleler”, *Ticaret ve Banka Hukuku Haftası*, Ankara 1960, ss. 183-2015.

ATABEK Reşat, *İş Kazası ve Sigortası*, İstanbul, 1978. (İş Kazası).

ATABEK Reşat, *Sigorta Hukuku*, İstanbul: Duygu Matbaası, 1950. (Sigorta Hukuku).

ATAMER Kerim, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 27, Sayı: 1, Mart 2011, ss. 21-106.

AYHAN Rıza, Hayrettin ÇAĞLAR, Mehmet ÖZDAMAR, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, 2020.

AYLİ Ali, *İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko*, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2012.

BALCI Mesut, “İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sorumluluğu”, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, Yıl 1, Sayı 4, 2006, ss. 151-182.

BALTACI Mustafa, “Türkiye’de Mesuliyet Sigortalarında Uygulama”, *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları: Şeker Sigorta A.Ş. ’nin Desteği ile Düzenlenen III. Sigorta Semineri İstanbul, 4-7 Nisan 1977 Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1977.

BARRETT Brenda , David LEWIS, “Is the Employers’ Liability (Compulsory Insurance) Act 1969 Fit for Purpose?”, *Industrial Law Journal*, Volume 45, December 2016, ss. 506-524.

BAŞBOĞA ŞAHBAZ Zübeyde, *İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Hukuki Sorumluluğu ile Maddi Zarar Hesabına İlişkin Esaslar*, İstanbul: Beta, 2010.

BİNGÖL Serkan, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortalarında İşverenin Sorumluluğu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2020.

BOZER Ali, *Sigorta Hukuku Genel Hükümler – Bazı Sigorta Türleri*, 2. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2009.

BURUCUOĞLU Göktuğ, “Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Çerçevesinde Teminatın Kapsamı”, *Yaşar Hukuk Dergisi*, C.2, S.1, Ocak 2020, ss. 89-118.

CAN Mertol, *Türk Özel Sigorta Hukuku*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.

CİVAN Orhan Ersun, “İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Rücu Davalarında Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:64, Sayı:4, 2015, ss. 1015-1070.

CİVAN Orhan Ersun, “İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:64, Sayı:3, 2015, ss. 531-594.

ÇAPA Sadık, “Geçmişe Etkili Sigorta”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVIII, 2014, ss. 341-362.

ÇELİK Nuri, Nurşen CANIKLIOĞLU, Talat CANBOLAT, Ercüment ÖZKARACA, *İş Hukuku Dersleri*, Yenilenmiş 35. Baskı, Beta Yayınevi, 2022.

DİNÇ İnan Deniz, *Ürün Sorumluluk Sigortasında Rizikonun Konusu ve Teminatın Kapsamı*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2017. (Ürün Sorumluluk).

DİNÇ İnan Deniz, “Türk Hukukunda İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko ve Teminat Kapsamı”, *Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı*, İstanbul, Çizgi Basım Yayın, 2007, s. 468-478. (İşveren Sorumluluk).

DEMİRCİ Serdar, *Ürün Sorumluluk Sigortası*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011.

EREN Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 27. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2022. (Borçlar Hukuku).

EREN Fikret, *Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısında İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1974. (İş Kazası).

EREN Fikret, *Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1975.

GÖZLER Kemal, Gürsel KAPLAN, *İdare Hukuku Dersleri*, 24. Baskı, Bursa, Ekin Yayınları, 2022.

GÜNAY Barış, *Sigorta Hukuku*, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.

GÜNEREN Ali, *İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları*, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020.

GÜRSES Özlem, *Insurance of Commerical Risks: Law and Practice*, 5. Baskı, Birleşik Krallık, Sweet & Maxwell, 2017.

GÜZEL Ali, Ali Rıza OKUR, Nurşen CANIKLIOĞLU, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 19. Baskı, Beta Yayınları, 2021.

HACIÖMEROĞLU Abdülhamid Oğuzhan, *Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2017. (Sorumluluk Sigortası).

HACIÖMEROĞLU, Abdülhamid Oğuzhan, Zorunlu Sorumluluk Sigortacısının Sonraki Sorumluluğu, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 36, Sayı: 2, Haziran 2020, Sayfa: 165-192. (Zorunlu Sorumluluk).

KABUKÇUOĞLU ÖZER Dilek, *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2012.

KARASU Rauf, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:2, 2015, s. 683-706.

KARATAŞ Huriye, *İş Kazası ve Meslek Hastalığında İşverenin Sorumluluğu*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.

KARAYALÇIN Yaşar, *Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları*, Ankara, 1960.

KAYACAN Altan, *İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının İş Hukuku Bakımından Sonuçları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.

KAYIHAN Şaban, Özcan GÜNERGÖK, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, 5. Baskı, Kocaeli, Umuttepe Yayınları, 2020.

KENDER Rayegân, *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, Güncellenmiş 17. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2021. (Hususi Sigorta).

KENDER Rayegân, Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri, *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları: Şeker Sigorta A.Ş.'nin Desteği ile Düzenlenen III. Sigorta Semineri İstanbul, 4-7 Nisan 1977 Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1977. (Mesuliyet Sigortası).

KORKMAZ Fahrettin, Nihat Seyhun ALP, *Bireysel İş Hukuku*, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.

KOYUNCUOĞLU Tennur, Hikmet KOYUNCUĞLU, *Hukuksal Koruma Sigortası*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2020.

KUBİLAY Huriye, *Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, İzmir, Barış Yayınları, 2003.

KUĞUOĞLU Dilşad, *İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020.

LEWIS, Richard, "Employers' Liability and Worker's Compensation: England and Wales", *Oliphant, Ken and Wagner, Gerhard, eds. Employers' Liability and Workers' Compensation, Tort and Insurance Law*, volume 31, Berlin: De Gruyter, 2010, pp. 137-202. (Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1695088>)

MEMİŞ Tekin, *Yangın Sigortasında Riziko*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.

OĞUZMAN Kemal, "İşverenin Hukuki Mesuliyeti ve Bu Mesuliyetin Sigorta Edilmesi", *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları: Şeker Sigorta A.Ş.'nin Desteği ile Düzenlenen III. Sigorta Semineri İstanbul, 4-7 Nisan 1977 Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1977, s. 93-103.

OMAĞ, Merih Kemal: *Sigorta Hukuku*, Ticaret Hukuku, AÜAÖF Yayınları, Eskişehir, 2001. (Sigorta Hukuku).

OMAĞ, "Özel Sigorta Hukukunda Muafiyet Klozları", *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975- 2016) Makaleler- Tebliğler*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019, ss.335-353. (Muafiyet Klozları).

OMAĞ Merih Kemal, "Türk Ticaret Kanunu ile 25 Haziran 1992 Tarihli Belçika Kara Sigortası Mukavelesi Kanunu Açısından Hukuki Sorumluluk Sigortaları", *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975- 2016) Makaleler- Tebliğler*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019, ss.201-244. (Hukuki Sorumluluk Sigortaları).

ÖLMEZ Fatih, "İşveren Sorumluluk Sigortası", *MÜHFHAD Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan (Özel Sayı)*, C.: 22, S.: 3, ss. 2131-2149.

PARSONS Chris, "Employers' Liability Insurance-How Secure is the System?", *Industrial Law Journal*, Volume 28, 1999, ss.109-132.

SARAÇOĞLU Mahmut, "İşveren Mali Mesuliyet Sigortası", *Reasürör*, 1998, S.28, ss. 29-35. (İşveren Mali Mesuliyet).

SARAÇOĞLU Mahmut, “Ürün Mali Mesuliyet Sigortası”, *Reasürör*, 1998, S.29, ss. 25-31.

SEVİMLİ K. Ahmet, “Türk Borçlar Kanunu m. 417 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Işığında Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması”, *Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, S. 36, 2013/1, s. 107-148.

SERGİCİ Erdoğan, “Mesuliyet Sigortası Türleri”, *Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları: Şeker Sigorta A.Ş.'nin Desteği ile Düzenlenen III. Sigorta Semineri İstanbul, 4-7 Nisan 1977 Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1977, s. 65-84.

SEVİNÇ KUYUCU Aslıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları”, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan & Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s. 25.

SOPACI ÖZTUNA Birgül, “Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 27, Sayı: 2, 2011, ss. 15-50. (Doğrudan Talep).

SOPACI ÖZTUNA Birgül, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefietine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 3, Eylül 2012, ss. 117-152. (Halefiet).

SÜZEK Sarper, *İş Hukuku*, 22 Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2022.

SÜMER Haluk Hadi, *İş Hukuku*, 26. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.

SÜMER Haluk Hadi, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, 6. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.

ŞEKER Zehra, *Deniz Yoluyla Yük Taşınmasında Sigorta Himayesinin Kapsamı*, İstanbul, Beta Yayınları, 2001.

ŞEKER ÖĞÜZ Zehra, “Sorumluluk Sigortalarında Zamanaşımı”, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu: İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s. 137. (Zamanaşımı).

ŞENOCAK Kemal, *Hukuki Himaye Sigortası*, 1. Baskı, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 1993. (Hukuki Himaye).

ŞENOCAK Kemal, *Mesleki Sorumluluk Sigortası*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2000. (Mesleki Sorumluluk).

ŞENOCAK Kemal, “Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Neden Olma (TTK m.1477)”, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan & Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s. 173. (Kasten Neden Olma).

TUNCAY A. Can, Ömer EKMEKÇİ, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 21. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2021.

TUNÇOMAĞ Kenan, Tankut CENTEL, *İş Hukukunun Esasları*, 10. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2022.

ULAŞ Işıl, *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku*, 8. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012.

ULUSAN İlhan, *Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu ve Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu*, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları No: 70, Kazancı Matbaacılık, 1990.

UŞAN Fatih M., Canan ERDOĞAN, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.

ÜNAN Samim, *İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko*, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1998. (İsteğe Bağlı).

ÜNAN Samim, “Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sorumluluk Sigortalarında Hukuksal Koruma Edimi”, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan & Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s. 347. (Hukuksal Koruma Edimi).

ÜNAN Samim, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku – Cilt: I Genel Hükümler*, On İki Levha Yayıncılık, 2016. (Cilt I).

ÜNAN Samim, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku – Cilt: II Zarar Sigortaları*, On İki Levha Yayıncılık, 2016. (Cilt II).

YAZICIOĞLU Emine, Zehra ŞEKER ÖĞÜZ, *Sigorta Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, On iki Levha Yayınları, 2022.

YAZICIOĞLU Emine, “Sorumluluk Sigortalarında Riziko”, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu: İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s. 423. (Riziko).

YAZICIOĞLU Emine, “Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti”, *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, Ed.: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu: İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s.467. (Kanuni Halefiyet).

YEŞİLOVA ARAS Ecehan, *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478)*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.

YILDIRIM Ramazan, Serkan ÇINARLI, *Türk İdare Hukuku Dersleri Cilt 2*, Ankara, 5. Baskı, Astana Yayınları, 2022.

YILDIZ Gaye Burcu, “İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu”, *Toprak İşveren Dergisi*, S. 86, 2010, s. 8-15.

YONGALIK Aynur, *Çevre Sorumluluk Sigortası*, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 1998.

İNTERNET KAYNAKLARI

Lexpera, (E. T. Çeşitli tarihler)

Legal Bank İçtihat Bilgi Bankası, (E. T. Çeşitli tarihler)

<https://www.legislation.gov.uk/> , (E. T. Çeşitli tarihler)

<https://sigortacigazetesi.com.tr/>, (E.T. 19.04.2023)

<https://ssrn.com/abstract=1695088> (E. T. Çeşitli tarihler)